

ΕΛΕΝΗΣ ΑΝΑΣΤΟΥ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΠΟΥΛΟΥ

69 Π Δ Β
αρχαίομορφου (Ελένη 44)

ΤΙΜΗΣ ΕΝΕΚΕΝ

Γραμματική τῆς ἀπλῆς καθαρευούσης

002
ΚΛΣ
ΣΤ2Α
821

Ε' & ΣΤ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ
ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ

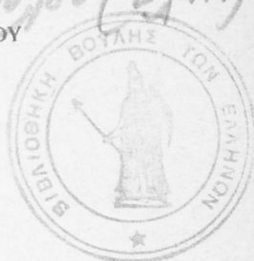
Ἀριθ. ἐγκρ. 53.016
Ἀποφάσεως 19.6.50

ΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ", Ι. Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ & ΣΙΑΣ Α.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

9
69 ΠΔΒ
Χαραλαμπίδου (Ε. Α.)
ΕΛΕΝΗΣ ΑΝΑΣΤΟΥ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΠΟΥΛΟΥ

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΤΗΣ ΑΠΛΗΣ ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΗΣ

ΔΙΑ ΤΗΝ Ε΄ ΚΑΙ ΣΤ΄ ΤΑΞΙΝ
ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΝ ΤΟΥ 1950

(Αριθ. απόφ. Υπ. Παιδείας 52974/1950)

ΤΙΜΗΣ ΕΝΕΚΕΝ

Υ. Δ. Κολλαρος
2529

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",
ΙΩΑΝΝΟΥ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ & ΣΙΑΣ Α.Ε.

38 - ΟΔΟΣ ΤΣΟΥΡΤΣΙΑ - 38

002
ΚΛΣ
ΣΤ2Α
821

Τὰ γνήσια αντίτυπα φέρουν τὴν ὑπογραφήν τῆς συγγραφέως
καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ Βιβλιοπωλείου τῆς «Ἑστίας».

Ε. Κολλαρού

Τυπ. «Ἑλληνικῆς Ἐκδοτικῆς Ἑταιρείας» Α. Ε., Παλαδιαμαντοπούλου 44, Ἀθήναι.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΛΟΓΟΣ, ΠΡΟΤΑΣΙΣ, ΛΕΞΕΙΣ

Λόγος

1. Ὁ ἄνθρωπος ἠμπορεῖ ὅσα ἔχει εἰς τὸν νοῦν του, νὰ τὰ φανερώσῃ εἰς τοὺς ἄλλους. Ἀ.χ. ἔχω εἰς τὸν νοῦν μου καὶ ἠμπορῶ νὰ φανερώσω τὰ ἑξῆς:

Πηγαίνω εἰς τὸ σχολεῖον. Ἐκεῖ μαθάνω γράμματα, τὰ ὁποῖα θὰ μοῦ χρησιμεύσουν εἰς τὴν ζωὴν. Ἐπίσης διδάσκομαι νὰ γίνω καλὸς ἄνθρωπος, χρήσιμος εἰς τὴν οἰκογένειάν μου καὶ εἰς τὴν πατρίδα μου.

Αὐτὰ ὅλα τὰ ἐκφράζω μὲ τὸν λόγον. Τὸ μέσον λοιπόν, μὲ τὸ ὁποῖον ἐκφράζομεν ὅ,τι ἔχομεν εἰς τὸν νοῦν μας, λέγεται **λόγος**.

2. Ἄλλ' αὐτὰ ἠμπορῶ νὰ τὰ φανερώσω ἢ διὰ τοῦ στόματος ἢ διὰ τῆς γραφῆς. Ὄταν τὰ φανερώνω διὰ τοῦ στόματος, ὁ λόγος καλεῖται **προφορικὸς**. Ὄταν τὰ φανερώνω διὰ τῆς γραφῆς, ὁ λόγος καλεῖται **γραπτὸς**.

Πρότασις

3. Κάθε λόγος ἀποτελεῖται ἀπὸ μικρότερα τμήματα:

Πηγαίνω εἰς τὸ σχολεῖον.

Ἐκεῖ μαθάνω γράμματα, κτλ.

Κάθε τμήμα ἀπ' αὐτὰ μᾶς δίδει ἓν πλήρες νόημα καὶ λέγεται **πρότασις**. Ὡστε πρότασις εἶναι ἢ ἔκφρασις ἑνὸς πλήρους νοήματος.

Λέξεις

Πηγαίνω - εἰς - τὸ - σχολεῖον

4. Κάθε πρότασις ἀποτελεῖται ἀπὸ μικρότερα ἀκόμη μέρη: *πηγαίνω, εἰς, τὸ, σχολεῖον, κτλ.* Αὐτὰ λέγονται **λέξεις**.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΦΘΟΓΓΟΛΟΓΙΚΟΝ

ΦΘΟΓΓΟΙ, ΓΡΑΜΜΑΤΑ, ΑΛΦΑΒΗΤΟΝ

Φθόγγοι

5. Κάθε λέξις ἀποτελεῖται ἀπὸ πολὺ ἀπλᾶς φωνάς. Α.χ. ἡ λέξις *θά* ἔχει δύο ἀπλᾶς φωνάς : θ, α. Ἡ λέξις *ἐγὼ* ἔχει τρεῖς : ε, γ, ω. Αἱ ἀπλαῖ αὐταὶ φωναὶ λέγονται **φθόγγοι**.

Γράμματα

6. Εἰς τὴν γραπτὴν γλῶσσαν τοὺς φθόγγους τοὺς παριστάνομεν μὲ γραπτὰ σημεῖα. Α.χ. διὰ νὰ παραστήσωμεν τὴν λέξιν *ἐγὼ*, ἡ ὁποία ἔχει τρεῖς φθόγγους, γράφομεν τρία σημεῖα : ε, γ, ω. Τὰ γραπτὰ αὐτὰ σημεῖα, μὲ τὰ ὁποῖα παριστάνομεν τοὺς φθόγγους, λέγονται **γράμματα**.

Ἄλφάβητον

7. Τὰ γράμματα τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης εἶναι 24. Ὅλα μαζὶ λέγονται **ἐλληνικὸν ἀλφάβητον**. Τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου ἔχουν ὠρισμένην σειρᾶν, ὠρισμένον σχῆμα καὶ ὠρισμένην ὄνομασίαν, ὅπως φαίνεται παρακάτω :

α Α ἄλφα	η Η ἠτα	ν Ν νὶ	τ Τ ταῦ
β Β βῆτα	θ Θ θῆτα	ξ Ξ ξὶ	υ Υ ὕψιλον
γ Γ γάμμα	ι Ι ἰῶτα	ο Ο ὄμικρον	φ Φ φὶ
δ Δ δέλτα	κ Κ κάππα	π Π πὶ	χ Χ χὶ
ε Ε ἕψιλον	λ Λ λάμβδα	ρ Ρ ρῶ	ψ Ψ ψὶ
ζ Ζ ζῆτα	μ Μ μὶ	σ(ς) Σ σίγμα	ω Ω ὠμέγα

Ἄρκτικά, τελικά, ἐσωτερικά

8. Τὸ πρῶτον γράμμα μιᾶς λέξεως λέγεται **ἀρκτικόν**· τὸ τελευταῖον λέγεται **τελικόν**· τὰ ἄλλα, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀνάμεσα, λέγονται **ἐσωτερικά**. Ἀ.χ. εἰς τὴν λέξιν *βιβλίον* τὸ β εἶναι ἀρκτικόν, τὸ ν εἶναι τελικόν, καὶ τὰ *ι, β, λ, ι, ο* εἶναι ἐσωτερικά.

Σημ. Τὸ τελικόν σ γράφεται *ς* : *φῶς*.

Τελικά σύμφωνα

9. *τῶν νόμων, ῥήτωρ, τοὺς νόμους, πίναξ, ἄραψ.*

Τελικά σύμφωνα εἰς τὰς ἑλληνικὰς λέξεις εἶναι τὰ : *ν, ρ, σ, ξ, ψ*.

Σημ. Μερικαὶ ξενικαὶ λέξεις τελειώνουν καὶ εἰς ἄλλα σύμφωνα : *Ἀδάμ, Γολιάθ, Δαβὶδ, Μωάμεθ, Ρουζβελτ, κ.ἄ.* Ἐπίσης μερικὰ ἐπιφωνήματα : *ἄχ, οὔφ!*

Μικρὰ καὶ κεφαλαῖα

10. *α-Α, β-Β, γ-Γ, δ-Δ, κτλ.*

Τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου εἶναι δύο εἰδῶν : 1) **μικρὰ** : *α, β, γ, δ, κτλ.*, 2) **μεγάλαια** ἢ **κεφαλαῖα** : *Α, Β, Γ, Δ, κτλ.*

Περιπτώσεις γραφῆς λέξεων μὲ κεφαλαῖα

11. Μὲ κεφαλαῖον τὸ ἀρκτικόν γράμμα γράφονται :

1) **Ἡ πρώτη λέξις** εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου. Δηλαδή, ὅταν ἀρχίζωμεν νὰ γράφωμεν, τὴν πρώτην λέξιν τὴν γράφομεν πάντοτε μὲ κεφαλαῖον.

2) **Ἡ πρώτη λέξις ἔπειτα ἀπὸ τελείαν**. Ἀ.χ. *Ἡ πατρίς μας ἔχει ἔνδοξον ἱστορίαν.* Ἔς εἴμεθα ὑπερήφανοι δι' αὐτήν.

3) **Τὰ κύρια ὀνόματα** (βλέπε § 78) : *Γεώργιος, Ἐλένη, Καποδίστριας, Ἑλλάς, Ὀλυμπος, Πηγίος, Ἀκρόπολις.*

4) **Τὰ ἐθνικά** (βλέπε § 302) : ὁ *Ἕλληγ, ἡ Ἑλληνίς, αἱ Ἑλληνίδες, ὁ Σουλιώτης, ἡ Σουλιώτισσα.*

5) Τὰ ὀνόματα τῶν **μηνῶν**, τῶν **ἡμερῶν** τῆς ἐβδομάδος καὶ τῶν **ἑορτῶν** : *Ἰανουάριος, Φεβρουάριος, Κυριακή, Δευτέρα, Χριστούγεννα, Πάσχα.*

6) Αἱ λέξεις : *Θεός, Χριστός, Παναγία* καὶ τὰ **συνώνυμα** αὐτῶν.

Ἄλφαβητική σειρά

12. Αἱ λέξεις: ἅγιος, ἀγορά, ἄγών, βάθος, βιβλίον, γελῶ, γράφω εἶναι τοποθετημένοι κατ' ἄλφαβητικὴν σειράν. Ἡ ἄλφαβητικὴ σειρά χρειάζεται εἰς τὰ λεξικά, εἰς τὰ λεξιλόγια, εἰς τοὺς ὀνομαστικοὺς καταλόγους κτλ. Εἰς τὴν ἀρχὴν εἶναι αἱ λέξεις, αἱ ὁποῖαι ἀρχίζουσι ἀπὸ τὸ γράμμα ἄλφα, ἔπειτα αἱ λέξεις, αἱ ὁποῖαι ἀρχίζουσι ἀπὸ τὸ βῆτα καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς, ὥστε τελευταῖα εὐρίσκονται αἱ λέξεις, αἱ ὁποῖαι ἀρχίζουσι ἀπὸ τὸ ὦμεγα.

Αἱ λέξεις, αἱ ὁποῖαι ἀρχίζουσι ἀπὸ τὸ ἴδιον γράμμα, ὅπως ἄ.χ. ἀγορά, ἄστρον, τοποθετοῦνται κατὰ τὴν σειράν τοῦ δευτέρου γράμματος, δηλ. πρῶτον ἡ λέξις ἀγορά καὶ ἔπειτα ἡ λέξις ἄστρον. Ἐπίσης αἱ λέξεις, αἱ ὁποῖαι ἔχουσι τὰ δύο πρῶτα γράμματα κοινά, τοποθετοῦνται κατὰ τὴν σειράν τοῦ τρίτου γράμματος καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς, ὥστε εὐκόλα εὐρίσκειται κάθε λέξις εἰς τὴν σειράν των.

ΑΣΚΗΣΙΣ 1.— Νὰ εὐρίξῃ πόσους φθόγγους καὶ πόσα γράμματα ἔχει καθ' ἑμιά ἀπὸ τὰς ἑξῆς λέξεις: Θεός, ἄνθρωπος, τρίχω, θέλω, καός, φῶς, καλός, εἶδῶ, ἐπάνω, κάτω, βιβλίον, κῆπος.

ΑΣΚΗΣΙΣ 2.— Γράψε τὰς ἑξῆς λέξεις κατ' ἄλφαβητικὴν σειράν: κόσμος, ψάλτης, ἡμέρα, βροχή, βιβλίον, ὥρα, γράφω, καλός, θέλω, κακός, μή, φῶς, Θεός, καός, Ἑλλάς.

Ἐπίσης τὰ ὀνόματα: Βιζυηνός, Σολωμός, Παπαντωνίου, Βηλαράς, Δροσίνης, Βαλαωρίτης, Παλαμᾶς, Πολέμης.

ΑΣΚΗΣΙΣ 3.— Γράψε τὰ ἐπώνυμα 10 συμμαθητῶν σου κατ' ἄλφαβητικὴν σειράν. Γράψε τὸν τίτλον τοῦ σχολείου σου μὲ κεφαλαῖα γράμματα.

ΦΩΝΗΕΝΤΑ · ΔΙΑΙΡΕΣΙΣ ΦΩΝΗΕΝΤΩΝ · ΔΙΦΘΟΓΟΙ

Φωνήεντα

13. Ἀπὸ τὰ 24 γράμματα τὰ ἑξῆς ἑπτὰ: α, ε, η, ι, ο, υ, ω ἔμπορουν μόνα των νὰ σχηματίσῃσι συλλαβὴν (βλ. § 25). Ἀ.χ. ὁ ἄ-ἦρ, τοῦ ἄ-έ-ρος. Τὰ γράμματα αὐτὰ ἔχουσι μόνα των φωνήν, καὶ διὰ τοῦτο λέγονται **φωνήεντα**. Λοιπὸν φωνήεν λέγεται τὸ γράμμα, τὸ ὁποῖον ἔχει μόνον του φωνήν, ὥστε νὰ δύναται ν' ἀποτελέσῃ συλλαβὴν.

Διαίρεσις φωνηέντων

14. Τὰ φωνήεντα διαιροῦνται : 1) εἰς **μακρά** :

η, ω
------

 2) εἰς **βραχέα** :

ε, ο
------

 3) εἰς **δίχρονα** :

α, ι, υ

Σημ. Τὰ μακρά η καὶ ω εἰς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν ἐπροφέροντο εἰς κάπως μακρότερον χρόνον ἀπὸ τὰ βραχέα ε καὶ ο. Τὰ δὲ δίχρονα ἐπροφέροντο ἄλλοτε ὡς μακρά καὶ ἄλλοτε ὡς βραχέα.

Δίφθογγοι

15. Εἰς τὴν λέξιν εἶμαι τὸ **ει** = **ι** καὶ τὸ **αι** = **ε**.

Δηλαδή συχνὰ εἰς μίαν συλλαβὴν δύο φωνήεντα προφέρονται μὲ μίαν φωνήν, ὡσάν νὰ εἶναι ἓν φωνῆεν. Τότε τὰ δύο αὐτὰ φωνήεντα λέγονται **δίφθογγοι**. Αἱ δίφθογγοι εἶναι :

- 1) Ὅκτὸ **κύριαι** :

αι, ει, οι, υι, αυ, ευ, ου, ηυ

Ἀπὸ αὐτὰς ἡ δίφθογγος **αι** προφέρεται ὅπως τὸ **ε**. Λ.χ. **αἷμα**. Αἱ δίφθογγοι **ει, οι, υι** προφέρονται ὅπως τὸ **ι**. Λ.χ. **εἰκών, οἶ υἱοί**. Αἱ δίφθογγοι **αυ, ευ, ηυ** προφέρονται ἄλλοτε ὡς **αφ, εφ, ηφ** καὶ ἄλλοτε ὡς **αβ, εβ, ηβ**. Λ.χ. **αὐτός, εὐτυχής, ἠχρήθην** — **αὐλή, εὐλογῶ, ἠδδόκησα**.

Ἡ δὲ δίφθογγος **ου** προφέρεται ὅπως εἰς τὴν λέξιν **οὐρανός**.

- 2) Τρεῖς **καταχρηστικαί** :

α, η, ω

Εἰς τὰς καταχρηστικὰς δίφθογγους τὸ **ι** γράφεται κάτω ἀπὸ τὰ φωνήεντα **α, η, ω** καὶ λέγεται **ὑπογεγραμμένον ἰῶτα**. Τοῦτο ὅμως εἰς τὰ κεφαλαῖα σημειώνεται δεξιὰ ἀπὸ τὰ φωνήεντα **Α, Η, Ω**, δηλ. **Αι, Ηι, Ωι**, καὶ λέγεται **προσγεγραμμένον ἰῶτα**. Λ.χ. **Ἄιδης** (προφέρεται **ἄδης**), **ᾠιδεῖον** (προφέρεται **ῶδεῖον**), **ΕΝ ΤΩι ΑιΔΗι** (προφ. **ἐν τῷ ἄδῃ**).

Σημ. Κάποτε δύο φωνήεντα ἀπὸ ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἤμποροῦν νὰ σχηματίσουν δίφθογγον, προφέρονται χωριστά. Τότε ἐπάνω ἀπὸ τὸ δεύτερον φωνῆεν σημειώνομεν δύο στιγμάς, αἱ ὅποια λέγονται **διαλυτικά**. Λ.χ. **θεϊκός, ἐμποροῦπάλληλος, καταπραῖνω**.

16. Ὅλαι αἱ δίφθογγοι εἶναι μακραί. Αἱ δίφθογγοι ὅμως

αι και οι ειναι βραχειαι, οταν ευρισκωνται εις το τελος της λεξεως, χωρις ν' ακολουθη τελικον συμφωνον. Λ.χ. *ειμαι, οι τοιχοι*.

ΑΣΚΗΣΙΣ 4. — Αντίγραψε τὰς ἐξῆς φράσεις καὶ βάλε τὸ σημεῖον — κάτω ἀπὸ τὰ μακρὰ φωνήεντα, τὸ σημεῖον $\smile$ κάτω ἀπὸ τὰ βραχέα καὶ τὸ σημεῖον $\cup$ κάτω ἀπὸ τὰ δίχρονα: Ὁ μαθητὴς ἦλθε σήμερον. Ἐγραφα τὸ μάθημα. Ὅπως ἤθελες, ἔγινε. Θέλω νὰ ἀγοράσω μερικὰ βιβλία. Ἐχω ἀνάγκη ἀπὸ πολλὰ τετράδια. Θὰ ζητήσω τὸ βιβλίον ἀπὸ τὸν καλὸν φίλον. Ἡ πατρις μας ἀπέκτησε μεγάλην δόξαν.

ΑΣΚΗΣΙΣ 5. — Αντίγραψε τὰς ἐξῆς φράσεις καὶ βάλε τὸ σημεῖον — κάτω ἀπὸ τὰς μακρὰς διφθόγγους καὶ τὸ σημεῖον $\smile$ κάτω ἀπὸ τὰς βραχείας: Αἱ παροιμίαι τοῦ λαοῦ εἶναι σοφαί. Μία παροιμία λέγει: «καὶ οἱ τοῖχοι ἔχουν αὐτιά». Οἱ στρατιῶται καὶ οἱ ναῦται πολεμοῦν γενναίως ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς Ἑλλάδος. Καὶ οἱ ἀεροπόροι μας εἶναι ἀνδρεῖοι καὶ τολμηροί. Ὅταν ἔλθῃ ἡ ἄνοιξις, ὅλοι οἱ κῆποι εἶναι ἀνθισμένοι καὶ παντοῦ βλέπεις νὰ πρασινίζῃ ἡ γῆ.

ΑΣΚΗΣΙΣ 6. — Βάλε τὰ διαλυτικά, ὅπου πρέπει, εἰς τὰς ἀκολουθοῦσας λέξεις: Ἐμποροπᾶλληλος, τείον Κενλάνης, καταπραυντικός, λαϊκός, προυπολογισμός, μυική δύναμις, τὰ ῥόδα τοῦ Μαιου.

ΣΥΜΦΩΝΑ - ΔΙΑΙΡΕΣΙΣ ΣΥΜΦΩΝΩΝ

Σύμφωνα

17. Τὰ 17 γράμματα: β, γ, δ, ζ, θ, κ, λ, μ, ν, ξ, π, ρ, σ, τ, φ, χ, ψ δὲν σχηματίζουν μόνα των συλλαβὴν (§ 25), ἀλλὰ μαζί με τὰ φωνήεντα. Τὰ γράμματα αὐτὰ λέγονται **σύμφωνα**.

Ἄφωνα, ἡμίφωνα, διπλά

18. Τὰ 17 σύμφωνα διαιροῦνται:

1) εἰς ἔννεα **ἄφωνα**: κ, γ, χ — π, β, φ — τ, δ, θ

2) εἰς πέντε **ἡμίφωνα**: λ, ρ — μ, ν — σ

3) εἰς τρία **διπλά**: ζ, ξ, ψ

Τὰ ἄφωνα ἔχουν πολὺ ἀδύνατον φωνήν. Τὰ ἡμίφωνα ἔχουν κάπως μεγαλύτεραν φωνήν. Τὰ δὲ ζ, ξ, ψ λέγονται διπλά, διότι γίνονται ἀπὸ τὴν ἔνωσιν δύο συμφώνων, ἤτοι τὸ ζ ἀπὸ τὸ σ + δ, τὸ ξ ἀπὸ τὸ κ + σ ἢ γ + σ ἢ χ + σ καὶ τὸ ψ ἀπὸ τὸ π + σ ἢ β + σ ἢ φ + σ.

Διαίρεσις άφώνων

19. Τά άφωνα διαιροῦνται κατὰ τὸ φωνητικὸν ὄργανον, μὲ τὸ ὁποῖον κυρίως προφέρονται :

1) εἰς τὰ **οὐρανικά** : κ, γ, χ

2) εἰς τὰ **χειλικά** : π, β, φ

3) εἰς τὰ **ὀδοντικά** : τ, δ, θ

20. Τά άφωνα κατὰ τὸ ποιὸν τῆς πνοῆς, ἢ ὁποία συνοδεύει τὴν προφορὰν των, λέγονται :

1) **ψιλά** : κ, π, τ 2) **μέσα** : γ, β, δ 3) **δασέα** : χ, φ, θ

21. Ἡ διαίρεσις τῶν άφώνων εἰς τὰ διάφορα εἶδη των παριστάνεται μὲ τὸν ἀκόλουθον πίνακα :

Πίναξ άφώνων

Οὐρανικά	Χειλικά	Ὀδοντικά	
κ	π	τ	ψιλά
γ	β	δ	μέσα
χ	φ	θ	δασέα

Διαίρεσις ἡμίφωνων

22. Τά πέντε ἡμίφωνα διαιροῦνται :

1) εἰς τὰ **ύγρά** : λ, ρ 2) εἰς τὰ **ἔνρινα** : μ, ν 3) εἰς τὸ **συριστικόν** : σ

Σημ. 1. Τὸ σ ἐμπρὸς ἀπὸ τὰ μέσα γ, β, δ καὶ ἀπὸ τὸ μ καὶ ε προφέρεται ὡς ζ. Δ.χ. προσγειώσεις, τῆς γραφῆς, ἀσβέστης, τοὺς βλέπω, εἰσδύω, τοὺς δένω, Σμύρνη, τοὺς μικροὺς, εἰσρέω, τῆς Ρώμης.

Σημ. 2. Εἰς τὰ νεοελληνικά ὀνόματα : Γκούρας, Μπότσαρης, Ντόκας, Τσαμαδός, Τζαβέλλας, ὅπως καὶ εἰς μερικὰς ξενικὰς λέξεις, ὑπάρχουν οἱ φθόγγοι : γκ, μπ, νι, ια, τζ, οἱ ὁποῖοι παριστάνονται μὲ δύο γράμματα καὶ λέγονται **διψήφια σύμφωνα**.

ΑΣΚΗΣΙΣ 7.— Διάβασε 10 γραμμάς από τὸ Ἐναγλωστικόν σου. Ποῖαι λέξεις ἀρχίζουσι ἀπὸ σύμφωνον καὶ τί εἶδους σύμφωνον εἶναι τὸ καθένα; Εἰς ποίας λέξεις τὸ σ προφέρεται ὡς ζ;

ΔΥΟ ΟΜΟΙΑ ΣΥΜΦΩΝΑ

Λέξεις μὲ ὅμοια σύμφωνα

23. Ἑλλάς, θάλασσα, ἐκκλησία: Εἰς πολλὰς λέξεις, διὰ τὴν παραστήσωμεν ἓνα φθόγγον, γράφομεν *δύο ὅμοια σύμφωνα*. Τὰ δύο αὐτὰ σύμφωνα προφέρονται, ὡσάν νὰ εἶναι ἓν μόνον, δηλ. τὸ ἓν ἀπ' αὐτὰ δὲν προφέρεται.

Ὅρθογραφία τῶν ὁμοίων συμφώνων

24. Χρειαζέται προσοχή, διὰ τὴν γνωρίζωμεν πότε γράφονται δύο ὅμοια σύμφωνα. Ἰδιαιτέρως πρέπει νὰ προσέξωμεν εἰς τὰς ἀκολούθους περιπτώσεις:

- 1. Μὲ λλ**: ἄλλος, ἀλλά, ἀλληλογραφία (ἐνῶ τὰ ὄλος, ὀλόκληρος γράφονται μὲ ἓν λ).

κάλλιστος, καλλιγράφος, καλλιγραφία, καλλιεργῶ, καλλιέργεια, καλλιτέχνης, καλλυντικός, καλλωπίζω, καλλονή. Γράφονται ὅμως μὲ ἓν λ τὰ: καλός, καλύτερος, καλόγηρος, καλαισθησία, καλωσύνη, φιλόκαλος. Φύλλον (τοῦ δένδρου, τοῦ βιβλίου κτλ.). Ἄλλά: φῦλον (ἀνδρικόν, γυναικεῖον) φυλή, φίλος. ἀγγέλλω (βλ. § 263, 1). Ἄλλά: ἄγγελος, ἀγγελία. μέλλω, ὁ μέλλον (ὁ χρόνος τοῦ ρήματος). Ἄλλά: δὲν μὲ μέλει, τί σὲ μέλει;
- 2. Μὲ νν**: γεννῶ, γενναῖος. Ἄλλά: γενεά.

ἐννέα, ἐννεακόσια, ἐννεακοσιοστός, ἐννεάκις. Ἄλλά: ἐνενηκόντα, ἐνενηκοστός, ἔνατος.

Πελοπόννησος. Ἄλλά: Χερσονήσος, Ἐπιάνησα, Δωδεκάνησα.
- 3. Μὲ σσ**: Μεσσηνία. Ἄλλά: μέσος, μέση, μεσαῖος.

Θεσσαλία, Ἐδεσσα, Παρνασσός, Ὀδησσός. Ἄλλά: Ἰλισός, Κηφισός, Κηφισία, Κνωσός, Λάρισα, Πατήσια, Ρωσία.

4. **Με τι** : *Λυκαβητιός, Ὑμητιός, Ἀρδητιός* — *ἐλάτιωμα, ἐλατώνω*. Ἄλλά : τὸ *ἐλατον* καὶ ἡ *ἐλάτη* (τὸ δένδρον).

Σημ. Τὰ παράγωγα καὶ τὰ σύνθετα τῶν ἀνωτέρω λέξεων γράφονται κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον. Λ.χ. *γενῶ, γέννησις, Χριστοῦγεννα, ἀγέννητος, νεογέννητον*.

ΑΣΚΗΣΙΣ 8. — **Δι' ὑπαγόρευσιν** : Τὰ Χριστοῦγεννα εἶναι μεγάλη ἑορτή, διότι ἑορτάζομεν τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ. Τὸ ψεῦδος εἶναι πολὺ κακὸν ἐλάττωμα. Πόσος εἶναι ὁ ἔνατος μῆν τοῦ ἔτους ; Πόσον κάμνουν ἐννέα ἐπὶ ἐννέα ; Τὰ Ἐπτάνησα ἔχουν πολλὰς φυσικὰς καλλονὰς. Ἡ Πελοπόννησος ἔχει εἰς τὸ νότιον μέρος τρεῖς χερσονήσους. Ἡ καλλιέργεια τῆς γῆς φέρει πολλὰ καλὰ. Ὁ Ἰλισὸς καὶ ὁ Κηφισὸς θὰν ἔχουν πολλὰ νερά. Κάθε Σάββατον πηγαίνω εἰς τὰ Πατήσια. Ἡ Ἀθήσια εἶναι μεγάλη πόλις τῆς Θεσσαλίας. Καὶ ἡ γενεὰ μας ἐδείχθη γενναία καὶ ἐδόξασε τὴν Ἑλλάδα.

ΣΥΛΛΑΒΑΙ - ΣΥΛΛΑΒΙΣΜΟΣ - ΧΡΟΝΟΣ ΣΥΛΛΑΒΩΝ

Συλλαβὴ

25. Κάθε λέξις, ὅπως προφέρεται, χωρίζεται εἰς μικρὰ τμήματα : *φῶς, θέ-λω, τρέ-χω, στρέ-φω, ἀ-κού-ω*. Κάθε τμήμα ἀπ' αὐτὰ προφέρεται μὲ ἓν ἄνοιγμα τοῦ στόματος καὶ λέγεται **συλλαβή**. Δηλαδή, συλλαβὴ λέγεται τμήμα λέξεως, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖται ἀπὸ ἓν ἢ περισσότερα (2 ἢ 3) σύμφωνα, συνεκφερόμενα μὲ ἓν φωνῆεν ἢ μίαν δίφθογγον ἢμπορεῖ ὅμως ἢ συλλαβὴ ν' ἀποτελεῖται καὶ μόνον ἀπὸ ἓν φωνῆεν ἢ μίαν δίφθογγον : ὁ οὐ-ρα-νός.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν συλλαβῶν

26. 1) *νοῦς* : ἔχει μίαν συλλαβὴν· εἶναι λέξις **μονοσύλλαβος**.
 2) *τρέ-χω* : ἔχει δύο συλλαβὰς· εἶναι λέξις **δισύλλαβος**.
 3) *βι-βλί-ον* : ἔχει τρεῖς συλλαβὰς· εἶναι **τρισύλλαβος**.
 4) *ἀ-νε-μο-στρό-βι-λος* : ἔχει περισσοτέρας ἀπὸ τρεῖς συλλαβὰς. Εἶναι λέξις **πολυσύλλαβος**.

Ἵναστε : αἱ λέξεις ἀπὸ τὸν ἀριθμὸν τῶν συλλαβῶν των λέγονται : **μονοσύλλαβοι, δισύλλαβοι, τρισύλλαβοι, πολυσύλλαβοι**.

Λήγουσα, παραλήγουσα, προπαραλήγουσα.

27. *βιβλίον* $\left\{ \begin{array}{l} \text{βι-} = \text{προπαραλήγουσα} \\ \text{-βλί-} = \text{παραλήγουσα} \\ \text{-ον} = \text{λήγουσα} \end{array} \right.$

Ἡ τελευταία συλλαβὴ μιᾶς λέξεως λέγεται **λήγουσα**. Ἡ δευτέρα ἀπὸ τὸ τέλος λέγεται **παραλήγουσα**. Ἡ τρίτη ἀπὸ τὸ τέλος λέγεται **προπαραλήγουσα**.

Συλλαβισμὸς

28. *μα-θή-μα-τα, παί-ζω, παί-ξεις.*

Τὸ χάρισμα μιᾶς λέξεως εἰς συλλαβὰς λέγεται **συλλαβισμὸς**.

Ἐο συλλαβισμὸς γίνεται κατὰ τοὺς ἀκολουθοῦντας κανόνες :

1) *ᾠ-ρα, ἔ-χω, θέ-λο-μεν, μα-θή-μα-τα.*

Ὄταν ἐν σύμφωνον εὐρίσκεται μεταξὺ δύο φωνηέντων (ἢ διφθόγγων) συλλαβίζεται μὲ τὸ ἀκόλουθον φωνῆεν.

2) *ἄ-ρι-στος (σταυρός), μέ-τρον (τρώγω)
χάρ-της, θάρ-ρος, ἀ-νάγ-κη*

Ὄταν δύο σύμφωνα εὐρίσκονται μεταξὺ δύο φωνηέντων (ἢ διφθόγγων), συλλαβίζονται καὶ τὰ δύο μὲ τὸ ἀκόλουθον φωνῆεν, ἂν ἀρχίζῃ ἀπ' αὐτὰ ἑλληνικὴ λέξις. Ἄλλως χωρίζονται, καὶ τὸ μὲν πρῶτον σύμφωνον συλλαβίζεται μὲ τὸ προηγούμενον φωνῆεν, τὸ δὲ δεύτερον μὲ τὸ ἀκόλουθον.

3) *ἔ-στρε-ψε (στροφή), αἰ-σχρὸς (σχῆμα)
ἄν-θρω-πος, ἄν-δρεῖος, ἄρ-κτος.*

Ὄταν τρία σύμφωνα εὐρίσκονται μεταξὺ δύο φωνηέντων (ἢ διφθόγγων), συλλαβίζονται μὲ τὸ ἀκόλουθον φωνῆεν, ἂν ἀρχίζῃ ἑλληνικὴ λέξις καὶ ἀπὸ τὰ τρία ἢ τοῦλάχιστον ἀπὸ τὰ δύο πρῶτα. Ἄλλως χωρίζονται, καὶ τὸ μὲν πρῶτον σύμφωνον συλλαβίζεται μὲ τὸ προηγούμενον φωνῆεν, τὰ δὲ δύο ἄλλα μὲ τὸ ἀκόλουθον.

4) *ἐκ-λέγω, προσ-έχω, συν-οδεύω, Ἑλλήσ-ποντος
πα-ράγω, πα-ρέχω, ἀ-νέβαινον, φί-λιππος.*

Αἱ σύνθετοι λέξεις κατὰ τὸν συλλαβισμὸν χωρίζονται εἰς τὰ συνθετικά των μέρη. Ἄν ὅμως κατὰ τὴν σύνθεσιν ἔχη γίνῃ ἐκθλιψίς (βλ. § 55), τότε συλλαβίζονται, ὅπως αἱ ἀπλαῖ λέξεις.

Σημ. Δὲν χωρίζονται τὰ σύμφωνα *κμ, γμ, χμ, θμ, τν, φν*, ἂν καὶ

δὲν ἀρχίζῃ ἑλληνικὴ λέξις ἀπ' αὐτά. Δ.χ. ἀ-κμή, τά-γμα, δρα-χμή, στα-θμός, φά-την, δά-φνη. Τὰ συμπλέγματα τῶν συμφώνων αὐτῶν δὲν χωρίζονται, διότι ἀρχίζουσιν λέξεις ἑλληνικαὶ ἀπὸ ἀντίστοιχα αὐτῶν συμπλέγματα: κμητός (ἀρχ. λ. = κατειργασμένος), τμημα, θνητός, πνοή, κτλ.

Συλλαβαὶ μακραὶ καὶ βραχεῖαι

29. Αἱ λέξεις αὐταὶ ἔχουσιν
μακρὰς συλλαβάς:

ἢ θή-κη, τρώ-γω, παί-ζω
παί-ξεις, τοὺς κή-πους

Αἱ λέξεις αὐταὶ ἔχουσιν
βραχεῖας συλλαβάς:

ἔ-χε-τε, ἔ-χο-μεν
οἱ λό-γοι, αἱ κό-ραι.

1) Ὄταν μία συλλαβὴ ἔχῃ μακρὸν φωνῆεν ἢ δίφθογγον, λέγεται **φύσει μακρὰ** συλλαβὴ ἢ ἀπλῶς **μακρὰ** συλλαβὴ.

2) Ὄταν μία συλλαβὴ ἔχῃ βραχὺ φωνῆεν ἢ οἱ καὶ αἰ εἰς τὸ τέλος τῆς λέξεως, λέγεται **βραχεῖα** συλλαβὴ.

3) Εἰς τὰς λέξεις: στε-γνός, ἐ-χθρός, πε-ζός, δό-ξα, ἔκο-ψα ἢ παραλήγουσα ἔχει μὲν βραχὺ φωνῆεν, ἀλλ' ἀκολουθοῦν δύο ἢ τρία σύμφωνα ἢ διπλοῦν σύμφωνον (ζ, ξ, ψ). Τοιούτου εἶδους συλλαβὴ λέγεται **θέσει μακρὰ**.

ΑΣΚΗΣΙΣ 9. — Νὰ εἴρῃς ἀπὸ τὸ Ἐναγνωστικὸν σου ἢ μόνος σου πέντε λέξεις μονοσυλλάβους, πέντε δισυλλάβους, πέντε τρισυλλάβους, πέντε πολυ-συλλάβους καὶ νὰ τὰς γράψῃς συλλαβισμένας (δηλ. μὲ χωρισμένας τὰς συλλαβάς).

ΑΣΚΗΣΙΣ 10. — Σημείωσε ἐπάνω εἰς τὰς φύσει ἢ θέσει μακρὰς συλλαβὰς τῶν λέξεων τῆς προηγουμένης ἀσκήσεως τὸ σημεῖον $\bar{\ }$, ἐπάνω δὲ εἰς τὰς βραχεῖας συλλαβὰς τὸ σημεῖον $\acute{\ }$. Εἰς τὰς συλλαβὰς, αἱ ὅποια ἔχουσιν δίχρονον, μὴ σημειώσῃς τίποτε.

ΑΣΚΗΣΙΣ 11. — Νὰ συλλαβίσῃς τὰς ἀκολουθοῦσας λέξεις: αἰσθάνομαι, εὐρίσκοω, κατὰγομαι, ἀνθρωπισμός, ἀφάνταστος, ἐκκλησία, ἐσφράγισμα, ἀσφράγιτος, βάτραχος, συμμαθητής, συμμαθήτρια, πάντοτε, σύντροφος, ἀκμή, ἐστάθμευσα, ἀναγκάζομαι, ἔρχομαι, ἀκρόπολις, διαφροσιτόλιτος, ἀντωνυμία, ἐχθρεύομαι, ἀστρονόμος.

ΑΣΚΗΣΙΣ 12. — Αἱ ἀκόλουθοι λέξεις εἶναι ἀπὸ τὰς ὀλίγας, αἱ ὅποια ἔχουσιν 4 ἑσωτερικὰ σύμφωνα κατὰ σειρὰν. Νὰ τὰς συλλαβίσῃς: ἐκστρατεύω, ἐκστρατεία, ἐκστρατευτικός, ἐσφράγιστος, σασκοριτικά.

Αἱ ἀκόλουθοι λέξεις εἶναι ἀπὸ τὰς ὀλίγας, αἱ ὅποια ἔχουσιν 3 ἢ 4 φωνήεντα κατὰ σειρὰν. Νὰ τὰς συλλαβίσῃς: νεοελληνικός, Σιτροελλαδίτης, Παλαιελλαδίτης, Νεοθηοκέζος.

Αί λέξεις

30. Ὁ Πέ-τρος πη-γαί-νει εἰς τὸ σχο-λεῖ-ον

Ὅπως ἐν ἡ περισσότερα γράμματα σχηματίζουν μίαν συλλαβήν, τοιουτοτρόπως καὶ μία ἢ περισσότεραι συλλαβαὶ σχηματίζουν μίαν λέξιν. Μὲ τὰς λέξεις ἐκφράζομεν ὅτι ἔχομεν εἰς τὸν νοῦν μας (βλ. § 4). Κάθε λέξις γράφεται χωριστά.

Λέξεις ἐνωμέναι

31. Εἰς τὰς ἀκολουθούς περιπτώσεις δύο ἢ τρεῖς λέξεις γράφονται μαζί, ὡσάν νὰ εἶναι μία μόνον λέξις :

Αἱ ἀντωνυμίαι : *καθεὶς* (ἢ *καθένας*) — *καθεμία* — *καθέν*, *οἰοσδήποτε*, *οἰοσδήποτε*, *ὅσοσδήποτε*, *οἰτιδήποτε*.

2) **Τὰ ἄκλιτα :** *ἀφότον*, *ἀφοῦ*, *εἰδάλως*, *εἰδεμή*, *ἐπίσης*, *καθ'αυτό*, *καθεξῆς*, *καθεὶ*, *κατιτί*, *μολαταῦτα*, *μολονότι*, *ὄλωσδιό-λον*, *ὄποτεδήποτε*, *ὄπωςδήποτε*, *ὡσάν*.

Σημ. Αἱ ἐνωμέναι αὐταὶ λέξεις δὲν εἶναι κανονικῶς σύνθετοι (βλ. § 309), ἀλλὰ *καθεμία* ἀπ' αὐτὰς ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο ἢ τρεῖς χωριστὰς λέξεις, αἱ ὁποῖαι γράφονται μαζί ὡς μία, διότι καὶ εἰς τὴν ὁμίλιαν μας προφέρονται ὡς μία.

Συντομογραφίαι

32. Χάριν συντομίας κάποτε μερικαὶ λέξεις δὲν γράφονται δλόκληροι, ἀλλὰ συγκεκριμέναι κατὰ ὄρισμένον τρόπον. Ἡ γραφὴ αὐτὴ συγκεκριμένων λέξεων λέγεται **συντομογραφία**. Συχνότεραι συντομογραφίαι εἶναι :

ἄγ.	= ἅγιος	κ.ἄ.	= καὶ ἄλλα
ἄρ.	= ἀριθμὸς	Κ.Δ.	= Καινὴ Διαθήκη
βλ.	= βλέπε	κλπ.	= καὶ λοιπὰ
γραμμ.	= γραμμάρια	κτλ.	= καὶ τὰ λοιπὰ
δηλ.	= δηλαδή	Κων/πολις	= Κωνσταντινούπολις
Δις	= δεσποινίς	λ.χ.	= λόγου χάριν
δρ.	= δράμια	Μ. (Μεγ.)	= Μέγας
δραχ.	= δραχμὴ	Μ. Ἀσία	= Μικρὰ Ἀσία
Θεσ/νίκη	= Θεσσαλονίκη	μ.	= μέτρα
κ.	= κύριος ἢ κυρία	μ.μ.	= μετὰ μεσημβρίαν
κ.κ.	= κύριοι ἢ κυρίαι	ὄκ.	= ὀκτάδες

Π.Δ.	= Παλαιὰ Διαθήκη	τετρ.	= τετραγωνικόν
πήχ.	= πήχεις	τ.μ.	= τετραγωνικά μέτρα
π.μ.	= πρὸ μεσημβρίας	τ.χλμ.	= τετραγωνικά χιλιόμετρα
π.Χ.	= πρὸ Χριστοῦ	Τ.Τ.Τ.	= τρία ταῦ
π.χ.	= παραδείγματος χάριν	*Υ.Γ.	= ὑστερόγραφον
σ. (σελ.)	= σελίς	χλ.	= χιλιάδες
σημ.	= σημειώσεις	χγρ.	= χιλιόμετρα
Σία	= συντομία	χιλμ.	= χιλιόμετρα

Διὰ τοὺς ἀνέμους :

A	= ἀνατολικός	BA	= βορειοανατολικός
B	= βόρειος	BA	= βορειοδυτικός
Δ	= δυτικός	NA	= νοτιοανατολικός
N	= νότιος	NA	= νοτιοδυτικός

Σημ. Αἱ ἴδιαι συντομογραφίαι χρησιμεύουν καὶ διὰ τὰ σημεῖα τοῦ ὁρίζοντος.

ΑΣΚΗΣΙΣ 13. — Ἀντίγραφε τὰς ἀκολουθοῦσας φράσεις μὲ ὄλας τὰς συντομογραφίας, αἱ ὁποῖαι ἠμποροῦν νὰ γίνουσι : *Τὸ Βυζάντιον ἰδρύθη τὸ 658 πρὸ Χριστοῦ. Ἐκεῖ ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος τὸ 330 πρὸ Χριστοῦ ἵδρυσε τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἣ ὁποία ἔγινε πρωτεύουσα τῆς Ἑλληνικῆς Ἀυτοκρατορίας ἕως τὸ 1453 μετὰ Χριστόν. — Ὁ κύριος καὶ ἡ κυρία Νικολάου εἰδοποίησαν, ὅτι θὰ ἔλθουν εἰς τὰς 5 μετὰ μεσημβρίαν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς δεσποινίδος Ἐλένης. — Ἡ Μικρὰ Ἀσία ἔχει ἕκτασις 530 χιλιάδων τετραγωνικῶν χιλιομέτρων. — Χθὲς ἠγόρασα τετράδια, βιβλία, γραφικὴν ὕλην καὶ τὰ λοιπά, ἀξίας 150 χιλιάδων δραχμῶν. — Ἡ Ἁγία Γραφή ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰ βιβλία τῆς Καινῆς Διαθήκης καὶ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης.*

ΑΣΚΗΣΙΣ 14. — *Δι' ὑπαγόρευσιν :* Καθεὶς ἀπὸ σᾶς προσέχει εἰς τὸ μᾶθημα καὶ σημειώνει τὸ καθεπὶ, τὸ ὅποιον χρειάζεται. — Μολονότι ἡ Ἑλλάς εἶναι μικρὰ χώρα καὶ ἔχει ὀλίγον πλοῦτον, μολαταῦτα ἡ δόξα τῆς εἶναι μεγάλη. — Ὅποιοσδήποτε ἀπὸ σᾶς θέλει, ἄς ἔλθῃ μαζί μου. — Πρέπει νὰ μελετᾷς, εἰδᾷλλως δὲν προοδεύεις.

ΠΝΕΥΜΑΤΑ

Τὰ δύο πνεύματα

33. ἐγώ, ἄγνος - Ἀθηνᾶ, Ἐρμῆς. Κάθε λέξις, ἀρχομένη ἀπὸ φωνῆεν, λαμβάνει ἐπάνω ἀπ' αὐτὸ ἐν σημείον, τὸ ὅποιον λέγεται **πνεῦμα**.

34. Τὰ πνεύματα εἶναι δύο, ἡ **ψιλῆ** (°) καὶ ἡ **δασεῖα** (°): ἀρετή, ὠραῖος.

Ἡ θέσις τοῦ πνεύματος

35. 1) αὐτός, ἐδρίσκω, εἰκόν. Εἰς τὰς κυρίας διφθόγγους τὸ πνεῦμα σημειώνεται ἐπάνω ἀπὸ τὸ δεύτερον φωνῆν.

2) ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ. Ὅταν αἱ λέξεις γράφονται ὀλόκληροι μὲ κεφαλαῖα, τὸ πνεῦμα παραλείπεται.

Δασυνόμεναι λέξεις

36. Αἱ περισσώτεραι λέξεις **ψιλοῦνται** (δηλ. λαμβάνουν ψιλῆν). Αἱ ἀκόλουθοι λέξεις **δασύνονται** (δηλ. λαμβάνουν δασεῖαν):

1) Ὅσαι ἀρχίζουσι ἀπὸ **υ**: ὑγρασία, ὑποθέτω.

2) Τὰ ἄρθρα **δ, ἦ, οἰ, αἰ** καὶ τὸ ἐπίρρημα **ὤς**.

3) Τὰ ἀριθμητικά: **εἰς-ἔν, ἕξ, ἐπτά, ἔνδεκα, ἑκατόν**.

4) Αἱ ἀναφορικαὶ ἀντωνυμίαι: ὁ **ὅποιος**—ἡ **ὅποια**—τὸ **ὅποιον**, **ὅσος**—**ὅση**—**ὅσον**, **ὅ, τι**.

5) Αἱ λέξεις, αἱ ὅποια εἶναι σύνθετοι μὲ τὰ ἀχώριστα μόρια **ἡμι-** καὶ **ἴμο-**: **ἡμισφαίριον, ἡμιθανής, ἴμόνοια, ἴμολογῶ**.

6) Αἱ λέξεις: **ἄβρός, ἄγιος, ἄγρός, ἄδης, αἶμα, Αἴμος, αἴρεσις, ἄλας, ἄλιάκμων, ἄλιεύς, ἄλιεύω, ἄλικαρνασσός, ἀλίπαστον, ἄλλα, ἄλμυρός, ἄλκκη, ἄλυσος (καὶ ἄλυσις), ἄλώνιον, ἄλωσις, ἄμα, ἄμαρτάνω, ἄμιλλα, ἄπαλός, ἄπαξ (= μίαν φοράν), ἄπλοῦς, ἄπτω (ἐφάπτω), ἄρμα, ἄρμός, ἄρπάξω, ἄφή, ἄφις**

ἄντιον, ἄβρομος, Ἐβραῖος, Ἐβρος, ἐδώλιον, ἔδρα, ὁ εἶλω (τοῦ εἶλωτος), εἰμαρμένη (= τὸ πεπρωμένον, ἡ τύχη), εἰρκτή (= φυλακή), Ἐκάβη, ἔκαστος, ἐκούσιος, Ἐκτωρ, Ἐλένη, ἐλιξ, Ἐλικών, ἔλκος, ἐλκύω, Ἐλλάς, Ἐλλην, Ἐλλη, ἔλος, ἐνεκα, ἐνώνω, ἐξῆς, ἐορτή, ἐπομαι, ἐρμηνεύω, Ἐρμῆς, Ἐρμιόνη, ἔρω (= σέρομαι), ἐσπέρα, ἐστία, ἐστιατόριον, ἔτρω, ἔταιρία, ἔτοιμος, ἐδρίσκω, ἔως.

ἦβη (= ἡ ἀρχὴ τῆς νεανικῆς ἡλικίας), ἡγοῦμαι (= προηγοῦμαι, ὁδηγῶ), ἡγούμενος, ἡδονή, ἡδύς (= γλυκός, εὐχάριστος), ἡλικία, ἡλιος, ἡμέρα, ἡμερος, ἡμισε, ἡνίον, ἡνίοχος (= ἀμαξῆς), Ἡρα, Ἡρακλῆς, Ἡρόδοτος, ἦρω, Ἡσίοδος, ἦσυχος, ἦτα, Ἡφαιστος, ἦπαρ (= σπῆκτι).

ἱδρῶ, ἱέραξ, ἱερεὺς, ἱερός, ἱερουσαλήμ, ἱκανός, ἱκετεύω, ἱλαρός, ἱμάς—γεν. τοῦ ἱμάντος (= τὸ κορδόνι), ἱνα, ἱππος, ἱστορία, ἱστός, (= τὸ κατάρτι τοῦ πλοίου).

ὀδηγός, ὀδηγῶ, ὄλμος, ὄλος, ὀλόκληρος, ὀμηρος, ὀμηρος, ὀμιλος, ὀμιλῶ, ὀμίχλη, ὀμοιος, ὀμοῦ, ὀμως, ὀπλή, ὀπλον, ὀπότε, ὀπως, ὀρασις, ὀρίζω, ὀρκος, ὀρμή, ὀρμος, ὀρμῶ, ὀ ὄρος, ὄσιος, ὄταν, ὄτε, ὄτι, ὄ,τι.

νίος, νίοθειῶ, νίοθεισία — ὄρα, ὄραϊος, ὄριμος, ὄς.

Δασύνονται καὶ ὄλαι αἱ **παράγωγοι** ἢ **σύνθετοι** ἀπὸ τὰς ἀνωτέρου λέξεις: ἐβδομος, ἐβδομάς, ἐβδομήκοντα, ἐβδομηκοστός — ἱερός, ἱερεὺς, ἱεροδιάκονος, ἱεροδιδασκαλεῖον — ὄμοιος, ὄμοιάζω, ὄμοιοπαθής, κτλ.

Ὁρθογραφία ὀμοήχων λέξεων

37.

Γράφονται μὲ **δασεΐαν**:

τὸ ἄρμα (= τὸ πολεμικὸν ὄχημα)

τὰ ἄρματα (= τὰ πολεμικὰ ὄχηματα)

ὁ ὄρος (= ἡ συμφωνία)

Γράφονται μὲ **ψιλὴν**:

τὰ ἄρματα (= τὰ ὄπλα) μόνον πληθυντικὸς

τὸ ὄρος (= τὸ βουνὸ)

ΑΣΚΗΣΙΣ 15. — 1) Νὰ εἴρῃς καὶ νὰ γράψῃς 10 δασυνομένης λέξεις ἀπὸ τὸ Ἀναγνωστικὸν σου. 2) Ἀπὸ τὸν πίνακα τῶν δασυνομένων λέξεων νὰ εἴρῃς καὶ νὰ γράψῃς τὰ κύρια ὀνόματα.

ΟΙ ΤΟΝΟΙ - ΓΕΝΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΟΝΙΣΜΟΥ

Οἱ τρεῖς τόνοι

38. νόμος — νομὸς   μαθητής, ἀγαπῶ
θόλος — θολὸς   λέγω — νῆσος — ἄνθρωπος.

Εἰς κάθε λέξιν μὲ δύο ἢ περισσοτέρας συλλαβὰς μία ἀπ' αὐτὰς τονίζεται δυνατώτερα. Ἐπάνω εἰς τὸ φωνῆεν τῆς συλλαβῆς αὐτῆς θέτομεν ἕν σημεῖον, τὸ ὁποῖον λέγεται **τόνος**.

Τόνον σημειώνομεν καὶ εἰς τὰς περισσοτέρας μονοσυλλάβους λέξεις: *νά, θά, καί*.

39. Οἱ τόνοι εἶναι τρεῖς: ἡ **ὀξεΐα** (/), ἡ βαρεΐα (\ ) καὶ ἡ **περισπωμένη** (~). Λ.χ. θέλω *νά* γελῶ.

40. Τόνον δέχεται ἡ λήγουσα, ἡ παραλήγουσα καὶ ἡ προπαραλήγουσα. Καμμία λέξις δὲν τονίζεται πρὶν ἀπὸ τὴν προπαραλήγουσαν. Λ.χ. μαθητής, σχολεῖον, ἄνθρωπος, φιλόσοφος.

Ἡ θέσις τοῦ τόνου

41. 1) *ναύτης, παίζω, τοῖχος, κλείω.*

Εἰς τὰς κυρίας διφθόγγους ὁ τόνος σημειώνεται ἐπάνω ἀπὸ τὸ δεύτερον φωνῆεν.

2) ΔΗΜΟΤΙΚΟΝ ΣΧΟΛΕΙΟΝ

Ὅταν αἱ λέξεις γράφονται ὀλόκληροι μὲ κεφαλαῖα, ὁ τόνος παραλείπεται.

3) *ἄλλος, ἥλιος, Ἄννα, Ἥρα, αἷμα, Αἷμος.*

Ὅταν ἡ ἴδια συλλαβὴ λαμβάνη τόνον καὶ πνεῦμα, τότε ἡ μὲν ὄξεια σημειώνεται ἔπειτα ἀπὸ τὸ πνεῦμα, ἡ δὲ περισπωμένη ἐπάνω ἀπ' αὐτό.

Γενικοὶ κανόνες τονισμοῦ

42. 1) *ἄνθρωπος, δώδεκα, παίζετε, ἀναβαίνετε.*

Ἡ προπαραλήγουσα, ὅταν τονίζεται, θέλει πάντοτε ὄξειαν.

2) *δέχομαι, δρόμος, καλοί, καλαί.*

Ἡ βραχεῖα συλλαβή, ὅταν τονίζεται, θέλει πάντοτε ὄξειαν.

3) *κρῶνον, κρῶνεις, ναύτης, κομήτης.*

Μακρὰ παραλήγουσα πρὸ μακρῶς ληγούσης δέχεται ὄξειαν.

4) *μῆλον, δῶρον, εἶδε, ὦμοι, ναῦται.*

Μακρὰ παραλήγουσα πρὸ βραχείας ληγούσης δέχεται περισπωμένην. Ἐξαιροῦνται αἱ λέξεις: ὥστε, οὔτε, μήτε, εἴτε, εἴθε, καίτοι, καίπερ (βλ. § 46 Σημ.).

5) Ὁ μαθητής, ὁ ὁποῖος μελετᾷ, προοδεύει.

Ὁ καλὸς μαθητής προοδεύει.

Ἡ βαρεῖα τίθεται μόνον εἰς τὴν λήγουσαν ἀντὶ τῆς ὄξειας, ὅταν δὲν ἀκολουθῆ σημεῖον στίξεως.

6) ὁ ἄνθρωπος — τοῦ ἀνθρώπου,

οἱ ἄνθρωποι — τῶν ἀνθρώπων,

δέχομαι — ἐδεχόμεν, φαίνομαι — ἐφαινόμεν.

Ὅταν ἡ λήγουσα εἶναι μακρά, ἡ προπαραλήγουσα δὲν τονίζεται· ἐπομένως ὁ τόνος ἀπὸ τὴν προπαραλήγουσαν πηγαίνει εἰς τὴν παραλήγουσαν.

Ἄτονοι λέξεις

43. ὁ μαθητής, ἡ μαθήτρια, οἱ μαθηταί, οἱ ἄνθρωποι, ὡς ἐξῆς, εἰς Ἀθήνας, ἐν Ἀθήναις, ἐκ Πειραιῶς, ἐξ Ἀθηνῶν.

Γράφονται χωρὶς τόνον αἱ ἐξῆς ὀκτὼ μονοσύλλαβοι λέξεις :

- 1) Τὰ ἄρθρα, ὁ, ἡ, οἱ, αἱ
  - 2) Τὸ ἐπίρρημα : ὡς
  - 3) Αἱ προθέσεις : ἐν, εἰς, ἐκ (ἐξ).
- Αἱ λέξεις αὐταὶ λέγονται **ἄτονοι**.

Ὀνομασία τῶν λέξεων ἀπὸ τὸν τόνον

44. Ἀπὸ τὸν τόνον, τὸν ὅποιον ἔχει μία λέξις, λέγεται :

- 1) **ὀξύτονος**, ὅταν ἔχη ὀξεῖαν εἰς τὴν λήγουσαν : *μαθητής*.
- 2) **παροξύτονος**, ὅταν ἔχη ὀξεῖαν εἰς τὴν παραλήγουσαν : *στρατιώτης*.
- 3) **προπαροξύτονος**, ὅταν ἔχη ὀξεῖαν εἰς τὴν προπαραλήγουσαν : *δέχομαι*.
- 4) **περισπωμένη**, ὅταν ἔχη περισπωμένην εἰς τὴν λήγουσαν : *γελῶ*.
- 5) **προπερισπωμένη**, ὅταν ἔχη περισπωμένην εἰς τὴν παραλήγουσαν : *κῆπος*.
- 6) **βαρύτονος**, ὅταν ἔχη βαρεῖαν εἰς τὴν λήγουσαν : *οἱ καλοὶ μαθηταὶ προοδεύουν*.

Σημ. Βαρύτονος λέγεται καὶ κάθε λέξις, ἡ ὅποια δὲν τονίζεται εἰς τὴν λήγουσαν : *πρόοδος, προοδεύω, χάρις*.

ΑΣΚΗΣΙΣ 16. — Σημείωσε τὸν κατάλληλον τόνον εἰς τὰς ἀκολουθοῦσας λέξεις : Ὁ κηπος, οἱ κηποι, τῶν κηπων, τοὺς κηπους, ἀνθοκηπος, ὁ προηγούμενος, τοῦ προηγουμένου, χαιρομαι, ἡ θηκη, τρεχω, λογος, προσεῖδε, προσηλθε, προσηλθομεν, ὁ ναυτης, οἱ ναυται, αἱ χωραι, ἐκ τῆς θηκης, ἐξ Ἀραχωβης, εἰς τὴν θηκην, ἐν Θηβαις, ἐδειχθη γενναιος ὡς Ἕλληνας, ἐδειχθησαν γενναιοι ὡς Ἕλληνες, ἐπολεμησαν ὡς λεοντες.

ΑΣΚΗΣΙΣ 17. — Ἀπὸ τὰς λέξεις τῆς προηγουμένης ἀσκήσεως γράψε χωριστὰ τὰς ὀξύτονους, τὰς παροξύτονους, τὰς προπαροξύτονους, τὰς περισπωμένας, τὰς προπερισπωμένας, τὰς βαρύτονους καὶ χωριστὰ τὰς ἀτόνους.

ΑΣΚΗΣΙΣ 18. — Σημείωσε τὸν τόνον καὶ τὸ πνεῦμα εἰς τὰς ἀκολουθοῦσας λέξεις : *Ἡ Ἑλλάς εἶναι ἐνδοξος χωρα. Ἡ γῆ εἰχει δύο ἡμισφαίρια καὶ πεντε ἡπειρους. Ὁ Ἡροδοτος λεγεται πατήρ τῆς ιστορίας. Ὁ Ἡρακλῆς ἐπρο-*

τιμησε την οδον της Αρετης και οχι της Κακίας. Αι αισθησεις είναι πεντε :
ορασις, ακοη, γευσις, οσφρησις, αφη.

ΑΣΚΗΣΙΣ 19. — Δι' ύπαγόρευσιν : Ἡ γῆ ἔχει πέντε ἠπείρους : τὴν
Εὐρώπην, τὴν Ἀσίαν, τὴν Ἀφρικὴν, τὴν Ἀμερικὴν καὶ τὴν Αὐστραλίαν.
Ἡ Ἑλλή ἐπεσον εἰς τὸν Ἑλλήσποντον. Ὅπου εἶναι ἔλλη, ἐκστ̄ εἶναι ἐλονο-
σία. Δι' αὐτὸ οἱ ἄνθρωποι ἀποξηραίνουσι τὰ ἔλλη. Ἡ Ἡρα ἦτο ἀρχαία θεά.

ΕΓΚΛΙΣΙΣ ΤΟΥ ΤΟΝΟΥ - ΕΓΚΛΙΤΙΚΑΙ ΛΕΞΕΙΣ

Ποῖαι λέξεις εἶναι ἐγκλιτικάι

45. ὁ ἐξάδελφός μου, ἄνθρωπός τις, ἄνθρωποί τινες, ὁ ἀδελ-
φός σου.

Μερικαὶ μονοσύλλαβοι ἢ δισύλλαβοι λέξεις προφέρονται μαζὶ
μὲ τὴν προηγουμένην τόσον στενωῶς, ὥστε αἱ δύο λέξεις ἀκούον-
ται, ὡσὰν νὰ εἶναι μία. Εἰς αὐτὴν τὴν περίπτωσιν ὁ τόνος τῶν
μονοσυλλάβων ἢ δισυλλάβων τούτων λέξεων ἢ ἀναβιβάζεται εἰς
τὴν λήγουσαν τῆς προηγουμένης (ὡς ὀξεῖα) ἢ χάνεται. Τότε
λέγομεν, ὅτι παθαίνουν ἐγκλίσιν τόνου. Αἱ δὲ τοιαῦται
λέξεις λέγονται **ἐγκλιτικάι λέξεις** ἢ ἀπλῶς **ἐγκλιτικά**.

46. Ἐγκλιτικάι λέξεις εἶναι :

1) Οἱ μονοσύλλαβοι τύποι τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας : *μοῦ,*
μοί, μέ, μᾶς, σοῦ, σοί, σέ, σᾶς, τοῦ, τῆς, τόν, τήν, τό, τῶν, τούς,
τάς, τά.

2) Ἡ ἀόριστος ἀντωνυμία τῆς εἰς ὅλους τοὺς τύπους τῆς :
τίς, τί, τινός, τινές, τινά, τινῶν, κτλ.

Σημ. Ἐγκλιτικάι λέξεις ἦσαν καὶ μερικά ἀρχαῖα ἐπιρρήματα καὶ
μόρια *πού, πός, ποτέ, τε, τοι, περ, γε,* τὰ ὁποῖα σήμερον διατηροῦνται
ἐνωμένα εἰς τὰς λέξεις : *κάπου, κάπως, κάποτε, εἴγες, εἴτε, καίτοι, καίπερ,*
ὥστε, κτλ. Διὰ τοῦτο εἰς τὰς λέξεις αὐτάς δὲν ἰσχύει ὁ κανὼν τοῦ τον-
σμοῦ τῆς παραληγοῦσης (βλ. § 42, 4).

α') Πότε ὁ τόνος ἀναβιβάζεται

47. ὁ ἐξάδελφός μου, ἄνθρωπός τις, ἄνθρωποί τινες, κῆπός
τις, δῶρά τινα, εἷς τινα πόλιν.

Ὁ τόνος τῶν ἐγκλιτικῶν **ἀναβιβάζεται** εἰς τὴν λήγουσαν τῆς

προηγούμενης λέξεως (ὡς ὄξεϊα), ὅταν ἡ λέξις αὐτὴ εἶναι προ-
παροξύτονος ἢ προπερισπωμένη ἢ ἄτονος.

β') Πότε ὁ τόνος χάνεται

48. ὁ ἀδελφός μου, τοῦ ἀδελφοῦ μου, ὁ φίλος μας, μαθηταί
τινες, ζητῶ τινα.

Ἐο τόνος τῶν ἐγκλιτικῶν χάνεται :

1) Ὄταν τὸ ἐγκλιτικὸν εἶναι μονοσύλλαβον ἢ δυσύλλαβον καὶ
ἡ προηγούμενη λέξις εἶναι ὄξύτονος ἢ περισπωμένη: ὁ ἀδελφός
μου, τοῦ ἀδελφοῦ μου, μαθηταί τινες, μαθητῶν τινων.

2) Ὄταν τὸ ἐγκλιτικὸν εἶναι μονοσύλλαβον καὶ ἡ προηγου-
μένη λέξις παροξύτονος: ὁ φίλος μας, γέρον τας.

γ') Πότε ὁ τόνος διατηρεῖται

49. Χωρία τινά, ἐμπόρων τινῶν. Ἐο τόνος τῶν ἐγκλιτικῶν
διατηρεῖται, ὅταν τὸ ἐγκλιτικὸν εἶναι δυσύλλαβον καὶ ἡ προηγου-
μένη λέξις εἶναι παροξύτονος.

ΑΣΚΗΣΙΣ 20.— Σημείωσε τοὺς τόνους καὶ τὰ πνεύματα εἰς τὰς ἀκο-
λούθους λέξεις: *Εἰς τινα δρομον ἦτο καποτε πτωχος τις γερων, ο οποιος
εζητει ελεημοσυνην και ελεγε: «καλοι μου ανθρωποι, βοηθηστε με και ο θεος
θα ανταμειψη την καλωσυνην σας». Η φωνη του ετρεμε, δακρυα ετρεχαν
απο τους οφθαλμους του, ιδρωσ εστιαζεν απο το μειωπον του. Εκεινην την
στιγμην εβγαιναν οι μαθηται του γειτονικου σχολειου. Εἶδαν τον γεροντα,
ηκουσαν την παρακλησιν του και τον ελυπηθησαν. Ο μεγαλυτερος απο τους
μαθητας λεγει εις τους αλλους: «Παιδια, ας βοηθησωμεν τον πτωχον γε-
ροντα. Ο,τι εχει καθενας σας ας το φερη εδῶ». Ολοι εδωσαν ο,τι ημπο-
ρουσαν και το προσεφεραν εις τον πτωχον. Επειτα εφυγαν ευχαριστημενοι
δια την καλην των προξιν.*

ΣΗΜΕΙΑ ΣΤΙΞΕΩΣ - ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΗΜΕΙΑ

Τὰ σημεῖα τῆς στίξεως

50. Εἰς τὴν προφορικὴν ὁμιλίαν ἡμποροῦμεν νὰ παραστήσω-
μεν καλύτερα τὸ νόημα τῶν λόγων μας μὲ διάφορα σταματήματα
τῆς φωνῆς, μὲ κατάλληλον τονισμόν καὶ χρωματισμόν τῆς καὶ μὲ
πολλοὺς ἄλλους τρόπους. Ὄταν ὁμιῶς γράφωμεν, φανερόνομεν

ὅλα αὐτὰ μὲ διάφορα γραπτὰ σημεῖα. Λ.χ. εἰς τὴν παρακάτω διήγησιν σημειώνονται τοιαῦτα γραπτὰ σημεῖα :

Ἦτο ἄνοιξις, παντοῦ καλωσύνη· ὁ οὐρανὸς ἐπάνω καταγάλανος καὶ οἱ ἄγροί κάτω καταπράσινοι. Εἰς τὴν ἄκραν ἑνὸς ἄγρου, ἐκεῖ, ὅπου ἐτελείωνε τὸ σπαρμένον σιτάρι, ἦτο φυτρωμένη μία ἀγριοβιολέτα. Ἡ ἀγριοβιολέτα ἦταν ἀνθισμένη καὶ ἐκοίταζε γύρω της μὲ περιέργειαν. Ὀλίγον παρέκει (μέσα εἰς τὸν καταπράσινον ἄγρον) ἐκαμάρωνε μία παπαρούνα. Ἡ ἀγριοβιολέτα — τὸ ὥραϊον ἀλλὰ ταπεινὸν αὐτὸ ἄνθος — ἔβλεπε τὴν παπαρούναν καὶ ἔλεγε μὲ τὸν νοῦν της : « τί ὥραϊά, ἀλλὰ καὶ τί φαντασμένη! »

Ἡ παπαρούνα τὴν εἶδε καὶ εἶπε μὲ περιπαικτικὸν τρόπον :

— Βλέπω, γειτόνισσα, ὅτι φορεῖς τὸ καθημερινὸν σου φόρεμα.

Ἐλησμόνησες, ὅτι σήμερα εἶναι Κυριακή; Μήπως δὲν ἔχεις νὰ φορέσης ὥραϊον φόρεμα, ὅπως ἐγώ :

— Δὲν ἔχω ἄλλο φόρεμα. Αὐτό, τὸ ὅποιον μοῦ ἔδωσεν ἡ φύσις, μοῦ ἀρκεῖ. Καὶ χωρὶς ὥραϊον φόρεμα, ἔχω τὴν εὐωδίαν μου.

— Ἄς εἶναι καθένας μὲ τὴν ιδέαν του. Ἀλλὰ πῶς σοῦ φαίνεται τὸ φόρεμά μου :

— Πολὺ ὥραϊον νὰ τὸ χαρῆς.

Δὲν ἐπέρασε πολλὴ ὥρα καὶ ἦλθεν ἐκεῖ ὁ χωρικός, ὁ ὁποῖος εἶχε σπείρει. Ὅταν εἶδε τὴν παπαρούναν, εἶπεν : « Ἄχ! αὐτὴ μοῦ χαλᾷ τὸ σιτάρι ». Καὶ τὴν ἐξεργίζωσεν... Ὅταν ὁμως εἶδε τὴν ἀγριοβιολέταν, εἶπε : « τί ὥραϊά μοσχοβολᾷ! » Ἐπέρασε πλησίον της, διὰ νὰ μὴ τὴν πατήσῃ καὶ ἔφυγε.

Ἡ ἀγριοβιολέτα εἶδε τὸ πάθημα τῆς παπαρούνας καὶ τὴν ἐλυπήθη. Δύο δάκρυα (δύο σταγόνες δρώσου) ἐκύλισαν ἀπὸ τοὺς γαλανοὺς ὀφθαλμοὺς της...

* Ἀπὸ τὰ « Παιδικὰ Παραμῦθια » Γ. Δροσίνη

51. Τὰ γραπτὰ σημεῖα, τὰ ὁποῖα σημειώνονται εἰς τὴν παραπάνω διήγησιν καὶ διευκολύνουν τὴν ἀνάγνωσιν, εἶναι :

1) Ἡ **τελεία** ἢ **κάτω σιγμῆ** (.), ἡ ὁποία φανερώνει τὸ σταμάτημα τῆς φωνῆς ἐκεῖ, ὅπου τελειώνει μία ὀλόκληρος περίοδος, δηλαδὴ ἓνα μεγάλο νόημα, τὸ ὅποιον περιέχει πολλὰς προτάσεις.

2) Ἡ **ἄνω τελεία** ἢ **ἄνω σιγμῆ** (^), ἡ ὁποία φανερώνει κάπως μικρότερον σταμάτημα τῆς φωνῆς ἐκεῖ, ὅπου τελειώνει ἓν τμημα περιόδου. Λ.χ. Ἦτο ἄνοιξις, παντοῦ καλωσύνη· ὁ οὐρανὸς ἐπάνω καταγάλανος καὶ οἱ ἄγροί κάτω καταπράσινοι.

3) Τὸ **κόμμα** (,), τὸ ὅποιον φανερώνει πολὺ μικρὸν σταμά-

τημα τῆς φωνῆς καὶ μὲ τὸ ὁποῖον χωρίζομεν προτάσεις ἢ λέξεις μεταξύ των. Ἐπίσης μὲ κόμματα χωρίζομεν τὴν κλητικὴν τῶν ὀνομάτων. Λ.χ. *Πάντοτε προσοδεύει ὁ μαθητής, ὁ ὁποῖος μελετᾷ, ἐργάζεται, φοιτᾷ εἰς τὸ σχολεῖον καὶ προσέχει εἰς τὸ μάθημα.*

Καὶ σύ, φίλε μου, πρέπει νὰ εἶσαι καλὸς μαθητής.

4) Τὸ **ἐρωτηματικόν** (;), τὸ ὁποῖον φανερώνει ἐρώτησιν. *Πῶς σοῦ φαίνεται τὸ φῶρέμά μου;*

5) Τὸ **θαυμαστικόν** (!). Αὐτὸ σημειώνεται ὕστερα ἀπὸ ἐπιφωνήματα ἢ ἀπὸ φράσεις, αἱ ὁποῖαι σημαίνουν θαυμασμόν, χαράν, λύπην, ἀπορίαν, προσταγὴν κτλ. Λ.χ. *Εὕγε! Ζήτω! Ἐντροπή! Ἄχ! Τί φαντασμένη! Ἄλτ!*

6) Ἡ **παρένθεσις** ( ). Μέσα εἰς αὐτὴν κλείομεν μίαν ἢ περισσότερας λέξεις, αἱ ὁποῖαι συμπληρῶνουν ἢ ἐξηγοῦν καλύτερα τὸ νόημα. Λ.χ. *Ὀλίγον παρέχει (μέσα εἰς τὸν καταπράσινον ἀγρὸν) ἐκαμάρωνε μία παπαρούνα.*

7) Ἡ **ἀπλῆ παῦλα** (—). Αὐτὴ εἶναι μία μικρὰ γραμμὴ, τὴν ὁποῖαν σημειώνομεν εἰς τὸν διάλογον ἔμπρὸς ἀπὸ τοὺς λόγους τῶν προσώπων, τὰ ὁποῖα ὁμιλοῦν.

Σημ. Εἰς τὴν παραπάνω διήγησιν, ὅπου γίνεται διάλογος μεταξύ τῆς παπαρούνας καὶ τῆς ἀγριοβιολέτας, σημειώνεται ἡ παῦλα ἔμπρὸς ἀπὸ τοὺς λόγους τῆς καθεμιᾶς.

8) Ἡ **διπλῆ παῦλα** (— —). Μέσα εἰς αὐτὰς κλείομεν μίαν φράσιν ἢ ἓν τμήμα τῆς, ὅπως εἰς τὴν παρένθεσιν. Λ.χ. *Ἡ ἀγριοβιολέτα — τὸ ὠραῖον, ἀλλὰ ταπεινὸν αὐτὸ ἄνθος — ἔβλεπε τὴν παπαρούναν, κτλ.*

9) Τὰ **εἰσαγωγικά** (« »). Μέσα εἰς αὐτὰ κλείομεν τοὺς λόγους, ὅπως τοὺς εἶπε κάποιος. Λ.χ. *Ἡ ἀγριοβιολέτα ἔλεγε μὲ τὸν νοῦν τῆς: « τί ὠραία, ἀλλὰ καὶ τί φαντασμένη! »*

10) Ἡ **διπλῆ τελεία** (:). Αὐτὴ σημειώνεται πρὶν ἀπὸ τοὺς λόγους, οἱ ὁποῖοι κλείονται εἰς εἰσαγωγικά (ὅπως εἰς τὸ παραπάνω παράδειγμα).

11) Τὰ **ἀποσιωπητικά** (...). Αὐτὰ σημαίνουν ὅτι γίνεται κάποια ἀποσιώπησις, δηλ. ὅτι ἡ φράσις μένει ἀσυμπλήρωτος ἀπὸ συγκίνησιν, ἐντροπὴν ἢ ἄλλον λόγον. Λ.χ. *καὶ τὴν ἐξεορίζωσε...* (Ἐδῶ ἡ φράσις ἔμεινε ἀσυμπλήρωτος ἀπὸ κάποιαν συγκίνησιν).

52. Ὡστε: τὰ γραπτὰ σημεῖα, τὰ ὁποῖα διευκολύνουν τὸ νόημα, εἶναι ἡ *τελεία*, ἡ *ἄνω τελεία*, τὸ *κόμμα*, τὸ *ἔρωτηματικόν*, τὸ *θαυμαστικόν*, ἡ *παρένθεσις*, ἡ *ἀπλή παῦλα*, ἡ *διπλή παῦλα*, τὰ *εἰσαγωγικά*, ἡ *διπλή τελεία*, καὶ τὰ *ἀποσιωπητικά*. Ὅλα αὐτὰ μαζὶ λέγονται *σημεῖα τῆς στίξεως*.

Ὁρθογραφικὰ σημεῖα

53. Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ σημεῖα τῆς στίξεως εἰς τὸν γραπτὸν λόγον μας σημειώνονται καὶ τὰ ἀκόλουθα *ορθογραφικὰ σημεῖα*:

1) Ἡ *ἀπόστροφος* ('). Αὐτὴ ὁμοιάζει μὲ τὴν ψιλὴν καὶ σημειώνεται εἰς τὴν θέσιν τοῦ φωνήεντος, τὸ ὁποῖον χάνεται κατὰ τὴν ἔκθλιψιν (βλ. § 55). Λ.χ. *ἀπ' ἐδῶ*.

2) Ἡ *κορωνίς* ('). Καὶ αὐτὴ ὁμοιάζει μὲ τὴν ψιλὴν καὶ σημειώνεται ἐκεῖ, ὅπου γίνεται κοῤῥασις (βλ. § 58). Λ.χ. *τοῦλάχιστον*.

3) Ἡ *ὑποδιαστολή* (,). Αὐτὴ εἶναι ἓν κόμμα, τὸ ὁποῖον σημειώνεται εἰς τὴν ἀναφορικὴν ἀντωνυμίαν *ὁ,τι*, διὰ νὰ διακρίνεται ἀπὸ τὸν εἰδικὸν σύνδεσμον *ὅτι*. Λ.χ. *Λέγει ὅτι θὰ μᾶς φέρῃ ὁ,τι εὔρη*.

4) Τὰ *διαλυτικά* (**). Αὐτὰ σημειώνονται ἐπάνω ἀπὸ τὸ *ι* ἢ τὸ *υ*, ὅταν θέλωμεν νὰ φανερώσωμεν ὅτι τὸ *ι* ἢ τὸ *υ* δὲν ἀποτελεῖ δίφθογγον μὲ τὸ προηγούμενον φωνῆεν τῆς ἰδίας λέξεως. Λ.χ. *θεϊκός, ἔμποροῦπάλληλος*.

5) Τὸ *ἐνωτικόν* (-). Αὐτὸ εἶναι μία γραμμὴ, μικροτέρα ἀπὸ τὴν παῦλαν καὶ χρησιμεύει, διὰ νὰ ἐνώνη τὰς συλλαβὰς τῆς ἰδίας λέξεως. Λ.χ. *θά-λασ-σα*.

Τὸ ἐνωτικὸν σημειώνεται εἰς τὸ τέλος μιᾶς γραμμῆς, ὅταν δὲν χωρῇ εἰς αὐτὴν ὀλόκληρος ἡ λέξις καὶ πρέπει νὰ γράψωμεν μίαν ἢ περισσοτέρας συλλαβὰς αὐτῆς εἰς τὴν ἄλλην γραμμὴν σύμφωνα μὲ τοὺς κανόνας τοῦ συλλαβισμοῦ (βλ. § 28).

ΑΣΚΗΣΙΣ 21. — 1) Νὰ εἰρηγῆ εἰς τὸ σημερινὸν μάθημα τοῦ Ἀναγνωστικοῦ ὅσα ποῦ σημειώνονται τελεία καὶ ποῦ κόμμα. — 2) Νὰ ἀναζητήσῃς καὶ νὰ εἰρηγῆ καὶ εἰς ἄλλας σελίδας ποῦ σημειώνονται καθένα ἀπὸ τὰ ἄλλα σημεῖα τῆς στίξεως. — 3) Νὰ δικαιολογήσῃς, διατί σημειώνεται τὸ κάθε σημεῖον ἀπ' αὐτά.

ΑΣΚΗΣΙΣ 22. — Νά αναζητήσης καὶ νά εὕρης εἰς τὸ Ἐναγνωστικόν σου ποῦ σημειώνεται καθένα ἀπὸ τὰ ὀρθογραφικὰ σημεῖα. Νά δικαιολογήσης, διατὶ σημειώνεται τὸ κάθε σημεῖον ἀπ' αὐτά.

ΑΣΚΗΣΙΣ 23. — Νά ἐκθέσης μὲ περισσότερα λόγια ἐν εἴδει διαλόγου τὴν παρακάτω συνομιλίαν καὶ νά σημειώσης τὰ κατάλληλα σημεῖα τῆς στίξεως, ἦτοι παύλας, ἐρωτηματικά, τελείας, κόμματα κτλ.

*Ὁ Πέτρος ἐρωτᾷ τὸν φίλον του Παῦλον, ἂν ἔχη νὰ τοῦ δανείσῃ κάποιο βιβλίον, τὸ ὁποῖον τοῦ χρειάζεται. Ὁ Παῦλος προθυμοποιεῖται, ἀλλὰ τὸν παρακαλεῖ νὰ τοῦ τὸ ἐπιστρέψῃ σύντομα, διότι θὰ τὸ χρειασθῇ καὶ αὐτός. Ὁ Πέτρος ὑπόσχεται. Ὁ Παῦλος τότε λέγει εἰς τὸν φίλον του, ὅτι θὰ τοῦ τὸ φέρῃ ἀμέσως. Ἀλλ' ὁ φίλος ἀπαντᾷ ὅτι δὲν πρέπει νὰ κάμῃ τὸν κόπον καὶ ὅτι ὁ ἴδιος θὰ ἔλθῃ νὰ τὸ παραλάβῃ. Προσθετεῖ ἀκόμη πολλὰς εὐχαριστίας διὰ τὴν προθυμίαν. Ὁ ἄλλος ἀπαντᾷ ὅτι οἱ φίλοι ἔχουν ὑποχρεώσεις νὰ ἐξυπηρετοῦν ὁ εἰς τὸν ἄλλον.

ΧΑΣΜΩΔΙΑ - ΤΡΟΠΟΙ ΑΠΟΦΥΓΗΣ ΤΗΣ ΧΑΣΜΩΔΙΑΣ

Χασμφδία

54. ἀλλὰ ἐγώ, εἶπε ὁ Πέτρος, τὸ ἐναντίον
ἀγαπᾶω, ἀγαπάει.

Συμβαίνει κάποτε νὰ εὗρεθοῦν δύο φωνήεντα κατὰ σειράν τὸ ἐν κατόπιν τοῦ ἄλλου ἢ εἰς τὴν ἰδίαν λέξιν ἢ τὸ ἐν εἰς τὸ τέλος μιᾶς λέξεως καὶ τὸ ἄλλο εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπομένης. Τότε λέγομεν, ὅτι ἔχομεν **χασμφδίαν**. Λ.χ. ἀγαπᾶω, ἀλλὰ ἐγώ. Ἡ χασμφδία δὲν ἀκούεται εὐχάριστα. Δι' αὐτὸ ὑπάρχουν διάφοροι τρόποι πρὸς ἀποφυγὴν τῆς. Οἱ τρόποι αὗτοί εἶναι οἱ ἀκόλουθοι:

α) Ἐκθλιψις

55. ἀλλὰ ἐγώ = ἀλλ' ἐγώ, ἀντὶ αὐτοῦ = ἀντ' αὐτοῦ.
ὑπὸ ἡμῶν = ὑφ' ἡμῶν, κατὰ ἡμέραν = καθ' ἡμέραν.

Συχνὰ τὸ τελικὸν βραχυὸ φωνῆεν μιᾶς λέξεως ἀποβάλλεται, ἐμπρὸς ἀπὸ τὸ ἀρκτικὸν φωνῆεν ἢ ἀπὸ τὴν ἀρκτικὴν δίφθογγον τῆς ἐπομένης. Ἡ ἀποβολὴ αὕτῃ λέγεται **ἐκθλιψις**.

Ἐπάνω ἀπὸ τὴν θέσιν τοῦ φωνήεντος, τὸ ὁποῖον χάνεται, σημειώνεται **ἀπόστροφος** (βλ. § 53, 1).

Σημ. Ἐκθλιψις γίνεται συχνὰ καὶ κατὰ τὴν σύνθεσιν τῶν λέξεων, ἀλλὰ τότε δὲν σημειώνεται ἀπόστροφος. Λ.χ. κατὰ + ἔχω = κατέχω, μικροέμπορος = μικρέμπορος.

56. Ὅταν μετὰ τὴν ἔκθλιψιν μένη ὡς τελικὸν σύμφωνον τῆς λέξεως ἄφωνον ψιλὸν κ, π, τ, ἢ δὲ ἐπομένη λέξις ἔχη δασεῖαν, τότε τὰ ψιλὰ τρέπονται εἰς τὰ ἀντίστοιχα δασέα, ἤτοι τὸ κ γίνεται χ, τὸ π γίνεται φ, τὸ τ γίνεται θ.

Α. χ. ἐπὶ ὅσον = ἐφ' ὅσον, κατὰ ἡμῶν = καθ' ἡμῶν, κακο-υποψία = καχυποψία τοιουτοτρόπως καὶ τὸ νύκτα καὶ ἡμέραν ἔγινε νυχθημερόν.

57. Πρὸ αὐτοῦ, περὶ ἐκείνου, τί ἔλεγες; Νομίζω ὅτι ἔρχεται. Τὸ τελικὸν φωνῆεν τῶν λέξεων πρὸ, περὶ, τί, ὅτι δὲν ἐκθλίβεται. Ἐπίσης δὲν ἐκθλίβεται τὸ τελικὸν φωνῆεν τῆς λέξεως μέχρι (βλ. § 61,2).

β) Κραῖσις

58. Τὸ ἐναντίον = τοῦναντίον, τὸ ἐλάχιστον = τοῦλάχιστον. Τὸ ἄρθρον τὸ μαζὶ μὲ τὰς λέξεις ἐναντίον καὶ ἐλάχιστον συγχωνεύεται εἰς μίαν λέξιν: τοῦναντίον, τοῦλάχιστον. Ἡ τοιαύτη συγχώνευσις τῶν δύο λέξεων εἰς μίαν λέγεται **κραῖσις**.

Σημεῖον τῆς κραῖσεως εἶναι ἡ **κορωνίς** (βλ. § 53,2).

γ) Συναίρεσις

59. ἀγαπάω = ἀγαπῶ, Ἀθηνάα = Ἀθηνᾶ, νόος = νοῦς, νόου-οῦ. Συχνὰ μέσα εἰς μίαν λέξιν δύο φωνήεντα κατὰ σειρὰν ἢ ἓν φωνῆεν καὶ μία δίφθογγος συγχωνεύονται εἰς ἓν φωνῆεν μακρὸν ἢ εἰς μίαν δίφθογγον. Ἡ συγχώνευσις αὐτὴ ἐντὸς τῆς ἰδίας λέξεως λέγεται **συναίρεσις**.

60. ἀγαπάω - ῶ, γελάετε - γελάτε, γέλαε - γέλα.

Ἡ συλλαβή, ἢ ὁποία προέρχεται ἀπὸ συναίρεσιν, κανονικῶς τονίζεται, ἐὰν πρὸ τῆς συναίρεσεως ἐτονίζετο ἢ μία ἀπὸ τὰς δύο συλλαβάς, αἱ ὁποῖαι συνεχωνεύθησαν.

δ) Εὐφωνικὰ γράμματα ν, ς

61. 1) λέγουσι πάντες — λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι
πέρουσι μᾶς ἔλεγες — πέρουσιν ἔλεγες, ἦλθε μόνος —
ἦλθεν ἄλλος — οὕτως ὥστε, μέχρις αὐθριον

Κάποτε εἰς λέξεις, αἱ ὁποῖαι τελειώνουν εἰς -σι ἢ -ε, ὅταν ἢ

ἐπομένη λέξις ἀρχίζῃ ἀπὸ φωνῆεν, προστίθεται ἓν ν πρὸς ἀποφυγὴν τῆς χασμωδίας. Τὸ ν αὐτὸ λέγεται **εὐφωνικόν**.

2) Εἰς τὸ ἐπίρρημα οὕτω (= ἔτσι) καὶ εἰς τὴν καταχορηστικὴν πρόθεσιν μέχρη, ὅταν ἡ ἐπομένη λέξις ἀρχίζῃ ἀπὸ φωνῆεν, προστίθεται ἓν ς πρὸς ἀποφυγὴν χασμωδίας. Καὶ τὸ ς αὐτὸ λέγεται εὐφωνικόν.

ΑΣΚΗΣΙΣ 24. — Κάμε ἐκθλιφιν, κρᾶσιν ἢ συναίρεσιν εἰς τὰς ἀκολουθούς φράσεις. Ἐπίσης θέσε τὰ εὐφωνικά γράμματα, ὅπου χρειάζονται:

Ἐγὼ φωνάζω τὸν φίλον μου, ἀλλὰ αὐτὸς δὲν ἀκούει. Κατὰ ἐκείνην τὴν ἡμέραν δὲν ἦλθε ὁ φίλος μου, ἀλλὰ ἀντὶ αὐτοῦ ἦλθε ὁ ἀδελφός του. Ἡ Ἑλλάς ἐπολέμησε ἥρωικῶς πάντοτε καὶ κατὰ ὅλους τοὺς ἀγῶνας ἐδοξάσθη. Κατὰ ἐκάστην ἡμέραν μελετῶ καὶ γράφω τὰ μαθήματά μου. Ἄς μείνης ἐδῶ ἐπὶ ὅσον χρόνον θέλεις. Ὁ καλὸς μαθητὴς ἐργάζεται οὕτω, ὥστε νὰ παρακολουθῇ τὰ μαθήματά του καὶ νὰ προοδεύῃ. Τὸ ἐναντίον ὁ ἀμελεῖς μαθητὴς χάνει τὴν ὥραν του ματαίως. Ἀπαντῶ πάντοτε μὲ προθυμίαν εἰς ὅ,τι μὲ ἐρωτοῦν.

ΑΣΚΗΣΙΣ 25. — Γράψε ὀλοκλήρους τὰς λέξεις, ὅπως ἦσαν πρὶν γίνῃ ἡ ἐκθλιφίς:

Καθ' ὄλον τὸν βίον, παρ' αὐτοῦ, σ' ἐρωτῶ, μ' ἐρωτᾶς, ἐφ' ὀλοκλήρου, μ' ἀγάπην, μετ' ἐκείνου, καθ' ἐξαμηνίαν, ἀπ' ἐδῶ, παρ' ὀλίγον, ὀλίγον κατ' ὀλίγον.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ
ΤΥΠΙΚΟΝ

ΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ — ΚΛΙΤΑ ΚΑΙ ΑΚΛΙΤΑ

Τὰ δέκα μέρη τοῦ λόγου

62. Ὁ καλὸς μαθητὴς μελετᾷ πάντοτε τὰ μαθήματά του καὶ σέβεται τοὺς διδασκάλους του.

Εἰς τὸν λόγον μεταχειριζόμεθα διαφόρων εἰδῶν λέξεις.

Τὰ κύρια εἶδη τῶν λέξεων εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν εἶναι δέκα καὶ λέγονται *μέρη τοῦ λόγου*. Ταῦτα εἶναι τὰ ἑξῆς :

- 1) Ἄρθρον : ὁ, ἡ, τό, οἱ, αἱ, τὰ (βλ. § 73).
- 2) Ὄνομα οὐσιαστικόν : μαθητῆς, λίμνη, θρανίον (βλ. § 76).
- 3) Ὄνομα ἐπίθετον : καλός, βαθύς, ἐπιμελής (βλ. § 154).
- 4) Ἀντωνυμία : ἐγώ, σύ, αὐτός, ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος (βλ. § 203).
- 5) Ρῆμα : γράφω, παίζω, μελετῶ, ἔρχομαι (βλ. § 225).
- 6) Μετοχή : γράφων, παίζων, ἐρχόμενος (βλ. § 231).
- 7) Ἐπίρρημα : ἐδῶ, ἐκεῖ, εὐτυχῶς, χθές, σήμερον (βλ. § 286).
- 8) Πρόθεσις : εἰς, πρὸς, πρό, ἀντι (βλ. § 289).
- 9) Σύνδεσμος : καί, ἀλλά, ἐπειδή, ὅταν (βλ. § 291).
- 10) Ἐπιφώνημα : εὐγε! ἄχ! ἀλλοίμονον! (βλ. § 293).

Κλιτὰ μέρη τοῦ λόγου

63. Ὁ καλὸς ἐκεῖνος μαθητῆς, τοῦ καλοῦ ἐκείνου μαθητοῦ — προσδεύω, προσδεύεις, προσδεύει κτλ. — ὁ προσδεύων, τοῦ προσδεύοντος κτλ.

Ἀπὸ τὰ δέκα μέρη τοῦ λόγου τὰ ἑξ̄ πρῶτα, δηλ. τὸ ἄρθρον, τὸ οὐσιαστικόν, τὸ ἐπίθετον, ἡ ἀντωνυμία, τὸ ρῆμα καὶ ἡ μετοχή, παρουσιάζουν εἰς τὸν λόγον διαφοροὺς μορφάς. Λ. γ. ὁ μαθητῆς,

τοῦ μαθητοῦ, οἱ μαθηταί, τῶν μαθητῶν κτλ. Αὐτὰ λέγομεν, ὅτι κλίνονται καὶ ὀνομάζονται **κλιτὰ μέρη τοῦ λόγου**.

Ἄκλιτα μέρη τοῦ λόγου

64. αὐτός καὶ ἐκεῖνος — αὐτοὶ καὶ ἐκεῖνοι
ὄχι αὐτός, ἀλλὰ ἐκεῖνος — ὄχι αὐτοί, ἀλλὰ ἐκεῖνοι.

Αἱ λέξεις καί, ὄχι, ἀλλὰ δὲν ἀλλάζουν μορφήν. Ἄπο τὰ δέκα μέρη τοῦ λόγου τὰ τέσσαρα τελευταῖα, δηλ. τὸ ἐπίρρημα, ἡ πρόθεσις, ὁ σύνδεσμος καὶ τὸ ἐπιφώνημα, δὲν ἀλλάζουν μορφήν, δηλ. δὲν κλίνονται. Αὐτὰ λέγονται **ἄκλιτα μέρη τοῦ λόγου**.

Οἱ τύποι τῶν κλιτῶν

Θέμα, χαρακτήρ, κατάληξις

65. ἦρω - ς   λύ - ω   ἀκού - ω   γράφ - ω
ἦρω - ος   λύ - εις   ἀκού - εις   γράφ - εις κτλ.

Τὰ κλιτὰ μέρη τοῦ λόγου παρουσιάζουν διαφοροὺς μορφάς, αἱ ὁποῖαι λέγονται **τύποι**.

Κάθε τύπος ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο μέρη, τὸ ἓν πρὸς τὸ τέλος του, τὸ ὁποῖον μεταβάλλεται, καὶ τὸ ἄλλο πρὸς τὴν ἀρχήν, τὸ ὁποῖον μένει ἀμετάβλητον.

Τὸ μεταβλητὸν μέρος τοῦ τύπου, τὸ ὁποῖον εἶναι πρὸς τὸ τέλος, λέγεται **κατάληξις**. Λ.χ. -ς, -ος, -ω, -εις κτλ.

Τὸ ἀμετάβλητον μέρος τοῦ τύπου, τὸ ὁποῖον εἶναι πρὸς τὴν ἀρχήν, λέγεται **θέμα**. Λ.χ. ἦρω-, λύ-, ἀκού-, γράφ-.

Ὁ τελευταῖος φθόγγος τοῦ θέματος λέγεται **χαρακτήρ**. Ὁ χαρακτήρ ἠμπορεῖ νὰ εἶναι σύμφωνον, φωνῆεν ἢ δίφθογγος. Λ.χ. θέμα: γράφ-, ἦρω-, ἀκού-, χαρακτήρ: φ, ω, ου.

ΑΣΚΗΣΙΣ 26.—Ἄπο 10 σειρὰς τοῦ Ἀναγνωστικοῦ σου γράψε εἰς δύο χωριστὰς στήλας τὰς κλιτὰς καὶ τὰς ἀκλίτους λέξεις.

ΑΣΚΗΣΙΣ 27.—Γράψε εἰς δύο χωριστὰς στήλας τὰς κλιτὰς καὶ τὰς ἀκλίτους λέξεις τῶν ἀκολουθῶν φράσεων:

Ὁ Δαίδαλος, ἀφοῦ ἔμεινεν ἀρκεῖον χρόνον εἰς τὴν Κρήτην, ἠθέλησε νὰ φύγῃ. Ἄλλὰ ὁ Μίνως δὲν τὸν ἄφηκε καὶ διέταξε ὅλα τὰ πλοῖα τῆς νήσου νὰ μὴ παραλάβουν αὐτόν. Τὰ ἐμπόδια αὐτὰ ἐμεγάλωσαν τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ Δαίδαλου. Πάντοτε ἐσκέπτετο πῶς νὰ φύγῃ. Μίαν ἡμέραν ἐφώνησε μετὰ χαρὰν: «Εὐρῆκα μέσον νὰ σωθῶ. Θὰ φύγω διὰ τοῦ ἀέρος ὡσὰν πτηνόν!»

ΠΤΩΤΙΚΑ

ΠΤΩΣΕΙΣ, ΓΕΝΗ, ΑΡΙΘΜΟΙ, ΚΛΙΣΕΙΣ

Πτωτικά, πτώσεις

66. Ὁ μικρὸς αὐτὸς μαθητῆς | ὁ τρέχων, ὁ ἐρχόμενος
 τοῦ μικροῦ αὐτοῦ μαθητοῦ | τοῦ τρέχοντος, τοῦ ἐρχομένου
 τὸν μικρὸν αὐτὸν μαθητὴν | τὸν τρέχοντα, τὸν ἐρχόμενον

Πλὴν τῶν ρημάτων ὅλα τὰ ἄλλα κλιτὰ μέρη τοῦ λόγου, ἢτοι τὸ ἄρθρον, τὸ οὐσιαστικόν, τὸ ἐπίθετον, ἢ ἀντωνυμία καὶ ἡ μετοχή, λαμβάνουν διαφόρους τύπους, οἱ ὅποιοι λέγονται *πτώσεις*. Τὰ μέρη αὐτὰ τοῦ λόγου λέγονται *πτωτικά*.

67. Αἱ πτώσεις εἶναι πέντε: *ὀνομαστική, γενική, δοτική, αἰτιατική* καὶ *κλητική*.

α') Εἰς τὴν ἐρώτησιν: ποῖος; ποία; ποῖον; τί; ἀπαντῶμεν με *ὀνομαστικῆν*. Ποῖος εἶναι ἐπιμελής; — ὁ μαθητής.

β') Εἰς τὴν ἐρώτησιν: ποῖου; ποίας; ποίου; τίνος; ἀπαντῶμεν με *γενικῆν*. Ποίου εἶναι τὸ βιβλίον; — τοῦ μαθητοῦ.

γ') Εἰς τὴν ἐρώτησιν: εἰς ποῖον; εἰς ποίαν; εἰς ποῖον; εἰς τί; ἀπαντῶμεν με *δοτικῆν*. Εἰς ποῖον ἔδωσα τὸ βιβλίον; — τῷ μαθητῇ (δηλ. εἰς τὸν μαθητὴν).

δ') Εἰς τὴν ἐρώτησιν: ποῖον; ποίαν; ποῖον; τί; ἀπαντῶμεν με *αἰτιατικῆν*. Ποῖον ἐπαιεῖ ὁ διδάσκαλος; — τὸν μαθητὴν.

ε') Ὅταν θέλωμεν νὰ καλέσωμεν ἢ νὰ προσφωνήσωμεν κάποιον, μεταχειριζόμεθα *κλητικῆν*: ὦ μαθητά, ὦ θεέ μου, ὦ φίλε μου!

Γένη

68. Ἀρσενικά: Ὁ μικρὸς αὐτὸς μαθητῆς, ὁ τρέχων

Θηλυκά: Ἡ μικρὰ αὐτὴ μαθήτρια, ἡ τρέχουσα

Οὐδέτερα: τὸ μικρὸν αὐτὸ παιδίον, τὸ τρέχον

Τὰ πτωτικά (δηλ. τὸ ἄρθρον, τὸ οὐσιαστικόν, τὸ ἐπίθετον, ἢ ἀντωνυμία καὶ ἡ μετοχή) ἔχουν τρεῖς μορφάς, αἱ ὅποια λέγονται *γένη*. Τὰ γένη ταῦτα εἶναι τρία: *ἀρσενικόν, θηλυκόν* καὶ *οὐδέτερον* (δηλ. οὔτε ἀρσενικόν οὔτε θηλυκόν).

69. Φυσικὸν καὶ γραμματικὸν γένος

Ἄρσενικά	Θηλυκά	Οὐδέτερα
ὁ πατήρ	ἡ μήτηρ	τὸ παράθυρον
ὁ υἱὸς	ἡ κόρη	τὸ δένδρον
ὁ πειτειὸς	ἡ ἀγελὰς	τὸ βιβλίον
Τὰ πτωτικά αὐτὰ εἶναι ἐκ φύσεως ἄρσενικά.	Αὐτὰ εἶναι ἐκ φύσεως θηλυκά.	Αὐτὰ εἶναι ἐκ φύσεως οὐδέτερα (δηλ. οὔτε ἄρσ. οὔτε θηλ.).
Καὶ εἰς τὴν γραμματικὴν λαμβάνονται ὡς ἄρσενικά.	Καὶ εἰς τὴν γραμματικὴν λαμβάνονται ὡς θηλυκά.	Καὶ εἰς τὴν γραμματικὴν λαμβάνονται ὡς οὐδέτερα.

Τὸ γένος, τὸ ὁποῖον ἔχουν ἐκ φύσεως τὰ πτωτικά, λέγεται **φυσικὸν γένος**. Τὸ δὲ γένος, τὸ ὁποῖον ἔχουν εἰς τὴν γραμματικὴν, λέγεται **γραμματικὸν γένος**.

Εἰς πολλὰ πτωτικά, ὅπως εἰς τὰ παραπάνω παραδείγματα, τὸ γραμματικὸν γένος εἶναι τὸ ἴδιον μὲ τὸ φυσικὸν γένος. Εἰς μερικά ὅμως δὲν εἶναι τὸ ἴδιον. Δ.χ. ὁ βράχος, ὁ λίθος — ἡ ράβδος, ἡ θύρα ἔχουν γραμματικὸν γένος ἄρσενικὸν ἢ θηλυκόν, ἐνῶ τὸ φυσικὸν γένος τῶν εἶναι οὐδέτερον. Ἐπίσης τὰ πτωτικά τὸ ναντόπουλον, τὸ παιδίον, τὸ κοράσιον ἔχουν γραμματικὸν γένος οὐδέτερον, ἐνῶ τὸ φυσικὸν γένος τῶν εἶναι ἄρσενικὸν ἢ θηλυκόν.

70. Ἄριθμοι

Ἐνικός: ὁ μαθητὴς αὐτός, ὁ μικρός, ὁ τρέχων.

Πληθυντικός: οἱ μαθηταὶ αὐτοί, οἱ μικροί, οἱ τρέχοντες.

Τὰ πτωτικά ἔχουν ἄλλας καταλήξεις, ὅταν γίνεται λόγος δι' ἓν, καὶ ἄλλας, ὅταν γίνεται λόγος διὰ πολλά. Δηλ. ἔχουν **δύο ἀριθμούς**: τὸν **ἐνικὸν** καὶ τὸν **πληθυντικόν**.

Ἡ κλίσις

71. ὁ μαθητὴς	ὁ μικρὸς	αὐτός	ὁ τρέχων
τοῦ μαθητοῦ	τοῦ μικροῦ	αὐτοῦ	τοῦ τρέχοντος κλπ.

Τὰ πτωτικά, ὅπως εἶδαμεν, εἶναι κλιτὰ μέρη τοῦ λόγου, δηλ. ἀλλάζουσι κάθε φοράν κατάληξιν. Ὁ ἰδιαίτερος τρόπος, μὲ τὸν ὁποῖον κλίνεται καθένα ἀπ' αὐτά, λέγεται *κλίσις*.

Παραπόμυνα τῶν πτωτικῶν

72. Εἶδαμεν ὅτι τὰ πτωτικά ἔχουσι πτώσιν, γένος, ἀριθμὸν καὶ κλίσιν. Ὅλα αὐτὰ μαζί λέγονται *παραπόμυνα* (δηλ. παρακολουθήματα) τῶν πτωτικῶν.

ΑΣΚΗΣΙΣ 28. — Ἀπὸ τὰς ἀκολουθοῦσας φράσεις γράψτε εἰς δύο χωριστάς στήλας ὅσα κλιτὰ εἶναι εἰς ἐνικὸν καὶ ὅσα εἰς πληθυντικὸν ἀριθμὸν. Ὁ μικρὸς αὐτὸς μαθητῆς. Ἐκεῖνοι οἱ ἄνθρωποι τρέχουσι. Οἱ τρέχοντες. Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος. Ἡ μαθήτρια γράφει. Ἔρχονται αἱ μαθήτριά. Τὸ τετράδιον τοῦ μαθητοῦ. Τὰ τετράδια τοῦ φίλου. Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος μελετᾷ, προσεύχεται. Ἠγόρασα βιβλία. Ὁ πιστὸς φίλος. Οἱ λόγοι τῶν πιστῶν φίλων. Ἡ μικρὰ χώρα. Οἱ μεγάλοι ποταμοί. Οἱ τοῖχοι τοῦ σχολείου.

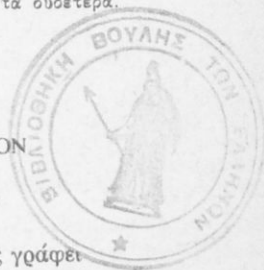
ΑΣΚΗΣΙΣ 29. — Ἀπὸ τὰς φράσεις τῆς προηγουμένης ἀσκήσεως γράψτε εἰς τρεῖς χωριστάς στήλας τὰ ἀρσενικά, τὰ θηλυκὰ καὶ τὰ οὐδέτερα.

ΤΟ ΑΡΘΡΟΝ

ΟΡΙΣΤΙΚΟΝ ΚΑΙ ΑΟΡΙΣΤΟΝ ΑΡΘΡΟΝ

Τὸ ἄρθρον. Τὰ δύο εἶδη του

73. ὁ μαθητῆς γράφει	εἰς μαθητῆς γράφει
ἡ μαθήτρια γράφει	μία μαθήτρια γράφει
τὸ παιδίον γράφει	ἐν παιδίον γράφει

Αἱ μικραὶ λέξεις, αἱ ὁποῖαι πηγαίνουν ἐμπρὸς ἀπὸ τὰ ὀνόματα καὶ δεικνύουσι τὸ γένος των, λέγονται *ἄρθρα*.

Αἱ λέξεις *ὁ, ἡ,* τὸ συνοδεύουσι ὀνόματα γνωστὰ καὶ ὠρισμένα. Δι' αὐτὸ λέγονται *ὀριστικὰ ἄρθρα*.

Αἱ λέξεις *εἰς, μία, ἐν* (αἱ ὁποῖαι εἶναι κυρίως ἀριθμητικὰ ἐπίθετα) συνοδεύουσι ὀνόματα ἄγνωστα καὶ ἀόριστα. Δι' αὐτὸ λέγονται *ἀόριστα ἄρθρα*.

Τὰ ἄρθρα συμφωνοῦν πάντοτε κατὰ γένος, ἀριθμὸν καὶ πτώσιν μὲ τὰ ὀνόματα, τὰ ὁποῖα συνοδεύουσι.

Κλίσις τοῦ ὀριστικοῦ ἄρθρου

74. Τὸ ὀριστικὸν ἄρθρον κλίνεται ὡς ἑξῆς :

*Ενικός ἀριθμὸς

	<i>ἀρσενικὸν</i>	<i>θηλυκὸν</i>	<i>οὐδέτερον</i>
Ὄνομ. ὁ	(φίλος)	ἡ (χώρα)	τὸ (βιβλίον)
Γεν.	τοῦ (φίλου)	τῆς (χώρας)	τοῦ (βιβλίου)
Δοτ.	τῷ (φίλῳ)	τῇ (χώρᾳ)	τῷ (βιβλίῳ)
Αἰτ.	τὸν (φίλον)	τὴν (χώραν)	τὸ (βιβλίον)
Κλητ.	— (φίλε)	— (χώρα)	— (βιβλίον)

Πληθυντικός ἀριθμὸς

Ὄνομ. οἱ	(φίλοι)	αἱ (χώραι)	τὰ (βιβλία)
Γεν.	τῶν (φίλων)	τῶν (χωρῶν)	τῶν (βιβλίων)
Δοτ.	τοῖς (φίλοις)	ταῖς (χώραις)	τοῖς (βιβλίοις)
Αἰτ.	τούς (φίλους)	τάς (χώρας)	τὰ (βιβλία)
Κλητ.	— (φίλοι)	— (χώραι)	— (βιβλία)

Τὸ ὀριστικὸν ἄρθρον δὲν ἔχει κλητικὴν. Εἰς τὴν θέσιν του μεταχειριζόμεθα τὰ κλητικά ἐπιφωνήματα ὦ, ἔ! Ἀ.χ. ὦ Θεέ, ἔ φίλε!

Κλίσις τοῦ ἀόριστου ἄρθρου

75. Τὸ ἀόριστον ἄρθρον κλίνεται ὡς ἑξῆς :

*Ενικός ἀριθμὸς

	<i>ἀρσενικὸν</i>	<i>θηλυκὸν</i>	<i>οὐδέτερον</i>
Ὄνομ. εἷς	(φίλος)	μία (χώρα)	ἓν (βιβλίον)
Γεν.	ἑνὸς (φίλου)	μιας (χώρας)	ἑνὸς (βιβλίου)
Δοτ.	ἐνὶ (φίλῳ)	μιᾷ (χώρᾳ)	ἐνὶ (βιβλίῳ)
Αἰτ.	ἓνα (φίλον)	μίαν (χώραν)	ἓν (βιβλίον)

Τὸ ἀόριστον ἄρθρον δὲν ἔχει κλητικὴν οὔτε πληθυντικὸν ἀριθμὸν. Ἐπίσης ἡ δοτικὴ του δὲν συνηθίζεται.

Σημ. Εἰς τὴν ἀπλουστέραν γλῶσσαν ἡ ὀνομ. καὶ ἡ αἰτ. τοῦ οὐδέτερου λέγεται καὶ ἓνα: ἓνα βιβλίον.

ΑΣΚΗΣΙΣ 30. — Συμπλήρωσε τὰς ἀκολουθούσας φράσεις μὲ τὰ κατάλληλα ὀριστικά ἢ ἀόριστα ἄρθρα πρὸ τῶν ὀνομάτων, ὅπου σημειώνεται παύλα: *Αὐτὸς εἶναι — φίλος, διὰ τὸν ὅποιον σοῦ ἔλεγα. Αὐτὴ εἶναι — μαθήτρια, ἣ ὅποια σὲ ἐζήτησε. Σὲ παρακαλῶ δῶσε μου — βιβλίον, τὸ ὅποιον σοῦ ἐζήτησα. Πάντοτε — καλοὶ φίλοι δεικνύονται εἰς — περιστάσεις. *Ἠγόρασα — βιβλίον μὲ πολλὰς εἰκόνας. Χθὲς εἶδα εἰς τὸν δρόμον — ποδήλατον μὲ τρεῖς τροχοῦς. Εἰς — τραπεζαρίαν μας εἶναι κρεμασμένον — ὠρολόγιον — τοῖχου. *Ἀλλὰ — ὠρολόγιον αὐτὸ δὲν κινεῖται — ὥρας· ἀνοίγει ἐπάνω — μικρὸν παράθυρον καὶ προβάλλει — κοῦκος, ὃ ὅποιος τινάζει — πιερά του καὶ φωνάζει: κούκον! κούκον!*

ΟΝΟΜΑΤΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

ΔΙΑΙΡΕΣΙΣ, ΓΕΝΟΣ, ΑΡΙΘΜΟΙ ΚΑΙ ΚΛΙΣΕΙΣ ΤΩΝ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ

Ποῖα λέγονται οὐσιαστικά. Εἶδη τῶν οὐσιαστικῶν

76.

1. Συγκεκριμένα

Πρόσωπα	Ζῷα	Πράγματα
ὁ μαθητῆς	ὁ ἀετὸς	ὁ λίθος
ἡ μαθήτρια	ἡ περιστερὰ	ἡ οἰκία
τὸ τέκνον	τὸ πρόβατον	τὸ ξύλον

2. Ἄφρημένα

Πρᾶξις ἢ ἐνέργεια	Κατάστασις	Ἰδιότης
ὁ διαγωγὸς	ὁ πλοῦτος	ἡ ἐπιμέλεια
ἡ φυγή	ἡ πενία	ἡ ταχύτης
τὸ ψεῦδος	τὸ ψῦχος	τὸ πλάτος

*Ὅλαι αἱ λέξεις αὗται εἶναι οὐσιαστικά.

Δηλαδή: Αἱ λέξεις, αἱ ὅποια φανερώνουν: 1) πρόσωπα, ζῷα ἢ πράγματα καὶ 2) πρᾶξιν, κατάστασιν ἢ ἰδιότητα, λέγονται οὐσιαστικά.

77. Καὶ αἱ μὲν λέξεις, αἱ ὅποια φανερώνουν πρόσωπα, ζῷα ἢ πράγματα, λέγονται *συγκεκριμένα οὐσιαστικά*. Λ.χ. *μαθητῆς, περιστερὰ, ξύλον*. Αἱ δὲ λέξεις, αἱ ὅποια φανερώνουν πρᾶξιν, κατάστασιν ἢ ἰδιότητα, λέγονται *ἀφρημένα οὐσιαστικά*. Λ.χ. *διαγωγὸς, φυγή, ψεῦδος*.

Κύρια και προσηγορικά

78. Κύρια ὀνόματα	Προσηγορικά (ἢ κοινά) :
ὁ Ἀλέξανδρος	ὁ ἄνθρωπος
ὁ Βουκεφάλας	ὁ ἵππος
ἡ Λαμία	ἡ πόλις
τὸ Παναχαϊκὸν	τὸ ὄρος

Τὰ συγκεκριμένα οὐσιαστικά ὑποδιαίρουσται εἰς

1) **κύρια ὀνόματα**· ταῦτα εἶναι ὅσα φανερόνουν ἐν ὀρισμένον πρόσωπον, ζῶον ἢ πρᾶγμα. Λ.χ. ὁ Γεώργιος, ὁ Κέρβερος, ἡ Ἀμάθεια, τὸ Βυζάντιον.

2) **προσηγορικά (ἢ κοινά)**· ταῦτα εἶναι ὅσα φανερόνουν ἐν σύνολον ἀπὸ ὁμοειδῆ πρόσωπα, ζῶα ἢ πράγματα. Λ.χ. ὁ διδάσκαλος, ἡ ὄρνις, τὸ σχολεῖον.

Σημ. Τὰ κύρια ὀνόματα γράφονται μὲ τὸ ἀρκτικὸν κεφαλαῖον (βλ. 11,3).

79. Τὸ γένος τῶν οὐσιαστικῶν

1. Μονοκατάληκτα καὶ μονογενῆ	2. Μονοκατάληκτα καὶ διγενῆ	3. Δικατάληκτα καὶ διγενῆ
ὁ ἄνθρωπος	ὁ ἰατρὸς	ὁ μαθητῆς
ἡ μήτηρ	ἡ ἰατρὸς	ἡ μαθήτρια
τὸ τέκνον	ὁ ταμίας	ὁ ἱερεὺς
ὁ λίθος	ἡ ταμίας	ἡ ἱέρεια
ἡ θύρα	ὁ γραμματεὺς	ὁ διδάσκαλος
τὸ βιβλίον	ἡ γραμματεὺς	ἡ διδασκάλισσα
	ὁ παράνυμφος	ὁ ἀνθοπώλης
	ἡ παράνυμφος	ἡ ἀνθοπῶλις

1) Τὰ περισσότερα οὐσιαστικά εὐρίσκονται μόνον εἰς ἓν γένος, ἢ ἀρσενικὸν ἢ θηλυκὸν ἢ οὐδέτερον. Λ.χ. ὁ ἄνθρωπος, ἡ σημαία, τὸ δένδρον. Ταῦτα λέγονται **μονοκατάληκτα** καὶ **μονογενῆ**.

2) Μερικὰ οὐσιαστικά ἔχουν μὲν ἓνα τύπον, ἀλλὰ δύο γένη, ἀρσενικὸν καὶ θηλυκὸν μὲ τὴν ἴδιαν κατάληξιν, διακρίνονται δὲ

ἀπὸ τὸ ἄρθρον: ὁ ὄδηγός — ἡ ὄδηγός. Ταῦτα λέγονται **μονοκατάληκτα** καὶ **διγενῆ**.

3) Μερικὰ οὐσιαστικὰ ἔχουν δύο τύπους, ἓνα διὰ τὸ ἄρσενικὸν καὶ ἓνα διὰ τὸ θηλυκόν: ὁ μαθητῆς — ἡ μαθήτρια. Ταῦτα λέγονται **δικατάληκτα** καὶ **διγενῆ**.

Συνήθεις καταλήξεις εἰς τὸ θηλυκὸν τούτων εἶναι: -τρια, -εῖα, -ισσα, -ις.

Σημ. Μερικὰ οὐσιαστικὰ ἔχουν ἄλλην λέξιν διὰ τὸ ἄρσενικὸν καὶ ἄλλην διὰ τὸ θηλυκόν. Αὐτὸ γίνεται κυρίως εἰς ὀνόματα, τὰ ὅποια φανερώουν συγγένειαν. Ἀ.χ. ὁ ἀνὴρ — ἡ γυνή, ὁ πατήρ — ἡ μήτηρ, ὁ υἱός — ἡ θυγάτηρ, ὁ γαμβρός — ἡ νύμφη, ὁ πάππος — ἡ μάμμη.

Τὸ γένος εἰς τὰ ὀνόματα τῶν ζώων

80. 1. Ἐπίκοινα
(κοινὸν ὄνομα διὰ
τὸ ἄρσεν. καὶ θηλ.)

ὁ ἀετός, ὁ κόραξ
ὁ βάρταχος, ὁ καρχα-
ρίας
ἡ ἄρκτος, ἡ ἀλώπηξ
ἡ κάμηλος, ἡ τίγρις
ἡ γαλιῆ, ἡ περιστερά

2. Θηλυκὰ ζῶων
μέ χωριστὴν κατά-
ληξιν

ὁ λύκος, ἡ λύκαινα
ὁ λέων, ἡ λέαινα

3. Θηλυκὰ ζῶων
μέ διαφορετικὴν
λέξιν

ὁ ἴππος — ἡ φορβάς
ὁ βοῦς — ἡ ἀγελὰς
ὁ πετεινός — ἡ ὄρνις
ὁ κριός — ἡ ἀμνάς
ὁ τράγος — ἡ αἰξ

1) Τὰ περισσότερα οὐσιαστικὰ ὀνόματα τῶν ζώων ἔχουν ἓνα κοινὸν τύπον καὶ διὰ τὰ ἄρσενικὰ καὶ διὰ τὰ θηλυκὰ ζῶα. Ταῦτα ὀνομάζονται **ἐπίκοινα** (βλ. τὰ παραδ. στήλης 1).

Σημ. Εἰς τὰ ἐπίκοινα οὐσιαστικὰ, ὅταν εἶναι ἀνάγκη νὰ δηλωθῆ τὸ φυσικὸν γένος των, μεταχειρίζομεθα τὸ ἐπίθετον ἄρσενικός ἢ θηλυκός. Ἀ.χ. ὁ ἄρσενικός ἀετός — ὁ θηλυκός ἀετός, ἡ ἄρσενικὴ ἀλώπηξ — ἡ θηλυκὴ ἀλώπηξ.

2) Διὰ μερικὰ ζῶα σχηματίζομεν τὸν τύπον τοῦ θηλυκοῦ μέ χωριστὴν κατάληξιν -αῖνα (βλ. τὰ παραδ. στήλης 2).

3) Διὰ μερικὰ ἄλλα ζῶα ἔχομεν διὰ τὸ θηλυκὸν διαφορετικὴν λέξιν ἀπὸ τὸ ἄρσενικὸν (βλ. τὰ παραδ. στήλης 3).

Οἱ ἀριθμοὶ τῶν οὐσιαστικῶν

81. Ἐνικός ἀριθμός ὁ ἄνθρωπος, ἡ θάλασσα, τὸ θρανίον	Πληθυντικός ἀριθμός οἱ ἄνθρωποι, αἱ θάλασσαι, τὰ θρανία
--	---

Κανονικῶς τὰ οὐσιαστικά, ὅπως καὶ τὰ ἄλλα πτωτικά, ἔχουν δύο ἀριθμούς: 1) τὸν ἐνικόν, ὅταν γίνεται λόγος δι' ἓν, καὶ 2) τὸν πληθυντικόν, ὅταν γίνεται λόγος διὰ πολλὰ.

Αἱ τρεῖς κλίσεις

82. Πρώτη κλίσις ὁ ταμίας, ὁ μαθητὴς ἡ οἰκία, ἡ μάχη	Δευτέρα κλίσις ὁ ἄνθρωπος ἡ ὁδός, τὸ πρόβατον	Τρίτη κλίσις ὁ φύλαξ, ἡ πόλις τὸ σῶμα
--	---	---

Τὰ οὐσιαστικά ἔχουν τρεῖς κλίσεις: τὴν πρώτην, τὴν δευτέραν καὶ τὴν τρίτην.

31. — 1) Γράψε 5 οὐσιαστικά συγκεκριμένα προσηγορικά προσώπων, 5 ζώων, 5 πραγμάτων. 2) Γράψε 5 κύρια ὀνόματα προσώπων, 5 ζώων (ἀπὸ ἱστορικά ἢ μυθολογικά ἢ σημερινὰ ὀνόματα), 5 πραγμάτων (ἀπὸ γεωγραφικά ὀνόματα).

ΑΣΚΗΣΙΣ 32. — Γράψε 3 ἀφηρημένα οὐσιαστικά, τὰ ὅποια νὰ φανερώνουν πράξιν (ἢ ἐνέργειαν), 3 τὰ ὅποια νὰ φανερώνουν κατάστασιν καὶ 3 τὰ ὅποια νὰ φανερώνουν ἰδιότητα.

ΑΣΚΗΣΙΣ 33. — Γράψε τὰ θηλυκὰ τῶν ἐξῆς οὐσιαστικῶν: 1) βασιλεύς, ῥάπις, ἀροτοπώλης, καθαριστής, διευθυντής, καθηγητής, γείτων, ἥρωας, ἔφανις. — 2) ὁ ὁδηγός, ὁ σύζυγος, ὁ ἔμπορος, ὁ πρόεδρος, ὁ ἰππεύς, ὁ ἀρχιτέκτων, ὁ ρήτωρ.

ΑΣΚΗΣΙΣ 34. — Νὰ εὗρης 10 ὀνόματα ζώων ἐπίκοινα καὶ νὰ γράψης τὸ ἀρσενικόν καὶ τὸ θηλυκόν αὐτῶν μετὰ τὴν προσθήκην τῶν ἐπιθέτων «ἀρσενικόν» ἢ «θηλυκόν» πρὸ αὐτῶν.

*Υπόδειγμα:

Ἄρσενικά	Θηλυκὰ
ὁ ἀρσενικὸς κόραξ	ὁ θηλυκὸς κόραξ
ἡ ἀρσενικὴ ἄρκτος	ἡ θηλυκὴ ἄρκτος

ΑΣΚΗΣΙΣ 35. — Ὑπογράμμισθε μὲ μίαν γραμμὴν τὰ συγκεκριμένα καὶ

μέ δύο τὰ ἀφηρημένα οὐσιαστικά, τὰ περιεχόμενα εἰς τὴν παρακάτω διήγησιν: **Ὁ Κίμων.** — Ὁ Ἀθηναῖος στρατηγὸς Κίμων ἐφημίζετο διὰ τὴν πραότητα καὶ τὴν καλωσύνην του. Μὲ τὰς ἀρετὰς αὐτὰς ἐκέρδισε τὴν ἀγάπην τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμάχων. Ἐνῶ ὁ Πausanίας (ὁ ἀρχηγὸς τῶν Σπαρτιατῶν) ἐφέρετο πρὸς τοὺς συμμάχους μὲ τραχύτητα καὶ αὐθάδειαν, ὁ Κίμων ἐδείκνυεν ἐπιείκειαν καὶ καταδεκτικότητα. Καὶ κατώρθωσε νὰ κερδίσῃ τὴν ἡγεμονίαν τῆς Ἑλλάδος ὄχι μὲ τὰ ὄπλα, ἀλλὰ μὲ τὸν λόγον, μὲ τὴν εὐγένειαν καὶ μὲ τὴν καλὴν συμπεριφορὰν του.

ΑΣΚΗΣΙΣ 36. — Ἀπὸ τὰ οὐσιαστικά, τὰ περιεχόμενα εἰς τὴν παραπάνω διήγησιν, νὰ εἰρῆς ποῖα εἶναι εἰς τὸν ἐνικὸν καὶ ποῖα εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν.

ΠΡΩΤΗ ΚΛΙΣΙΣ ΤΩΝ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ

83. Ποῖα ὀνόματα περιέχει ἡ πρώτη κλίσις

1. Ἄρσενικά	2. Θηλυκά
ὁ ταμί-ας	ἡ σημαί-α
ὁ μαθητ-ῆς	ἡ μάχ-η

Ἡ πρώτη κλίσις περιέχει ὀνόματα μόνον ἄρσενικά καὶ θηλυκά. Καὶ τὰ μὲν ἄρσενικά εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ τελειώνουν εἰς -ας ἢ εἰς -ης, τὰ δὲ θηλυκά εἰς -α ἢ εἰς -η.

1. Ἄρσενικά τῆς α' κλίσεως εἰς -ας

84. Ὄνομ. -ας, γεν. -ου
(παροξύτονα)

Ἐνικὸς ἀριθμὸς	Πληθυντικὸς ἀριθμὸς
Ὄν. ὁ ταμί-ας	οἱ ταμί-αι
Γεν. τοῦ ταμί-ου	τῶν ταμι-ῶν
Δοτ. τῶ ταμί-α	τοῖς ταμί-αις
Αἰτ. τὸν ταμί-αν	τοὺς ταμί-ας
Κλητ. ὦ ταμί-α	ὦ ταμί-αι

ΑΣΚΗΣΙΣ 37. — Κλίσις τὰ ὀνόματα: 1) *λοχίας, μανθίας* (εἰς τὸν ἐνικ. καὶ πληθυντ.) — 2) *Αἰνείας, Ἀντίβας* (μόνον εἰς τὸν ἐνικόν).

Παρατήρησις: Ὅσα θηλυκὰ τῆς α' κλίσεως εἰς -α ἔχουν ἔμπρὸς ἀπ' αὐτὸ φωνῆεν ἢ ρ, φυλάττουν τὸ -α εἰς ὅλας τὰς πτώσεις τοῦ ἐνικοῦ.

89. β') Ὀνομ. -α, γεν. ης

(*τονιζόμενα εἰς τὴν παραλήγουσαν ἢ προπαραλήγουσαν*)

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Ὀν.	ἡ	γλῶσσ-α	τράπεζ-α
Γεν.	τῆς	γλώσσ-ης	τραπέζ-ης
Δοτ.	τῇ	γλώσσ-ῃ	τραπέζ-ῃ
Αἰτ.	τὴν	γλῶσσ-αν	τράπεζ-αν
Κλητ.	ὦ	γλῶσσ-α	τράπεζ-α

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὀν.	αἱ	γλῶσσ-αι	τράπεζ-αι
Γεν.	τῶν	γλωσσ-ῶν	τραπέζ-ῶν
Δοτ.	ταῖς	γλώσσ-αις	τραπέζ-αις
Αἰτ.	τάς	γλώσσ-ας	τραπέζ-ας
Κλητ.	ὦ	γλῶσσ-αι	τράπεζ-αι

90. **Παρατήρησις:** Ὅσα θηλυκὰ τῆς α' κλίσεως εἰς -α ἔχουν ἔμπρὸς ἀπ' αὐτὸ σύμφωνον (πλὴν τοῦ ρ), εἰς τὴν γενικὴν καὶ δοτικὴν τοῦ ἐνικοῦ τρέπουν τὸ -α εἰς -η: τῆς γλώσσης, τῇ γλώσσῃ — τῆς τραπέζης, τῇ τραπέζῃ.

91. Παρατήρησις

διὰ τὴν κατάληξιν -α τῶν θηλυκῶν τῆς α' κλίσεως

Ἀπὸ τὰ θηλυκὰ οὐσιαστικὰ τῆς α' κλίσεως, τὰ ὁποῖα εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ τελειώνουν εἰς α, ἄλλα ἔχουν τὸ α βραχὺ καὶ ἄλλα μακρόν.

1. Ἐχουν τὸ α βραχύ :

α') Ὅλα τὰ προπαροξύτονα : ἀλήθεια, ἐπιμέλεια, εὐγένεια, ὁμόνοια, μάχαιρα.

β') Ὅσα τρέπουν τὸ α εἰς η εἰς τὴν γεν. καὶ δοτ. τοῦ ἐνικοῦ : γλῶσσα (γλώσσης), μοῦσα (μούσης).

γ') Καὶ τὰ ἐξῆς 10 : μοῖρα, πεῖρα, σπεῖρα, προῶρα, σφαῖρα, σφῦρα, γαῖα, γραῖα, μαῖα, μυῖα.

2. Ἐχουν τὸ α μακρόν :

Ὅλα τὰ ἄλλα, τὰ δ-ποῖα φυλάσσουν τὸ α εἰς ὄλας τὰς πτώσεις : βασιλεία, ἐκστρατεία, σημαία, σοφία κλπ.

ΑΣΚΗΣΙΣ 40. — Κλίτε τὰ ὀνόματα : 1) ἡ φρουρά, ἡ χώρα, ἡ βοήθεια· 2) ἡ ρίζα, ἡ μοῦσα, ἡ θάλασσα. Ἐπίσης μὲ καταλλήλους διὰ καθῆκτων προτάσεις τὸ ὄνομα : Σπαρτιάτισσα.

ΑΣΚΗΣΙΣ 41. — Σημείωσε τοὺς τόνους καὶ τὰ πνεύματα εἰς τὰς λέξεις τῶν παρακάτω φράσεων : *Οἱ ἀρχαῖοι ἐπιστενον οτι ἡ μοῖρα κυβερνεῖ τοὺς ἀνθρώπους. — Ἡ πεῖρα τῆς ζωῆς πολλὰ μᾶς διδάσκει. — Ἡ γῆ εἶναι σφαιρα. — Ἡ μυῖα εἶναι ἐντομον βλαβερὸν. — Το προσθιον μέρος του πλοίου λεγεται προωρα. — Ἡ γῆ ἐλεγτο καὶ γαῖα ἀπο τοὺς ἀρχαίους. Γαῖα ἦτο καὶ ἀρχαία θεα. Μεγαλαὶ ἐκτασεις γῆς καταλλήλοι διὰ καλλιερχειαν λεγονται γαῖαι. — Ἡ ἐλληνικη γλῶσσα ἐλεγτο καὶ γλῶσσα των θεων. — Ἡ γραῖα εἶναι σεβαστη. — Ἡ μουσα ἐμπνεει τοὺς ποιητας.*

92. Θηλυκὰ τῆς α' κλίσεως εἰς -η

(Ὁξύτονα καὶ παροξύτονα)

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὀν.	ἡ	ἀλ-ἡ	ἐπιστήμ-η	αἱ	ἀλ-αἱ	ἐπιστήμ-αι
Γεν.	τῆς	ἀλ-ῆς	ἐπιστήμ-ης	τῶν	ἀλ-ῶν	ἐπιστημ-ῶν
Δοτ.	τῇ	ἀλ-ῆ	ἐπιστήμ-ῃ	ταῖς	ἀλ-αῖς	ἐπιστήμ-αις
Αἰτ.	τὴν	ἀλ-ἣν	ἐπιστήμ-ην	τάς	ἀλ-ὰς	ἐπιστήμ-ας
Κλητ.	ὦ	ἀλ-ῆ	ἐπιστήμ-η	ὦ	ἀλ-αἱ	ἐπιστήμ-αι

93. Ὁ τονισμὸς τῶν θηλυκῶν τῆς α' κλίσεως

Ὀν.	ἡ	σημαία	θάλασσα	γλῶσσα	τιμῆ
Αἰτ.	τὴν	σημαίαν	θάλασσαν	γλῶσσαν	τιμὴν
Κλητ.	ὦ	σημαία	θάλασσα	γλῶσσα	τιμῆ

Εἰς τὰ θηλυκὰ τῆς α' κλίσεως ἡ αἰτιατικὴ καὶ ἡ κλητικὴ τοῦ ἐνικοῦ τονίζεται ὅπου καὶ ὅπως ἡ ὀνομαστικὴ (δηλ. τονίζεται εἰς τὴν ἰδίαν συλλαβὴν καὶ μὲ τὸν ἴδιον τόνον).

ΑΣΚΗΣΙΣ 42. — Γράψτε τὴν ὀνομαστικὴν, γενικὴν καὶ αἰτιατικὴν τοῦ ἐνικοῦ καὶ τὴν γενικὴν τοῦ πληθυντικοῦ τῶν ὀνομάτων: ἀλήθεια, μοῦσα, ἐκστρατεία, γέφυρα, μαθήτρια, σφαῖρα, μέλισσα, μοῖρα, φωνή, κόμη, πέτρα, ψυχὴ, τέχνη.

Συνηρημένα α' κλίσεως

94. Ὁ Ἐρμῆας = Ἐρμῆς, ἡ Ἀθηνᾶα = Ἀθηνᾶ, ἡ συκέα = συκῆ.

Μερικὰ ὀνόματα τῆς α' κλίσεως ἔχοντα χαρακτηῖρα α ἢ ε συναιροῦν τοῦτον μὲ τὰς καταλήξεις. Αὐτὰ λέγονται *συνηρημένα* καὶ κλίνονται ὡς ἐξῆς:

95.	Ἐνικὸς ἀριθμὸς		Ἐνικ. Πληθυντ. ἀριθ.		
Ὄν.	ὁ Ἐρμῆς	ἡ Ἀθηνᾶ	ἡ συκῆ	αἱ συκαῖ	
Γεν.	τοῦ Ἐρμῆος	τῆς Ἀθηνᾶς	τῆς συκῆς	τῶν συκῶν	
Δοτ.	τῷ Ἐρμῆϊ	τῇ Ἀθηνᾶϊ	τῇ συκῇ	ταῖς συκαῖς	
Αἰτ.	τὸν Ἐρμῆν	τὴν Ἀθηνᾶν	τὴν συκῆν	τὰς συκαῖς	
Κλητ.	ὦ Ἐρμῆ	ὦ Ἀθηνᾶ	ὦ συκῆ	ὦ συκαῖ	

* Ἄλλα τοιαῦτα συνηρημένα τῆς α' κλίσεως εἶναι: ὁ Θαλῆς, ὁ Ἀπελλῆς, ἡ Ναυσικᾶ, ἡ γῆ, ἡ γαλῆ, ἡ λεοντῆ (= τὸ δέρμα τοῦ λέοντος), ἡ ἄλωπεκῆ κτλ.

96. *Παρατηρήσεις.* Τὰ συνηρημένα ὀνόματα τῆς α' κλίσεως περισπῶνται εἰς ὅλας τὰς πτώσεις.

ΑΣΚΗΣΙΣ 43. — Κλίνε τὰ ὀνόματα: Θαλῆς καὶ γῆ (μόνον εἰς τὸν ἐνικόν) καὶ τὰ ὀνόματα γαλῆ καὶ λεοντῆ (εἰς τοὺς δύο ἀριθμούς).

Καταλήξεις τῆς α' κλίσεως

97.	Ἐνικὸς ἀριθμὸς			Πληθυντ. ἀριθ.
	ἀρσενικὰ	θηλυκὰ	ἀρσενικὰ καὶ θηλ.	
Ὄν.	-ας	-ης	-α	-αι
Γεν.	-ου	-ου	-ας (-ης)	-ῶν
Δοτ.	-α	-ῃ	-α (-ῃ)	-αῖς
Αἰτ.	-αν	-ην	-αν	-ας
Κλητ.	-α	-α (-ῃ)	-α	-α

Γενικαὶ παρατηρήσεις
εἰς τὰ οὐσιαστικὰ τῆς α' κλίσεως

98. 1) Αἱ καταλήξεις τοῦ πληθυντικοῦ τῶν οὐσιαστικῶν τῆς α' κλίσεως εἶναι αἱ ἴδιαι καὶ διὰ τὰ ἄρσενικά καὶ διὰ τὰ θηλυκά.

2) Ἡ κατάληξις -ας τῆς α' κλίσεως εἶναι παντοῦ μακρά: δ *Αἰνείας*, τοὺς ναύτας, τῆς χώρας, τὰς χώρας.

3) Ἡ γενικὴ τοῦ πληθ. τονίζεται πάντοτε εἰς τὴν λήγουσαν καὶ περισπᾶται: τῶν ταμιῶν, τῶν πολιτῶν, τῶν θαλασσοῶν, τῶν μαχῶν.

Διὰ τὸν τονισμόν τῶν ὀνομάτων εἰς τὰς διαφόρους πτώσεις βλ. § 153.

ΑΣΚΗΣΙΣ 44. — Δι' ὑπαγόρευσιν. Ἡ ἑλληνικὴ σημαία συμβολίζει τὴν δόξαν καὶ τὴν ἱστορίαν τῆς χώρας μας. Κάτω ἀπὸ τὰς πτυχὰς τῆς σημαίας μένομεν ὄλοι μ' εὐλάβειαν καὶ ὑπερηφάνειαν. Μᾶς γεμίζει μαγίαν ἢ θῆα τῆς σημαίας μας. Μᾶς ἐνθουμίζει τὰς θυσίας, τὰς μάχας, τὰς νίκας ὄλων τῶν ἑλληνικῶν γενεῶν. Αὐτὴ ἐνοσρκώνει τὴν ἰδέαν τῆς ἐλευθερίας καὶ μᾶς φέρει εἰς τὴν μνήμην τὴν ἀνδρείαν τῶν στρατιωτῶν καὶ τῶν ναυτῶν μας, τὴν τόλμην τῆς ἀεροπορίας μας, τὴν καρτερίαν ὄλων τῶν πολιτῶν.

ΔΕΥΤΕΡΑ ΚΛΙΣΙΣ ΤΩΝ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ

99. Ποῖα ὀνόματα περιέχει ἡ β' κλίσις

Ἄρσενικά	θηλυκά	οὐδέτερα
ὁ λα-ὸς	ἡ ὄδ-ὸς	τὸ φυτ-ὸν
ὁ κῆπ-ος	ἡ νῆσ-ος	τὸ δῶρ-ον
ὁ ἀνθρῶπ-ος	ἡ ἡπειρ-ος	τὸ πρόσωπ-ον

Ἡ δευτέρα κλίσις περιέχει ὀνόματα ἄρσενικά, θηλυκά καὶ οὐδέτερα. Καὶ τὰ μὲν ἄρσενικά καὶ θηλυκά εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ τελειώνουν εἰς -ος, τὰ δὲ οὐδέτερα εἰς -ον.

1. Ἀρσενικὰ τῆς β' κλίσεως εἰς -ος

(τονιζόμενα εἰς τὴν λήγουσαν, παραλήγουσαν, προπαραλήγουσαν)

100.	Ἐνικὸς ἀριθμὸς			
Ὄν.	ὁ	λα-ὸς	κῆπ-ος	ἄνθρωπ-ος
Γεν.	τοῦ	λα-οῦ	κῆπ-ου	ἀνθρώπ-ου
Δοτ.	τῷ	λα-ῷ	κῆπ-ω	ἀνθρώπ-ω
Αἰτ.	τόν	λα-ὸν	κῆπ-ον	ἄνθρωπ-ον
Κλητ.	ὦ	λα-ὲ	κῆπ-ε	ἄνθρωπ-ε

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄν.	οἱ	λα-οἱ	κῆπ-οι	ἄνθρωπ-οι
Γεν.	τῶν	λα-ῶν	κῆπ-ων	ἀνθρώπ-ων
Δοτ.	τοῖς	λα-οῖς	κῆπ-οις	ἀνθρώπ-οις
Αἰτ.	τούς	λα-οὺς	κῆπ-ους	ἀνθρώπ-ους
Κλητ.	ὦ	λα-οἱ	κῆπ-οι	ἄνθρωπ-οι

Σημ. Διὰ τὸν τονισμόν τῶν παροξυτόνων βλ. § 153, 3.

ΑΣΚΗΣΙΣ 45.—Κλίτε με καταλλήλους διὰ κάθε πτώσει προτάσεις τὰ ὀνόματα: ἀδελφός, διδάσκαλος.

ΑΣΚΗΣΙΣ 46.—Γράψτε τὴν γεν. καὶ δοτ. τοῦ ἐνικοῦ καὶ τὴν γεν. δοτ. καὶ αἰτιατ. τοῦ πληθυντικοῦ τῶν ὀνομάτων: ἄγγελος, ἔμπορος, ἥλιος, κάτοικος, κίνδυνος, πόλεμος.

2. Θηλυκὰ τῆς β' κλίσεως εἰς -ος

(τονιζόμενα εἰς τὴν λήγουσαν, παραλήγουσαν, προπαραλήγουσαν)

101.	Ἐνικὸς ἀριθμὸς			
Ὄν.	ἡ	ὀδ-ὸς	νῆσ-ος	ἡπειρ-ος
Γεν.	τῆς	ὀδ-οῦ	νῆσ-ου	ἡπειρ-ου
Δοτ.	τῇ	ὀδ-ῷ	νῆσ-ω	ἡπειρ-ω
Αἰτ.	τὴν	ὀδ-ὸν	νῆσ-ον	ἡπειρ-ον
Κλητ.	ὦ	ὀδ-ὲ	νῆσ-ε	ἡπειρ-ε

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄν.	αἱ	ὀδ-οἱ	νῆσ-οι	ἡπειρ-οι
Γεν.	τῶν	ὀδ-ῶν	νῆσ-ων	ἡπειρ-ων
Δοτ.	ταῖς	ὀδ-οῖς	νῆσ-οις	ἡπειρ-οις
Αἰτ.	τάς	ὀδ-οὺς	νῆσ-ους	ἡπειρ-ους
Κλητ.	ὦ	ὀδ-οἱ	νῆσ-οι	ἡπειρ-οι

102. Παρατήρησις: Τὰ θηλυκὰ τῆς β' κλίσεως ἔχουν τὰς ἰδίας καταλήξεις μετὰ τὰ ἀρσενικὰ εἰς ὄλας τὰς πτώσεις τοῦ ἐνικοῦ καὶ τοῦ πληθυντικοῦ. Τὸ γένος τῶν διακρίνεται ἀπὸ τὸ ἄρθρον.

Σημ. Διὰ τὸν τονισμόν τῶν προπαροξυτόνων βλ. § 153, 3.

ΑΣΚΗΣΙΣ 47. — Κλίνε τὰ ὀνόματα: κίβωτός, ψῆφος, κάμηλος.

ΑΣΚΗΣΙΣ 48. — Γράψε τὴν γεν. καὶ δοτ. τοῦ ἐνικοῦ καὶ τὴν γεν., δοτ. καὶ αἰτ. τοῦ πληθυντικοῦ τῶν προπαροξυτόνων θηλυκῶν τῆς β' κλίσεως: ἄμπελος, διάμετρος, μέθοδος, παράγραφος, πρόοδος.

3. Οὐδέτερα τῆς β' κλίσεως εἰς -ον

(τονιζόμενα εἰς τὴν λήγουσαν, παραλήγουσαν, προπαραλήγουσαν)

103.

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Ὅν.	τὸ φυτ-ὸν	δῶρ-ον	πρόσωπ-ον
Γεν.	τοῦ φυτ-οῦ	δώρ-ου	προσώπ-ου
Δοτ.	τῷ φυτ-ῷ	δώρ-ω	προσώπ-ω
Αἰτ.	τὸ φυτ-ὸν	δῶρ-ον	πρόσωπ-ον
Κλητ.	ὦ φυτ-ὸν	δῶρ-ον	πρόσωπ-ον

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὅν.	τὰ φυτ-ὰ	δῶρ-α	πρόσωπ-α
Γεν.	τῶν φυτ-ῶν	δώρ-ων	προσώπ-ων
Δοτ.	τοῖς φυτ-οῖς	δώρ-οις	προσώπ-οις
Αἰτ.	τὰ φυτ-ὰ	δῶρ-α	πρόσωπ-α
Κλητ.	ὦ φυτ-ὰ	δῶρ-α	πρόσωπ-α

Σημ. Διὰ τὸν τονισμόν τῶν προπαροξυτόνων βλ. § 153, 3.

ΑΣΚΗΣΙΣ 49. — Κλίνε μὲ καταλλήλους διὰ κάθε πτώσιν προτάσεις τὰ ὀνόματα: πιηρόν, σχολεῖον, πρόβατον.

104.

Καταλήξεις τῆς β' κλίσεως

Ἄρσενικά καὶ θηλυκά		Οὐδέτερα	
Ἐνικὸς ἀριθ.	Πληθ. ἀριθ.	Ἐνικὸς ἀριθ.	Πληθ. ἀριθ.
Ὅν.	-ος	-ον	-α
Γεν.	-ου	-ου	-ων
Δοτ.	-ω	-ω	-οις
Αἰτ.	-ον	-ον	-α
Κλητ.	-ε	-ον	-α

Γενικαὶ παρατηρήσεις εἰς τὰ οὐσιαστικὰ β' κλίσεως

105. 1) Αἱ καταλήξεις ἄρσενικῶν καὶ θηλυκῶν τῆς β' κλίσεως εἶναι αἱ ἴδιαι εἰς ὅλας τὰς πτώσεις τοῦ ἐνικοῦ καὶ τοῦ πληθυντικοῦ. Τὸ γένος των διακρίνεται ἀπὸ τὸ ἄρθρον.

2) Τὰ οὐδέτερα εἰς τὸν ἐνικὸν καὶ τὸν πληθυντικὸν ἔχουν τρεῖς πτώσεις ὁμοίας: τὴν ὀνομαστικὴν, τὴν αἰτιατικὴν καὶ τὴν κλητικὴν.

3) Ἡ κατάληξις -α τῶν οὐδετέρων εἶναι βραχεῖα: τὰ δῶρα, τὰ μῆλα.

4) Τὸ δίχρονον τῆς παραληγοῦσης τῶν περισσοτέρων ὀνομάτων τῆς β' κλίσεως εἶναι βραχύ: γάμος, καρκίνος, κρίνος, λίθος, λύκος, μάγος, μύλος, πάγος, πύργος, τάφος, ὕπνος — ράβδος, ἴος, Κάσος, Κύθνος, Κύπρος, Νάξος, Πάρος — ξύλον, φύλλον (βιβλίου, δένδρου) κ. ἄ.

Μακρὸν ἔχουν τὸ δίχρονον τῆς παραληγοῦσης τὰ ἐξῆς: γρῖφος, γῦρος, θροῦλος, μῦθος, πῖλος, σῖτος, σῦλος, τῦφος — Σκῦρος, Σῦρος — σῦκον, φῦλον (= γένος, φυλὴ) κ. ἄ.

ΑΣΚΗΣΙΣ 50. — Τόνισε τὰς ἀκολουθούσας λέξεις: Ὁ πιλος, οἱ πιλοι, ὁ στυλος, οἱ στυλοι, ὁ πυργος, οἱ πυργοι, ὁ μυθος, οἱ μυθοι, τῶν κατοικων, τῶν καμηλων, τῶν νησων, αἱ ψηφοι, τῶν ψηφων, τὰ μηλα, τῶν μηλων, τὰ πλοια, τῶν πλοιων, τὸ σχολειον, τοῦ σχολειου, τὰ σχολεια, τῶν σχολειων, τὰ φυλλα τῶν δενδρων, τὰ συκα, τῶν συκων, τὰ γραφεια, τῶν γραφειων.

106. Συνηρημένα τῆς β' κλίσεως

Ὁ περίπλο-ος = περίπλους   τὸ ὀστέον = ὀστοῦν

οἱ περίπλοοι = περίπλοι   τὰ ὀστέα = ὀστᾶ

Μερικὰ οὐσιαστικά, τὰ ὁποῖα ἔχουν χαρακτηῖρα ε ἢ ο, συναρῶν τὸν χαρακτηῖρα μὲ τὰς καταλήξεις εἰς ὅλας τὰς πτώσεις καὶ κλίνονται ὡς ἐξῆς:

107. Ἐνικὸς ἀριθμὸς

ὁ περίπλους, τοῦ περίπλου, τῷ περίπλω, τὸν περίπλου, ὃ περίπλους
 ὁ ροῦς, τοῦ ροῦ, τῷ ρῶ, τὸν ροῦν, ὃ ροῦ
 τὸ ὀστοῦν, τοῦ ὀστοῦ, τῷ ὀστώ, τὸ ὀστοῦν, ὃ ὀστοῦν

Πληθυντικός ἀριθμὸς

οὶ περίπλοι, τῶν περίπλων, τοῖς περίπλοις, τοὺς περίπλους, ὃ πε-
οὶ ροῖ, τῶν ρῶν, τοῖς ροῖς, τοὺς ροῦς, ὃ ροῖ [οῖπλοι
τὰ δοτᾶ, τῶν δοτῶν, τοῖς δοτοῖς, τὰ δοτᾶ.

Ὁμοίως κλίνονται : ὁ ἀπόπλους, διάπλους, ἔκπλους, κατάρρους.

108. **Παρατηρήσεις :** Τὰ συνηρημένα ὀνόματα, ὅταν τονί-
ζονται εἰς τὴν λήγουσαν, λαμβάνουν περισπωμένην εἰς ὅλας τὰς
πτώσεις.

ΑΣΚΗΣΙΣ 51. — Κατὰ τὸ ὄνομα περίπλους κλίνα τὰ ὀνόματα : διάπλους
καὶ ἀπόπλους.

Ἄττικόκλιτα

109. Ὀλίγα ὀνόματα τῆς β' κλίσεως ἀρσενικά καὶ θηλυκά
ἔχουν εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ κατάληξιν **-ως** : ὁ Ἄθως,
ὁ Αἰγάλεως, ὁ Μίνως, ὁ ρινόκερως, ἡ ἀπόκρεως, ἡ Κῶς κ.ἄ.
Τὰ ὀνόματα αὐτὰ λέγονται **ἀττικόκλιτα** καὶ κλίνονται ὡς ἑξῆς :

	Ἐνικός ἀριθμὸς	Πληθυντικός ἀριθμὸς
Ὅν.	ἡ ἀπόκρεως Κῶς	αἱ ἀπόκρεω
Γεν.	τῆς ἀπόκρεω Κῶ	τῶν ἀπόκρεων
Δοτ.	τῇ ἀπόκρεω Κῶ	ταῖς ἀπόκρεως
Αἰτ.	τὴν ἀπόκρεων Κῶν	τὰς ἀπόκρεως
Κλητ.	ὦ ἀπόκρεως Κῶς	ὦ ἀπόκρεω

110. **Παρατηρήσεις :** Τὰ ἀττικόκλιτα ὀνόματα : 1) ἔχουν
εἰς τὰς καταλήξεις ὄλων τῶν πτώσεων **ω**, τοῦτο δὲ γίνεται **ω**
ἔτι μόνον εἰς τὴν δοτικὴν τοῦ ἐνικοῦ, ἀλλὰ καὶ ὅπου αἱ ἀντί-
στοιχοὶ καταλήξεις τῶν ἀσυναϊρέτων ὀνομάτων τῆς β' κλίσεως
ἔχουν **οι**.

2) ἔχουν τὴν κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ ὁμοίαν μὲ τὴν ὀνομαστικὴν.

3) τονίζονται εἰς ὅλας τὰς πτώσεις ὅπου καὶ ὅπως ἡ ὀνομα-
στικὴ τοῦ ἐνικοῦ.

Σημ. Τὰ ὀνόματα Ἄθως καὶ Μίνως σχηματίζονται καὶ κατὰ τὴν
γ' κλίσιν : τοῦ Ἄθωνος, τοῦ Μίνωος.

ΑΣΚΗΣΙΣ 52. — Κλίνε τὰ ὀνόματα: ὁ Ἄθως (εἰς τὸν ἑνικόν) καὶ ὁ ρινόκερω (εἰς τοὺς δύο ἀριθμούς).

ΤΡΙΤΗ ΚΛΙΣΙΣ ΤΩΝ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ

Ποῖα ὀνόματα περιέχει ἡ τρίτη κλίσις

111.	Ἄρσενικά	Θηλυκὰ	Οὐδέτερα
Ὀνομαστική:	ὁ σωλῆν	ἡ χελιδὼν	τὸ σῶμα
	ὁ κλητήρ	ἡ ἀκτίς	τὸ μέλι
	ὁ βασιλεὺς	ἡ πλάξ	τὸ ἄστυ
	ὁ πίναξ	ἡ φλέψ	ἡ Σαπφῶ

Γενική: τοῦ σωλήνος, τῆς χελιδόνος, τοῦ βασιλέως, τοῦ ἄστεως, τῆς Σαπφούς κλπ.

Ἡ τρίτη κλίσις περιέχει ὀνόματα ἄρσενικά, θηλυκὰ καὶ οὐδέτερα, τὰ ὅποια κανονικῶς εἶναι **περιτιτούλαβα** (δηλ. ἔχουν εἰς τὰς ἄλλας πτώσεις μίαν συλλαβὴν περισσοτέραν ἀπὸ τὴν ὀνομαστικὴν καὶ κλητικὴν τοῦ ἑνικοῦ).

Τὰ ὀνόματα τῆς γ' κλίσεως εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἑνικοῦ τελειώνουν εἰς ἓν ἀπὸ τὰ φωνήεντα α, ι, υ, ω ἢ εἰς ἓν ἀπὸ τὰ τελικὰ σύμφωνα ν, ρ, σ, ξ, ψ. Εἰς δὲ τὴν γενικὴν τοῦ ἑνικοῦ τελειώνουν εἰς -ος καὶ σπανιώτερον εἰς -ως ἢ -ους.

Διαιρέσεις τῶν οὐσιαστικῶν τῆς γ' κλίσεως

112.	Ὀν. φύλαξ	γίγας	ἦρω	ἰχθύς
	Γεν. φύλακ-ος	γίγαντ-ος	ἦρω-ος	ἰχθύ-ος

Κανονικῶς τὸ θέμα τῶν ὀνομάτων τῆς γ' κλίσεως εὐρίσκεται ἀπὸ τὴν γενικὴν τοῦ ἑνικοῦ, ὅταν ἀφαιρεθῇ ἡ κατάληξις -ος.

Κατὰ τὸν χαρακτῆρα τοῦ θέματος τὰ οὐσιαστικά τῆς γ' κλίσεως διαιροῦνται:

- 1) Εἰς **συμφωνόληκτα**: θ. φυλακ- γίγαντ-
- 2) Εἰς **φωνηεντιόληκτα**: θ. ἦρω- ἰχθυ-

Α' Συμφωνόληκτα τῆς γ' κλίσεως

113. 1. Ὀνόματα με χαρακτ. κ, γ, χ (οὐρανικόληκτα)

θ. φυλακ-   θ. πτερυγ-   θ. ὄνυχ-   θ. σαρκ-

Ἐνικός ἀριθμὸς

Ὀν.	ὁ	φύλαξ (κ+ς)	ἡ	πέρουξ (γ+ς)
Γεν.	τοῦ	φύλακ-ος	τῆς	πέρουγ-ος
Δοτ.	τῶ	φύλακ-ι	τῆ	πέρουγ-ι
Αἰτ.	τὸν	φύλακ-α	τὴν	πέρουγ-α
Κλητ.	ὦ	φύλαξ	ὦ	πέρουξ
Ὀν.	ὁ	ὄνυξ (χ+ς)	ἡ	σάρξ (κ+ς)
Γεν.	τοῦ	ὄνυχ-ος	τῆς	σαρκ-ὸς
Δοτ.	τῶ	ὄνυχ-ι	τῆ	σαρκ-ι
Αἰτ.	τὸν	ὄνυχ-α	τὴν	σάρκ-α
Κλητ.	ὦ	ὄνυξ	ὦ	σάρξ

Πληθυντικός ἀριθμὸς

Ὀν.	οἱ	φύλακ-ες	αἱ	πέρουγ-ες
Γεν.	τῶν	φυλάκ-ων	τῶν	περυγ-ων
Δοτ.	τοῖς	φύλαξι	ταῖς	πέρουξι
Αἰτ.	τοὺς	φύλακ-ας	τὰς	πέρουγ-ας
Κλητ.	ὦ	φύλακ-ες	ὦ	πέρουγ-ες
Ὀν.	οἱ	ὄνυχ-ες	αἱ	σάρκ-ες
Γεν.	τῶν	ὄνυχ-ων	τῶν	σαρκ-ῶν
Δοτ.	τοῖς	ὄνυξι	ταῖς	σαρξι
Αἰτ.	τοὺς	ὄνυχ-ας	τὰς	σάρκ-ας
Κλητ.	ὦ	ὄνυχ-ες	ὦ	σάρκ-ες

114. Παρατηρήσεις: 1) Ἡ ὀνομαστικὴ καὶ κλητικὴ τῶν οὐρανόληκτων τῆς γ' κλίσεως λαμβάνει κατάληξιν -ς, ὃ δὲ οὐρανικός χαρακτήρ κ, γ, χ ἐνώνεται μετὰ τὸ σ καὶ σχηματίζεται ξ:

φύλακ+ς = φύλαξ, πτερυγ+ς = πτέρυξ, ὄνυχ+ς = ὄνυξ.

2) *Επίσης εις τὴν δοτικὴν τοῦ πληθυντικοῦ:

φύλακ+σι = φύλαξι, πτέρυγ+σι = πτέρυξι, ὄνυχ+σι = ὄνυξι.

3) Τὰ μονοσύλλαβα τῆς γ' κλίσεως εἰς τὴν γεν. καὶ δοτ. τοῦ ἑνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ καταβιβάζουσι τὸν τόνον εἰς τὴν λήγουσαν: τῆς σαρκός, τῆ σαρκί, τῶν σαρκῶν, ταῖς σαρκί (βλ. § 144,4).

4) Αἱ καταλήξεις τῆς γ' κλίσεως -ι, -σι, -α, -ας, εἶναι πάντοτε βραχεῖαι: τῷ φύλακ-ι, τοῖς φύλαξι, τὴν αἶγα, τὰς αἶγας.

ΑΣΚΗΣΙΣ 53. Κλίθε μὲ καταλλήλους διὰ κάθε πτώσει προτάσεις τὰ ὀνόματα: μύρμηξ (μύρμηκος) καὶ τέτιξ (τέτιγος) = τζιτζικας.

ΑΣΚΗΣΙΣ 54. Γράψτε τὴν γεν. καὶ δοτ. ἑνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ τῶν ὀνομάτων: γλαῦξ (τὸ ἔποισον περισπάται = κουκουβάγια), αἶξ, πλάσιγξ, φάλαγξ.

2) *Ὄνόματα μὲ χαρακτ. π, β, φ (χειλικολήκτα)

115. θ. κωνοπ-   θ. *Αραβ-   θ. φλεβ-

Ἐνικός ἀριθμὸς

*Ὄν.	ὁ κώνωψ (π+ς)	*Αραψ (β+ς)	ἡ φλέψ (β+ς)
Γεν.	τοῦ κώνωπ-ος	*Αραβ-ος	τῆς φλεβ-ός
Δοτ.	τῷ κώνωπ-ι	*Αραβ-ι	τῇ φλεβ-ι
Αἰτ.	τὸν κώνωπ-α	*Αραβ-α	τὴν φλέβ-α
Κλητ.	ὦ κώνωψ	*Αραψ	ὦ φλέψ

Πληθυντικός ἀριθμὸς

*Ὄν.	οἱ κώνωπ-ες	*Αραβ-ες	αἱ φλέβ-ες
Γεν.	τῶν κωνώπ-ων	*Αράβ-ων	τῶν φλεβ-ῶν
Δοτ.	τοῖς κώνωψι	*Αραψι	ταῖς φλεψι
Αἰτ.	τούς κώνωπ-ας	*Αραβ-ας	τάς φλέβ-ας
Κλητ.	ὦ κώνωπ-ες	*Αραβ-ες	ὦ φλέβ-ες

116. Παρατηρήσεις: 1) Ἡ ὀνομαστικὴ καὶ κλητικὴ τοῦ ἑνικοῦ τῶν χειλικολήκτων τῆς γ' κλίσεως λαμβάνει κατάληξιν -ς, ὃ δὲ χειλικὸς χαρακτ. π, β, ἐνώνεται μὲ τὸ σ καὶ σχηματίζεται ψ: κώνωπ+ς = κώνωψ, *Αραβ+ς = *Αραψ, φλέβ+ς = φλέψ.

2) Ἐπίσης εἰς τὴν δοτικὴν τοῦ πληθυντικοῦ :

κάνωπ+σι=κάνωψι, ἄραβ+σι=ἄραψι, φλεβ+σι=φλεψί.

3) Ὄνόματα τῆς γ' κλίσεως μὲ χαρακτηριστῆρα φ δὲν ὑπάρχουν.

ΑΣΚΗΣΙΣ 55. Νὰ γράψῃς τὰ παρακάτω ὀνόματα εἰς τὰς ἰδίας πτώσεις τοῦ πληθυντικοῦ: τοῦ Αἰθίοπος, τὸν Αἰθίοπα, τοῦ Κύκλωπος, τὸν Κύκλωπα, ὃ Κύκλωψ, τοῦ χάλυβος, τῷ χάλυβι, τοῦ μύωπος, τὸν μύωπα, τοῦ προσβύωπος, τὸν προσβύωπα.

3. Ὄνόματα μὲ χαρακτ. τ, δ, θ (ὀδοντικόληκτα)

117. θ. ταπητ-   θ. ἐλπίδ-   θ. ὄρνιθ-

Ἐνικός ἀριθμὸς

Ὄν.	ὁ	τάπητ (τ+ς)	ἡ	ἐλπίδ (δ+ς)	ὄρνιθ (θ+ς)
Γεν.	τοῦ	τάπητ-ος	τῆς	ἐλπίδ-ος	ὄρνιθ-ος
Δοτ.	τῷ	τάπητ-ι	τῇ	ἐλπίδ-ι	ὄρνιθ-ι
Αἰτ.	τὸν	τάπητ-α	τὴν	ἐλπίδ-α	ὄρνιθ-ν
Κλητ.	ὦ	τάπητ	ὦ	ἐλπίδ	ὄρνιθ

Πληθυντικός ἀριθμὸς

Ὄν.	οἱ	τάπητ-ες	αἱ	ἐλπίδ-ες	ὄρνιθ-ες
Γεν.	τῶν	τάπητ-ων	τῶν	ἐλπίδ-ων	ὄρνιθ-ων
Δοτ.	τοῖς	τάπητ-σι	ταῖς	ἐλπίδ-σι	ὄρνιθ-σι
Αἰτ.	τούς	τάπητ-ας	τάς	ἐλπίδ-ας	ὄρνιθ-ας
Κλητ.	ὦ	τάπητ-ες	ὦ	ἐλπίδ-ες	ὄρνιθ-ες

118. Παρατηρήσεις: 1) Ὁ ὀδοντικός χαρακτήρ τ, δ, θ ἀποβάλλεται πρὶν ἀπὸ τὸ σίγμα τῆς ὀνομαστ. καὶ κλητ. τοῦ ἐνικοῦ καὶ τῆς δοτικῆς τοῦ πληθυντικοῦ:

τάπητ+ς = τάπητ, ἐλπίδ+ς = ἐλπίδ, ὄρνιθ+ς = ὄρνιθ,
τάπητ+σι = τάπησι, ἐλπίδ+σι = ἐλπίσι, ὄρνιθ+σι = ὄρνισι.

2) Ἐὰν παροξύτονα καὶ προπαροξύτονα ὀδοντικόληκτα εἰς -ες σχηματίζουσι τὴν αἰτιατ. τοῦ ἐνικοῦ μὲ κατάληξιν -ν (καὶ ὄχι -α), τὴν δὲ κλητ. τοῦ ἐνικοῦ χωρὶς κατάληξιν σ: τὴν ὄρνιν, τὴν ἔριν, τὴν χάριν, τὸν Πάριν, τὴν Ἄρτεμιν — ὦ ὄρνι, ὦ ἔρι, ὦ χάρι, ὦ Πάρι, ὦ Ἄρτεμι.

3) Τὰ περισσότερα ὀξύτονα θηλυκὰ εἰς -ις (γεν. -ιδος) ἔχουν τὸ *ι* βραχύ: ἡ ἐλλίς - τῆς ἐλλίδος, ἡ Ἑλληνίς - τῆς Ἑλληνίδος κτλ. Ἔχουν ὅμως τὸ *ι* μακρὸν τὰ ἐξῆς: ἄψις (ἀψίδος), βαλβίς (βαλβίδος), κηλίς (κηλίδος), κνημίς (κνημίδος), σφραγίς (σφραγίδος).

ΑΣΚΗΣΙΣ 56. — Γράψτε τὴν γενικὴν τοῦ ἐνικοῦ καὶ τοῦ πληθυντικοῦ τῶν ὀνομάτων: ὁ μύκης, ἡ ἐσθής, ὁ γέλως, ὁ εἶλως, ὁ ἰδρῶς, ἡ παρίς, ἡ ἔρις, ἡ νεάνις, ἡ κηλίς, ἡ ἐφημερίς, ἡ σφραγίς, ἡ καταγίς, ἡ ἀψίς.

ΑΣΚΗΣΙΣ 57. — Κλίτε με καταλλήλους διὰ κάθε πτώσειν προτάσεις τὰ ὀνόματα: παρίς, λαμπάς.

4. Οὐδέτερα τῆς γ' κλίσεως με χαρακτηριστ. τ

119. Θ. σωματ-

Θ. κρεατ-

Ἐνικός ἀριθμὸς

Πληθ. ἀριθμὸς

Ὄν.	τὸ σῶμα	κρέας	τὰ	σώματ-α	κρεάτ-α
Γεν.	τοῦ σώματ-ος	κρεάτ-ος	τῶν	σωμάτ-ων	κρεάτ-ων
Δοτ.	τῷ σώματ-ι	κρεάτ-ι	τοῖς	σώμα-σι	κρέα-σι
Αἰτ.	τὸ σῶμα	κρέας	τὰ	σώματ-α	κρεάτ-α
Κλητ.	ὦ σῶμα	κρέας	ὦ	σώματ-α	κρεάτ-α

1) Κατὰ τὸ σῶμα κλίνονται: βλέμμα, γράμμα, δροῦμα, κλίμα, κῆμα, προῦμα, τέμμα, χρῆμα, χρῶμα — ἄθροισμα, αἰνίγμα, αἰσθημα, μάθημα, ποιήμα, φάντασμα κ. ἄ. — Τὰ οὐδέτερα ταῦτα δὲν λαμβάνουν καμμίαν κατάληξιν εἰς τὴν ὀνομαστικὴν, αἰτιατ. καὶ κλητ. τοῦ ἐνικοῦ, ἀλλ' ἀποβάλλουν τὸν χαρακτηριστ. τ, διότι δὲν ἠμπορεῖ νὰ μείνῃ ὡς τελικὸν σύμφωνον (βλ. 9). Τὸ ὄνομα γάλα (τοῦ γάλακτ-ος) ἀποβάλλει μαζί με τὸν χαρακτηριστ. τ καὶ τὸ πρὸ αὐτοῦ κ.

2) Κατὰ τὸ κρέας κλίνονται: κέρας, πέρας, τέρας, ἄλας, γῆρας. — Τὰ οὐδέτερα ταῦτα εἰς τὴν ὀνομαστικὴν, αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ λαμβάνουν κατάληξιν -ς, ἀλλὰ ἐμπρὸς ἀπ' αὐτὸ ἀποβάλλεται ὁ ὀδοντικός χαρακτήρ τ: κρεάτ+ς = κρέας.

120. Παρατηρήσεις: 1) Καὶ τὰ οὐδέτερα τῆς γ' κλίσεως ἔχουν τρεῖς πτώσεις ὁμοίας: τὴν ὀνομαστικὴν, αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν (ἐνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ).

2) Τὸ α εἰς τὸ τέλος τῶν οὐδετέρων εἶναι πάντοτε βραχύ (βλ. § 105,3).

ΑΣΚΗΣΙΣ 58. — 1. Κλίτε τὰ ὀνόματα: χρῶμα, μάθημα (κατὰ τὸ σῶμα).

2) Κλίτε τὰ ὀνόματα: κέρας, ἄλας (κατὰ τὸ κρέας).

121. 5. Ὀνόματα τῆς γ' κλίσεως μὲ θέμα εἰς -ντ

θ. ἀνδριαντ- θ. ἑλεφαντ- θ. γεροντ- θ. καθηκοντ-

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Ὀν.	ὁ	ἀνδριάς(ντ+ς)	ὁ	ἑλέφας (ντ+ς)
Γεν.	τοῦ	ἀνδριάντ-ος	τοῦ	ἑλέφαντ-ος
Δοτ.	τῷ	ἀνδριάντ-ι	τῷ	ἑλέφαντ-ι
Αἰτ.	τὸν	ἀνδριάντ-α	τὸν	ἑλέφαντ-α
Κλ.	ὃ	ἀνδριάς	ὃ	ἑλέφας
Ὀν.	ὁ	γέρων	τὸ	καθῆκον
Γεν.	τοῦ	γέροντ-ος	τοῦ	καθήκοντ-ος
Δοτ.	τῷ	γέροντ-ι	τῷ	καθήκοντ-ι
Αἰτ.	τὸν	γέροντ-α	τὸ	καθῆκον
Κλ.	ὃ	γέρον	ὃ	καθῆκον

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὀν.	οἱ	ἀνδριάντ-ες	οἱ	ἑλέφαντ-ες
Γεν.	τῶν	ἀνδριάντ-ων	τῶν	ἑλεφάντ-ων
Δοτ.	τοῖς	ἀνδριᾶ-σι	τοῖς	ἑλέφα-σι
Αἰτ.	τούς	ἀνδριάντ-ας	τούς	ἑλέφαντ-ας
Κλ.	ὧ	ἀνδριάντ-ες	ὧ	ἑλέφαντ-ες
Ὀν.	οἱ	γέροντ-ες	τὰ	καθήκοντ-α
Γεν.	τῶν	γερόντ-ων	τῶν	καθηκόντων
Δοτ.	τοῖς	γέρου-σι	τοῖς	καθήκου-σι
Αἰτ.	τούς	γέροντ-ας	τὰ	καθήκοντ-α
Κλ.	ὧ	γέροντ-ες	ὧ	καθήκοντ-α

Κατὰ τὸ ἀνδριάς κλίνονται : ὁ ἱμάς (= τὸ κορδόνι), ὁ ἀλλᾶς
γεν. τοῦ ἀλλάντος (= τὸ ἀλλαντικόν).

Κατὰ τὸ ἑλέφας κλίνονται : ὁ γίγας, ἀδάμας, Αἴας κ.ἄ.

Κατὰ τὸ γέρων κλίνονται : ὁ ἄρχων, δράκων, θεράπων, λέων, ὄριζων,
Ναπολέων — Ξενοφῶν (γεν. Ξενοφῶντος), τὸ ὅποιον εἶναι συνηρημένον
καὶ δι' αὐτὸ λαμβάνει περισπωμένην εἰς ὄλας τὰς πτώσεις.

Κατὰ τὸ καθῆκον κλίνονται : τὸ συμφέρον, τὸ μέλλον, τὸ παρελθόν

(τοῦ παρελθόντος), τὸ παρόν, τὸ προῖόν, τὸ προσόν, τὸ συμβάν (τοῦ συμβάντος) κ.ἄ., τὰ ὅποια ἦσαν ἀρχικῶς μετοχαί.

122. **Παρατηρήσεις:** 1) τὸ *νι* τοῦ θέματος ἔμπρὸς ἀπὸ τὸ σίγμα ἀποβάλλεται, ἐὰν δὲ ὑπάρχη πρὸ αὐτοῦ *α* βραχύ, ἐκτείνεται εἰς *α* μακρόν, ἐὰν ὑπάρχη *ο* ἐκτείνεται εἰς *ου*:

ὁ ἀνδριάντ-ς = ἀνδριάς	ἐλέφαντ-ς = ἐλέφας
τοῖς ἀνδριάντ-σι = ἀνδριᾶσι	ἐλέφαντ-σι = ἐλέφᾶσι
τοῖς γέροντ-σι = γέρουσι	καθήκοντ-σι = καθήκουσι.

2) Τὰ ὀνόματα εἰς *-ων*, γεν. *-οντος* εἰς τὴν ὀνομ. καὶ κλητ. τοῦ ἐνικοῦ δὲν λαμβάνουν κατάληξιν, ἀλλ' ἀποβάλλουν τὸν χαρακτ. *τ* καὶ τότε εἰς μὲν τὴν ὀνομαστικὴν τὸ *ο* ἐκτείνεται εἰς *ω*, εἰς δὲ τὴν κλητικὴν μένει: ὁ γέρων, ᾧ γέρον.

*Επίσης τὰ οὐδέτερα εἰς *-ον*, γεν. *-οντος* εἰς τὴν ὀνομ., αἰτιατ. καὶ κλητ. τοῦ ἐνικοῦ ἀποβάλλουν τὸν χαρακτ. *τ*, χωρὶς νὰ λάβουν κατάληξιν: καθηκοντ- = καθήκον.

ΑΣΚΗΣΙΣ 59. Κλίνε τὰ ὀνόματα: ὁ ἱμάς, ὁ γίγας, ὁ λέων, τὸ συμφέρον.

6. Ὀνόματα τῆς *γ'* κλίσεως μὲ χαρακτ. *ν* (ἐνρινόληκτα)

123. α) Μὲ τὸ ἴδιον θέμα εἰς ὅλας τὰς πτώσεις

θ. ἀκτιν-   θ. ριν-

	Ἐνικός ἀριθμὸς		Πληθυντικός ἀριθμὸς		
Ὀν.	ἡ ἀκτις	ρις	αἱ	ἀκτῖν-ες	ρῖν-ες
Γεν.	τῆς ἀκτῖν-ος	ριν-ός	τῶν	ἀκτῖν-ων	ριν-ῶν
Δοτ.	τῇ ἀκτῖν-ι	ριν-ι	ταῖς	ἀκτῖ-σι	ρι-σὶ
Αἰτ.	τὴν ἀκτῖν-α	ρῖν-α	τάς	ἀκτῖν-ας	ρῖν-ας
Κλητ.	ὦ ἀκτις	ρις	ὦ	ἀκτῖν-ες	ρῖν-ες

124. **Παρατηρήσεις:** 1) Ὁ χαρακτὴρ *ν* ἔμπρὸς ἀπὸ τὸ σίγμα ἀποβάλλεται: ἀκτιν+ς = ἀκτίς, ἀκτιν+σι = ἀκτίσι.

2) Τὰ ὀνόματα εἰς *-ις*, γεν. *-ῖνος* ἔχουν τὸ *ι* μακρόν εἰς ὅλας τὰς πτώσεις.

ΑΣΚΗΣΙΣ 60. Κλίνε τὰ ὀνόματα: Ἐλευσίς, Σαλαμίς (εἰς τὸν ἐνικόν) καὶ Δελφίς (εἰς τοὺς δύο ἀριθμούς).

125. θ. Τιταν- θ. Ἑλλην- θ. σωλήν- θ. χειμῶν-

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Ὄν.	ὁ	Τιτάν	Ἑλλην	σωλήν	χειμῶν
Γεν.	τοῦ	Τιτᾶν-ος	Ἑλλην-ος	σωλήν-ος	χειμῶν-ος
Δοτ.	τῷ	Τιτᾶν-ι	Ἑλλην-ι	σωλήν-ι	χειμῶν-ι
Αἰτ.	τὸν	Τιτᾶν-α	Ἑλλην-α	σωλήν-α	χειμῶν-α
Κλητ.	ὦ	Τιτάν	Ἑλλην	σωλήν	χειμῶν

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄν.	οἱ	Τιτᾶν-ες	Ἑλλην-ες	σωλήν-ες	χειμῶν-ες
Γεν.	τῶν	Τιτᾶν-ων	Ἑλλήν-ων	σωλήν-ων	χειμῶν-ων
Δοτ.	τοῖς	Τιτᾶ-σι	Ἑλλη-σι	σωλή-σι	χειμῶ-σι
Αἰτ.	τούς	Τιτᾶν-ας	Ἑλλην-ας	σωλήν-ας	χειμῶν-ας
Κλητ.	ὦ	Τιτᾶν-ες	Ἑλλην-ες	σωλήν-ες	χειμῶν-ες

Τοιαῦτα ὀνόματα (μὲ χαρακτ. ν) διατηροῦνται τὸ θέμα των εἰς ὅλας τὰς πτώσεις εἶναι: 1) εἰς -αν (-ανος): *μεγιστάν, παιάν, πελεκάν, Ἀκαρνάν, Εὐρυτάν, Πάν* - γεν. *Πανός*, κ.ἄ.

2) εἰς -ην (-ηνος): *πυρήν, μήν* - γεν. *μηνός*.

3) εἰς -ων (-ωνος): ὁ κώδων (τοῦ κώδωνος), *πώγων, ρώθων, σάπων, — ἀγών (ἀγῶνος), ἀγκών, αἰών, θαμών, κοιτών, χιτών* ἐπίσης τὰ περιεκτικὰ: *ἀμπελών, δεινδρών, ἐλαιών, ὀρνιθών, περιστερεών, πευκών, στρατών* κ.ἄ. Καὶ τὰ κύρια ὀνόματα: *Δάμων (Δάμωνος), Δευκαλίων, Ζήνων, Ἴων, Πλάτων, Σόλων* — *Ἐλικών (-ῶνος), Κιθαιρών, Μαραθών* κ.ἄ.

126. Παρατηρήσεις: 1) Τὰ εἰς -αν (-ᾶνος), ἔχουν τὸ α μακρόν: ὁ *παιάν*, τοῦ *παιᾶνος*.

2. Τὰ εἰς -αν (-ανος), -ην (-ηνος), -ων (-ωνος) δὲν λαμβάνουν κατάληξιν εἰς τὴν ὀνομαστ. καὶ κλητ. τοῦ ἐνικοῦ: ὁ *Τιτάν*, ὦ *Τιτάν* — ὁ *Ἑλλην*, ὦ *Ἑλλην* — ὁ *χειμῶν*, ὦ *χειμῶν*.

127. β) Μὲ δύο θέματα (-ην, -ενος καὶ -ων, -ωνος)

θ.	1) ποιμην-	θ.	1) χελιδων-	θ.	1) γειτων-
	2) ποιμεν-		2) χελιδον-		2) γειτον-

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Ὅν.	ὁ	ποιμὴν	ἡ	χελιδῶν	ὁ	γείτων
Γεν.	τοῦ	ποιμέν-ος	τῆς	χελιδόν-ος	τοῦ	γείτον-ος
Δοτ.	τῷ	ποιμέν-ι	τῇ	χελιδόν-ι	τῷ	γείτον-ι
Αἰτ.	τὸν	ποιμέν-α	τὴν	χελιδόν-α	τὸν	γείτον-α
Κλητ.	ὦ	ποιμὴν	ὦ	χελιδῶν	ὦ	γείτων

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὅν.	οἱ	ποιμέν-ες	αἱ	χελιδόν-ες	οἱ	γείτον-ες
Γεν.	τῶν	ποιμέν-ων	τῶν	χελιδόν-ων	τῶν	γείτόν-ων
Δοτ.	τοῖς	ποιμέσ-ι	ταῖς	χελιδό-σι	τοῖς	γείτοσ-ι
Αἰτ.	τούς	ποιμέν-ας	τάς	χελιδόν-ας	τούς	γείτον-ας
Κλητ.	ὦ	ποιμένες	ὦ	χελιδόν-ες	ὦ	γείτον-ες

Τοιαῦτα ὀνόματα (μὲ χαρακτ. ν) ἔχοντα δύο θέματα εἶναι: 1) Τὰ εἰς -ήν (-ένος): ὁ αὐχὴν (= ὁ τράχηλος), λιμὴν, πυθμὴν. 2) Τὰ εἰς -ων (-όνος) ὄξυτονα: ἡ ἀηδῶν, ἡ εἰκῶν, ὁ ἡγεμών, ἡ χιών, Μακεδῶν καὶ τὰ εἰς -ων (-ονος) παροξύτονα: ὁ δαίμων, ὁ κίων (= ὁ στῦλος, ἡ κολώνα), Ἀγαμέμνων, Ἰάσων κ.ἄ.

ΑΣΚΗΣΙΣ 61. — 1) Κλίτε τὰ ὀνόματα: ὁ λιμὴν, ὁ μὴν, ὁ αἰών. — 2) Κλίτε μὲ καταλλήλους διὰ κάθε πτώσιν προτάσεις τὰ ὀνόματα: χελιδῶν καὶ Δάμων (εἰς τὸν ἐνικόν).

ΑΣΚΗΣΙΣ 62. — Κλίτε τὰ ὀνόματα: ἡ εἰκῶν καὶ ὁ Μακεδών.

7. Ὀνόματα τῆς γ' κλίσεως μὲ χαρακτ. ρ (ὕγροληκτα)

128. α) Μὲ τὸ ἴδιον θέμα εἰς ὅλας τὰς πτώσεις

	Ἐνικὸς ἀριθ.	Πληθυντικὸς ἀριθ.
Ὅν.	ὁ κλητῆρ	οἱ κλητῆρ-ες
Γεν.	τοῦ κλητῆρ-ος	τῶν κλητῆρ-ων
Δοτ.	τῷ κλητῆρ-ι	τοῖς κλητῆρ-σι
Αἰτ.	τὸν κλητῆρ-α	τούς κλητῆρ-ας
Κλητ.	ὦ κλητῆρ	ὦ κλητῆρ-ες

Κατὰ τὸ κλητῆρ κλίνονται: ὁ ζωστήρ, κρατήρ, λαμπτήρ, λουτήρ, **νιπτήρ**, ὀδοστρωτήρ, σπινθήρ, πάνθηρ κ.ἄ.

β) Μὲ δύο θέματα: -ήρ, -έρος καὶ -ωρ, -ορος

129. θ. ἄηρ-, ἄέρ- θ. ρήτωρ-, ρητορ-

	Ἑνικὸς ἀριθμὸς		Πληθυντικὸς ἀριθμὸς	
Ὄν.	ὁ ἄηρ	ρήτωρ	οἱ ἄέρ-ες	ρήτορ-ες
Γεν.	τοῦ ἄέρ-ος	ρήτορ-ος	τῶν ἄέρ-ων	ρητόρ-ων
Δοτ.	τῷ ἄέρ-ι	ρήτορ-ι	τοῖς ἄέρ-σι	ρήτορ-σι
Αἰτ.	τὸν ἄέρ-α	ρήτορ-α	τούς ἄέρ-ας	ρήτορ-ας
Κλητ.	ὦ ἄηρ	ρητορ	ὦ ἄέρ-ες	ρήτορ-ες

Κατὰ τὸ ἄηρ κλίνονται: ὁ αἰθήρ, ὁ ἀθήρ (= τὸ λεπτότατον ἄκρον τοῦ στάχους, ὁ ἀθέρας)· ἐπίσης καὶ τὸ ὄνομα ἀστήρ, τὸ ὁποῖον ἔχει δοτ. πληθ. τοῖς ἀστράσι.

Κατὰ τὸ ρήτωρ κλίνονται: αὐτοκράτωρ, εἰσπρακτωρ, κοσμήτωρ, πράκτωρ, Ἐκτωρ κ.ἄ.

130. γ) Ὑγρόληκτα συγκοπτόμενα

θ. πατηρ-, πατερ-, πατρ- θ. μητηρ-, μητερ-, μητρ-
θ. ἀνηρ-, ἀνερ-, ἀνδρ-

	Ἑνικὸς ἀριθμὸς		
Ὄν.	ὁ πατήρ	ἡ μήτηρ	ὁ ἀνήρ
Γεν.	τοῦ πατρ-ός	τῆς μητρ-ός	τοῦ ἀνδρ-ός
Δοτ.	τῷ πατρ-ι	τῇ μητρ-ι	τῷ ἀνδρ-ι
Αἰτ.	τὸν πατέρ-α	τὴν μητέρ-α	τὸν ἀνδρ-α
Κλητ.	ὦ πάτερ	ὦ μητηρ	ὦ ἀνερ

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄν.	οἱ πατέρ-ες	αἱ μητέρ-ες	οἱ ἀνδρ-ες
Γεν.	τῶν πατέρ-ων	τῶν μητέρ-ων	τῶν ἀνδρ-ῶν
Δοτ.	τοῖς πατρά-σι	ταῖς μητρά-σι	τοῖς ἀνδρά-σι
Αἰτ.	τούς πατέρ-ας	τάς μητέρ-ας	τούς ἀνδρ-ας
Κλητ.	ὦ πατέρ-ες	ὦ μητέρ-ες	ὦ ἀνδρ-ες

131. Παρατηρήσεις: Τὰ ὀνόματα ὁ πατήρ, ἡ μήτηρ, ἡ θυγάτηρ, ἡ γαστήρ (= κοιλία), ἡ Δημήτηρ, ὁ ἀνήρ, κανονικῶς ἔπρεπε νὰ ἔχουν γενικήν: τοῦ πατέρος, τῆς μητέρος κτλ. Ἄλλὰ

συγκόπτουν, δηλ. αποβάλλουν τὸ ε τοῦ θέμ. εἰς τὴν γενικὴν καὶ δοτικὴν τοῦ ἐνικοῦ καὶ σχηματίζουν γενικὴν: τοῦ πατρὸς, τῆς μητρὸς κτλ. καὶ δοτικὴν: τῷ πατρὶ, τῇ μητρὶ κτλ. Ἡ συγκοπὴ αὕτη γίνεται καὶ εἰς τὴν δοτικὴν τοῦ πληθ., ὅπου ὅμως μετὰ τὴν ἀποβολὴν τοῦ ε λαμβάνουν εἰς τὸ τέλος τοῦ θέματος ἓν α βραχύ: τοῖς πατρά-σι, ταῖς μητρά-σι κτλ.

Τὸ ὄνομα *Δημήτηρ* συγκόπτει τὸ ε καὶ εἰς τὴν αἰτιατ. τοῦ ἐνικοῦ: τὴν *Δήμητρα*, ἔχει δὲ κλητικὴν προπαροξύτονον, ὅπως καὶ τὸ ὄνομα *θυγάτηρ*: ᾧ *Δήμητερ*, ᾧ *θύγατερ*.

Τὸ ὄνομα *ἄνθρω* συγκόπτει τὸ ε εἰς τὴν γεν., δοτ. καὶ αἰτιατ. τοῦ ἐνικοῦ καὶ εἰς ὅλας τὰς πτώσεις τοῦ πληθυντικοῦ, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀποβολὴν τοῦ ε λαμβάνει ἓνα δ: τοῦ ἀνδρ-ός, οἱ ἀνδρ-ες κτλ.

Τὸ ὄνομα *γαστήρ* ἔχει κλητικὴν ὁμοίαν μὲ τὴν ὀνομαστικὴν: ᾧ *γαστήρ*.

ΑΣΚΗΣΙΣ 63. — 1) Κλίτε τὰ ὀνόματα: *σπινθήρ* καὶ *πάνθηρ*. 2) Κλίτε τὰ ὀνόματα: *κοσμήτωρ* καὶ *πράκτωρ*. 3) Κλίτε τὰ ὀνόματα: *θυγάτηρ* καὶ *Δημήτηρ*.

132. 8. Οὐδέτερα εἰς -ος, γεν. -ους (σιγμολήκτα)

θ. ἔθνοσ-, ἔθνεσ-,   θ. ἄνθοσ-, ἄνθεσ-

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὀν.	τὸ	ἔθνος	ἄνθος	τὰ	ἔθνη	ἄνθη
Γεν.	τοῦ	ἔθνους	ἄνθους	τῶν	ἔθνων	ἀνθέ-ων
Δοτ.	τῷ	ἔθνει	ἄνθει	τοῖς	ἔθνε-σι	ἀνθε-σι
Αἰτ.	τὸ	ἔθνος	ἄνθος	τὰ	ἔθνη	ἄνθη
Κλητ.	ᾧ	ἔθνος	ἄνθος	ᾧ	ἔθνη	ἄνθη

Κατὰ τὸ ἔθνος: κλίνονται: τὸ ἄλσος, βάθος, βάρος, βέλος, γένος, δάσος, ἔτος, ζεῦγος, θάρος, μήκος, κέρδος, κράτος, πλάτος, τεῖχος, ὕψος, — τὸ ἔδαφος (τοῦ ἐδάφους), μέγεθος, ὄφελος, στέλεχος κ.ἄ.

Κατὰ τὸ ἄνθος κλίνονται: τὸ χειλὸς καὶ τὸ ὄρος (γεν. πληθ. τῶν χειλέων, τῶν ὀρέων).

133. *Παρατηρήσεις*: Τὰ οὐδέτερα εἰς -ος (γεν. -ους) τῆς γ' κλίσεως ἔχουν δύο θέματα: εἰς -οσ καὶ εἰς -ες (ἔθνοσ-, ἔθνεσ-). Καὶ ἀπὸ μὲν τὸ πρῶτον θέμα (ἔθνοσ-) σχηματίζεται ἡ ὀνομα., αἰτιατ. καὶ κλητ. τοῦ ἐνικοῦ: τὸ ἔθνος, τὸ ἔθνος, ᾧ ἔθνος, ἀπὸ δὲ τὸ δεύτερον θέμα (ἔθνεσ-) σχηματίζονται αἱ ἄλλαι πτώσεις

μέ ἀποβολήν τοῦ χαρακτ. -σ καί μέ συναίρεσιν (ἔθνεσ-ος = ἔθνεος = ἔθνοιο κτλ.).

134. 9. **Κύρια ὀνόματα εἰς -ης, γεν. -οῦς
καί -κλῆς, γεν. -κλέους (σιγμόληκτα)**

θ. Σωκρατησ-, Σωκρατεσ-, θ. Περικλησ-, Περικλεεσ-
Ἐνικός ἀριθμός

Ὄν.	ὁ	Σωκράτης	Περικλῆς
Γεν.	τοῦ	Σωκράτους	Περικλέους
Δοτ.	τῶ	Σωκράτει	Περικλεῖ
Αἰτ.	τόν	Σωκράτη(ν)	Περικλέα (καί -κλῆ)
Κλητ.	ὦ	Σώκρατες	Περικλείς

Κατά τὸ Σωκράτης κλίνονται: Ἀριστοτέλης, Δημοσθένης, Διογένης κ.ἄ.
Κατά τὸ Περικλῆς κλίνονται: Θεμιστοκλῆς, Ἡρακλῆς, Σοφοκλῆς κ.ἄ.

135. **Παρατηρήσεις:** Τὰ κύρια ὀνόματα τῆς γ' κλίσεως εἰς -ης καί -κλῆς ἔχουν δύο θέματα: εἰς -ης καί εἰς -εσ (Σωκρατησ- καί Σωκρατεσ-, Περικλεεσ- καί Περικλησ-). Καί ἀπὸ μὲν τὸ α' θέμα σχηματίζεται ἡ ὀνομαστική: ὁ Σωκράτης, ὁ Περικλέης = Περικλῆς, ἀπὸ δὲ τὸ β' θέμα σχηματίζονται αἱ ἄλλαι πτώσεις μέ ἀποβολήν τοῦ χαρακτ. σ καί μέ συναίρεσιν (Σωκρατεσ-ος = Σωκράτεος = Σωκράτους· Περικλεεσ-ος = Περικλέεος = Περικλέους· Περικλεεσι = Περικλέει = Περικλεῖ κτλ.).

ΑΣΚΗΣΙΣ 64. 1) Κλίνας μέ καταλλήλους διὰ κάθε πῶσιν προτάσεις τὰ ὀνόματα: δάσος καί ὄρος.

2) Κλίνας τὰ ὀνόματα: Δημοσθένης καί Ἡρακλῆς.

136. 10. **Θηλυκά εἰς -ώς, γεν. -οῦς (σιγμόληκτα).**

θ. αἰδωσ- καί αἰδοσ-

Ἐνικός ἀριθμός

Ὄν.	ἡ	αἰδώς
Γεν.	τῆς	αἰδοῦς (αἰδόσ-ος = αἰδό-ος = αἰδοῦς)
Δοτ.	—	—
Αἰτ.	τήν	αἰδῶ (αἰδόσ-α = αἰδό-α = αἰδῶ)
Κλητ.	ὦ	αἰδώς

Κατά τὸ ὄνομα αἰδώς (= ἐντροπή) κλίνεται καί τὸ κύριον ὄνομα ἡ Ἡώς. Ταῦτα δὲν ἔχουν δοτικὴν οὔτε πληθυντικὸν ἀριθμὸν.

Β' Φωνηεντόληκτα τῆς γ' κλίσεως

137. 1. Φωνηεντόληκτα μὲ γεν. εἰς -ος.

ϑ. ἤρω-, ϑ. ἰχθύ-, ϑ. δρω-, ϑ. βου-, βο-

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

*Ον.	ὁ	ἤρω-ς	ἰχθύ-ς	ἡ	δρω-ς	ὁ	βοῦ-ς
Γεν.	τοῦ	ἤρω-ος	ἰχθύ-ος	τῆς	δρω-ός	τοῦ	βο-ός
Δοτ.	τῶ	ἤρω-ι	ἰχθύ-ϊ	τῆ	δρω-ϊ	τῶ	βο-ϊ
Αἰτ.	τόν	ἤρω-α	ἰχθύ-ν	τήν	δρω-ν	τόν	βοῦ-ν
Κλητ.	ᾧ	ἤρω-ς	ἰχθύ	ᾧ	δρω	ᾧ	βοῦ

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

*Ον.	οἱ	ἤρω-ες	ἰχθύ-ες	αἱ	δρω-ες	οἱ	βό-ες
Γεν.	τῶν	ἤρω-ων	ἰχθύ-ων	τῶν	δρω-ῶν	τῶν	βο-ῶν
Δοτ.	τοῖς	ἤρω-σι	ἰχθύ-σι	ταῖς	δρω-σι	τοῖς	βου-σι
Αἰτ.	τούς	ἤρω-ας	ἰχθύ-ς	τάς	δρω-ς	τούς	βοῦ-ς
Κλητ.	ᾧ	ἤρω-ες	ἰχθύ-ες	ᾧ	δρω-ες	ᾧ	βό-ες

Κατὰ τὸ ἤρωσ κλίνονται τὰ μονοσύλλαβα : ὁ Τρώς, γεν. τοῦ Τρω-ός (=ὁ κάτοικος τῆς Τροίας) καὶ ὁ θῶς, γεν. τοῦ θω-ός (=τὸ τσακάλι).

Κατὰ τὸ ἰχθύς κλίνονται τὰ δισύλλαβα : ἡ ἰσχύς, ἡ κλιτύς, ἡ ἀφρὺς (=τὸ φρύδι), ὁ σάχυς, ἡ πίτυς (=ἡ κουκουναριά) κ.ά.

Κατὰ τὸ δρωῦς κλίνεται καὶ τὸ μονοσύλλαβον ὁ μῦς (=τὸ ποντίκι).

138. **Παρατηρήσεις :** Τὰ φωνηεντόληκτα τῆς γ' κλίσεως εἰς -ος γεν. -υος :

1) Εἰς τὴν κλητ. τοῦ ἐνικοῦ δὲν ἔχουν κατάληξιν : ᾧ ἰχθύ, ᾧ δρω.

2) Εἰς τὴν αἰτιατ. τοῦ ἐνικοῦ ἔχουν κατάληξιν -ν ἀντὶ -α : τὸν ἰχθύ-ν, τὴν δρω-ν, εἰς δὲ τὴν αἰτιατ. τοῦ πληθ. ἔχουν κατάληξιν μόνον -ς : τοὺς ἰχθύ-ς, τὰς δρω-ς.

3) Εἰς τοὺς μονοσυλλάβους τύπους καὶ εἰς τὴν αἰτιατ. τοῦ πληθ. γενικῶς λαμβάνουν περισπωμένην : ἡ δρωῦς, τὴν δρωῖν, ᾧ δρω — τὰς δρωῦ-ς, τοὺς ἰχθύ-ς.

Τοὺς ἰδίους κανόνας ἀκολουθεῖ καὶ τὸ ὄνομα βοῦς, τὸ ὁποῖον ἔχει δύο θέματα : βοῦ- καὶ βο-.

ΑΣΚΗΣΙΣ 65. Κλίτε τὰ ὀνόματα : ὁ Τρώς, ἡ ἰσχύς, ὁ μῦς.

139. 2. Φωνηεντόληκτα με γεν. εἰς -ως

θ. πολι-, πολε-, θ. πελεκν-, πελεκε-, θ. βασιλευ-, βασιλε-,
θ. ἄστν-, ἄστε-

Ἐνικός ἀριθμὸς

Ὄν.	ἡ	πόλι-ς	ὁ	πέλεκν-ς	βασιλευ-ς	τὸ	ἄστν
Γεν.	τῆς	πόλε-ως	τοῦ	πελέκε-ως	βασιλέ-ως	τοῦ	ἄστε-ως
Δοτ.	τῇ	πόλει	τῷ	πελέκει	βασιλεῖ	τῷ	ἄστει
Αἰτ.	τὴν	πόλι-ν	τὸν	πέλεκν-ν	βασιλέ-α	τὸ	ἄστν
Κλητ.	ὦ	πόλι	ὦ	πέλεκν	βασιλεῦ	ὦ	ἄστν

Πληθυντικός ἀριθμὸς

Ὄν.	αἱ	πόλεις	οἱ	πελέκεις	βασιλεῖς	τὰ	ἄστη
Γεν.	τῶν	πόλε-ων	τῶν	πελέκε-ων	βασιλέ-ων	τῶν	ἄστεων
Δοτ.	ταῖς	πόλε-σι	τοῖς	πελέκε-σι	βασιλεῦ-σι	τοῖς	ἄστεσι
Αἰτ.	τὰς	πόλεις	τοὺς	πελέκεις	βασιλεῖς	τὰ	ἄστη
Κλητ.	ὦ	πόλεις	ὦ	πελέκεις	βασιλεῖς	ὦ	ἄστη

Κατὰ τὸ πόλις κλίνονται: ὁ μάντις, ὁ πρότανις κτλ. — ἡ αἰσθησις, ἀκρόπολις, ἀφαίρεσις, πρόσθεσις, διαίρεσις, δύναμις, ὄρασις, ὄσφρησις, γῆσις, γνῶσις, δύσις, λύσις, προᾶξις, τάξις κ.ἄ.

Κατὰ τὸ πέλεκν κλίνονται: ὁ πῆχυς καὶ ὁ πρέσβυς.

Κατὰ τὸ βασιλεῦς κλίνονται: βαφύς, γονεύς, γραφύς, γραμματεύς, ὄρομύς, εἰσαγγελεύς, ἱερεύς, ἱππεύς, συγγραφεύς κ.ἄ.

140. Παρατηρήσεις: 1) Τὰ φωνηεντόληκτα, ὅσα ἔχουν γενικὴν εἰς -ως, σχηματίζονται μετὰ δύο θέματα (πολι- καὶ πολε-, πέλεκν- καὶ πελεκε-, βασιλευ- καὶ βασιλε-, ἄστν- καὶ ἄστε-).

2) Συναιροῦν τὸν χαρακτῆρα ε τοῦ β' θέματος μετὰ ἐπομένου ι ἢ ε τῆς καταλήξεως εἰς ει: πόλε-ι=πόλει, πελέκε-ι=πελέκει, βασιλέ-ι=βασιλεῖ, ἄστε-ι=ἄστει· πόλε-ες=πόλεις, πελέκε-ες=πελέκεις, βασιλέ-ες=βασιλεῖς. Τὸ δὲ οὐδέτερον ἄστν συναίρεται καὶ εἰς τὴν ὄνομ., αἰτ. καὶ κλητ. τοῦ πληθυντικοῦ (ἄστεα=ἄστη.)

3) Τὰ εἰς -ις καὶ -υς (γεν. -εως) καὶ τὰ εἰς -εὺς (γεν. -εως)

σχηματίζουν τὴν αἰτ. τοῦ πληθυντικοῦ κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὴν ὄνομ.: αἱ πόλεις - τὰς πόλεις, οἱ πελέκεις - τοὺς πελέκεις, οἱ βασιλεῖς - τοὺς βασιλεῖς.

4) Τὰ φωνηεντόληκτα εἰς -εις καὶ -ους (γεν. -εως) εἰς τὴν αἰτιατ. τοῦ ἑνικοῦ ἔχουν κατάληξιν ν, εἰς δὲ τὴν κλητικὴν δὲν λαμβάνουν κατάληξιν (τὴν πόλι-ν, ᾧ πόλι-). Ἐπίσης τὰ εἰς -εὺς (γεν. -έως) εἰς τὴν κλητ. τοῦ ἑνικοῦ δὲν λαμβάνουν κατάληξιν (ᾧ βασιλεῦ).

5) Τὰ φωνηεντολ. εἰς -εις (γεν. -εως) εἰς τὴν γενικὴν τοῦ ἑνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ τονίζονται εἰς τὴν προπαραλήγουσαν παρὰ τὸν κανόνα (βλ. § 42, 6): τῆς πόλεως, τῶν πόλεων.

ΑΣΚΗΣΙΣ 66. — Κλίνε τὰ ὀνόματα: 1) ὁ μάντις, ἡ αἴσθησις, ἡ γνώσις. 2) ὁ πῆχυς, ὁ ἱερεὺς, ὁ ἱαπεύς.

3. Φωνηεντόληκτα τῆς γ' κλίσεως μὲ γεν. εἰς -ΟΥΣ

141.

θ. ἦχω- καὶ ἦχο-

Ἑνικός ἀριθμὸς

Ὄν.	ἦ	ἦχώ
Γεν.	τῆς	ἦχοῦς
Δοτ.	τῇ	—
Αἰτ.	τὴν	ἦχώ
Κλητ.	ᾧ	ἦχώ

Κατὰ τὸ ἦχὸν κλίνονται: ἡ πειθῶ, ἡ λεχῶ. ἐπίσης τὰ κύρια ὀνόματα: Καλυψῶ, Κλειῶ, Λητώ, Σαμφῶ κ.ἄ.

142. Παρατηρήσεις: 1) Τὰ φωνηεντόληκτα εἰς -ῶ (γενικὴ -οῦς) σχηματίζουν τὴν ὀνομαστικὴν, αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν μὲ τὸ θέμα εἰς -ω καὶ χωρὶς κατάληξιν (ἦ ἦχώ, τὴν ἦχώ, ᾧ ἦχώ), τὴν δὲ γενικὴν μὲ τὸ θέμα εἰς -ο καὶ μὲ συναίρεσιν (τῆς ἦχόος = ἦχοῦς).

2) Ταῦτα δὲν ἔχουν δοτικὴν οὔτε πληθυντικὸν ἀριθμὸν.

ΑΣΚΗΣΙΣ 67. — Κλίνε τὰ ὀνόματα: ἡ πειθῶ, ἡ λεχῶ, ἡ Σαμφῶ, ἡ Λητώ.

Καταλήξεις τῆς γ' κλίσεως

143. Ἐνικὸς ἀριθμὸς		Πληθυντικὸς ἀριθμὸς	
Ἄρσ. καὶ θηλ.	Οὐδ.	Ἄρσ. καὶ θηλ.	Οὐδ.
Ὀν. — ἦ -ς	—	-ες	-α
Γεν. -ος (ως, -ους)	-ος (-ως)	-ων	-ων
Δοτ. -ι	-ι	-σι	-σι
Αἰτ. -α ἦ ν	—	-ας ἦ -ς	-α
Κλητ. — ἦ -ς	—	-ες	-α

144. Γενικαὶ παρατηρήσεις εἰς τὰ οὐσιαστικὰ τῆς γ' κλίσεως

1) Αἱ καταλήξεις τῶν ἀρσενικῶν καὶ θηλυκῶν τῆς γ' κλίσεως εἶναι εἰς ὅλας τὰς πτώσεις αἱ ἴδιαι.

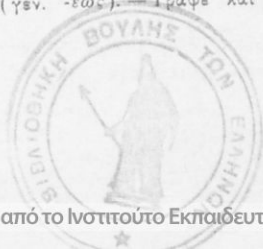
2) Καὶ τὰ οὐδέτερα τῆς γ' κλίσεως εἰς τὸν ἑνικὸν καὶ τὸν πληθ. ἔχουν τρεῖς πτώσεις ὁμοίας : τὴν ὀνομαστικὴν, αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν.

3) Αἱ καταλήξεις τῆς γ' κλίσεως -ι, -σι, -α, -ας εἶναι βραχεῖαι.

4) Τὰ μονοσύλλαβα τῆς γ' κλίσεως εἰς τὴν γενικὴν καὶ δοτικὴν ἑνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ καταβιβάζουν τὸν τόνον εἰς τὴν λήγουσαν : ὁ μῆν, τοῦ μηνός, τῷ μηνι — οἱ μῆνες, τῶν μηνῶν, τοῖς μησί.

Ἄλλὰ τὰ μονοσύλλαβα : ὁ παῖς, τὸ οὖς, τὸ φῶς, ὁ θῶς (= τὸ τσακάλι), ὁ Τρώς (= ὁ κάτοικος τῆς Τροίας) καὶ ἡ δᾶς (= τὸ δαδί) ἔχουν γενικὴν πληθ. παροξύτονον : τῶν παιδων, ὄτων, φάτων, θάων, Τρώων, δάδων.

ΑΣΚΗΣΙΣ 68. — Γράψε ἀνά τρία οὐσιαστικὰ τῆς γ' κλίσεως : οὐρανό, κόλμητα, χειλικόλητα, ὀδοντικόλητα, μὲ θέμα εἰς -νι, μὲ χαρακτήρα ν, μὲ χαρακτ. ρ, οὐδέτ. εἰς -ος (γεν. -ους), κύρια ὀνόμ. εἰς -ης καὶ -κλης, φωνηεντόλητα εἰς -ις καὶ -εις (γεν. -εις). — Γράψε καὶ τὴν γενικὴν τοῦ ἑνικοῦ αὐτῶν.

ΑΝΩΜΑΛΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

1. Ἑτερογενῆ

145. Ἐνικός ἀριθμὸς	Πληθυντικός ἀριθμὸς
ὁ πλοῦτος	οἱ πλοῦτοι καὶ τὰ πλούτη
ὁ δεσμὸς	οἱ δεσμοὶ καὶ τὰ δεσμά
ὁ καπνὸς	οἱ καπνοὶ καὶ τὰ καπνά
ὁ ναῦλος	οἱ ναῦλοι καὶ τὰ ναῦλα
ὁ σταθμὸς	οἱ σταθμοὶ καὶ τὰ σταθμά

Τὰ οὐσιαστικά αὐτὰ ἔχουν εἰς τὸν πληθυντικὸν δύο γένη ἢ μὲ τὴν ἰδίαν σημασίαν ἢ μὲ διαφορετικὴν. Αὐτὰ λέγονται **ἑτερογενῆ**.

2. Διπλογενῆ

146. Ὁ κρίνος καὶ τὸ κρίνον, ἡ ἐλάτη καὶ τὸ ἔλατον,
ἡ πεύκη καὶ τὸ πεῦκον.

Μερικὰ οὐσιαστικά, ὅπως τὰ παραπάνω, ἔχουν εἰς τὸν ἑνικὸν ἀριθμὸν δύο γένη. Αὐτὰ λέγονται **διπλογενῆ**.

3. Ἑτερόκλιτα

147. Τὰ παρακάτω οὐσιαστικά κλίνονται ὡς ἐξῆς :

1) ἡ γυνή, τῆς γυναικός, τῆ γυναικί, τὴν γυναῖκα, ὡ γύναι — αἱ γυναῖκες, τῶν γυναικῶν, ταῖς γυναιξί, τὰς γυναῖκας, ὡ γυναῖκες.

2) ὁ Ἄρης, τοῦ Ἄρεως, τῷ Ἄρει, τὸν Ἄρη (ν), ὡ Ἄρη.

3) ὁ Μωυσῆς, τοῦ Μωυσέως, τῷ Μωυσῆ, τὸν Μωυσῆν, ὡ Μωυσῆ.

4) τὸ πῦρ, τοῦ πυρός κτλ. (κατὰ τὴν γ' κλίσιν) — τὰ πυρά κτλ. (κατὰ τὴν β').

5) ὁ πλοῦς, τοῦ πλοῦ κτλ. (κατὰ τὴν β' κλίσιν συνηρημ.) — οἱ πλόες, τῶν πλόων κτλ. (κατὰ τὴν γ').

6) ὁ νοῦς, τοῦ νοῦ κτλ. (κατὰ τὴν β' κλίσιν συνηρημ.) — οἱ νόες, τῶν νόων κτλ. (κατὰ τὴν γ').

7) ἡ δικά, τῆς δικάς κτλ. (κατὰ τὴν α' κλίσιν) — αἱ δικάδες, τῶν δικάδων κτλ. (κατὰ τὴν γ').

Τὰ οὐσιαστικά αὐτὰ κλίνονται, ὅπως βλέπομεν, εἰς ἄλλας μὲν πτώσεις κατὰ μίαν κλίσιν, εἰς ἄλλας δὲ κατ' ἄλλην ἢ εἰς μὲν τὸν ἑνικὸν κατὰ μίαν κλίσιν, εἰς δὲ τὸν πληθυντικὸν κατ' ἄλλην κλίσιν. Αὐτὰ λέγονται *εἰερόκλιτα*.

4. Μεταπλαστιά

148. Τὰ παρακάτω ὀνόματα κλίνονται μὲν κατὰ μίαν καὶ τὴν ἴδιαν κλίσιν εἰς ὅλας τὰς πτώσεις, ἀλλὰ τὸ θέμα των μεταβάλλεται: 1) τὸ γόνυ, τοῦ γόνατος κτλ., 2) τὸ δόρυ, τοῦ δόρατος κτλ., 3) τὸ ὕδωρ, τοῦ ὕδατος κτλ., 4) τὸ φρέαρ, τοῦ φρέατος κτλ., 5) τὸ ἥπαρ (= τὸ σηκότι), τοῦ ἥπατος κτλ., 6) τὸ φῶς, (τὸ ὅποιον περισπᾶται, διότι προέρχεται ἀπὸ συναίρεσιν: φάος=φῶς), τοῦ φωτός, τῷ φωτί κτλ., 7) τὸ οὖς (καὶ τοῦτο ἐκ συναίρεσεως) τοῦ ὠτός, τῷ ὠτί κτλ., 8) ἡ ἀλώπηξ, τῆς ἀλώπεκος κτλ., 9) ὁ μάρτυς, τοῦ μάρτυρος κτλ., 10) ἡ χεῖρ, τῆς χειρός, τῇ χειρί, τὴν χεῖρα, ὡ χεῖρ — αἱ χεῖρες, τῶν χειρῶν, ταῖς χερσί, τὰς χεῖρας, ὧ χεῖρες, 11) ὁ κύων, τοῦ κυνός, τῷ κυνί, τὸν κύνα, ὧ κύων — οἱ κύνες, τῶν κυνῶν, τοῖς κυσί, τοὺς κύνας, ὧ κύνες. 12) ὁ Ζεὺς, τοῦ Διός, τῷ Δί, τὸν Δία, ὧ Ζεῦ.

Τὰ οὐσιαστικά αὐτά, ἐπειδὴ μεταπλάσσουν (δηλ. μεταβάλλουν) τὸ θέμα των, λέγονται *μεταπλαστιά*.

5. Ἰδιόκλιτα

149. Μερικὰ οὐσιαστικά κλίνονται κατὰ ἰδικὴν των κλίσιν. Ταῦτα εἶναι:

1) Ἀρκετὰ νέα ἑλληνικά ὀνόματα εἰς -ας καὶ -ης: Ὁ Ρήγας, τοῦ Ρήγα, τῷ Ρήγα, τὸν Ρήγαν, ὧ Ρήγα — ὁ Σκουφᾶς, τοῦ Σκουφᾶ, τῷ Σκουφᾶ, τὸν Σκουφᾶν, ὧ Σκουφᾶ — ὁ Μιαούλης, τοῦ Μιαούλη, τῷ Μιαούλη, τὸν Μιαούλην, ὧ Μιαούλη — ὁ Ραγκαβῆς, τοῦ Ραγκαβῆ, τῷ Ραγκαβῆ, τὸν Ραγκαβῆν, ὧ Ραγκαβῆ κ.ά.
2) Τὸ κύριον ὄνομα: ὁ Ἰησοῦς, τοῦ Ἰησοῦ, τῷ Ἰησοῦ, τὸν Ἰησοῦν, ὧ Ἰησοῦ.

Τὰ ὀνόματα ταῦτα, ἐπειδὴ κλίνονται κατ' ἰδίαν (δηλ. ἰδικὴν των) κλίσιν, λέγονται *ιδιόκλιτα*.

6. Ἄκλιτα

150. Τὸ Πάσχα εἶναι μεγάλη ἑορτή. Ἡ ἑορτὴ τοῦ Πάσχα.
Ὁ ἀδελφός μου θὰ ἔλθῃ κατὰ τὸ Πάσχα.

Ἡ λέξις Πάσχα εἰς ὅλας τὰς πτώσεις μένει ἄκλιτος. Ἐπίσης ἄκλιτα εἶναι :

1) Μερικὰ ξενικὰ ὀνόματα, προσηγορικὰ καὶ κύρια, ὡς καὶ τοπωνυμῖαι : *κονιάκ, Χερουβίμ, Ἀδάμ, Γολιάθ, Δαβίδ, Μωάμεθ, Ροῦσβελι, Γιβραλτάρ, Ἱερουσαλήμ, Κιλκίς κ.ἄ.*

2) Τὰ ὀνόματα τῶν γραμμάτων τοῦ ἀλφαβήτου : *ἄλφα, βῆτα, γάμα κτλ.*

7. Ἐλλειπτικὰ

151. Μερικὰ οὐσιαστικὰ λόγῳ τῆς σημασίας των λαμβάνονται συνήθως μόνον εἰς τὸν ἐνικὸν ἢ μόνον εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν.

1. Συνηθίζονται εἰς τὸν ἐνικὸν ἢ πλάσις, ἢ οἰκουμένη, ἢ γῆ, ἢ ἀνθρωπότης, ὁ χριστιανισμός, ἢ δικαιοσύνη, ἢ καλωσύνη, ἢ φρόνησις κ.ἄ. — ὁ χρυσός, ὁ ἄργυρος, ὁ σίδηρος, ὁ μόλυβδος κτλ. — τὸ ἔαρ (= ἢ ἄνοιξις), τοῦ ἔαρος κτλ. — τὸ νέκταρ (= τὸ ποτὸν τῶν θεῶν), τὸ μέλι (τοῦ μέλιτος).

2. Συνηθίζονται εἰς τὸν πληθυντικὸν τὰ ἔχοντα περιληπτικὴν σημασίαν :

τὰ ἄρματα, τὰ βαπτίσια, τὰ κάλαντα, τὰ μεσάνυκτα, τὰ πολεμοφόδια, τὰ προπύλαια, τὰ χαιρετίσματα, τὰ γυναικόπαιδα κ.ἄ.

Τὰ ὀνόματα ταῦτα λέγονται **ἐλλειπτικὰ κατ' ἀριθμὸν**.

152. Εἰς αὐτὰ ἀνήκουν καὶ τὰ κύρια ὀνόματα, τὰ ὁποῖα ἔχουν ἢ μόνον ἐνικὸν ἢ μόνον πληθυντικόν :

Κύρια ὀνόμ. εἰς τὸν ἐνικὸν
Γεώργιος, Μαρία, Σπάρτη, Εὐρώπη, Πηγεῖός, Ὀλυμπος, Ἰανουάριος, Φεβρουάριος, Πάσχα κ. ἄ.

Κύρια ὀνόμ. εἰς τὸν πληθ.
οἱ Δελφοί, τὰ Χανιά, τὰ Χριστούγεννα, τὰ Παναθήναια κ.ἄ.

Σημ. Τὰ κύρια ὀνόματα τοῦ ἐνικοῦ ἀριθμοῦ λαμβάνουν καὶ πληθυντικόν :

1) Ὄταν θέλωμεν νὰ φανερώσωμεν πολλὰ μὲ τὸ ἴδιον ὄνομα : οἱ ἄγιοι Ἄνάρχουροι, οἱ ἀδελφοὶ Παράσχοι, οἱ δύο Πηγεῖοι (εἰς τὴν Θεσσαλίαν καὶ εἰς τὴν Πελοπόννησον) κ. ἄ.

2) Ὄταν λαμβάνονται μὲ μεταφορικὴν σημασίαν : ἡ Ἑλλάς ἀνέδειξε πολλοὺς Ὀμηροὺς καὶ Πλάτωνας (δηλ. ποιητάς, ὅπως ὁ Ὀμηρος, καὶ φιλοσόφους, ὅπως ὁ Πλάτων).

Μερικὰ οὐσιαστικὰ πάλιν δὲν ἔχουν ὅλας τὰ πτώσεις :

1) τὸ σέλας ἔχει μόνον ὀνομαστικὴν καὶ αἰτιατικὴν τοῦ ἐνικοῦ.

2) τὸ σέβας, πληθ. τὰ σέβη ἔχει μόνον ὀνομαστικὴν καὶ αἰτιατικὴν ἐνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ.

3) τὸ ὄφελος, πληθ. τὰ ὄφέλη, ἔχει μόνον ὄνομ. καὶ αἰτιάτ. ἐνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ. Τὰ ὀνόματα αὐτὰ λέγονται **ἔλλειπτικά κατὰ πτώσιν**.

ΑΣΚΗΣΙΣ 69. — Κλῖνε τὰ ὀνόματα : 1) γόνυ, ὕδωρ, φρέαρ, φῶς, οὖς. 2) ἡ ἀλώπηξ, ὁ μάρτυς, τὸ ἥπαρ, τὸ πῦρ.

ΑΣΚΗΣΙΣ 70. — Νὰ εἰργασθῶμεν τὰ ἔλλειπτικά οὐσιαστικὰ (κατ' ἀριθμὸν ἢ κατὰ πτώσιν), τὰ ὅποια περιέχονται εἰς τὰς παρακάτω φράσεις : Ὁ ἀδελφός μου πηγαίνει εἰς τὸ σχολεῖον. — Οἱ Ἀδελφοὶ ἦσαν ἱερός τόπος. — Ἐκεῖ ἐλαιρέοντο κατὰ πρῶτον ἡ Γῆ, ὁ Ποσειδῶν, ἔπειτα δὲ ὁ Ἀπόλλων. Ἐκεῖ ἐπίσης εἰελοῦντο μὲ μεγαλοπρέπειαν τὰ Πύθια. — Ἡ δικαιοσύνη εἶναι ἡ πρώτη ἀρετὴ. — Μοῦ ἔγραψεν ὁ ἐξαδελφός μου καὶ στέλλει χαιρετίσματα εἰς ὅλους καὶ τὰ σέβη του εἰς τοὺς γονεῖς του. — Οἱ Ἕλληνες τὸ 1821 ἔλαβον τὰ ἄρματα καὶ ἐπολέμησαν διὰ νὰ ἐλευθερωθοῦν. — Ὄλη ἡ οἰκουμένη εἰδούσε τὴν ἀνδρεία των. Δὲν εἶχαν πολλὰ ὄπλα καὶ πολεμοφόδια, εἶχαν ὅμως μεγάλην ψυχὴν. Τότε καὶ τὰ γυναικόπαιδα ἐφάνησαν ἥρωες. Τὸ ἔαρ εἶναι ἡ ὠραιότερα ἐποχὴ τοῦ ἔτους.

ΓΕΝΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΟΝΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ

153. 1) ἡ φωνὴ αἶ φωναὶ οἱ θεοὶ ὁ ποιμὴν
 τὴν φωνήν τὰς φωνάς τοὺς θεοὺς ὁ ποιμὴν
 ὦ φωνή ὦ φωναὶ ὦ θεοὶ

Ἡ ἀσυναίρετος λήγουσα τῆς ὀνομαστικῆς, αἰτιατικῆς καὶ κλητικῆς ἐνικοῦ καὶ πληθ., ὅταν τονίζεται, λαμβάνει ὀξείαν.

2) τῆς φωνῆς τῶν φωνῶν τῶν θεῶν τῶν μηνῶν
 τῆ φωνῆ ταῖς φωναῖς τοῖς θεοῖς τῶν ἐθνῶν

Ἡ μακρὰ λήγουσα τῆς γενικῆς καὶ δοτικῆς ἐνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ, ὅταν τονίζεται, λαμβάνει *περισπωμένην*.

3) Ἡ φωνὴ ὁ λόγος οἱ λόγοι ὁ λέων
 τῆς φωνῆς τοῦ λόγου τῶν λόγων τοῦ λέοντος κτλ.

Ὅπου τονίζεται ἡ ὀνομαστικὴ τοῦ ἐνικοῦ ἐκεῖ κανονικῶς τονίζονται καὶ αἱ ἄλλαι πτώσεις.

Τὰ προπαροξύτονα ὅμως καταβιβάζουν τὸν τόνον εἰς τὴν παραλήγουσαν, ὅταν ἡ λήγουσα εἶναι μακρά: ὁ ἄνθρωπος, τοῦ ἀνθρώπου, τῶν ἀνθρώπων κτλ. (βλ. § 42, 6).

Τοὺς κανόνας αὐτοὺς ἀκολουθοῦν κανονικῶς ὅλα τὰ πτωτικά.

ΕΠΙΘΕΤΑ

ΓΕΝΗ ΚΑΙ ΔΙΑΙΡΕΣΙΣ ΤΩΝ ΕΠΙΘΕΤΩΝ

Ποῖαι λέξεις λέγονται ἐπίθετα

154. ὁ καλὸς μαθητῆς, ὁ ὥραϊος κῆπος, ὁ γενναῖος στρατιώτης.

Αἱ λέξεις *καλός, ὥραϊος, γενναῖος* δεικνύουν τὴν ιδιότητα ἢ τὴν ποιότητα τῶν οὐσιαστικῶν, τὰ ὅποια συνοδεύουν, δηλ. φανερόνουν τί λογῆς εἶναι τὰ οὐσιαστικά *μαθητῆς, κῆπος, στρατιώτης*.

Αἱ λέξεις, αἱ ὁποῖαι φανερόνουν τὴν ιδιότητα ἢ τὴν ποιότητα τῶν οὐσιαστικῶν, λέγονται *ἐπίθετα*.

Γένη τῶν ἐπιθέτων

155. ὁ καλὸς μαθητῆς, ἡ καλὴ μαθήτρια, τὸ καλὸν βιβλίον. Τὸ ἐπίθετον λαμβάνει τὸ γένος τῶν οὐσιαστικῶν, τὰ ὅποια συνοδεύει. Δι' αὐτὸ κάθε ἐπίθετον ἔχει *τρία γένη*: ἀρσενικόν, θηλυκόν καὶ οὐδέτερον.

Διαίρεσις τῶν ἐπιθέτων

156. α) Τριγενῆ καὶ τρι-
κατάληκτα

ὁ καλός, ἡ καλή, τὸ καλόν
ὁ βαρὺς, ἡ βαρεῖα, τὸ βαρὺν

β) τριγενῆ καὶ δικα-
τάληκτα

ὁ καὶ ἡ ἔνδοξος, τὸ ἔνδοξον
ὁ καὶ ἡ σῶφρων, τὸ σῶφρον

Τὰ ἐπίθετα τοῦ α' εἴδους ἔχουν τρεῖς καταλήξεις, μίαν διὰ κάθε γένος.

Αὐτὰ λέγονται **τριγενῆ** καὶ **τρικατάληκτα**.

Τὰ ἐπίθετα τοῦ β' εἴδους ἔχουν δύο καταλήξεις, μίαν διὰ τὸ ἄρσενικὸν καὶ θηλυκὸν καὶ μίαν διὰ τὸ οὐδέτερον. Αὐτὰ λέγονται **τριγενῆ** καὶ **δικατάληκτα**.

Σημ. Μερικὰ ἐπίθετα ἔχουν μόνον δύο γένη (ἄρσεν. καὶ θηλ.) καὶ μίαν κατάληξιν: ὁ βλάξ — ἡ βλάξ, ὁ φυγὰς — ἡ φυγὰς, ὁ πένης — ἡ πένης. Αὐτὰ λέγονται **διγενῆ** καὶ **μονοκατάληκτα**.

157.

Κλίσεις τῶν ἐπιθέτων

Ὄν.	ὁ καλός	ὁ ἔνδοξος	ὁ σῶφρων	ὁ βαρὺς
Γεν.	τοῦ καλοῦ	τοῦ ἐνδόξου	τοῦ σῶφρονος	τοῦ βαρέος

Ὅταν τὸ ἄρσενικὸν τῶν ἐπιθέτων κλίνεται κατὰ τὴν β' κλίσιν, τὸ ἐπίθετον λέγεται **δευτερόκλιτον** ἢ **ἐπίθετον τῆς β' κλίσεως**.

Ὅταν τὸ ἄρσενικὸν τῶν ἐπιθέτων κλίνεται κατὰ τὴν γ' κλίσιν, τὸ ἐπίθετον λέγεται **τριτόκλιτον** ἢ **ἐπίθετον τῆς γ' κλίσεως**.

ΕΠΙΘΕΤΑ ΤΗΣ Β' ΚΛΙΣΕΩΣ

1. Τριγενῆ καὶ τρικατάληκτα τῆς β' κλίσεως

158.	ὁ σοφός	ἡ σοφή	τὸ σοφόν
	ὁ ὠραῖος	ἡ ὠραία	τὸ ὠραῖον
	ὁ μικρός	ἡ μικρά	τὸ μικρόν

1) Ὅσα ἐπίθετα ἔμπρὸς ἀπὸ τὴν κατάληξιν -ος τοῦ ἄρσενικοῦ ἔχουν σύμφωνον πλὴν τοῦ ρ σχηματίζουν τὸ θηλ. εἰς -η.

Ὅστε αὐτὰ ἔχουν καταλήξεις: -ος, -η, -ον.

2) Ὅσα ἐπίθετα ἐμπρὸς ἀπὸ τὴν κατάληξιν -ος τοῦ ἄρσεν. ἔχουν φωνῆεν ἢ ρ σχηματίζουσι τὸ θηλ. εἰς -α μακρόν. Ὅστε αὐτὰ ἔχουσι καταλήξεις: -ος, -α, -ον.

Σημ. Τὸ ἀριθμ. ἐπίθετον ὀγδοὺς ἔχει θηλ. εἰς -η: ὀγδοή.

Τὰ τριγενῆ καὶ τρικατάληκτα ἐπίθετα τῆς β' κλίσεως κλίνονται εἰς κάθε γένος, ὅπως τὰ ἀντίστοιχα οὐσιαστικά:

α') Ἐπίθετα μὲ καταλήξεις -ος, -η, -ον

159.

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

	ἄρσεν.	θηλ.	οὐδ.
Ὅν.	ὁ καλὸς	ἡ καλή	τὸ καλὸν
Γεν.	τοῦ καλοῦ	τῆς καλῆς	τοῦ καλοῦ
Δοτ.	τῶ καλῶ	τῆ καλῆ	τῶ καλῶ
Αἰτ.	τὸν καλόν	τὴν καλήν	τὸ καλόν
Κλητ.	ὦ καλὲ	ὦ καλή	ὦ καλὸν

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὅν.	οἱ καλοὶ	αἱ καλαί	τὰ καλὰ
Γεν.	τῶν καλῶν	τῶν καλῶν	τῶν καλῶν
Δοτ.	τοῖς καλοῖς	ταῖς καλαῖς	τοῖς καλοῖς
Αἰτ.	τοὺς καλοὺς	τὰς καλὰς	τὰ καλὰ
Κλητ.	ὦ καλοὶ	ὦ καλαί	ὦ καλὰ

Ἐπίθετα εἰς -ος, -η, -ον: ἀγαθός, δειλός, δυνατός, ἐσπερινός, κακός, λευκός, πρωϊνός, σοφός, στενός, ὀγδοὺς κ. ἄ.

Ἐπίσης καὶ ἡ μετοχὴ τοῦ ἐνεστώτος καὶ παρακειμένου τῆς παθητικῆς φωνῆς: ὁ λυόμενος, ἡ λυομένη, τὸ λυόμενον, ὁ (λε)λυμένος, ἡ (λε)λυμένη, τὸ (λε)λυμένον κ. ἄ.

β') Ἐπίθετα μὲ καταλήξεις -ος, -α, -ον

160.

ἄρσενικὸν

θηλυκὸν

οὐδέτερον

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Ὅν.	ὁ δίκαιος	ἡ δικαία	τὸ δίκαιον
Γεν.	τοῦ δικαίου	τῆς δικαίας	τοῦ δικαίου
Δοτ.	τῶ δικαίῳ	τῆ δικαίᾳ	τῶ δικαίῳ
Αἰτ.	τὸν δίκαιον	τὴν δικαίαν	τὸ δίκαιον
Κλητ.	ὦ δίκαιε	ὦ δικαία	ὦ δίκαιον

Πληθυντικός ἀριθμὸς

Ὅν.	οἱ	δίκαιοι	αἱ	δίκαιαι	τὰ	δίκαια
Γεν.	τῶν	δικαίων	τῶν	δικαίων	τῶν	δικαίων
Δοτ.	τοῖς	δικαίοις	ταῖς	δικαίαις	τοῖς	δικαίοις
Αἰτ.	τοὺς	δικαίους	τὰς	δικαίας	τὰ	δίκαια
Κλητ.	ὧ	δίκαιοι	ὧ	δίκαιαι	ὧ	δίκαια

161. **Παρατήρησις:** Ἡ γενικὴ πληθ. τῶν θηλυκῶν τονίζε-
ται ὅπου καὶ ἡ γενικὴ πληθ. τῶν ἀρσενικῶν. Ἐπομένως καὶ εἰς
τὰ τρία γένη ἡ γενικὴ πληθ. εἶναι ἡ ἴδια: ἀρσεν. θηλ. καὶ οὐδ.
τῶν καλῶν, τῶν δικαίων.

Ἐπίθετα εἰς -ος, -α, -ον: 1) τὰ προπαροξύτονα: ἄγιος, αἰώ-
μιος, ὁμοῖος, οὐράνιος, πλούσιος, σπάνιος, τέλειος, τίμιος κ.ἄ., 2) τὰ προ-
περισπόμενα: ἄκματος, ἀνδρεῖος, ἀρχαῖος, ἀστείος, γενναῖος, λεῖτος,
ὄρατος κ.ἄ., 3) τὰ παροξύτονα: νέος, πειναλέος, ρωμαλέος, ἀφαιρε-
τέος, διαιρετέος, πολλαπλασιασιτέος, προσθετέος κ.ἄ., 4) τὰ ὀξύτονα:
ἀραιός, παλαιός, στερεός, καθαρός, λαμπρός, μικρός κ.ἄ.

2. Τριγενῆ καὶ δικατάληκτα ἐπίθετα τῆς β' κλίσεως (ἀρσ. καὶ θηλ. -ος, οὐδ. -ον)

162. Ἐνικός ἀριθμὸς

Ὅν.	ὁ	ἡ	ἔνδοξος	τὸ	ἔνδοξον
Γεν.	τοῦ	τῆς	ἐνδόξου	τοῦ	ἐνδόξου
Δοτ.	τῷ	τῇ	ἐνδόξῳ	τῷ	ἐνδόξῳ
Αἰτ.	τὸν	τὴν	ἐνδοξόν	τὸ	ἔνδοξον
Κλητ.	ὦ		ἐνδοξε	ὦ	ἔνδοξον

Πληθυντικός ἀριθμὸς

Ὅν.	οἱ	αἱ	ἐνδοξοὶ	τὰ	ἐνδοξα
Γεν.	τῶν		ἐνδόξων	τῶν	ἐνδόξων
Δοτ.	τοῖς	ταῖς	ἐνδόξοις	τοῖς	ἐνδόξοις
Αἰτ.	τοὺς	τὰς	ἐνδόξους	τὰ	ἐνδοξα
Κλητ.	ὧ		ἐνδοξοὶ	ὧ	ἐνδοξα

Δικατάληκτα ἐπίθετα τῆς β' κλίσεως εἰς -ος εἶναι: 1) Πολλὰ σύν-
θετα: ἐντιμος, εἰμορφος, εὐφορος, ἄγονος, ἀθάνατος, ἄκαρπος, ἀνανδρος,

ἀόρατος, πολύτιμος κ.ἄ. 2) Μερικά ἀπλᾶ προπαροξύτονα, ὅπως: ἄφθονος, βάρβαρος, γόνιμος, ἔρημος, ἡμερος, ἥρεμος, ἥσυχος, ὤριμος, ὠφέλιμος κ.ἄ.

3. Συνηρημένα ἐπίθετα τῆς β' κλίσεως

163. Μερικά τρικατάληκτα ἐπίθετα, τὰ ὅποια τελειώνουν εἰς -εος, -εα, -εον συναιροῦν τὸ ε τοῦ θέματος μὲ τὸ ο τῆς καταλήξεως καὶ σχηματίζουν τὸ ἄρσεν. εἰς -οῦς, τὸ θηλ. εἰς -ῆ ἢ -ᾶ καὶ τὸ οὐδέτερον εἰς -οῦν:

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

᾽Ον.	ὁ χρυσοῦς	ἡ χρυσοῆ	τὸ χρυσοῦν
Γεν.	τοῦ χρυσοῦ	τῆς χρυσοῆς	τοῦ χρυσοῦ
Δοτ.	τῶ χρυσοῶ	τῆ χρυσοῆ	τῶ χρυσοῶ
Αἰτ.	τὸν χρυσοῦν	τὴν χρυσοῆν	τὸ χρυσοῦν
Κλητ.	ὦ χρυσοῦς	ὦ χρυσοῆ	ὦ χρυσοῦν

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

᾽Ον.	οἱ χρυσοῖ	αἱ χρυσαῖ	τὰ χρυσαῖ
Γεν.	τῶν χρυσοῶν	τῶν χρυσοῶν	τῶν χρυσοῶν
Δοτ.	τοῖς χρυσοῖς	ταῖς χρυσαῖς	τοῖς χρυσοῖς
Αἰτ.	τούς χρυσοῦς	τάς χρυσαῖς	τὰ χρυσαῖ
Κλητ.	ὦ χρυσοῖ	ὦ χρυσαῖ	ὦ χρυσαῖ

164. **Παρατήρησις:** Τὰ συνηρημένα ἐπίθετα εἰς ὅλας τὰς πτώσεις τονίζονται εἰς τὴν λήγουσαν καὶ λαμβάνουν περισπωμένην.

Ἐπίθετα β' κλίσεως συνηρημένα: 1) χαλκοῦς, κυανοῦς, ἀπλοῦς, διπλοῦς, τριπλοῦς κτλ. 2) τὰ ἐπίθετα: ἀργυροῦς, πορφυροῦς, σιδηροῦς, τὰ ὅποια ἔχουν θηλ. εἰς ᾶ: ἡ ἀργυρᾶ, τῆς ἀργυρᾶς, τῆ ἀργυρᾶ, τὴν ἀργυρᾶν, ὦ ἀργυρᾶ—αἱ ἀργυραῖ, τῶν ἀργυρῶν, ταῖς ἀργυραῖς, τὰς ἀργυρᾶς, ὦ ἀργυραῖ.

ΑΣΚΗΣΙΣ 71.— Κλίνε τὰ ἐπίθετα: σοφὸς καὶ γενναῖος εἰς τὰ 3 γένη.

ΑΣΚΗΣΙΣ 72.— Κλίνε τὰ ὀνόματα: ὁ ἀρχαῖος ἀνὴρ, ἡ ἀρχαία χώρα, τὸ ἀρχαῖον ἔθνος.

ΑΣΚΗΣΙΣ 73.— Γράψε εἰς τὰ 3 γένη τὰ ἀντίθετα τῶν ἐπιθέτων: ἀρχαῖος, βέβαιος, ὁμοῖος, πλούσιος, πυκνός, χονδρὸς, δεῖλος, θνητός, γόνιμος, κίβδηλος, ὠριμος.

ΑΣΚΗΣΙΣ 74.— Κλίνε τὰ ὀνόματα: ὁ ἀργυροῦς σταυρὸς, ἡ ἀργυρᾶ θήκη, τὸ ἀργυροῦν μετάλλιον.

ΕΠΙΘΕΤΑ ΤΗΣ Γ' ΚΛΙΣΕΩΣ

Α' Φωνηεντόληκτα

165. Τριγενῆ καὶ τρικατάληκτα εἰς -υς, -εἰα, -υ

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Ὄν.	ὁ	βαθὺς	ἡ	βαθεῖα	τὸ	βαθὺ
Γεν.	τοῦ	βαθέος	τῆς	βαθείας	τοῦ	βαθέος
Δοτ.	τῶ	βαθεῖ	τῇ	βαθείᾳ	τῶ	βαθεῖ
Αἰτ.	τὸν	βαθὺν	τὴν	βαθεῖαν	τὸ	βαθὺ
Κλητ.	ὦ	βαθὺ	ὦ	βαθεῖα	ὦ	βαθὺ

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄν.	οἱ	βαθεῖς	αἱ	βαθεῖαι	τὰ	βαθέα
Γεν.	τῶν	βαθέων	τῶν	βαθειῶν	τῶν	βαθέων
Δοτ.	τοῖς	βαθέσι	ταῖς	βαθείαις	τοῖς	βαθέσι
Αἰτ.	τούς	βαθεῖς	τάς	βαθείας	τὰ	βαθέα
Κλητ.	ὦ	βαθεῖς	ὦ	βαθεῖαι	ὦ	βαθέα

166. **Παρατηρήσεις:** 1) Τὰ θηλ. τῶν ἐπιθέτων τῆς γ' κλίσεως ἔχουν τὸ α τῆς καταλήξεως βραχὺ εἰς τὴν ὀνομαστικὴν, αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν: ἡ βαθεῖα, τὴν βαθεῖαν, ὦ βαθεῖα.

2) Τὰ θηλυκὰ εἰς τὴν γενικὴν τοῦ πληθυντ. τονίζονται εἰς τὴν λήγουσαν καὶ λαμβάνουν περισπωμένην, ὅπως τὰ οὐσιαστικά τῆς α' κλίσεως: τῶν βαθειῶν, τῶν πλατειῶν.

Ἐπίθετα φωνηεντόληκτα τῆς γ' κλίσεως: 1) Τὰ ὀξύτονα: βαρὺς, βραδὺς, γλυκὺς, δασὺς, δξύς, πλατύς, ταχύς κ. ἄ. — 2) Τὸ περισπώμενον: θήλυς, θήλεια, θήλυ. — 3) τὸ προπαροξύτονον: ἡμιους, ἡμίσεια, ἡμιον (τὸ ὅποιον ἔχει οὐδ. πληθ. τὰ ἡμίσεια καὶ ἡμίση).

ΑΣΚΗΣΙΣ 75. — Κλίνει τὰ ὀνόματα: ὁ πλατύς χῶρος, ἡ πλατεῖα ὁδός, τὸ πλατὺ ρεῦμα. — 2) Κατὰ τὸ βαθὺς, βαθεῖα, βαθὺ κλίνει τὰ ἐπίθ. θήλυς, θήλεια, θήλυ (ὁ θήλυς, τοῦ θήλους κτλ. — ἡ θήλεια, τῆς θηλείας κτλ.) — 3) Κλίνει τὰ ἐπίθ. ἡμιους, ἡμίσεια, ἡμιον (ὁ ἡμιους, τοῦ ἡμίσεος κτλ. — ἡ ἡμίσεια, τῆς ἡμίσειας κτλ.).

Β' Συμφωνόληκτα

1. ᾿Αφωνόληκτα

α) Τριγενῆ καὶ τρικατάληκτα εἰς -ων, -ουσα, -εν

		Ἐνικὸς ἀριθμὸς			
᾿Ον.	ὁ	ἄκων	ἡ	ἄκουσα	τὸ ἄκον
Γεν.	τοῦ	ἄκοντος	τῆς	ἀκούσης	τοῦ ἄκοντος
Δοτ.	τῷ	ἄκοντι	τῇ	ἀκούσῃ	τῷ ἄκοντι
Αἰτ.	τὸν	ἄκοντα	τὴν	ἄκουσαν	τὸ ἄκον
Κλητ.	ὦ	ἄκων	ὦ	ἄκουσα	τὸ ἄκον

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

᾿Ον.	οἱ	ἄκοντες	αἱ	ἄκουσαι	τὰ ἄκοντα
Γεν.	τῶν	ἀκόντων	τῶν	ἀκουσῶν	τῶν ἀκόντων
Δοτ.	τοῖς	ἄκουσι	ταῖς	ἀκούσαις	τοῖς ἄκουσι
Αἰτ.	τοὺς	ἄκοντας	τὰς	ἀκούσας	τὰ ἄκοντα
Κλητ.	ὦ	ἄκοντες	ὦ	ἄκουσαι	ὦ ἄκοντα

Σημ. ἄκων = ἐκεῖνος ποὺ κάμνει κάτι χωρὶς νὰ θέλῃ. Κατὰ τοῦτο κλίνεται καὶ ὁ ἐκὼν = ἐκεῖνος ποὺ κάμνει κάτι μὲ τὴν θέλησίν του.
 Λ.χ. ἤλθεν ἐκὼν ἄκων = ἤλθε θέλοντας καὶ μὴ.

Κατὰ τὸ ἄκων, ἄκουσα, ἄκον κλίνονται καὶ αἱ μετοχαὶ τοῦ ἐνεργητικοῦ ἐνεστώτος: ὁ λύων, ἡ λύουσα, τὸ λύων κ.τ.λ.

β) Τριγενῆ καὶ τρικατάληκτα εἰς -ας, -ασα, -αν

		Ἐνικὸς ἀριθμὸς			
᾿Ον.	ὁ	πᾶς	ἡ	πᾶσα	τὸ πᾶν
Γεν.	τοῦ	παντός	τῆς	πάσης	τοῦ παντός
Δοτ.	τῷ	παντὶ	τῇ	πάσῃ	τῷ παντὶ
Αἰτ.	τὸν	πάντα	τὴν	πᾶσαν	τὸ πᾶν

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

᾿Ον.	οἱ	πάντες	αἱ	πᾶσαι	τὰ πάντα
Γεν.	τῶν	πάντων	τῶν	πασῶν	τῶν πάντων
Δοτ.	τοῖς	πᾶσι	ταῖς	πάσαις	τοῖς πᾶσι
Αἰτ.	τοὺς	πάντας	τὰς	πάσας	τὰ πάντα

Ὅμοιως κλίνονται: ἅπας, ἅπασα, ἅπαν καὶ σύμπας, σύμπασα, σύμπαν.
Ἐπίσης καὶ μετοχαὶ τοῦ ἐνεργ. ἀορίστου: ὁ λύσας, ἡ λύσασα, τὸ λῦσαν.

γ') Τριγενῆ καὶ τρικτᾶληκτα εἰς -εις, -εσσα, -εν

169.

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Ὄν.	ὁ	χαίρεις	ἡ	χαίρῃσσι	τὸ	χαίρειν
Γεν.	τοῦ	χαίριεντος	τῆς	χαίριέσσης	τοῦ	χαίριεντος
Δοτ.	τῷ	χαίριεντι	τῇ	χαίριέσση	τῷ	χαίριεντι
Αἰτ.	τὸν	χαίριεντα	τὴν	χαίριέσσαν	τὸ	χαίρειν
Κλητ.	ὦ	χαίρεις	ὦ	χαίρῃσσι	ὦ	χαίρειν

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄν.	οἱ	χαίριεντες	αἱ	χαίριέσσαι	τὰ	χαίριεντα
Γεν.	τῶν	χαίριέντιων	τῶν	χαίριέσσων	τῶν	χαίριέντων
Δοτ.	τοῖς	χαίριεσι	ταῖς	χαίριέσσαις	τοῖς	χαίριεσι
Αἰτ.	τούς	χαίριεντας	τάς	χαίριέσσας	τὰ	χαίριεντα
Κλητ.	ὦ	χαίριεντες	ὦ	χαίριέσσαι	ὦ	χαίριεντα

Ὅμοιως κλίνονται: φωνήεις, φωνήεσσα, φωνήεν — ἀστερόεις, ἀστερόεσσα, ἀστερόεν. — Ἀναλόγως κλίνεται καὶ ἡ μετοχὴ τοῦ παθ. ἀορίστου: ὁ λυθείς, τοῦ λυθέντος, τῷ λυθέντι, τὸν λυθέντα — οἱ λυθέντες, τῶν λυθέντων, τοῖς λυθεῖσι, τοὺς λυθέντας.

ΑΣΚΗΣΙΣ 76. — Κλίνει τὰ ἐπίθετα: ἅπας, ἅπασα, ἅπαν. Ἐπίσης τὰς μετοχάς: ὁ λύων, ἡ λύουσα, τὸ λῦον καὶ ὁ λύσας, ἡ λύσασα, τὸ λῦσαν.

ΑΣΚΗΣΙΣ 77. — Κλίνει τὰ ὀνόματα: 1) ὁ ἀστερόεις οὐρανός, 2) ἡ ἀστερόεσσα σημαία, 3) τὸ ἀστερόεν οὐράνιον διάστημα.

δ') Τριγενῆ καὶ δικατάληκτα ἄφωνέληκτα

170.	ἀρσενικά	θηλυκά	οὐδέτερα		
ὁ	εὐέλπις	ἡ	εὐέλπις	τὸ	εὐέλπι
ὁ	φιλόπατρις	ἡ	φιλόπατρις	τὸ	φιλόπατρι
ὁ	ρίψασπις	ἡ	ρίψασπις	τὸ	ρίψασπι
ὁ	ἄχαρις	ἡ	ἄχαρις	τὸ	ἄχαρι
ὁ	δίπους	ἡ	δίπους	τὸ	δίπουν

Τὰ ἐπίθετα αὐτὰ τῆς γ' κλίσεως εἶναι τριγενῆ καὶ δικατάληκτα καὶ εἶναι ὅλα σύνθετα, ἔχοντα ὡς δευτέρον συνθετικὸν οὐσιαστικὸν τῆς γ' κλίσεως μὲ χαρακτηριστῆρα ἄφωνον. Διὰ τοῦτο λέγονται **ἄφωνόληκτα τριγενῆ καὶ δικατάληκτα**. Κλίνονται δὲ ὅπως τὰ ἀντίστοιχα οὐσιαστικά :

171. Ἐνικός ἀριθμὸς

Ὄν.	ὁ, ἡ	εὐέλπις	δίπους
Γεν.	τοῦ, τῆς	εὐέλπιδ-ος	δίποδ-ος
Δοτ.	τῶ, τῇ	εὐέλπιδ-ι	δίποδ-ι
Αἰτ.	τόν, τήν	εὐέλπι-ν	δίπου-ν
Κλητ.	ὦ	εὐέλπι	δίπου

Ἐνικός ἀριθμὸς

Ὄν.	τὸ	εὐέλπι	δίπουν
Γεν.	τοῦ	εὐέλπιδ-ος	δίποδ-ος
Δοτ.	τῶ	εὐέλπιδ-ι	δίποδ-ι
Αἰτ.	τὸ	εὐέλπι	δίπουν
Κλητ.	ὦ	εὐέλπι	δίπουν

Πληθυντικός ἀριθμὸς

Ὄν.	οἱ, αἱ	εὐέλπιδ-ες	δίποδ-ες
Γεν.	τῶν	εὐελπίδ-ων	διπόδ-ων
Δοτ.	τοῖς, ταῖς	εὐέλπι-σι	δίπο-σι
Αἰτ.	τούς, τὰς	εὐέλπιδ-ας	δίποδ-ας
Κλητ.	ὦ	εὐέλπιδ-ες	δίποδ-ες

Ὄν.	τὰ	εὐέλπιδ-α	δίποδ-α
Γεν.	τῶν	εὐελπίδ-ων	διπόδ-ων
Δοτ.	τοῖς	εὐέλπι-σι	δίπο-σι
Αἰτ.	τὰ	εὐέλπιδ-α	δίποδ-α
Κλητ.	ὦ	εὐέλπιδ-α	δίποδ-α

ΑΣΚΗΣΙΣ 78. Κλίνε τὰ ὀνόματα: ὁ φιλόπατρις νεανίας, τὸ τετράπουν ζῶον.

172. ε) Διγενῆ καὶ μονοκατάληκτα ἄφωνόληκτα

ὁ βλάξ - ἡ βλάξ	τοῦ βλακός - τῆς βλακός
ὁ φυγάς - ἡ φυγάς	τοῦ φυγάδος - τῆς φυγάδος
ὁ πένης - ἡ πένης	τοῦ πένητος - τῆς πένητος

Πολὺ ὀλίγα ἐπίθετα τῆς γ' κλίσεως ἔχουν δύο μόνον γένη (ἄρσενικὸν καὶ θηλυκὸν) καὶ μίαν κατάληξιν. Ταῦτα ἔχουν χαρακτηριστῆρα ἄφωνον καὶ διὰ τοῦτο λέγονται **ἐπίθετα διγενῆ καὶ τρικατάληκτα ἄφωνόληκτα**. Κλίνονται δὲ ὅπως τὰ ἀντίστοιχα οὐσιαστικά τῆς γ' κλίσεως: ὁ βλάξ, τοῦ βλακός, τῷ βλακί κτλ. — ὁ φυγάς, τοῦ φυγάδος, τῷ φυγάδι κτλ. — ὁ πένης, τοῦ πένητος, τῷ πένητι κτλ.

2. Ἐνρινόληκτα

α) Τριγενῆ καὶ τρικατάληκτα εἰς -ας, -αῖνα, -αν

173. Ἐνικός ἀριθμὸς

Ὄν.	ὁ μέλας	ἡ μέλαινα	τὸ μέλαν
Γεν.	τοῦ μέλαν-ος	τῆς μελαίν-ης	τοῦ μέλαν-ος
Δοτ.	τῷ μέλαν-ι	τῇ μελαίν-ῃ	τῷ μέλαν-ι
Αἰτ.	τὸν μέλαν-α	τὴν μελαίν-αν	τὸ μέλαν
Κλητ.	ὦ μέλας	ὦ μέλαινα	ὦ μέλαν

Πληθυντικός ἀριθμὸς

Ὄν.	οἱ μέλαν-ες	αἱ μέλαινα-αι	τὰ μέλαν-α
Γεν.	τῶν μελάν-ων	τῶν μελαίν-ῶν	τῶν μελάν-ων
Δοτ.	τοῖς μέλα-σι	ταῖς μελαίν-αις	τοῖς μέλα-σι
Αἰτ.	τούς μέλαν-ας	τάς μελαίν-ας	τὰ μέλαν-α
Κλητ.	ὦ μέλαν-ες	ὦ μέλαινα-αι	ὦ μέλαν-α

Ὅμοίως κλίνεται καὶ ὁ τάλας (= ὁ δυστυχής), ἡ τάλαινα, τὸ τάλαν.

ΑΣΚΗΣΙΣ 79. — Κλίνε τὸ ὄνομα: ὁ μέλας ζωμός.

β') Τριγενῆ καὶ δικατάληκτα

174. Ἄρσεν. καὶ θηλυκὰ εἰς -ων, οὐδέτ. εἰς -ον

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

᾽Ον.	ὁ	ἡ	σώφρων	τὸ	σῶφρον
Γεν.	τοῦ	τῆς	σώφρονος	τοῦ	σώφρονος
Δοτ.	τῷ	τῇ	σώφροσι	τῷ	σώφροσι
Αἰτ.	τὸν	τὴν	σώφρονα	τὸ	σῶφρον
Κλητ.	ὦ		σώφρων	ὦ	σῶφρον

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

᾽Ον.	οἱ	αἱ	σώφρονες	τὰ	σώφρονα
Γεν.	τῶν		σωφρόνων	τῶν	σωφρόνων
Δοτ.	τοῖς	ταῖς	σώφροσι	τοῖς	σώφροσι
Αἰτ.	τοὺς	τάς	σώφρονας	τὰ	σώφρονα
Κλητ.	ὦ		σώφρονες	ὦ	σώφρονα

Ὅμοιως κλίνονται: ἄφρων, μεγάλῳφρον, παράφρων, ἐλεήμων, εὐγνώμων, ἀγνώμων, εὐδαίμων, νοήμων κ.ἄ.

Ἀναλόγως κλίνεται καὶ τὸ ἐπίθετον: ὁ καὶ ἡ ἄφρων, τὸ ἄφρον (γεν. τοῦ ἄφρονος, δοτ. τῷ ἄφροσι κτλ.).

3. Σιγμόληκτα

Τριγενῆ καὶ δικατάληκτα

Ἄρσεν. καὶ θηλ. εἰς -ης, οὐδ. εἰς -ες

θ. ἐπιμελησ- καὶ ἐπιμελεσ-

175. Ἐνικὸς ἀριθμὸς

᾽Ον.	ὁ	ἡ	ἐπιμελής	τὸ	ἐπιμελές
Γεν.	τοῦ	τῆς	ἐπιμελοῦς	τοῦ	ἐπιμελοῦς
Δοτ.	τῷ	τῇ	ἐπιμελεῖ	τῷ	ἐπιμελεῖ
Αἰτ.	τὸν	τὴν	ἐπιμελῆ	τὸ	ἐπιμελές
Κλητ.	ὦ		ἐπιμελής	ὦ	ἐπιμελές

Πληθυντικός ἀριθμὸς

Ὄν.	οἱ	αἱ	ἐπιμελεῖς	τὰ ἐπιμελῆ
Γεν.	τῶν		ἐπιμελῶν	τῶν ἐπιμελῶν
Δοτ.	τοῖς	ταῖς	ἐπιμελέσι	τοῖς ἐπιμελέσι
Αἰτ.	τούς	τάς	ἐπιμελεῖς	τὰ ἐπιμελῆ
Κλητ.	ὦ		ἐπιμελεῖς	ὦ ἐπιμελῆ

Ὅμοίως κλίνονται: ἀμελής, εὐγενής, ἀγενής, ἀληθής, εὐσεβής, ἀσεβής, ἀσφαλής, ὑγιής κ.ἄ. Ἐπίσης τὰ παροξύτονα: ὁ καὶ ἡ εὐώδης - τὸ εὐώδες, δασώδης, θεμελιώδης, στοιχειώδης, πλήρης κ.ἄ.

176. **Παρατηρήσεις**: 1) Τὰ σιγμόληκτα ἐπίθετα τῆς γ' κλίσεως ἔχουν δύο θέματα: ἐπιμελησ- καὶ ἐπιμελεσ-. Μὲ τὸ α' θέμα σχηματίζεται μόνον ἡ ὄνομ. καὶ κλητ. ἑνικοῦ τοῦ ἀρσενικοῦ καὶ τοῦ θηλυκοῦ: ὁ ἐπιμελής, ἡ ἐπιμελής, ὦ ἐπιμελής. Μὲ τὸ β' θέμα, ὅπως ἔχει, χωρὶς κατάληξιν, σχηματίζεται ἡ ὄνομ. καὶ κλητ. ἑνικοῦ τοῦ οὐδέτερου: τὸ ἐπιμελές, ὦ ἐπιμελές. Αἱ δὲ ἄλλαι πτώσεις τῶν τριῶν γενῶν σχηματίζονται μὲ τὸ β' θέμα: ἐπιμελεσ- καὶ μὲ τὰς ἀντιστοίχους κατάληξεις δι' ἀποβολῆς τοῦ χαρακτηριστοῦ σ καὶ συναιρέσεως: τοῦ ἐπιμελέος = ἐπιμελοῦς κτλ.

2) Ἡ αἰτιατικὴ τοῦ πληθυντικοῦ εἰς τὸ ἀρσενικὸν καὶ θηλυκὸν σχηματίζεται κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ πληθυντικοῦ: οἱ, αἱ ἐπιμελεῖς — τούς, τάς ἐπιμελεῖς.

Σημ. Τὸ παροξύτονον *συνήθης* σχηματίζει οὐδέτερον προπαροξύτονον: τὸ *σύνηθες* (γεν. τοῦ *συνήθους* κτλ.). Ἐχει δὲ τοῦτο, ὅπως καὶ τὸ ἐπίθ. *πλήρης*, γενικὴν πληθ. παροξύτονον: τῶν *συνήθων*, τῶν *πλήρων* (καὶ εἰς τὰ τρία γένη).

ΑΣΚΗΣΙΣ 80. — 1) Κλίνε εἰς τὰ 3 γένη τὰ ἐπίθετα: *ἐλεήμων*, *ἄρρην*, *εὐδαίμων*.

2) Κλίνε εἰς τὰ 3 γένη τὰ ἐπίθετα: *ἀληθής*, *πλήρης*, *συνήθης*.

ΑΝΩΜΑΛΑ ΕΠΙΘΕΤΑ

177. Τὰ ἐπίθετα *πολύς* καὶ *μέγας* εἶναι **ἀνώμαλα** καὶ κλίνονται ὡς ἐξῆς:

Ἑνικός ἀριθμὸς

Ὄν.	πολύς	πολλή	πολὺν	μέγας	μεγάλη	μέγα
Γεν.	πολλοῦ	πολλῆς	πολλοῦ	μεγάλου	μεγάλης	μεγάλου
Δοτ.	πολλῶ	πολλῆ	πολλῶ	μεγάλῳ	μεγάλῃ	μεγάλῳ
Αἰτ.	πολὺν	πολλήν	πολὺν	μέγαν	μεγάλην	μέγα
Κλητ.	πολὺν	πολλή	πολὺν	μεγάλε	μεγάλη	μέγα

Πληθυντικός ἀρ. θμὸς

Ὄν.	πολλοὶ	πολλαὶ	πολλὰ	μεγάλοι	μεγάλαι	μεγάλα
Γεν.	πολλῶν	πολλῶν	πολλῶν	μεγάλων	μεγάλων	μεγάλων
Δοτ.	πολλοῖς	πολλαῖς	πολλοῖς	μεγάλοις	μεγάλαις	μεγάλοις
Αἰτ.	πολλοὺς	πολλάς	πολλὰ	μεγάλους	μεγάλας	μεγάλα
Κλητ.	πολλοὶ	πολλαὶ	πολλὰ	μεγάλοι	μεγάλαι	μεγάλα

178. **Παρατήρησις**: Τὸ ἐπίθ. πολὺς εἰς τὴν ὄνομ., αἰτιατ. καὶ κλητ. ἑνικοῦ τοῦ ἀρσενικοῦ καὶ οὐδετέρου γράφεται μὲ ἔν λ καὶ μὲ ν: Παντοῦ ἄλλοῦ γράφεται μὲ λλ. Τὸ ἐπίρρημα πολὺ γράφεται μὲ ἔν λ καὶ μὲ ν: ὁ Πέτρος εἶναι πολὺ καλός.

ΑΣΚΗΣΙΣ 81. — **Δι' ὑπαγόρευσιν**: Ἔχω πολὺν καιρὸν νὰ λάβω γράμμα σου. Ἐπὶ πολλήν ὥραν σὲ περιμένω. Εἰς τὸ θέατρον ἦτο πολὺς κόσμος. Ἐπεσε πολλή βροχή, ἣ ὅποια εἶναι πολὺ ὠφέλιμος. Θὰ ἀγοράσω πολλὰ τετράδια. Τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος εἶναι πολὺ ὀρεινόν. Ἄκουε πολλὰ καὶ λέγε ὀλίγα.

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ ΕΠΙΘΕΤΩΝ

Θετικὸς βαθμὸς

179. Ὁ ἀδελφός μου εἶναι μικρός.
Ὁ κῆπος εἶναι ὠραῖος.

Ἐδῶ τὰ ἐπίθετα μικρός καὶ ὠραῖος φανερώνουν ἀπλῶς τὴν ἰδιότητα ἢ τὴν ποιότητα τῶν οὐσιαστικῶν, χωρὶς νὰ γίνεταί σύγκρισις μὲ ἄλλα. Τότε λέγομεν ὅτι τὰ ἐπίθετα εἶναι **θετικοῦ βαθμοῦ** ἢ ἀπλῶς **θετικά**.

Συγκριτικός βαθμός

180. Ὁ Πέτρος εἶναι μικρότερος ἀπὸ τὸν Παῦλο.

Ὁ κῆπος σου εἶναι ὠραιότερος ἀπὸ τὸν ἰδικόν μου.

Ἐδῶ γίνεται σύγκρισις μεταξὺ δύο οὐσιαστικῶν καὶ τὰ ἐπίθετα *μικρότερος* καὶ *ὠραιότερος* φανερώουν ὅτι τὸ ἐν οὐσιαστικὸν ἔχει κάποιαν ἰδιότητα ἢ ποιότητα εἰς μεγαλύτερον βαθμὸν ἀπὸ τὸ ἄλλο. Διὰ τοῦτο λέγομεν ὅτι τὰ ἐπίθετα αὐτὰ εἶναι *συγκριτικοῦ βαθμοῦ* ἢ ἀπλῶς *συγκριτικά*.

Ἀηλαδή: ἐπίθετον *συγκριτικοῦ βαθμοῦ* ἢ ἀπλῶς *συγκριτικὸν* λέγεται ἐκεῖνο πὺ φανερώνει, ὅτι τὴν ἰδιότητα ἢ τὴν ποιότητα, τὴν ὁποίαν δηλώνει, τὴν ἔχει ἐν οὐσιαστικὸν εἰς μεγαλύτερον βαθμὸν ἀπὸ ἐν ἄλλο οὐσιαστικὸν ἢ ἀπὸ πολλὰ ἄλλα λαμβανόμενα ὡς ἐν.

Ὑπερθετικός βαθμός

181. Ὁ κῆπος αὐτὸς εἶναι ὠραιότατος (δηλ. πάρα πολὺ ὠραῖος).

Ὁ Ὀλυμπος εἶναι τὸ ὑψηλότατον ὄρος τῆς Ἑλλάδος (δηλ. τὸ περισσότερον ὑψηλὸν ἀπὸ ὅλα τὰ ὄρη τῆς Ἑλλάδος).

Ἐδῶ τὸ ἐπίθετον *ὠραιότατος* φανερώνει ὅτι ὁ κῆπος ἔχει τὴν ἰδιότητα αὐτὴν εἰς πολὺν μεγάλον βαθμὸν. Τὸ δὲ ἐπίθετον *ὑψηλότατον* φανερώνει ὅτι ὁ Ὀλυμπος ἔχει τὴν ἰδιότητα αὐτὴν εἰς μεγαλύτερον βαθμὸν ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα ὄρη.

Ὅταν τὰ ἐπίθετα φανερώουν, ὅτι τὸ οὐσιαστικὸν ἔχει κάποιαν ἰδιότητα ἢ ποιότητα εἰς πολὺν μεγάλον βαθμὸν ἢ ὅτι τὴν ἔχει εἰς μεγαλύτερον βαθμὸν ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα οὐσιαστικά τοῦ ἰδίου εἴδους, τότε λέγομεν ὅτι τὰ ἐπίθετα αὐτὰ εἶναι *ὑπερθετικοῦ βαθμοῦ* ἢ ἀπλῶς *ὑπερθετικά*.

Οἱ τρεῖς βαθμοὶ τῶν ἐπιθέτων

182. Τὰ ἐπίθετα λοιπὸν ἔχουν τρεῖς βαθμούς: 1) τὸν *θετικὸν* 2) τὸν *συγκριτικὸν* καὶ 3) τὸν *ὑπερθετικὸν*.

Ὁ συγκριτικὸς καὶ ὁ ὑπερθετικὸς βαθμὸς μαζὶ λέγονται μὲ ἐν ὄνομα *παραθετικά τοῦ ἐπιθέτου*.

Σχηματισμός τῶν παραθετικῶν

	Θετικὸς	Συγκριτικὸς	Ἑπερθετικὸς
183.	ώραῖος	ώραῖό-τερος	ώραῖό-τατος
	βαρὺς	βαρὺ-τερος	βαρὺ-τατος
	ἐπιμελής	ἐπιμελέσ-τερος	ἐπιμελέσ-τατος
	σώφρων	σώφρον(έσ)-τερος	σώφρον(έσ)-τατος

Διὰ τὴν σχηματίσωμεν τὸν συγκριτικὸν βαθμὸν τῶν ἐπιθέτων, προσθέτομεν εἰς τὸ θέμα τῶν τὴν κατάληξιν: -τερος, -τέρα, -τερον.

Διὰ τὴν σχηματίσωμεν τὸν ὑπερθετικόν, προσθέτομεν εἰς τὸ θέμα τὴν κατάληξιν: -τατος, -τάτη, -τατον.

184. Ἡ Ὄρθογραφία τοῦ -ό(ώ)τερος, -ό(ώ)τατος

1.	πιωχός	πιωχότερος	πιωχότατος
	γενναῖος	γενναϊότερος	γενναϊότατος
	θερμός	θερμότερος	θερμότατος
	ἐνδοξός	ἐνδοξότερος	ἐνδοξότατος
2.	νέος	νεώτερος	νεώτατος
	σοφός	σοφώτερος	σοφώτατος

Τὰ παραθετικά -ό(ώ)τερος, -ό(ώ)τατος: 1) γράφονται μὲ **ο**, ὅταν ἡ προηγουμένη συλλαβὴ εἶναι φύσει ἢ θέσει μακρὰ (βλ. § 29, 1): *πιωχότερος*, *ἐνδοξότερος*. 2) γράφονται μὲ **ω** ὅταν ἡ προηγουμένη συλλαβὴ εἶναι βραχεῖα (χωρὶς νὰ μεσολαβοῦν δύο σύμφωνα ἢ διπλοῦν ζ, ξ, ψ): *σοφώτερος*.

185. Τὸ δίχρονον τῆς παραληγούσης τῶν ἐπιθέτων

- 1) *πλούσιος* - *πλουσιώτερος*, *φιλικός* - *φιλικιώτερος*,
μάχιμος - *μαχιμώτερος*, *πεδινός* - *πεδινιώτερος*.

Τὰ ἐπίθετα, τὰ ὅποια τελειώνουν εἰς *ιος*, *-ικος*, *-μιος*, *-ινος* ἔχουν τὸ *ι* τῆς παραληγούσης βραχύ. Ἐπομένως σχηματίζονται τὰ παραθετικά τῶν εἰς *-ώτερος*, *-ώτατος*.

- 2) *φιλόνομος* - *φιλονικιώτερος*, *ἐντιμος* - *ἐντιμώτερος*,
εὐθυμος - *εὐθυμώτερος*, *ἐπικίνδυνος* - *ἐπικινδυνώτερος*,
περίλυπος - *περιλυπώτερος*, *εὐφυχός* - *εὐφυχιώτερος*.

Τὰ ἐπίθετα, τὰ ὁποῖα ἔχουν ὡς β' συνθετικὸν τὰ ὀνόματα : *νίκη, τιμή, θυμός, κίνδυνος, λύπη, ψυχή*, ἔχουν τὸ δίχρονον τῆς παραληγούσης μακρόν. Ἐπομένως σχηματίζουν τὰ παραθετικά των εἰς *-ότερος, -ότατος*.

ΑΣΚΗΣΙΣ 82. — 1) Γράψε τὰ γένη εἰς κάθε βαθμὸν τῶν ἐπιθέτων : *πτωχός, ελαφρός, ὑψηλός, χλωρός, χονδρός, ἄδοξος, ἀκίνδυνος, ὑγιής, ἐπιμελής, δύσθυμος, ἐχθρικός, παλαιός, εὐγενής, ἄξιος, ἀραιός, ἄγονος*. — 2) Νὰ εἴρῃς τὰ ἀντίθετα τούτων καὶ νὰ τὰ γράψῃς εἰς τὴν ὀνομαστικὴν ἐνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ, εἰς τὰ τρία γένη καὶ εἰς τοὺς τρεῖς βαθμούς.

186.

Περιφραστικὰ παραθετικά

Θετικὸς	Συγκριτικὸς	Ἐπερθετικὸς
<i>σοφός</i>	<i>σοφώτερος</i>	<i>σοφώτατος</i>
<i>σοφός</i>	<i>περισσότερον σοφός</i>	<i>πέρα πολὺ σοφός</i>

Συχνὰ ὁ μὲν συγκριτικὸς βαθμὸς ἐκφέρεται μὲ τὸ ἐπίρρημα *περισσότερον* καὶ μὲ τὸν θετικὸν βαθμὸν τοῦ ἐπιθέτου (*περισσότερον σοφός, περισσότερο ἐπιμελής*), ὁ δὲ ὑπερθετικὸς μὲ τὸ ἐπίρρημα *πέρα πολὺ* καὶ μὲ τὸν θετικὸν βαθμὸν (*πέρα πολὺ σοφός, πέρα πολὺ ἐπιμελής*).

Τὰ παραθετικά αὐτὰ λέγονται *περιφραστικά*.

Ἄνωμαλα παραθετικά

187. Μερικὰ ἐπίθετα δὲν σχηματίζουν τὰ παραθετικά, ὅπως τὰ ἄλλα, δηλ. ἔχουν *ἀνώμαλα παραθετικά* :

Θετικὸς	Συγκριτικὸς	Ἐπερθετικὸς
<i>καλός</i>	<i>καλύτερος</i>	<i>κάλλιστος ἢ ἄριστος</i>
<i>κακός</i>	<i>χειρότερος</i>	<i>κάκιστος ἢ χειρόριστος</i>
<i>μέγας</i>	<i>μεγαλύτερος</i>	<i>μέγιστος</i>
<i>μικρός</i>	<i>μικρότερος</i>	<i>μικρότατος ἢ ἐλάχιστος</i>
<i>ὀλίγος</i>	<i>ὀλιγώτερος</i>	<i>ὀλίγιστος ἢ ἐλάχιστος</i>
<i>πολὺς</i>	<i>περισσότερος</i>	<i>πλεῖστος</i>
<i>ταχύς</i>	<i>ταχύτερος</i>	<i>ταχύτατος ἢ τάχιστος</i>
<i>ὑψηλός</i>	<i>ὑψηλότερος</i>	<i>ὑψηλότατος ἢ ὑψιστος</i>

Ἑλλειπτικά παραθετικά

188. Μερικά ἐπίθετα δὲν ἔχουν θετικὸν ἢ ὑπερθετικὸν βαθμόν, διότι ἐσχηματίσθησαν ἀπ' εὐθείας ἀπὸ ἐπιρρήματα, προθέσεις ἢ μετοχάς. Τὰ παραθετικά αὐτὰ λέγονται *ἑλλειπτικά*.

Θετικὸς	Συγκριτικὸς	Ἑπερθετικὸς
(ἄνω)	ἀνώτερος	ἀνώτατος
(κάτω)	κατώτερος	κατώτατος
(ὑπὲρ)	ὑπέρτερος	ὑπέριστατος
(προτιμώμενος)	προτιμότερος	προτιμώτατος

Ἐπίθετα χωρὶς παραθετικά

189. Μερικά ἐπίθετα δὲν ἔχουν παραθετικά, διότι ἀπὸ τὸ νόημά των δὲν ἐπιδέχονται σύγκρισιν. Τοιαῦτα εἶναι :

α') Ὅσα φανερῶνουν τόπον, χρόνον, ὕλην: θαλάσσιος, οὐράνιος, γήινος, σημερινός, χθесινός, αὐριανός, ξύλινος, χάλκινος κ.ἄ.

β') Ὅσα φανερῶνουν κατάστασιν ἀμετάβλητον: ἀθάνατος, ἄψυχος, νεκρός κ.ἄ.

γ') Ὅσα ἔχουν ἀριθμητικὴν σημασίαν: ὀσλος, ὀλόκληρος, ἡμῖς, τρίτος, τέταρτος κ.ἄ.

Παραθετικά ἐπιρρημάτων

190. Μερικά ἐπιρρήματα ἐπιδέχονται σύγκρισιν καὶ δι' αὐτὸ ἔχουν παραθετικά. Πολλὰ ἀπὸ αὐτὰ παράγονται ἀπὸ ἐπίθετα :

Ἐκ τοῦ ἐπιθέτου	Ἐπίρρ.	θετικὸν	συγκριτικὸν	ὑπερθετικὸν
σοφός		σοφῶς	σοφώτερον	σοφώτατα
γενναῖος		γενναίως	γενναιότερον	γενναιότατα
ἐπιμελής		ἐπιμελῶς	ἐπιμελέστερον	ἐπιμελέστατα
βαρὺς		βαρέως	βαρύτερον	βαρύτατα

191. Τὰ ἐπιρρήματα, τὰ ὅποια παράγονται ἀπὸ ἐπίθετα, συνήθως σχηματίζουν :

α') Τὸν **θετικὸν** βαθμὸν ὅμοιον μὲ τὴν γενικὴν τοῦ πληθ. ἐὰν ἀντικαταστήσωμεν τὸ τελικὸν *ν* μὲ *ς*: *σοφῶν - σοφῶς*.

β') τὸν **συγκριτικὸν** βαθμὸν ὅμοιον μὲ τὴν αἰτιατ. τοῦ ἐνικοῦ τοῦ συγκριτικοῦ ἐπιθέτου: τὸ *σοφώτερον - σοφώτερον*.

γ') τὸν **ὑπερθετικὸν** βαθμὸν ὅμοιον μὲ τὴν αἰτιατικὴν τοῦ πληθ. τοῦ ὑπερθετικοῦ ἐπιθέτου: τὰ *σοφώτατα - σοφώτατα*.

ΑΣΚΗΣΙΣ 83. — Γράψε τὰ περιφραστικὰ τῶν ἐπιθέτων: *ἐπιμελής, σώφρων, εὐθυμος, παχύς, γλυκύς, ἄδικος, συνήθης, εὐώδης, ἰσχυρός*.

ΑΣΚΗΣΙΣ 84. — 1) Γράψε τὰ 3 γένη εἰς κάθε βαθμὸν ὄλων τῶν ἐπιθέτων, τὰ ὅποια ἔχουν ἀνώμαλα παραθετικά. — 2) Γράψε τοὺς τρεῖς βαθμοὺς τῶν ἐπιρρημάτων, τὰ ὅποια παράγονται ἀπὸ τὰ ἑξῆς ἐπίθετα: *σαφής, ἀμελής, καλός, ταχύς, βαθύς, φαιδρός, εὐθυμος, δίκαιος, θερμός, ἐνδοξος, ἐχθρικός*.

ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ

Τί λέγονται ἀριθμητικά

192. Ἦγόρασα δύο βιβλία. Τὸ ἐν βιβλίον ἔχει ἑκατὸν σελίδας· τὸ δεύτερον ἔχει διπλασίας σελίδας.

Αἱ λέξεις, αἱ ὁποῖαι φανερόνουν ἀριθμοὺς ἢ σχηματίζονται ἀπὸ ὀνόματα ἀριθμῶν, λέγονται **ἀριθμητικά**.

193. Διαίρεσις τῶν ἀριθμητικῶν

Ἐπίθετα	Οὐσιαστικά	Ἐπιρρήματα
<i>διακόσιοι - αι - α</i>	<i>δεκάς (δεκάδος)</i>	<i>δεκάκις</i>

Τὰ ἀριθμητικά εἶναι: 1) **ἐπίθετα**, 2) **οὐσιαστικά**, 3) **ἐπιρρήματα**.

Α' Ἀριθμητικὰ ἐπίθετα

1. Ἀπόλυτα

194. Τὰ ὀνόματα τῶν ἀριθμῶν: 1 *εἰς, μία, ἐν* — 2 *δύο* — 3 *τρεις, τρία* — 4 *τέσσαρες, τέσσαρα* — 5 *πέντε* κτλ., τὰ ὅποια φανερόνουν ἀπὸ πόσας μονάδας ἀποτελεῖται ἓν πλῆθος, εἶναι ἐπίθετα καὶ λέγονται **ἀπόλυτα**.

195. Ἐπὶ αὐτὰ τὸ εἰς, μία, ἐν κλίνεται ὅπως τὸ ἀόριστον ἄρθρον (βλ. 67). Τὰ ἀπόλυτα τρεῖς καὶ τέσσαρες ἔχουν ἐπίσης τρία γένη καὶ κλίνονται μόνον εἰς τὸν πληθυντικὸν ὡς ἐξῆς :

	Ἄρσεν. καὶ θηλ.	Οὐδ.	Ἄρσεν. καὶ θηλ.	Οὐδ.
Ὅν.	τρεῖς	τρία	τέσσαρες	τέσσαρα
Γεν.	τριῶν	τριῶν	τεσσάρων	τεσσάρων
Αἰτ.	τρεῖς	τρία	τέσσαρας	τέσσαρα

(χωρὶς δοτικὴν εὐχρηστον)

196. Τὸ ἀπόλυτον ἀριθμητικὸν δύο καὶ τὰ ἀπόλυτα ἀπὸ τὸ πέντε ἕως τὸ ἑκατὸν εἶναι ἄκλιτα. Οἱ ἀριθμοὶ ἀπὸ τὸ διακόσια καὶ ἄνω κλίνονται μόνον εἰς τὸν πληθυντικὸν ὡς ἐπίθετα τριγενῆ καὶ τριακατάληκτα τῆς β' κλίσεως : οἱ διακόσιοι, αἱ διακόσιοι, τὰ διακόσια — οἱ τριακόσιοι, αἱ τριακόσιοι, τὰ τριακόσια κτλ. (ὅπως οἱ δίκαιοι, αἱ δίκαιαι, τὰ δίκαια).

2. Τακτικά

Πρώτη τάξις, δευτέρα τάξις, τρίτη τάξις.

Πρώτη ἡμέρα, δευτέρα ἡμέρα, τρίτη ἡμέρα.

197. Ἀπὸ τὰ ἀπόλυτα ἀριθμητικὰ παράγονται ἐπίθετα, τὰ ὅποια φανερόνουν τὴν τάξιν, ἥτοι τὴν θέσιν, τὴν ὁποίαν ἔχει ἐν οὐσιαστικῶν εἰς μίαν ἀριθμητικὴν σειρὰν ὁμοειδῶν οὐσιαστικῶν : πρῶτος, δεύτερος, τρίτος, τέταρτος, πέμπτος, ἕκτος, ἕβδομος, ὄγδοος, ἔνατος, δέκατος, ἐνδέκατος, δωδέκατος, δέκατος τρίτος, δέκατος τέταρτος κλπ., εἰκοστός, τριακοστός, τεσσαρακοστός, πενηκοστός, ἑκατοστός κτλ. Αὐτὰ λέγονται **τακτικά** ἀριθμητικὰ ἐπίθετα.

3. Πολλαπλασιαστικά

198. διπλοῦς μισθός, διπλῆ μερίς, διπλοῦν ἔργον.

Τὰ ἀριθμητ. ἐπίθετα, τὰ ὅποια φανερόνουν ἀπὸ πόσα ἀπλᾶ μέρη ἀποτελεῖται κάτι, λέγονται **πολλαπλασιαστικά**. Εἰς τὸ ἀπόλυτον ἀριθμητικὸν εἰς ἀντιστοιχεῖ τὸ πολλαπλασιαστικὸν ἀπλοῦς, ἀπλῆ, ἀπλοῦν. Τὰ ἄλλα πολλαπλασιαστικά εἶναι :

διπλοῦς, τριπλοῦς, τετραπλοῦς, πενταπλοῦς κτλ. Σχηματίζονται δηλ. μὲ τὴν κατάληξιν -πλοῦς καὶ κλίνονται ὡς συννηρημένα ἐπίθετα τῆς β' κλίσεως (βλ. 149).

4. Ἀναλογικὰ

199. Ὁ πληθυσμὸς τῶν Ἀθηναίων εἶναι διπλάσιος ἀπὸ τὸν πληθυσμὸν τῆς Θεσσαλονίκης.

Τὰ ἀριθμητ. ἐπίθετα, τὰ ὁποῖα φανερόνουν, ποῖα εἶναι ἡ ἀναλογία ἐνὸς ποσοῦ πρὸς ἕν ἄλλο, ἤτοι πόσας φορὰς ἕν ποσὸν εἶναι μεγαλύτερον ἀπὸ ἕν ἄλλο, λέγονται **ἀναλογικά**. Ταῦτα εἶναι: διπλάσιος, τριπλάσιος, τετραπλάσιος, πενταπλάσιος κτλ. Λαμβάνουν δηλ. τὴν κατάληξιν -πλάσιος καὶ κλίνονται ὡς τριγενῆ καὶ τρικατάληκτα ἐπίθετα τῆς β' κλίσεως: διπλάσιος, διπλασία, διπλάσιον.

Β' Ἀριθμητικὰ οὐσιαστικά

200. Ἀπὸ τὰ ἀπόλυτα ἀριθμητικὰ ἐπίθετα σχηματίζονται **οὐσιαστικά** ἀφρηρημένα: μονάς, δυάς, τριάς, τετράς, πεντάς, ἑξάς, ἐπτάς ἢ ἑβδομάς, ὀκτάς, ἐννεάς, δεκάς κτλ. Αὐτὰ δεικνύουν ἀριθμητικὴν ποσότητα καὶ κλίνονται κατὰ τὴν γ' κλίσιν: ἡ μονάς - τῆς μονάδος (ὅπως ἡ λαμπάς - τῆς λαμπάδος).

Γ' Ἀριθμητικὰ ἐπιρρήματα

201. Ἀπὸ τὰ ἀπόλυτα ἀριθμητικὰ ἐπίθετα σχηματίζονται καὶ **ἐπιρρήματα**, τὰ ὁποῖα φανερόνουν πόσας φορὰς ἐπαναλαμβάνεται κάτι.

Τὰ ἀπόλυτα ἀριθμητικὰ εἰς, δύο, τρεῖς ἔχουν ἀντίστοιχα ἐπιρρήματα: ἅπαξ, δὶς, τρίς· τὰ ἄλλα ἀριθμητικὰ ἐπιρρήματα σχηματίζονται μὲ τὴν κατάληξιν -άκις: τετράκις, πεντάκις, ἑξάκις κτλ.

ΑΣΚΗΣΙΣ 85. — Γράψε τὰ ἀπόλυτα, τὰ τακτικά, τὰ πολλαπλασιαστικά καὶ τὰ ἀναλογικά τῶν ἀριθμῶν:

1 - 20, 30, 40, 50, 60, 70, 80, 90, 100, 1000.

202. ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΩΝ

Ἀριθμικὰ ψηφία	Ἑλληνικὰ σημεία	Ἀπόλυτα	Τακτικὰ	Ὀυσιαστικὰ	Ἐπιρροήματα
1	α'	εἷς, μία, ἓν	πρῶτος	μονάς	ἄλαξ
2	β'	δύο	δεύτερος	δυάς	διδις
3	γ'	τρεις, τρία	τρίτος	τριάς	τρις
4	δ'	τέσσαρες, τέσσαρα	τέταρτος	τετρας	τετρακίς
5	ε'	πέντε	πέμπτος	πεντάς	πεντάκις
6	ς'	ἕξ	ἕκτος	ἕξάς	ἕξάκις
7	ζ'	ἐπτά	ἕβδομος	επτάς ἢ ἑβδομάς	επτάκις
8	η'	ὀκτώ	ὀγδοος	ὀκτάς	ὀκτάκις
9	θ'	ἐννέα	ἐνάτος	ἐννεάς	ἐννεάκις
10	ι'	δέκα	δέκατος	δεκάς	δεκάκις
11	ια'	ἑνδεκα	ἐνδέκατος	ἐνδεκάς	ἐνδεκάκις
12	ιβ'	δώδεκα	δωδέκατος	δωδεκάς	δωδεκάκις
13	ιγ'	δέκα τρεῖς, δέκα τρία	δέκατος τρίτος	—	—
14	ιδ'	δέκα τέσσαρες, α	δέκατος τέταρτος	—	—
15	ιε'	δέκα πέντε	δέκατος πέμπτος	—	—
16	ις'	δέκα ἕξ	δέκατος ἕκτος	—	—
17	ιζ'	δέκα ἐπτά	δέκατος ἕβδομος	—	—
18	ιη'	δέκα ὀκτώ	δέκατος ὀγδοος	—	—
19	ιθ'	δέκα ἐννέα	δέκατος ἑνάτος	—	—
20	κ'	εἴκοσι	εἴκοστος	εἴκοσάς	εἴκοσάκις
21	κα'	εἴκοσι και εἷς	εἴκοστος πρῶτος	—	—

Ἀριθμικά ψηφία	Ἑλληνικά σημεῖα	Ἀπόλυτα	Τακτικά	Οὐσιαστικά	Ἐπιρροήματα
30	λ	τριάκοντα	τριακοστός	τριακοντής	τριακοντάκις
40	μ	τεσσαράκοντα	τεσσαρισκοστός	τεσσαρακοντής	τεσσαρακοντάκις
50	ν	πεντήκοντα	πεντηκοστός	πεντηκοντής	πεντηκοντάκις
60	ξ	ξήκοντα	ξήκοστός	ξήκοντής	ξήκοντάκις
70	ζ	εβδομήκοντα	εβδομηκοστός	εβδομηκοντής	εβδομηκοντάκις
80	ο	ὀγδοήκοντα	ὀγδοηκοστός	ὀγδοηκοντής	ὀγδοηκοντάκις
90	π	ἐνενηήκοντα	ἐνενηκοστός	ἐνενηκοντής	ἐνενηκοντάκις
100	ο̅	ἑκατόν	ἑκατοστός	ἑκατοντής	ἑκατοντάκις
200	σ	διακόσιοι, αι, α	διακοσιοστός	—	διακοσιτάκις
300	τ	τριακόσιοι, αι, α	τριακοσιοστός	—	τριακοσιτάκις
400	υ	τετρακόσιοι, αι, α	τετρακοσιοστός	—	τετρακοσιτάκις
500	φ	πεντακόσιοι, αι, α	πεντακοσιοστός	—	πεντακοσιτάκις
900	χ	ἐννεακόσιοι, αι, α	ἐννεακοσιοστός	—	ἐννεακοσιτάκις
1000	α	χίλιοι, αι, α	χιλιοστός	χιλιάς	χιλιάκις
2000	β	δισχίλιοι, αι, α ἢ δύο χιλ.	δισχιλιοστός	—	—
10000	ι	δεκακισχίλιοι ἢ δέκα χιλ. ἢ μύριοι, αι, α	δεκακισχιλιοστός ἢ μυριοστός	μυριάς	μυριάκις

Σημ. 1. μύριοι, αι, α = δέκα χιλιάδες (ἐνῶ μύριοι, μύρια, μύρια = πάρα πολλοί, ἀναρίθμητοι : μύριοι κίνδυνοι τῶν ἀπειλοῦν).

Σημ. 2. Ὁ ἀριθμὸς 6 παριστάνεται μὲ τὸ σημεῖον ζ', τὸ ὁποῖον λέγεται σίγμα.

Ὁ ἀριθμ. 90 παριστάνεται μὲ τὸ σημεῖον η', τὸ ὁποῖον λέγεται κόπτα.

Ὁ ἀριθμ. 900 παριστάνεται μὲ τὸ σημεῖον θ', τὸ ὁποῖον λέγεται σαμπι.

ΑΝΤΩΝΥΜΙΑΙ – ΕΙΔΗ ΑΝΤΩΝΥΜΙΩΝ

Ποῖαι λέξεις λέγονται ἀντωνυμῖαι

203. Ὁ διδάσκαλος ὁμιλεῖ καὶ σεῖς (δηλ. οἱ μαθηταὶ) ἀκούετε. Ὁ Σωκράτης ἦτο φιλόσοφος. Τοιοῦτος (δηλαδὴ φιλόσοφος) ἦτο καὶ ὁ Πλάτων.

Αἱ λέξεις, τὰς ὁποίας μεταχειρίζομεθα εἰς τὸν λόγον μας ἀντὶ τῶν ὀνομάτων, λέγονται **ἀντωνυμῖαι**.

Εἶδη ἀντωνυμιῶν

204. Αἱ ἀντωνυμῖαι ἀναλόγως τῆς σημασίας των εἶναι: 1) **προσωπικαί**, 2) **ὀριστικαί** ἢ **ἐπαναληπτικαί** 3) **κιητικαί**, 4) **αὐτοπαθεῖς**, 5) **δεικτικαί**, 6) **ἀλληλοπαθεῖς**, 7) **ἐρωτηματικαί**, 8) **ἀόριστοι** καὶ 9) **ἀναφορικαί**.

Α' Προσωπικαὶ ἀντωνυμῖαι

205. Ἐγὼ παίζω, σὺ παίζεις, αὐτὸς παίζει.

Εἰς τὸν λόγον μας διακρίνομεν τρία **πρόσωπα**:

τὸ **πρῶτον** εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ὁμιλεῖ (**ἐγὼ**),

τὸ **δεύτερον** εἶναι ἐκεῖνο, πρὸς τὸ ὁποῖον ὁμιλοῦμεν (**σύ**),

τὸ **τρίτον** εἶναι ἐκεῖνο, περὶ τοῦ ὁποίου γίνεται λόγος (**αὐτός**).

Αἱ ἀντωνυμῖαι **ἐγὼ**, **σύ**, **αὐτός**, αἱ ὁποῖαι φανεροῦν τὰ πρόσωπα τοῦ λόγου, λέγονται **προσωπικαί**.

206. Αἱ προσωπικαὶ ἀντωνυμῖαι κλίνονται ὡς ἑξῆς:

Ἐνικός ἀριθμὸς		Πληθυντικός ἀριθμὸς	
α' πρόσ.	β' πρόσ.	α' πρόσ.	β' πρόσ.
Ὄν. ἐγὼ	σὺ	ἡμεῖς	ὕμεῖς ἢ σεῖς
Γεν. ἐμοῦ ἢ μοῦ	σοῦ	ἡμῶν ἢ μᾶς	ὕμῶν ἢ σᾶς
Δοτ. ἐμοὶ ἢ μοί	σοί	ἡμῖν	ὕμῖν
Αἰτ. ἐμὲ ἢ μέ	σέ	ἡμᾶς ἢ μᾶς	ὕμᾶς ἢ σᾶς

γ' πρόσ.

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Ὄν. αὐτός	αὐτή	αὐτό
Γεν. αὐτοῦ (τοῦ)	αὐτῆς (τῆς)	αὐτοῦ (τοῦ)
Δοτ. αὐτῶ (τῶ)	αὐτῆ (τῆ)	αὐτῶ (τῶ)
Αἰτ. αὐτὸν (τὸν)	αὐτήν (τήν)	αὐτό (τὸ)

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄν. αὐτοί	αὐταί	αὐτά
Γεν. αὐτῶν (τῶν)	αὐτῶν (τῶν)	αὐτῶν (τῶν)
Δοτ. αὐτοῖς (τοῖς)	αὐταῖς (ταῖς)	αὐτοῖς (τοῖς)
Αἰτ. αὐτούς (τούς)	αὐτάς (τάς)	αὐτά (τά)

207. **Παρατηρήσεις:** 1) Αἱ προσωπικαὶ ἄντων. δὲν ἔχουν κλητικὴν. 2) Οἱ μονοσύλλαβοι τύποι (γενικῆς, δοτικῆς καὶ αἰτιατ. ἐνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ) παθαίνουν ἔγκλιση τόνου (βλ. § 46).

Β' Ὀριστικὴ ἢ ἐπαναληπτικὴ ἄντωνυμία

208. 1) Ὁ Πέτρος ἔτρεξε νὰ ἐκτελέσῃ αὐτός τὴν παραγγελίαν τοῦ διδασκάλου.

Εἰς τὸ παράδειγμα τοῦτο ἡ ἄντωνυμία αὐτὸς ὀρίζει ποῖος ἔτρεξε νὰ ἐκτελέσῃ τὴν παραγγελίαν: αὐτὸς καὶ ὄχι ἄλλος.

Ὅταν ἡ ἄντωνυμία αὐτός, αὐτή, αὐτό ὀρίξῃ (δηλ. ξεχωρίζῃ) ἐν οὐσιαστικὸν ἀπὸ ἄλλα ὁμοειδῆ λέγεται **ὀριστικὴ**.

*Ἀντὶ τῆς ἄντωνυμίας αὐτὸς λαμβάνεται συχνὰ καὶ τὸ ἐπίθετον ὁ ἴδιος, ἡ ἴδια, τὸ ἴδιον (μὲ ἄρθρον): τὸ ὁμολόγησεν ὁ ἴδιος.

*Ἐπίσης μὲ τὴν ἴδιαν σημασίαν λαμβάνεται καὶ τὸ ἐπίθετον μόνος χωρὶς ἄρθρον, ἀλλὰ μαζὶ μὲ τοὺς μονοσύλλαβους τύπους τῆς γενικῆς τῶν προσωπικῶν ἄντωνυμιῶν (μου, σου, του κτλ.): μόνος μου, μόνος σου, μόνος του κτλ.: τὸ ὁμολόγησε μόνος του.

Σημ. Ἡ ἄντων. αὐτὸς μαζὶ μὲ τὸ ἄρθρον (ὁ αὐτός, ἡ αὐτή, τὸ αὐτό) σημαίνει ὁ ἴδιος. Ἀ.χ. Γράφω τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν (= τὸν ἴδιον ἀριθμὸν).

2) Ὁ Πέτρος εἶναι καλὸς μαθητής. Διὰ τοῦτο ὁ διδάσκαλος τὸν ἐπαινεῖ (ἢ ἐπαινεῖ αὐτόν).

Ἡ ἀντωνυμία αὐτός, αὐτή, αὐτό λαμβάνεται συχνὰ διὰ τὴν ἐπαναλάβη κάτι, περὶ τοῦ ὁποίου ἔγινε προηγουμένως λόγος. Εἰς αὐτὴν τὴν περίπτωσιν λέγεται **ἐπαναληπτική**.

ΑΣΚΗΣΙΣ 86. — Νὰ εἰρῆς εἰς τὸ Ἀναγνωστικὸν σου 5 παραδείγματα μὲ προσωπικὰ ἀντωνυμίας καὶ 5 μὲ ὀριστικὴν ἢ ἐπαναληπτικὴν ἀντωνυμίαν.

Γ' Κτητικαὶ ἀντωνυμίαι

209. Ἐδῶ εἶναι ὁ ἀδελφός μου.

Ἔχω τὸ τετράδιον τοῦ Πέτρου καὶ τὸ ἰδικόν σου.

Οἱ ἡμέτεροι (= οἱ ἰδικοί μας) πρόγονοι ἦσαν ἔνδοξοι.

Αἱ ἀντωνυμίαι, αἱ ὁποῖαι φανερῶνουν εἰς ποῖον ἀνήκει κάτι λέγονται **κτητικαί**.

Εἶναι δὲ αἱ ἑξῆς :

α) Οἱ μονοσύλλαβοι τύποι τῆς γενικῆς τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν : μου, σου, του — μας, σας, των, ὅταν τίθενται ἀμέσως ἔπειτα ἀπὸ οὐσιαστικά : τὸ βιβλίον μου, ὁ ἀδελφός σου, ὁ φίλος του κτλ.

Σημ. Οἱ μονοσύλλαβοι αὐτοὶ τύποι εἶναι κυρίως προσωπικαὶ ἀντωνυμίαι, ἀλλ' ὅταν χρησιμοποιῶνται ἀμέσως μετὰ τὰ οὐσιαστικά φανερῶνουν κτῆσιν, δηλ. εἶναι **γενικαὶ κτητικαί**.

β) Κυρίως κτητικαὶ ἀντωνυμίαι εἶναι τὸ ἐπίθετον : ἰδικός, ἰδική, ἰδικόν μαζί μὲ τοὺς μονοσύλλαβους τύπους τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν : μοι, σου, του — μας, σας, των. Τοιοῦτοτρόπως σχηματίζονται αἱ ἑξῆς ἀντωνυμίαι :

1. Ὄταν ὁ κάτοχος (κτῆτωρ) εἶναι εἷς :

α' πρόσ.	ἰδικός μου	ἰδική μου	ἰδικόν μου
β' πρόσ.	ἰδικός σου	ἰδική σου	ἰδικόν σου
γ' πρόσ.	ἰδικός του	ἰδική του	ἰδικόν του

2. Ὄταν οἱ κάτοχοι (κτῆτορες) εἶναι πολλοί :

α' πρόσ.	ἰδικός μας	ἰδική μας	ἰδικόν μας
β' πρόσ.	ἰδικός σας	ἰδική σας	ἰδικόν σας
γ' πρόσ.	ἰδικός των	ἰδική των	ἰδικόν των

Τὸ ἐπίθετον *ιδικός*, -ή, -όν, κλίνεται ὡς τριγενές καὶ τρικατάλ. ἐπίθετον τῆς β' κλίσεως: ὁ *ιδικός μου*, τοῦ *ιδικοῦ μου*, τὸν *ιδικόν μου* κτλ. (χωρὶς δοτικὴν καὶ κλητικὴν).

γ) Ἀρχαικώτεραι κτητικαὶ ἀντωνυμίαι εἶναι:

1. Ὄταν ὁ κτήτωρ εἶναι εἷς:

α' πρόσ. *ἐμός*, *ἐμή*, *ἐμόν* (= *ιδικός μου*, *ιδική μου*, *ιδικόν μου*)
β' πρόσ. *σός*, *σή*, *σόν* (= *ιδικός σου*, *ιδική σου*, *ιδικόν σου*)

2. Ὄταν οἱ κτήτορες εἶναι πολλοί:

α' πρόσ. *ἡμέτερος*, *ἡμετέρα*, *ἡμέτερον* (= *ιδικός μας*, *ιδική μας*, *ιδικόν μας*)
β' πρόσ. *ὕμετος*, *ὕμετέρα*, *ὕμετερον* (= *ιδικός σας*, *ιδική σας*, *ιδικόν σας*).

Αἱ ἀντωνυμίαι αὗται κλίνονται ὡς τριγενῆ καὶ τρικατάληκτα τῆς β' κλίσεως.

Δ' Αὐτοπαθεῖς ἀντωνυμίαι

210. Ἐγὼ *λούω τὸν ἑαυτόν μου*.
Σὺ ἐπαινεῖς τὸν ἑαυτόν σου.
Αὐτὸς βλάπτει τὸν ἑαυτόν του.

Ὄταν θέλωμεν νὰ φανερώσωμεν, ὅτι τὸ ἴδιον πρόσωπον ἐνεργεῖ καὶ τὸ ἴδιον παθαίνει κάτι, μεταχειριζόμεθα **αὐτοπαθεῖς** ἀντωνυμίας. Αὗται σχηματίζονται μὲ τὸ τριγενές καὶ τρικατάληκτον ἐπίθετον ὁ *ἑαυτός*, ἡ *ἑαυτή*, τὸ *ἑαυτὸ* (συνήθως μόνον εἰς τὴν γενικὴν καὶ αἰτιατ.) καὶ μὲ τοὺς μονοσυλλάβους τύπους τῆς γενικῆς τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν (*μου*, *σου*, *του* κτλ.). Ὄστ. ἔχομεν τὰς ἐξῆς αὐτοπαθεῖς ἀντωνυμίας:

α' πρόσ.

β' πρόσ.

γ' πρόσ.

Ἐνικό: ἀριθμὸς

Γεν. τοῦ *ἑαυτοῦ μου*

τοῦ *ἑαυτοῦ σου*

τοῦ *ἑαυτοῦ του*

Αἰτ. τὸν *ἑαυτόν μου*

τὸν *ἑαυτόν σου*

τὸν *ἑαυτόν του*

Πληθυντικός ἀριθμὸς

Γεν. τοῦ ἑαυτοῦ μας - τοῦ ἑαυτοῦ σας - τοῦ ἑαυτοῦ των
 (ἢ τῶν ἑαυτῶν μας) (ἢ τῶν ἑαυτῶν σας) (ἢ τῶν ἑαυτῶν των)

Αἰτ. τὸν ἑαυτόν μας - τὸν ἑαυτόν σας - τὸν ἑαυτόν των
 (ἢ τοὺς ἑαυτούς μας) (ἢ τοὺς ἑαυτούς σας) (ἢ τοὺς ἑαυτούς των)

Σημ. Χρησιμοποιοῦνται κάποτε καὶ αἱ ἀκόλουθοι ἀρχαικώτεροι ἀὐτοπαθεῖς ἀντωνυμῖαι :

α' πρόσωπον	β' πρόσωπον	γ' πρόσωπον
	Ἐνικός ἀριθμὸς	
Γεν. ἑμαντοῦ -ῆς	σεαυτοῦ -ῆς	ἑαυτοῦ -ῆς -οῦ
Δοτ. ἑμαντιῶ -ῆ	σεαυτιῶ -ῆ	ἑαυτιῶ -ῆ -ῶ
Αἰτ. ἑμαντόν -ῆν	σεαυτόν -ῆν	ἑαυτόν -ῆν -ὸ

Πληθυντικός ἀριθμὸς

Γεν. ἡμῶν αὐτῶν	ὑμῶν αὐτῶν	ἑαυτῶν
Δοτ. ἡμῖν αὐτοῖς -αῖς	ὑμῖν αὐτοῖς -αῖς	ἑαυτοῖς -αῖς -οῖς
Αἰτ. ἡμᾶς αὐτούς -άς	ὑμᾶς αὐτούς -άς	ἑαυτούς -άς -ά

ΑΣΚΗΣΙΣ 87. — Σχημάτισε 3 προτάσεις με κτητικὰς ἀντωνυμῖας καὶ 3 με ἀὐτοπαθεῖς.

Ε' Δεικτικαὶ ἀντωνυμῖαι

211. Ἐκεῖνος ἐφώνησε. Τόσοι ἦσαν.

Αἱ ἀντωνυμῖαι, τὰς ὁποίας μεταχειρίζομεθα, ὅταν δεικνύωμεν κάτι, λέγονται **δεικτικαί**. Αἱ δεικτικαὶ ἀντωνυμῖαι εἶναι :

- 1) οὗτος, αὕτη, τοῦτο } ὅταν δεικνύωμεν κάτι ἐκ τοῦ πλησίον :
  - 2) αὐτός, αὕτη, αὐτό } ἄς ἔλθῃ οὗτος ἢ αὐτός (ὁ ἄνθρωπος).
  - 3) ἐκεῖνος, ἐκείνη, ἐκεῖνο } ὅταν δεικνύωμεν κάτι ἀπὸ μακρῶν :
 παρατηρῶ ἐκεῖνο τὸ δένδρον.
  - 4) τοσοῦτος, τοσαύτη, τοσοῦτον } ὅταν δεικνύωμεν ποσότητα ἢ
  - 5) τόσος, τόση, τόσον } μέγεθος : τοσοῦτοι ἄνδρες.
  - 6) τοιοῦτος, τοιαύτη, τοιοῦτον, ὅταν δεικνύωμεν τὸ ποῖον ἐνὸς οὐσιαστικοῦ :
- πάντοτε προσδεύουν τοιοῦτοι μαθηταὶ (π. χ. ἐπιμελεῖς).

212. Ἡ ἀντωνυμία οὗτος, αὕτη, τοῦτο κλίνεται ὡς ἐξῆς :

Ἐνικὸς ἀριθμὸς			Πληθυντικὸς ἀριθμὸς			
Ὀν.	οὗτος	αὕτη	τοῦτο	οὗτοι	αὗται	ταῦτα
Γεν.	τούτου	ταύτης	τούτου	τούτων	τούτων	τούτων
Δοτ.	τούτω	ταύτη	τούτω	τούτοις	ταύταις	τούτοις
Αἰτ.	τοῦτον	ταύτην	τοῦτο	τούτους	ταύτας	ταῦτα

Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον κλίνονται αἱ ἀντωνυμίαι : τοσοῦτος, τοσαύτη, τοσοῦτον — τοιοῦτος, τοιαύτη, τοιοῦτον.

Αἱ ἄλλαι δεικτικαὶ ἀντωνυμίαι κλίνονται ὡς τριγενῆ καὶ τρικατάληκτα ἐπίθετα τῆς β' κλίσεως.

ΑΣΚΗΣΙΣ 88. — Γράψε τὴν ὀνομαστικὴν καὶ γενικὴν τοῦ πληθυντικοῦ εἰς τὰ 3 γένη ὄλων τῶν δεικτικῶν ἀντωνυμιῶν.

ΣΤ'. Ἀλληλοπαθεῖς ἀντωνυμίαι

213. Μὴ φιλονικῆτε μεταξὺ σας.

Ἀγαπᾶτε ἀλλήλους (= ὁ εἰς τὸν ἄλλον).

Αἱ ἀντωνυμίαι, αἱ ὁποῖαι φανερόνουν ὅτι δύο ἢ περισσότερα πρόσωπα ἐνεργοῦν καὶ πάσχουν ἀμοιβαίως, λέγονται **ἀλληλοπαθεῖς**.

Ἀλληλοπαθεῖς ἀντωνυμίαι εἶναι :

1) Τὸ ἐπίρρημα μεταξὺ μὲ τοὺς μονοσυλλάβους τύπους τῆς γενικῆς πληθυντικοῦ τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν *μας, σας, των* :
μεταξὺ μας, μεταξὺ σας, μεταξὺ των.

2) Ἡ ἀρχαιότερα ἀντωνυμία *ἀλλήλων*, ἡ ὁποία κλίνεται μόνον εἰς τὴν γενικὴν, δοτικὴν καὶ αἰτιατικὴν τοῦ πληθυντικοῦ, ὡς ἐξῆς :

	Ἀρσ.	Θηλ.	Οὐδ.
Γεν.	ἀλλήλων	ἀλλήλων	ἀλλήλων
Δοτ.	ἀλλήλοις	ἀλλήλαις	ἀλλήλοις
Αἰτ.	ἀλλήλους	ἀλλήλας	ἀλλήλα

Παραδείγματα : Οἱ ἀδελφοὶ πρέπει ν' ἀγαποῦν ἀλλήλους. — Τὸ Εὐαγγέλιον λέγει : « ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζετε » (δηλαδή :

« ὁ εἷς ἄς ἀνακουφίζῃ τὸν ἄλλον »). Οἱ μαθηταὶ δὲν πρέπει νὰ κατηγοροῦν ἀλλήλους (δηλαδή δὲν πρέπει νὰ κατηγορῇ ὁ εἷς τὸν ἄλλον).

Σημ. Ὅπως βλέπομεν εἰς τὰ παραπάνω παραδείγματα, συχνὰ ἀντὶ τῆς ἀλληλοπαθοῦς ἀντωνυμίας μεταχειριζόμεθα τὰς φράσεις: « ὁ εἷς τὸν ἄλλον », « ἡ μία τὴν ἄλλην », « τὸ ἐν τὸ ἄλλο » κτλ.

ΑΣΚΗΣΙΣ 89. — Γράψτε πέντε φράσεις, αἱ ὁποῖαι νὰ περιέχουν ἀλληλοπαθεῖς ἀντωνυμίας.

Ζ'. Ἐρωτηματικαὶ ἀντωνυμίαι

214. Ποῖος φωνάζει; Πόσοι εἶναι; Τί θέλεις;

Αἱ ἀντωνυμίαι, τὰς ὁποίας μεταχειριζόμεθα, ὅταν ἐρωτῶμεν, λέγονται *ἐρωτηματικαί*. Αἱ ἐρωτηματικαὶ ἀντωνυμίαι εἶναι:

1) ἄρσ. καὶ θηλ. τίς; οὐδέτ. τί; 2) ποῖος, ποία, ποῖον; καὶ 3) πόσος, πόση, πόσον;

215. Ἡ ἐρωτηματικὴ ἀντωνυμία τίς; κλίνεται ἐξῆς:

	Ἐνικός ἀριθμὸς		Πληθυντικός ἀριθμὸς	
	Ἄρσ. καὶ θηλ.	Οὐδέτ.	Ἄρσ. καὶ θηλ.	Οὐδέτ.
Ὅν.	τίς;	τί;	τίνες;	τίνα;
Γεν.	τίνος;	τίνος;	τίνων;	τίνων;
Δοτ.	τίνι;	τίνι;	τίσι;	τίσι;
Αἰτ.	τίνα;	τί;	τίνας;	τίνα;

Αἱ ἄλλαι ἐρωτηματικαὶ ἀντωνυμίαι κλίνονται ὡς τριγενῆ καὶ τρικατάληκτα ἐπίθετα τῆς β' κλίσεως.

ΑΣΚΗΣΙΣ 90. — Σχημάτισε 5 προτάσεις μὲ ἐρωτηματικὰς ἀντωνυμίας.

Η'. Ἀόριστοι ἀντωνυμίαι

216. Κάποιος φωνάζει.

Μερικοὶ ἔφυγαν.

Ἐκαστος ἄς βοηθῇ τὸν ἄλλον.

Αἱ ἀντωνυμίαι, αἱ ὁποῖαι φανερώνουν ἐν οὐσιαστικὸν μὲ

ἀόριστον τρόπον, λέγονται **ἀόριστοι**. Αἱ ἀόριστοι ἀντωνυμῖαι εἶναι αἱ ἐξῆς: *τις* (= κάποιος), *ἕκαστος* (= καθέννας), *ἕτερος*, *ἄλλος*, *κάποιος*, *μερικοί*, *εἷς*, *καθεῖς* (ἢ καθέννας), *κανεῖς*, *οὐδεῖς*, *μηδεῖς*, *πᾶς*, *κάθε*, *κάτι* (ἢ κατιτί), *τίποτε*, *ὁ δεῖνα*, *ὁ τάδε*.

Σημ. Ἐκ τούτων αἱ ἀντωνυμῖαι *ἕκαστος*, *ἕτερος*, *ἄλλος*, *καθεῖς*, *κανεῖς*, *οὐδεῖς*, *μηδεῖς*, *πᾶς*, *κάθε* χρησιμοποιῦνται, διὰ τὸ νὰ ξεχωρίσωμεν ἓνα μέρος οὐσιαστικῶν ἀπὸ πλῆθος ὁμοειδῶν: *ἕκαστος ἄνθρωπος* = καθεῖς ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Διὰ τοῦτο αἱ ἀντωνυμῖαι αὗται λέγονται καὶ *ἐπιμεριστικάι*.

217. Ἡ ἀόριστος ἀντωνυμία *τις* κλίνεται ὡς ἐξῆς:

		Ἐνικὸς ἀριθμὸς		Πληθυντικὸς ἀριθμὸς	
		Ἄρσεν. καὶ θηλ.	Οὐδέτ.	Ἄρσεν. καὶ θηλ.	Οὐδέτ.
Ὄν	<i>τις</i>	<i>τί</i>		<i>τινῆς</i>	<i>τινᾶ</i>
Γεν.	<i>τινός</i>	<i>τινός</i>		<i>τινῶν</i>	<i>τινῶν</i>
Δοτ.	<i>τινί</i>	<i>τινί</i>		<i>τισὶ</i>	<i>τισὶ</i>
Αἰτ.	<i>τινά</i>	<i>τί</i>		<i>τινάς</i>	<i>τινά</i>

Σημ. Ἡ ἀόριστος ἀντωνυμία *τις* παθαίνει ἔγκλισιν τόνου (βλ. § 46,2).

218. Αἱ ἀντωνυμῖαι: 1) *ἕκαστος*, *ἐκάστη*, *ἕκαστον*, 2) *ἕτερος*, *ἐτέρα*, *ἕτερον*, 3) *ἄλλος*, *ἄλλη*, *ἄλλο* (χωρὶς τελικὸν *ν*), 4) *κάποιος*, *κάποια*, *κάποιο* (χωρὶς τελικὸν *ν*), 5) *μερικοί*, *μερικάι*, *μερικά* (μόνον εἰς τὸν πλῆθ.) κλίνονται ὡς τριγενῆ καὶ τρικατάληκτα ἐπίθετα τῆς β' κλίσεως. Ἡ δὲ ἀντωνυμία *πᾶς*, *πᾶσα*, *πᾶν* κλίνεται ὅπως τὸ ἐπίθετον (βλ. § 168).

219. Αἱ ἀντωνυμῖαι: 1) *εἷς*, *μία*, *ἓν*, 2) *καθεῖς* (ἢ καθέννας), *καθεμία*, *καθὲν* (ἢ καθένα), 3) *κανεῖς*, *καμμία*, *κανέν* (ἢ κανένα), 4) *οὐδεῖς*, *οὐδεμία*, *οὐδέν*, 5) *μηδεῖς*, *μηδεμία*, *μηδέν* κλίνονται μόνον εἰς τὸν ἐνικὸν ἀριθμὸν, ὅπως τὸ ἀόριστον ἄρθρον *εἷς*, *μία*, *ἓν* (βλ. § 75).

220. Ἡ ἀντωνυμία *κάθε* εἶναι ἄκλιτος καὶ συνηθίζεται ἀντὶ τοῦ *καθεῖς* μόνον εἰς τὸν ἐνικὸν ἀριθμὸν: (ὁ) *κάθε ἄνθρωπος*, (τοῦ) *κάθε ἀνθρώπου*, (τὸν) *κάθε ἄνθρωπον*. Αἱ ἀντωνυμῖαι *κάτι* (ἢ *κατιτί*) καὶ *τίποτε* εἶναι οὐδετέρου γένους καὶ ἔχουν

μόνον ὀνομαστικὴν καὶ αἰτιατικὴν τοῦ ἐνικοῦ: *κάτι συμβαίνει, βλέπω κάτι — τίποτε δὲν συμβαίνει — δὲν βλέπω τίποτε*. Αἱ δὲ ἀντωνυμῖαι ὁ *δεῖνα* καὶ ὁ *τάδε* ἔχουν μόνον ἐνικὸν καὶ εἶναι ἄκλιτοι: ὁ *δεῖνα*, τοῦ *δεῖνα*, τὸν *δεῖνα* (ἢ ἡ *δεῖνα*, τῆς *δεῖνα*, τὴν *δεῖνα*) — ὁ *τάδε*, τοῦ *τάδε*, τὸν *τάδε* (ἢ ἡ *τάδε*, τῆς *τάδε*, τὴν *τάδε*).

Σημ. Ὀλιγώτερον συνήθεις εἰς τὴν ἀπλῆν γλῶσσαν εἶναι αἱ ἀρχαιότεραι ἐπιμεριστικαὶ ἀντωνυμῖαι: *ἐκάτερος* (= καθέννας ἀπὸ τοῦς δύο), *οὐδέτερος* (= οὔτε ὁ εἰς οὔτε ὁ ἄλλος), *ἀμφότεροι* (= καὶ οἱ δύο μαζί).

ΑΣΚΗΣΙΣ 91. — Σχημάτις 10 προτάσεις μὲ ἀορίστους ἀντωνυμίας.

Θ'. Ἀναφορικαὶ ἀντωνυμῖαι

221. α') *Ἦλθεν ὁ ἄνθρωπος, | τὸν ὁποῖον ἐζήτησες.*
β') *Προοδεύει ὁ μαθητής, | ὁ ὁποῖος μελετᾷ.*

Συχνὰ μία πρότασις ἀναφέρεται εἰς λέξιν ἄλλης προτάσεως. Λ.χ. εἰς τὸ α' παραδ. ἡ πρότασις: « τὸν ὁποῖον ἐζήτησες » ἀναφέρεται εἰς τὴν λέξιν *ἄνθρωπος* τῆς προηγουμένης προτάσεως· ἐπίσης ἡ πρότασις: « ὁ ὁποῖος μελετᾷ » ἀναφέρεται εἰς τὴν λέξιν *μαθητής*. Τοιαῦται προτάσεις ἀναφερόμεναι εἰς λέξιν ἄλλης προτάσεως ἀρχίζουσιν μὲ ἀντωνυμίας, αἱ ὁποῖαι λέγονται **ἀναφορικαί**.

222. Ἀναφορικαὶ ἀντωνυμῖαι εἶναι: 1) ὁ ὁποῖος (μὲ ἄρθρο), 2) ὁποῖος (χωρὶς ἄρθρον), ἢ οἶος, 3) ὅποιος, 4) ὅστις, 5) ὅσος καὶ 6) ποὺ (ἄκλιτον).

Παραδείγματα: 1) Ἦλθεν ὁ ἀδελφός μου, ὁ ὁποῖος ἔλειπε τόσον καιρόν. — 2) Ἡ ἀρχαία Ἑλλάς ἀνέδειξεν ἄνδρας, ὁποῖους (= ποὺ τέτοιους) οὐδεὶς ἄλλος λαὸς παρουσίασε (ἢ: οἶους οὐδεὶς ἄλλος λαὸς παρουσίασε). — 3) Ἄς ἔλθῃ, ὅποιος θέλει. — 4) Ἐκεῖνος εἶναι ἀξιέπαινος, ὅστις ἐκτελεῖ τὸ καθήκον του. — 5) Ἐχω τόσα τετράδια, ὅσα μοῦ χροιάζονται. — 6) Αὐτὸ εἶναι τὸ βιβλίον, ποὺ ἠγόρασα.

223. Αἱ ἀναφορικαὶ ἀντωνυμῖαι: ὁ ὁποῖος, ἡ ὁποία, τὸ ὁποῖον — ὁποῖος, ὁποία, ὁποῖον — ὅσος, ὅση, ὅσον κλίνονται ὡς ἐπίθετα τριγενῆ καὶ τρικατάληκτα τῆς β' κλίσεως.

Ἡ ἀναφορική ἀντωνυμία πού εἶναι ἄκλιτος εἰς ὅλας τὰς πτώσεις: ὁ ἄνθρωπος πού ἦλθε, ἡ μαθήτρια πού ἐξήγησες, τὰ βιβλία πού ἠγόρασα κτλ.

Ἡ δὲ ἀντωνυμία *δοτις, ἦτις, ὅ,τι* κλίνεται ὡς ἐξῆς:

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

᾽Ον.	<i>δοτις</i>	<i>ἦτις</i>	<i>ὅ,τι</i>
Γεν.	<i>οὔτινος</i>	<i>ἦστινος</i>	<i>οὔτινος</i>
Δοτ.	<i>ῶτινι</i>	<i>ἦτινι</i>	<i>ῶτινι</i>
Αἰτ.	<i>ὄντινα</i>	<i>ἦντινα</i>	<i>ὄντινα</i>

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

᾽Ον.	<i>οὔτινες</i>	<i>αἷτινες</i>	<i>ἅτινα</i>
Γεν.	<i>ῶντινων</i>	<i>ἄντινων</i>	<i>ῶντινων</i>
Δοτ.	<i>οἷσισι</i>	<i>αἷσισι</i>	<i>οἷσισι</i>
Αἰτ.	<i>οὔσυνας</i>	<i>ἄσυνας</i>	<i>ἅτινα</i>

224. **Παρατήρησις:** Ἡ ἀντων. *δοτις, ἦτις, ὅ,τι* ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν ἀρχαιοτέραν ἀναφορικήν ἀντωνυμίαν *ὄς, ἦ, ὅ* καὶ τὴν ἀόριστον *τίς, τί*, κλίνεται δὲ οὕτως, ὥστε εἰς ὅλας τὰς πτώσεις διακρίνονται αἱ ἀντίστοιχοι πτώσεις τῶν δύο ἀντωνυμιῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ἀποτελεῖται.

Σημ. Αἱ ἀντων. *δοτις, δοτος* καὶ *ὁποῖος* (ἢ *οἷος*) λαμβάνουν κάποτε εἰς τὸ τέλος τὸ ἄκλιτον *δήποτε*: *δοτιοδήποτε, δοσοδήποτε, ὁποιοσδήποτε* (ἢ *οἷοσδήποτε*).

ΑΣΚΗΣΙΣ 92. — Κλίνε εἰς τὰ τρία γένη τὰς ἀντωνυμίας: ὁ ὁποῖος καὶ *δοτος*.

ΡΗΜΑΤΑ

ΔΙΑΘΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΦΩΝΑΙ ΤΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ

Τί λέγονται ρήματα

225. Ὁ μαθητὴς *γράφει, τρέχει, παίζει* (= ἐνεργεῖ).
 Ὁ μαθητὴς *ἐπαινεῖται, τιμωρεῖται* (= παθαίνει κάτι).
 Ὁ μικρὸς *ἠσυχάζει, κοιμᾶται* (= εὐρίσκεται εἰς μίαν κατάστασιν).

Αἱ λέξεις, αἱ ὁποῖαι φανερόνουν ὅτι κάποιος (δηλ. τὸ ὑποκείμενον) ἐνεργεῖ ἢ παθαίνει κάτι ἢ εὐρίσκεται εἰς μίαν κατάστασιν, λέγονται **ρήματα**

Διαθέσεις

226. 1. Ὁ ἥλιος *θερμαίνει* τὴν γῆν.
 2. Ἡ γῆ *θερμαίνεται* ἀπὸ τὸν ἥλιον.
 3. Ἡ κόρη *κτενίζεται*.
 4. Ὁ μικρὸς *κοιμᾶται*.

1) Μερικὰ ρήματα φανερόνουν ὅτι τὸ ὑποκείμενον ἐνεργεῖ (δηλ. κάτι κάμνει): *θερμαίνει, γράφει, διαβάζει, τρέχει*. Αὐτὰ λέγονται ρήματα **ἐνεργητικῆς διαθέσεως** ἢ **ἐνεργητικά**.

2) Μερικὰ ρήματα φανερόνουν ὅτι τὸ ὑποκείμενον παθαίνει κάτι, δηλ. δέχεται τὴν ἐνέργειαν κάποιου ἄλλου: *θερμαίνομαι, διδάσκομαι, γράφομαι*. Αὐτὰ λέγονται ρήματα **παθητικῆς διαθέσεως** ἢ **παθητικά**.

3) Τὸ ρῆμα *κτενίζομαι* σημαίνει ὅτι ἐγὼ κτενίζω τὸν ἑαυτόν μου· δηλ. φανερόνουν ὅτι ἐγὼ κάμνω μίαν ἐνέργειαν, ἢ ὁποῖα ἐπιστρέφει εἰς τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτόν μου. Τὰ ρήματα, τὰ ὁποῖα φανερόνουν ὅτι τὸ ὑποκείμενον δέχεται τὴν ἐνέργειαν τοῦ ἰδίου τοῦ ἑαυτοῦ του λέγονται **μέσης διαθέσεως** ἢ **μέσα**. Ἀ.χ. *ἐνδύομαι, λούομαι, ξυρίζομαι, πλύνομαι* κ.τ.λ.

4) Τὰ ρήματα: *ἡσυχάζω, κάθημαι, κοιμοῦμαι, πεινῶ, διψῶ, εὐτυγχῶ* κ. ἄ. φανερόνουν ὅτι τὸ ὑποκείμενον οὔτε ἐνεργεῖ οὔτε παθαίνει κάτι ἀπὸ ἄλλον, ἀλλ' ἀπλῶς εὐρίσκεται εἰς μίαν κατάστασιν. Αὐτὰ λέγονται **οὐδέτερας διαθέσεως** ἢ **οὐδέτερα**. Ὡστε: **διάθεσις** λέγεται ἢ κατάστασις τοῦ ὑποκειμένου ὅπως τὴν φανερόνουν τὸ ρῆμα.

Φωναὶ

227. Ἐνεργητικὴ φωνή

<i>γράφω,</i>	<i>γράφεις,</i>	<i>γράφει</i>
<i>τιμωρῶ,</i>	<i>τιμωρεῖς,</i>	<i>τιμωρεῖ</i>

Παθητική φωνή

<i>γράφομαι,</i>	<i>γράφεσαι,</i>	<i>γράφεται</i>
<i>τιμωροῦμαι,</i>	<i>τιμωρεῖσαι,</i>	<i>τιμωρεῖται</i>

Ἄν προσέξωμεν τὴν μορφὴν, τὴν ὁποῖαν λαμβάνουν τὰ ρήματα, ὅταν κλίνωνται, βλέπομεν ὅτι ταῦτα σχηματίζουν ἐν πληθὸς ἀπὸ τύπου. Τὸ σύνολον αὐτῶν τῶν τύπων λέγεται **φωνή** τοῦ ρήματος. Αἱ φωναὶ εἶναι δύο: **ἐνεργητικὴ** καὶ **παθητικὴ**.

1) Εἰς τὴν **ἐνεργητικὴν φωνὴν** ἀνήκουν τὰ ρήματα, τῶν ὁποίων ὁ πρῶτος τύπος τελειώνει εἰς -ω: *γράφω, τιμωρῶ*.

2) Εἰς τὴν **παθητικὴν φωνὴν** ἀνήκουν τὰ ρήματα, τῶν ὁποίων ὁ πρῶτος τύπος τελειώνει εἰς -μαι: *γράφομαι, τιμωροῦμαι*.

Σημ. Ἡ μὲν μία φωνὴ ὀνομάσθη *ἐνεργητικὴ*, διότι εἰς αὐτὴν ἀνήκουν τὰ περισσότερα ρήματα τῆς ἐνεργητικῆς διαθέσεως, ἡ δὲ ἄλλη λέγεται *παθητικὴ*, διότι εἰς αὐτὴν ἀνήκουν τὰ περισσότερα ρήματα τῆς παθητικῆς διαθέσεως.

ΑΣΚΗΣΙΣ 93. — Χώρισε εἰς 2 στήλας τὰ ρήματα τῆς ἐνεργητ. φωνῆς καὶ τὰ ρήματα τῆς παθητικῆς: *παιδεύω, ὀμιλῶ, κατηγοροῦμαι, πείθω, λαμβάνω, ἐπαινοῦμαι, διαίρω, συνοδεύομαι, κτίζω, δροσίζομαι, θερμαίνομαι, φωνάζω, ὀνομάζομαι*.

ΑΡΙΘΜΟΙ - ΠΡΟΣΩΠΑ - ΕΓΚΛΙΣΕΙΣ - ΧΡΟΝΟΙ

Ἄριθμοι καὶ πρόσωπα

228. Ἐνικὸς ἀριθμὸς	Πληθυντικὸς ἀριθμὸς
α' πρόσωπον: <i>ἐγὼ γράφω</i>	<i>ἡμεῖς γράφομεν</i>
β' πρόσωπον: <i>σὺ γράφεις</i>	<i>σεῖς γράφετε</i>
γ' πρόσωπον: <i>αὐτὸς γράφει</i>	<i>αὐτοὶ γράφουν</i>

Τὸ ρῆμα, ὅμως καὶ τὰ ἄλλα κλιτὰ μέρη τοῦ λόγου, ἔχουν δύο **ἀριθμούς**: **ἐνικὸν** καὶ **πληθυντικόν**. Εἰς τὸν ἐνικὸν εὐρίσκειται τὸ ρῆμα, ὅταν τὸ ὑποκείμενόν του εἶναι ἓν, καὶ εἰς τὸν πληθυντικόν, ὅταν τὰ ὑποκείμενα εἶναι πολλὰ.

Κάθε ἀριθμὸς ἔχει τρία πρόσωπα: τὸ **πρῶτον**, τὸ **δεύτερον** καὶ τὸ **τρίτον**.

Ἐγκλίσεις

229. 1) Ἐγὼ γράφω (= εἶναι κάτι βέβαιον καὶ ὠρισμένον).
 2) Θέλω νὰ γράψω. Θὰ φύγω, ὅταν γράψω (= κάτι θέλω ἢ περιμένω νὰ κάμω).
 3) Εἶθε νὰ γράψω καλὰ εἰς τὰς ἐξετάσεις (= ἐκφράζω εὐχὴν).
 4) Γράψε (= δίδω μίαν προσταγὴν ἢ συμβουλὴν).

Οἱ ἀνωτέρω τύποι τοῦ ρήματος φανεροῦν ἐκτὸς τῶν ἄλλων καὶ μὲ ποίους τρόπους τὸ ὑποκείμενον ἐνεργεῖ ἢ παθαίνει. Οἱ τρόποι αὐτοὶ λέγονται **ἐγκλίσεις**.

230. Αἱ ἐγκλίσεις εἶναι :

1) Ἡ **ὀριστική**, ἡ ὁποία φανεροῦναι ὅτι κάτι γίνεται ὠρισμένως : ἐγὼ γράφω.

2) Ἡ **ὑποτακτική**, ἡ ὁποία φανεροῦναι ὅτι κάτι θέλομεν ἢ περιμένομεν νὰ γίνῃ : νὰ γράψω, εἰν γράψω, ὅταν γράψω.

3) Ἡ **εὐκτική**, ἡ ὁποία φανεροῦναι εὐχὴν : εἶθε νὰ προσοδεύω. Αὐτὴ ἐκφέρεται μὲ τὸ εἶθε (ἢ μακάρι ἢ ἄμποτε) καὶ μὲ τοὺς τύπους τῆς ὑποτακτικῆς.

4) Ἡ **προστακτική**, ἡ ὁποία φανεροῦναι μίαν *προσταγὴν* (συμβουλὴν, παράκλησιν, συγκατάνευσιν ἢ ἀπόφασιν) : γράψε, πῆγαινε.

Σημ. Συχνὰ λέγομεν : θὰ ἠγόραζον, θὰ ἔλνον, θὰ ἔγραφον ἢ ἠθέλον ἀγοράσει, ἠθέλον λύσει, ἠθέλον γράψει. Αὐτοὶ οἱ τύποι φανεροῦναι κάτι, τὸ ὁποῖον ἠδύνατο νὰ κάμῃ κανεὶς.

Διὰ τοῦτο λέγονται **δυνητικοὶ** τύποι. Δὲν ἀποτελοῦν ὁμως ξεχωριστὴν ἐγκλίσιν εἰς τὴν γραμματικὴν, διότι σχηματίζονται μὲ τύπους τῆς ὀριστικῆς.

Μετοχή

231. Ὁ γράφων (= ἐκεῖνος, ὃ ὁποῖος γράφει).
 Ὁ γραφόμενος (= ἐκεῖνος, ὃ ὁποῖος γράφεται).

Τὰ ρήματα, ἐκτὸς ἀπὸ τὰς ἐγκλίσεις, ἔχουν καὶ μερικoὺς τύπους, οἱ ὁποῖοι ὁμοιάζουν μὲ τριγενῆ καὶ τρικατάληκτα ἐπί-

θετα: ὁ γράφων, ἡ γράφουσα, τὸ γράφον — ὁ γραφόμενος, ἡ γραφομένη, τὸ γραφόμενον.

Οἱ τύποι αὐτοὶ λέγονται **μετοχαί**, ἐπειδὴ μετέχουν καὶ τοῦ ρήματος καὶ τοῦ ὀνόματος, ἔχουν δηλαδὴ χρόνους καὶ διάθεσιν, ὅπως τὸ ρῆμα, καὶ κλίνονται μὲ πτώσεις, ὅπως τὸ ἐπίθετον.

Ἀπαρέμφατον

232. Ἐχω λύσει. Ἐχω λυθῆ.

Μερικοὶ τύποι τοῦ ρήματος σχηματίζονται μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ ρήματος ἔχω. Μαζὶ δὲ μὲ τὸ ρῆμα ἔχω πηγαίνει καὶ ὁ ἄκλιτος τύπος τοῦ ρήματος, ὁ ὁποῖος τελειώνει εἰς -σει διὰ τὴν ἐνεργητικὴν φωνὴν καὶ εἰς -θῆ διὰ τὴν παθητικὴν: ἔχω λύσει, ἔχω λυθῆ. Ὁ ἄκλιτος αὐτὸς ρηματικὸς τύπος, ὁ ὁποῖος συνοδεύει τὸ ρῆμα ἔχω διὰ τὸν σχηματισμὸν μερικῶν τύπων τῶν ρημάτων προῆλθεν ἀπὸ ἀρχαῖον τύπον, ὁ ὁποῖος λέγεται **ἀπαρέμφατον**.

Ἄπαρέμφατον εἰς τὴν νέαν ἑλληνικὴν χρησιμοποιεῖται κάποτε μαζὶ μὲ τὸ ἄρθρον:

1) Εἰς τὴν ἐνεργητικὴν φωνὴν μὲ κατάληξιν -ειν: Ἀπαγορεύεται τὸ πύειν. Αὐτὸς εἶναι δυνατὸς εἰς τὸ λέγειν.

2) Εἰς τὴν παθητικὴν φωνὴν μὲ κατάληξιν -σθαι: Ἀπαγορεύεται τὸ ἀνέρχεσθαι καὶ κατέρχεσθαι.

Χρόνοι

233. Οἱ χρόνοι εἰς τὴν δριστικὴν

Εἰς τὸ παρὸν γράφω	Εἰς τὸ παρελθὸν ἔγραφα, ἔγραψα	Εἰς τὸ μέλλον θὰ γράψω, θὰ γράψω
-----------------------	-----------------------------------	-------------------------------------

Κάθε ρῆμα ἔχει χωριστοὺς τύπους διὰ νὰ δείξη, ἂν κάτι γίνεται τώρα (εἰς τὸ παρὸν) ἢ ἂν ἔγινε πρὶν (εἰς τὸ παρελθὸν) ἢ ἂν θὰ γίνῃ ἀργότερα (εἰς τὸ μέλλον). Οἱ τύποι αὐτοὶ τοῦ ρήματος, οἱ ὁποῖοι φανερώνουν πότε γίνεται κάτι, λέγονται **χρόνοι**.

Οἱ χρόνοι εἰς τὴν ὀριστικὴν εἶναι :

- 1) **Ἐνεστώς** : ἐγὼ λύω φανερώνει ὅτι κάτι γίνεται τώρα.
- 2) **Παρατατικός** : ἐγὼ ἔλυον φανερώνει ὅτι κάτι ἐγένετο εἰς τὸ παρελθὸν συνεχῶς (μὲ διάρκειαν).
- 3) **Μέλλον διαρκῆς** : θὰ λύω φανερώνει ὅτι κάτι θὰ γίνεται εἰς τὸ μέλλον συνεχῶς (μὲ διάρκειαν).
- 4) **Μέλλον στιγμιαῖος** : θὰ λύσω φανερώνει ὅτι κάτι θὰ γίνῃ εἰς τὸ μέλλον μίαν φορὰν (χωρὶς διάρκειαν).
- 5) **Ἀόριστος** : ἔλυσα φανερώνει ὅτι κάτι ἐγένετο εἰς τὸ παρελθὸν μίαν φορὰν (χωρὶς διάρκειαν).
- 6) **Παρακείμενος** : ἔχω λύσει φανερώνει ὅτι κάτι ἔχει γίνει εἰς τὸ παρελθὸν καὶ εὐρίσκεται τώρα τελειωμένον.
- 7) **ὑπερσυντέλικος** : εἶχον λύσει φανερώνει ὅτι κάτι εἶχε τελειώσει εἰς τὸ παρελθὸν καὶ τὸ ἀποτέλεσμα δὲν ὑπάρχει τώρα.
- 8) **Τετελεσμένος μέλλον** : θὰ ἔχω λύσει φανερώνει ὅτι κάτι θὰ ἔχη γίνει εἰς τὸ μέλλον καὶ θὰ εὐρίσκεται τελειωμένον εἰς μίαν ὀρισμένην στιγμὴν.

234. Ὡστε ἀπὸ τοὺς χρόνους τῆς ὀριστικῆς εἶναι :

α') **Χρόνοι τοῦ παρόντος** : ὁ ἐνεστώς : λύω.

β') **Χρόνοι τοῦ παρελθόντος** : ὁ παρατατικός, ὁ ἀόριστος καὶ ὁ ὑπερσυντέλικος : ἔλυον, ἔλυσα, εἶχον λύσει.

γ') **Χρόνος τοῦ μέλλοντος** : ὁ μέλλον διαρκῆς, ὁ μέλλον στιγμιαῖος καὶ ὁ τετελεσμένος μέλλον : θὰ λύω, θὰ λύσω, θὰ ἔχω λύσει.

Σημ. Ὁ παρακείμενος εἶναι χρόνος καὶ τοῦ παρελθόντος (διότι φανερώνει πράξιν, ἢ ὅποια ἔχει γίνει εἰς τὸ παρελθὸν) καὶ τοῦ παρόντος, διότι φανερώνει ὅτι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς πράξεως ὑπάρχει τώρα.

Μονολεκτικοὶ καὶ περιφραστικοὶ χρόνοι

235. 1) Ὁ ἐνεστώς : λύω, ὁ παρατατικός : ἔλυον καὶ ὁ ἀόριστος : ἔλυσα ἐκφέρονται μὲ μίαν μόνον λέξιν. Αὐτοὶ λέγονται **μονολεκτικοὶ χρόνοι**.

2) Οἱ τρεῖς μέλλοντες (διαρκῆς, στιγμιαῖος καὶ τετελεσμένος), ὁ παρακείμενος καὶ ὁ ὑπερσυντέλικος ἐκφέρονται μὲ δύο ἢ τρεῖς λέξεις: *θα λύω, θα λύσω, θα ἔχω λύσει, ἔχω λύσει, εἶχα λύσει.* Αὐτοὶ λέγονται *περιφραστικοὶ χρόνοι.*

Οἱ χρόνοι εἰς τὰς ἄλλας ἐγκλίσεις

236. 1) Εἰς τὴν *ὑποτακτικὴν.* Ἡ ὑποτακτικὴ ἔχει μόνον ἐνεστώτα (*νὰ λύω*), ἀόριστον (*νὰ λύσω*) καὶ παρακείμενον (*νὰ ἔχω λύσει*). Καὶ οἱ τρεῖς χρόνοι τῆς ὑποτακτικῆς ἔχουν ἐμπρὸς ἀπὸ τοὺς τύπους τοῦ ρήματος ὠρισμένα μόρια ἢ συνδέσμους: *νά, ἄς, ἴνα, ἐάν, ἄν, ὅταν*: *νὰ λύω, ἴνα λύω, ἐάν λύω* κτλ. Ἐπίσης εἰς τὸν ἀόριστον ἢ ὑποτακτικὴ ἠμπορεῖ νὰ λάβῃ ἐμπρὸς ἀπὸ τοὺς τύπους τῆς καὶ τὰς λέξεις: *ἄμα, ἀφοῦ, ἴσως, μόλις, ὅποτε, ὅποιος, πρίν, προτοῦ*: *ἄμα λύσης, ἀφοῦ λύσης, ἴσως λύσης* κτλ.

2) Εἰς τὴν *εὐκτικὴν.* Ἡ εὐκτικὴ ἔχει, ὅπως καὶ ἡ ὑποτακτικὴ, τρεῖς κυρίως χρόνους: ἐνεστώτα (*εἴθε νὰ λύω*), ἀόριστον (*εἴθε νὰ λύσω*) καὶ παρακείμενον (*εἴθε νὰ ἔχω λύσει*). Κάποτε ἡ εὐκτικὴ χρησιμοποιεῖται καὶ εἰς τὸν παρατατικὸν (*εἴθε νὰ ἔλυον*) καὶ εἰς τὸν ὑπερσυντέλικον (*εἴθε νὰ εἶχον λύσει*), ὅταν ἐκφράζωμεν εὐχὴν ἀπραγματοποιήτην διὰ κάτι, τὸ ὁποῖον ἔγινε εἰς τὸ παρελθόν.

3) Εἰς τὴν *προστακτικὴν.* Ἡ προστακτικὴ ἔχει μόνον ἐνεστώτα, ἀόριστον καὶ παρακείμενον καὶ μόνον β' ἐνικὸν καὶ β' πληθυντικὸν πρόσωπον: *λύε - λύετε, λύσε - λύσετε, ἔχε λύσει - ἔχετε λύσει.* Τὰ ἄλλα πρόσωπα τῆς προστακτικῆς ἀναπληρῶνται μὲ τὸ προστακτικὸν μόριον *ἄς* καὶ μὲ τοὺς τύπους τῆς ὑποτακτικῆς: *ἄς λύη, ἄς λύουν, ἄς λύσῃ, ἄς λύσουν.*

Σημ. Συνήθως τὸ *ἄς* μὲ ὑποτακτικὴν σημαίνει συγκατάνευσιν ἢ ἀπόφασιν: *ἄς γίνῃ, ὅπως θέλεις.* Μὲ αὐτὴν τὴν σημασίαν χρησιμοποιεῖται καὶ εἰς τὸ α' πρόσωπον: *ἄς φύγω, ἄς φύγωμεν.*

Βοηθητικὰ ρήματα

237. Οἱ περιφραστικοὶ χρόνοι σχηματίζονται :

1) μὲ τὴν βοήθειαν τῶν μορίων *θά, νά, εἶθε νά, ἄς* κτλ.

2) μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ ρήματος *ἔχω* : *ἔχω λύσει, εἶχον λύσει* κτλ.

3) μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ ρήματος *εἶμαι* : *εἶμαι λυμένος, ἤμην λυμένος* (εἰς τὴν παθητικὴν φωνήν).

Τὰ ρήματα *ἔχω* καὶ *εἶμαι* λέγονται **βοηθητικὰ ρήματα**.

Παρεπόμενα τοῦ ρήματος

238. Εἶδαμεν ὅτι τὸ ρῆμα ἔχει *διάθεσιν, φωνήν, ἀριθμόν, πρόσωπον, ἔγκλισιν* καὶ *χρόνον*. Ὅλα αὐτὰ μαζὶ λέγονται **παρεπόμενα** (δηλ. παρακολουθήματα) τοῦ ρήματος.

ΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΩΝ ΤΥΠΩΝ ΤΟΥ ΡΗΜΑΤΟΣ

Θέμα, κατάληξις, χαρακτήρ

239. *λύ-ω, λύ-εις, λύ-ει* | *γράφ-ω, γράφ-εις, γράφ-ει*.

Οἱ τύποι τοῦ ρήματος, ὅπως καὶ τῶν ἄλλων κλιτῶν μερῶν τοῦ λόγου, χωρίζονται εἰς **θέμα** καὶ **κατάληξιν** (βλ. § 65). Ὁ τελευταῖος φθόγγος τοῦ θέματος λέγεται **χαρακτήρ** : *λύ-ω* (χαρακτ. -*υ*), *παιδεύ-ω* (χαρακτ. -*ευ*), *γράφ-ω* (χαρακτ. -*φ*).

Συλλαβικὴ αὔξησης

240. Ἐνεστώς : *λύω*, παρατατικός : *ἔ-λυ-ον*, ἀόριστος : *ἔ-λυ-σα*.
Ἐνεστώς : *ρίπτω*, παρατατικός : *ἔρριπτον*, ἀόριστος : *ἔρριψα*.

Ὅσα ρήματα ἀρχίζουν ἀπὸ σύμφωνον λαμβάνουν εἰς τὸν παρατατικὸν καὶ τὸν ἀόριστον τῆς ὀριστικῆς ἐμπρὸς ἀπὸ τὸ θέμα τῶν ἐν *εἰ* (μὲ ψιλὴν), τὸ ὁποῖον λέγεται **συλλαβικὴ αὔξησης** : *λύω, ἔλυον, ἔλυσα*.

Ὅσα ρήματα ἀρχίζουν ἀπὸ *ρ*, μετὰ τὴν συλλαβικὴν αὔξησην διπλασιάζουν τὸ *ρ* : *ρίπτω, ἔρριπτον, ἔρριψα*.

Χρονική αύξησης

241. Ἐνεστώς: ἀκούω· παρατατικός: ἤκουον· ἀόριστος: ἤκουσα.

Ἔοσα ρήματα ἀρχίζουσι ἀπὸ φωνῆεν ἢ ἀπὸ δίφθογγον ἐκτείνουσι εἰς τὸν παρατατικὸν καὶ τὸν ἀόριστον τῆς ὀριστικῆς τὸ ἀρκτικὸν βραχὺ φωνῆεν τοῦ θέματος εἰς μακρόν. Ἡ ἕκτασις αὐτὴ λέγεται **χρονικὴ αὐξησης**. Κατὰ τὴν χρονικὴν αὐξησην ἐκτείνεται:

- 1) τὸ α εἰς η : ἀρχίζω - ἤρχιζον - ἤρχισα
- 2) τὸ ε εἰς η : ἐλπίζω - ἤλπιζον - ἤλπισα
- 3) τὸ ο εἰς ω : ὀνομάζω - ὠνόμαζον - ὠνόμασα
- 4) τὸ αἰ εἰς ηῖ : αἰσθάνομαι - ἤσθανόμην - ἤσθάνθην
- 5) τὸ αὐ εἰς ηυ : αὐξάνω - ηὔξανον - ηὔξησα
- 6) τὸ εὐ εἰς ηυ : εὔχομαι - ηὔχόμην - ηὔχθήην
- 7) τὸ οἰ εἰς ω : οἰκίζω - ὤκιζον - ὤκισα

Ἔοσα ρήματα ἀρχίζουσι ἀπὸ ἄλλο φωνῆεν ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω, ἦτοι ἀπὸ ι, υ, η, ω, εἰ διατηροῦσι τὸ ἀρκτικὸν φωνῆεν εἰς ὅλους τοὺς χρόνους: ἰδρῶ - ἰδρουν, ὑβρίζω - ὑβρίζον, ἠλεκρίζω - ἠλεκτρίζον, ὠριμάζω - ὠριμάζον, εἰκονίζω - εἰκόνιζον

Ἄνωμαλος αὐξησης

242. 1) ἔχω - εἶχον, ἐργάζομαι - εἰργαζόμην - εἰργάσθην
 ἔλκω - εἴλκνον - εἴλκνυσα, ἔπομαι - εἰπόμην

Τὰ ρ. ἔχω, ἐργάζομαι, ἐλκύνω, ἔπομαι κατὰ τὴν αὐξησην ἐκτείνουσι τὸ ε εἰς εἰ καὶ ὄχι εἰς η.

2) Τὸ ρ. εἶμαι ἔχει παρατατ. ἤμην, δηλ. μεταβάλλει τὸ εἰ εἰς η.

3) Τὸ ρ. ἐορτάζω ἔχει παρατατ. ἐώρταζον καὶ ἀόρ. ἐώρτασα, δηλ. δὲν ἐκτείνει τὸ ἀρκτικὸν ε εἰς η, ἀλλὰ τὸ ἐσωτερικὸν ο εἰς ω.

4) Τὸ ρ. θέλω, ἂν καὶ ἀρχίζει ἀπὸ σύμφωνον, λαμβάνει χρονικὴν αὐξησην η: παρατατ. ἤθελον, ἀόρ. ἠθέλησα.

Ἡ αὔξεις εἰς τὰ σύνθετα ρήματα

243. προσθέτω - προσέθετον, εἰσβάλλω - εἰσέβαλλον
 ὑπερασπίζω - ὑπερήσπιζον, ἐξοργίζω - ἐξώργιζον

Τὰ σύνθετα μὲ προθέσεις ρήματα κανονικῶς λαμβάνουν τὴν συλλαβικὴν ἢ χρονικὴν αὔξησιν μετὰ τὴν πρόθεσιν.

Σημ. Εἰς τὴν ἀπλουστέραν γλῶσσαν μερικὰ σύνθετα ρήματα λαμβάνουν τὴν αὔξησιν πρὶν ἀπὸ τὴν πρόθεσιν· *προφθάνω - ἐπρόφθανον - ἐπρόφθασα, διαλέγω - ἐδιάλεγον - ἐδιάλεξα, προστατεύω - ἐπροστάτενον - ἐπροστάτευσα κ.ἄ.*

Ἄναδιπλασιασμός

244. 1) λύομαι   **λε** - λυ - μένος
                                  πείθ·ομαι   **πε** - πεισ - μένος

Τὰ ρήματα, τὰ ὁποῖα ἀρχίζουσι ἀπὸ ἓν μόνον σύμφωνον πλὴν τοῦ ρ, λαμβάνουσι κανονικῶς εἰς τὴν μετοχὴν τοῦ παθητ. παρακειμένου μίαν συλλαβὴν ἔμπρὸς ἀπὸ τοῦ θέματος. Ἡ συλλαβὴ αὕτη σχηματίζεται ἀπὸ τὸ ἀρχικόν σύμφωνον μαζί μὲ ἓν ε καὶ λέγεται **ἀναδιπλασιασμός** (λ.χ. ὁ **πε** - **πιεσμένος** χάριτος).

- 2) γράφομαι - γεγραμμένος, βλέπτομαι - βεβλαμμένος.

Ἄναδιπλασιασμὸν λαμβάνουσι καὶ τὰ ρήματα, τὰ ὁποῖα ἀρχίζουσι ἀπὸ δύο σύμφωνα, ὅταν τὸ πρῶτον εἶναι ἄφωνον καὶ τὸ δεύτερον ὑγρόν.

- 3) σπεύδω - ἐσπευσμένος, ράπτω - ἐρραμένος
 ἀναγκάζω - ἠναγκασμένος, ὀρίζω - ὠρισμένος.

Ὅσα ρήματα δὲν λαμβάνουσι ἀναδιπλασιασμὸν εἰς τὴν μετοχὴν τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου δέχονται συλλαβικὴν ἢ χρονικὴν αὔξησιν.

Σημ. Εἰς τὴν ἀπλουστέραν γλῶσσαν ὁ ἀναδιπλασιασμός κάποτε παραλείπεται εἰς τὰ ἀπλᾶ ρήματα, ἐνῶ εἰς τὰ σύνθετα μὲ προθέσεις πάντοτε ὑπάρχει (μετὰ τὴν πρόθεσιν): *λυμένος, ραμμένος, δεμένος* — ἀλλὰ: *διαλελυμένος, ἐγγεγραμμένος, συνδεδεμένος, συνωδευμένος, ἐξωργισμένος.*

Διαίρεσις τῶν ρημάτων

245.   Φωνηεντόληκτα   Συμφωνόληκτα
 λύ - ω,   ἀκού - ω   γράφ - ω,   ἀγγέλλ - ω

Κατὰ τὸν χαρακτῆρα τοῦ θέματος αὐτῶν τὰ ρήματα διαοῦνται :

1) εἰς **φωνηεντόληκτα**   καὶ   2) εἰς **συμφωνόληκτα**.

Ἄσυναίρετα

Συνηρημένα

λύ - ω,   ἀκού - ω

τιμάω - ᾧ,   τιμωρέω - ᾧ.

Ἐκ τῶν φωνηεντόληκτων ρημάτων, ὅσα ἔχουν χαρακτ. α καὶ ε, συναίρουσιν εἰς ὅλα τὰ πρόσωπα τοῦ ἐνεστώτος καὶ παρατατικοῦ καὶ διὰ τοῦτο λέγονται **συνηρημένα** ἢ **περισπώμενα**. Ὅσα ρήματα δὲν συναίρουσιν λέγονται **ἄσυναίρετα** ἢ **βαρύτερα**.

ΑΣΚΗΣΙΣ 94. — Χώρισε εἰς κατηγορίας κατὰ τὸν χαρακτῆρα τὰ ἀκόλουθα ρήματα, εἰς μίαν στήλην τὰ φωνηεντόληκτα ἄσυναίρετα, εἰς β' στήλην τὰ συμφωνόληκτα καὶ εἰς γ' στήλην τὰ συνηρημένα ἢ περισπώμενα : πλέκω, τιμῶ, ἰδρῶ, λέγω, ἀνάπτω, κρούω, τρίβω, προσκαλῶ, μαραίνω, κλαίω, στέλλω, τρέπω, παρατηρῶ, σύρω, ἔρχομαι, τρώω, αἰσθάνομαι, φωτίζω, πιέζω, βεβιαῶ, προτείνω, στρέφω, ἀπαντῶ, λάμπω, χαίρω, κρῖνω, ἐρωτῶ, παρακινῶ.

ΚΛΙΣΙΣ ΤΩΝ ΒΟΗΘΗΤΙΚΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ

246.   Α'. **Τὸ ρῆμα : ἔχω**

Ἐνεστώσ

Ὅριστ.	Ἑποτακτικῆ	Εὐκτικῆ	Προστακτ.	Μετοχῆ
ἔχω	(ιὰ) ἔχω	εἶθε νὰ ἔχω	—	ἄρσ. ἔχων
ἔχεις	(νὰ) ἔχεις	εἶθε νὰ ἔχεις	ἔχε	θηλ. ἔχουσα
ἔχει	(νὰ) ἔχει	εἶθε νὰ ἔχει	—	οὐδ. ἔχον
ἔχομεν	(νὰ) ἔχομεν	εἶθε νὰ ἔχομεν	—	ἄρσ. ἔχοντες
ἔχετε	(να) ἔχετε	εἶθε νὰ ἔχετε	ἔχετε	θηλ. ἔχουσαι
ἔχουν	(να) ἔχουν	εἶθε νὰ ἔχουν	—	οὐδ. ἔχοντα

Παρατατικός

είχον ἢ εἶχα, εἶχες, εἶχε - εἶχομεν, εἶχετε, εἶχον (-αν)

Μέλλων διαρκῆς

θά ἔχω, θά ἔχης, θά ἔχη - θά ἔχωμεν, θά ἔχετε, θά ἔχουν

247.

Β'. Τὸ ρῆμα: εἶμαι

Ἐνεστώς

Ὅριστ.	Ὑποτακτικὴ	Εὐκτικὴ	Προστακτ.	Μετοχὴ
εἶμαι	(νὰ) εἶμαι	εἶθε νὰ εἶμαι	—	ἄρσ. ὄν (γεν. ὄντιος)
εἶσαι	(νὰ) εἶσαι	εἶθε νὰ εἶσαι	ἄς εἶσαι	θηλ. οὔσα γεν. (οὔσης)
εἶναι	(νὰ) εἶναι	εἶθε νὰ εἶναι	ἄς εἶναι	οὐδ. ὄν γεν. (ὄντιος)
εἶμεθα	(νὰ) εἶμεθα	εἶθε νὰ εἶμεθα	—	ἄρσ. ὄντες
εἶσθε	(νὰ) εἶσθε	εἶθε νὰ εἶσθε	ἄς εἶσθε	θηλ. οὔσαι
εἶναι	(νὰ) εἶναι	εἶθε νὰ εἶναι	ἄς εἶναι	οὐδ. ὄντα

Παρατατικός

ἦμην, ἦσο, ἦτο - ἦμεθα, ἦσθε, ἦσαν.

Μέλλων διαρκῆς

θά εἶμαι, θά εἶσαι, θά εἶναι, θά εἶμεθα, θά εἶσθε, θά εἶναι

Τὸ βοηθητικὰ ρήματα δὲν ἔχουν ἄλλους χρόνους.

Σημ. Αἱ μετοχαὶ ἔχων, ἔχουσα, ἔχον καὶ ὄν, οὔσα, ὄν κλίνονται ὅπως τὰ ἐπίθετα ἄκων, ἄκουσα, ἄκον (βλ. § 167).

ΚΛΙΣΙΣ
ΒΑΡΥΤΟΝΩΝ ΦΩΝΗΤΟΛΗΚΤΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ

248.

Α' ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ

Ὅριστική

Ἐνεστώσ	Παρατατικός	Μέλλων διαρκῆς	Μέλλ. στιγμ.
λύ-ω	ἔ-λυ-ον (-α)	θὰ λύ-ω	θὰ λύ-σω
λύ-εις	ἔ-λυ-ες	θὰ λύ-ης	θὰ λύ-σης
λύ-ει	ἔ-λυ-ε	θὰ λύ-ῃ	θὰ λύ-σῃ
λύ-ομεν	ἔ-λύ-ομεν	θὰ λύ-ωμεν	θὰ λύ-σωμεν
λύ-ετε	ἔ-λύ-τε	θὰ λύ-ετε	θὰ λύ-σετε
λύ-ουν (-ουσι)	ἔ-λυ-ον	θὰ λύ-ουν	θὰ λύ-σουν
Ἀόριστος	Παρακείμεν.	Ἐπερσυντέλικος	Τετελ. μέλλων
ἔ-λυ-σα	ἔχω λύσει	εἶχον (α) λύσει	θὰ ἔχω λύσει
ἔ-λυ-σες	ἔχεις λύσει	εἶχες λύσει	θὰ ἔχῃς λύσει
ἔ-λυ-σε	ἔχει λύσει	εἶχε λύσει	θὰ ἔχῃ λύσει
ἔ-λύ-σαμεν	ἔχομεν λύσει	εἶχομεν λύσει	θὰ ἔχωμεν λύσει
ἔ-λύ-σατε	ἔχετε λύσει	εἶχετε λύσει	θὰ ἔχετε λύσει
ἔ-λυ-σαν	ἔχουν λύσει	εἶχον (-αν) λύσει	θὰ ἔχουν λύσει

Ὑποτακτική

Ἐνεστώσ	Ἀόριστος	Παρακείμενος
(να) λύ-ω	(να) λύ-σω	(να) ἔχω λύσει
(να) λύ-ῃς	(να) λύ-σῃς	(να) ἔχῃς λύσει
(να) λύ-ῃ	(να) λύ-σῃ	(να) ἔχῃ λύσει
(να) λύ-ωμεν	(να) λύ-σωμεν	(να) ἔχωμεν λύσει
(να) λύ-ετε	(να) λύ-σετε	(να) ἔχετε λύσει
(να) λύ-ουν (-ουσι)	(να) λύ-ουν (-ουσι)	(να) ἔχουν λύσει

Εὐκτική

Ἐνεστώς	Ἀόριστος	Παρακείμενος
εἶθε νὰ λύω	εἶθε νὰ λύσω	εἶθε νὰ ἔχω λύσει
εἶθε νὰ λύης κτλ.	εἶθε νὰ λύσης κτλ.	εἶθε νὰ ἔχῃς λύσει κτλ.

Προστακτική

Ἐνεστώς	Ἀόριστος	Παρακείμενος
(σὺ) λῦ-ε	λῦ-σε	ἔχε λύσει (ἢ ἔχε λυμένον)
(σεῖς) λύ-ετε	λύ-σατε (-σετε)	ἄς ἔχετε λύσει (ἢ ἄς ἔχετε λυμένον)

Μετοχή

Ἐνεστώς : λύ-ων, λύ-ουσα, λῦ-ον

Ἀόριστος : λύσας, λύσασα, λῦσαν.

Β' ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ

249.

Ὀριστική

Ἐνεστώς	Παρατατικός	Μέλλον διαρκῆς	Μέλλ. στιγμ.
λύ-ομαι	ἐ-λυ-όμεν	θὰ λύ-ομαι	θὰ λυ-θῶ
λύ-εσαι	ἐ-λύ-εσο	θὰ λύ-εσαι	θὰ λυ-θῆς
λύ-εται	ἐ-λύ-ετο	θὰ λύ-εται	θὰ λυ-θῆ
λυ-όμεθα	ἐ-λυ-όμεθα	θὰ λυ-όμεθα	θὰ λυ-θῶμεν
λύ-εσθε	ἐ-λύ-εσθε	θὰ λύ-εσθε	θὰ λυ-θῆτε
λύ-ονται	ἐ-λύ-οντο	θὰ λύ-ονται	θὰ λυ-θούν
Ἀόριστος	Παρακείμεν.	Ἐπερσυντέλικος	Τετελ. μέλλ.
ἐ-λύ-θην	ἔχω λυθῆ	εἶχον λυθῆ	θὰ ἔχω λυθῆ
ἐ-λύ-θης	ἔχεις λυθῆ	εἶχες λυθῆ	θὰ ἔχῃς λυθῆ
ἐ-λύ-θη	ἔχει λυθῆ	εἶχε λυθῆ	θὰ ἔχῃ λυθῆ
ἐ-λύ-θημεν	ἔχομεν λυθῆ	εἶχομεν λυθῆ	θὰ ἔχωμεν λυθῆ
ἐ-λύ-θητε	ἔχετε λυθῆ	εἶχετε λυθῆ	θὰ ἔχετε λυθῆ
ἐ-λύ-θησαν	ἔχουν λυθῆ	εἶχον λυθῆ	θὰ ἔχουν λυθῆ

Ὑποτακτικὴ

Ἐνεστῶς	Ἀόριστος	Παρακείμενος
(νά) λύ-ωμαι	(νά) λυ-θῶ	(νά) ἔχω λυθῆ
(νά) λύ-εσαι	(νά) λυ-θῆς	(νά) ἔχης λυθῆ
(νά) λύ-εται	(νά) λυ-θῆ	(νά) ἔχη λυθῆ
(νά) λυ-ώμεθα	(νά) λυ-θῶμεν	(νά) ἔχωμεν λυθῆ
(νά) λύ-εσθε	(νά) λυ-θῆτε	(νά) ἔχετε λυθῆ
(νά) λύ-ονται	(νά) λυ-θοῦν	(νά) ἔχουν λυθῆ

Εὐκτικὴ

Ἐνεστῶς	Ἀόριστος	Παρακείμενος
εἶθε νά λύωμαι	εἶθε νά λυθῶ	εἶθε νά ἔχω λυθῆ
εἶθε νά λύεσαι	εἶθε νά λυθῆς	εἶθε νά ἔχης λυθῆ
κτλ.	κτλ.	κτλ.

Προστακτικὴ

Ἐνεστῶς	Ἀόριστος	Παρακείμενος
(σὸν) λύ-ου	λύ-σου	ἔχε λυθῆ
(σεῖς) λύ-εσθε	λυ-θῆτε	ἄς ἔχετε λυθῆ

Μετοχή

Ἐνεστῶς	: λυόμενος, λυομένη, λυόμενον
Ἀόριστος	: λυθείς, λυθείσα, λυθέν
Παρακείμενος	: (λε) λυμένος, -η, -ον.

Παρατηρήσεις

εἰς τὸν σχηματισμὸν τῶν φωνηεντολήκτων ρημάτων

250. Ἀπὸ τὸν πίνακα τῆς κλίσεως τοῦ ρήματος λύω καὶ λύομαι παρατηροῦμεν τὰ ἑξῆς:

251. Α' *Εἰς τὴν ἐνεργητικὴν φωνήν*

1) Ὁ ἐνεστιῶς τῆς ὀριστικῆς (λύω) ἔχει καταλήξεις:

-ω, -εις, -ει, -ομεν, -ετε, -ουν, ὁ δὲ παρατατικός (ἐ-λυ-ον) ἔχει καταλήξεις: -ον (-α), -ες, -ε, -ομεν, -ετε, -ον (-αν).

2) Ὁ ἐνεστώδης τῆς ὑποτακτικῆς καὶ τῆς εὐκτικῆς (νά λύ-ω, εἴθε νά λύ-ω) καὶ ὁ μέλλων διαρκῆς τῆς ὀριστικῆς (θά λύω) ἔχουν κοινὰς καταλήξεις: -ω, -ης, -η, -ομεν, -ετε, -ουν, ἤτοι ὁμοίᾳς μὲ τὰς καταλήξεις τοῦ ἐνεστώτος τῆς ὀριστικῆς, ἀλλὰ μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι τὸ εἰ γίνεται ἠ εἰς τὸ β' καὶ γ' ἐνικὸν καὶ τὸ ο γίνεται ω εἰς τὸ α' πληθυντικόν.

3) Ὁ ἐνεστώδης τῆς προστακτικῆς ἔχει καταλήξεις: -ε, -ετε (λύ-ε, λύ-ετε) καὶ ὁ ἐνεστώδης τῆς μετοχῆς: -ων, -ουσα, -ον (ὁ λύ-ων, ἡ λύ-ουσα, τὸ λύ-ον).

4) Ὁ ἀόριστος εἰς ὅλας τὰς ἐγκλίσεις καὶ ὁ μέλλων σιγμιαῖος τῆς ὀριστικῆς λαμβάνουν πρὸ τῶν καταλήξεων ἔν σ, τὸ ὁποῖον λέγεται χρονικὸς χαρακτῆρ.

Τοιοῦτοτρόπως ὁ ἀόριστος τῆς ὀριστικῆς ἔχει μετὰ τοῦ χρονικοῦ χαρακτῆρος καταλήξεις: -σα, -σες, -σε, -σαμεν, -σατε, -σαν, ὁ ἀόριστος τῆς ὑποτακτικῆς καὶ ὁ μέλλων σιγμιαῖος τῆς ὀριστικῆς: -σω, -σῃς, -σῃ, -σωμεν, -σετε, -σουν, ὁ ἀόριστος τῆς προστακτικῆς: -σε, -σατε καὶ ὁ ἀόριστος τῆς μετοχῆς: -σας, -σασα, -σαν.

5) Ὁ ἄκλιτος τύπος (λύσει), ὁ ὁποῖος πηγαίνει μαζὶ μὲ τὸ βοηθητικὸν ρῆμα ἔχω εἰς τὸν παρακείμενον, ὑπερσυντέλικον καὶ τετελ. μέλλοντα ἔχει κατάληξιν -σει, δηλαδὴ λαμβάνει καὶ αὐτὸς τὸν χρονικὸν χαρακτῆρα σ.

252.

B' Εἰς τὴν παθητικὴν φωνὴν

1) Ὁ ἐνεστώδης τῆς ὀριστικῆς (λύ-ομαι) ἔχει καταλήξεις: -ομαι, -εσαι, -εσαι, -όμεθα, -εσθε, -ονταί, ὁ δὲ παρατατικός: -όμεν, -εσο, -ετο, -όμεθα, -εσθε, -οντο.

2) Ὁ ἐνεστώδης τῆς ὑποτακτικῆς καὶ τῆς εὐκτικῆς (νά λύ-ομαι, εἴθε νά λύ-ομαι) καὶ ὁ μέλλων διαρκῆς τῆς ὀριστικῆς (θά λύ-ομαι) ἔχουν κοινὰς καταλήξεις: -ομαι, -ισαι, -εσαι, -όμεθα, -εσθε, -ονται, ἤτοι ὁμοίᾳς μὲ τὰς καταλήξεις τοῦ

ἐνεστώτος τῆς ὀριστικῆς, ἀλλὰ μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι τὸ ο γίνεται ω εἰς τὸ ἀ' ἐνικόν, καὶ εἰς τὸ ἀ' καὶ γ' πληθυντικόν.

3) Ὁ ἐνεστώτης τῆς προστακτικῆς ἔχει καταλήξεις -ου, -εσθε (λύ-ου, λύ-εσθε) καὶ τῆς μετοχῆς -όμενος, -ομένη, -όμενον (λυ-όμενος, λυ-ομένη, λυ-όμενον).

4) Ὁ παθητικὸς ἄοριστος τῆς ὀριστικῆς σχηματίζεται μὲ τὰς ἑξῆς καταλήξεις εἰς τὰ διάφορα πρόσωπα: ἐνικοῦ ἀ' -ν, β' -ς, γ' (χωρὶς κατάληξιν) — πληθ. ἀ' -μεν, β' -τε, γ' -σαν. Ἀλλὰ πρὸ τῶν καταλήξεων τούτων λαμβάνει τὸ θη-, τὸ ὁποῖον λέγεται πρόσφυμα. Τοιοιυτρόπως αἱ καταλήξεις μαζὶ μὲ τὸ πρόσφυμα γίνονται: -θην, -θης, -θη, -θημεν, -θητε, -θησαν.

5) Τὸ πρόσφυμα -θη εἰς τὸν παθητικὸν ἄοριστον τῆς ὑποτακτικῆς συναίρεται μὲ τὰς καταλήξεις καὶ τοιοιυτρόπως σχηματίζονται αἱ συνηρημέναι καταλήξεις: -θῶ, -θῆς, -θῆ, -θῶμεν, -θῆτε, -θοῦν. Τὰς ἰδίας καταλήξεις ἔχει καὶ ὁ ἄοριστος τῆς εὐκτικῆς (εἶθε γὰρ λυθῶ), καθὼς καὶ ὁ μέλλον σιγμιαῖος τῆς ὀριστικῆς (θα λυθῶ).

6) Ὁ παθητικὸς ἄοριστος τῆς προστακτικῆς σχηματίζει τὸ μὲν β' ἐνικόν (λύ-σου) μὲ κατάληξιν -σου, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπάρχει ὁ χρονικὸς χαρακτῆρ σ, τὸ δὲ β' πληθ. (λυ-θηῆτε) μὲ κατάληξιν -θηῆτε, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπάρχει τὸ πρόσφυμα θη.

7) Ὁ παθητικὸς ἄοριστος τῆς μετοχῆς σχηματίζεται μὲ τὰς καταλήξεις -θείς, -θεῖσα, -θέν. Αὗται προέκυψαν ἀπὸ τὸ πρόσφυμα θη, τὸ ὁποῖον ἔπαθε συστολήν καὶ ἔγινε θε- καὶ συνηρέθη μὲ τὰς ἀρχικὰς καταλήξεις: ὁ λυ-θείς, ἡ λυ-θεῖσα, τὸ λυ-θέν.

8) Ὁ ἄκλιτος τύπος (λυθῆ) ὁ ὁποῖος πηγαίνει μαζὶ μὲ τὸ βοηθητικὸν ρῆμα ἔχω εἰς τὸν παρακείμενον, τὸν ὑπερσυντέλικον καὶ τὸν τετέλ. μέλλοντα σχηματίζεται μὲ τὸ θέμα λυ- καὶ μὲ τὴν κατάληξιν -θη (: ἔχω λυθῆ, εἶχον λυθῆ, θὰ ἔχω λυθῆ).

9) Ἡ μετοχὴ τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου (λε-λυ-μένος) σχηματίζεται μὲ τὸ θέμα, μὲ τὸν ἀναδιπλασιασμόν πρὸ αὐτοῦ, καὶ μὲ τὰς καταλήξεις -μένος, -μένη, -μένον.

253. Μερικά φωνηεντόληκτα ρήματα προσλαμβάνουν και εν σ πρό τοῦ θ τῶν καταλ. τοῦ παθ. ἀορίστου: ἀκούω, ἠκούσθη, θὰ ἀκουσθῶ, νὰ ἀκουσθῶ, ἀκουσθῆτε, ἔχω ἀκουσθῆ κτλ.

Ὅμοίως τὰ ρήματα: κρούω, λούω, χροίω, κλείω κ.ἄ.

Τὰ ρήματα ταῦτα λαμβάνουν σ και ἔμπρὸς ἀπὸ τὴν κατάληξιν -μενος τῆς μετοχῆς τοῦ παθ. παρακειμένου: ἀκουσμένος, (λε)λουσμένος, (κε)κλεισμένος.

Ἄλλοι τύποι

254. Ὁ παρακειμένος, ὁ ὑπερσυντέλικος και ὁ τετελ. μέλλων εἰς τὴν παθητικὴν φωνὴν σχηματίζονται και ὡς ἑξῆς:

Ὅριστικὴ

Παρακείμ. εἶμαι (λε)λυμένος, εἶσαι (λε)λυμένος, εἶναι (λε)λυμένος, εἶμεθα (λε)λυμένοι, εἶσθε (λε)λυμένοι, εἶναι (λε)λυμένοι.

Ὑπερσυντελ. ἤμην (λε)λυμένος, ἤσο (λε)λυμένος, ἤτο (λε)λυμένος, εἶμεθα (λε)λυμένοι, εἶσθε (λε)λυμένοι, εἶναι (λε)λυμένοι.

Τετελ. μέλλ. θὰ εἶμαι (λε)λυμένος, θὰ εἶσαι (λε)λυμένος κτλ.

Ὑποτακτικὴ

Παρακείμ. νὰ εἶμαι (λε)λυμένος, νὰ εἶσαι (λε)λυμένος κτλ.

Προστακτικὴ

Παρακείμ. ἄς εἶσαι (λε)λυμένος, ἄς εἶσθε (λε)λυμένοι.

Σημ. Οἱ παραπάνω τύποι σχηματίζονται μὲ τὸ βοηθ. ρ. εἶμαι και μὲ τὴν μετοχὴν τοῦ παθ. παρακειμένου. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ μετοχὴ λαμβάνει κάθε φοράν τὸ γένος και τὸν ἀριθμὸν τοῦ ὑποκειμένου: ἐγὼ (ὁ Πέτρος) εἶμαι κρωμένος, σὺ (ἡ Μαρία) εἶσαι κρωμένη, ἡ θύρα εἶναι (κε)κλεισμένη, τὸ πρόβλημα εἶναι (λε)λυμένον, αἱ θύραι εἶναι (κε)κλεισμέναι τὰ προβλήματα εἶναι (λε)λυμένα κτλ.

Φωνηεντόληκτα ρήματα κλινόμενα κατὰ τὸ λύω

255. Κατὰ τὸ ρ. λύω κλινονται ρήματα λήγοντα: 1) εἰς -ύω: δύω, ἐκδύω, ἐνδύω, ἰδρύω, μὴνύω κ. ἄ. 2) εἰς -ίω: κυλίω,

χρίω, ἐπιχρίω κ.ἄ. 3) εἰς **-εῖω**: κλείω, ἀποκλείω. 4) εἰς **-εῦω**: ἄλιεύω, βασιλεύω, δουλεύω, κλαδεύω, παιδεύω κ.ἄ. 5) εἰς **-αύω**: παύω, ἀναπαύω, ἀπολαύω. 6) εἰς **-ούω**: ἀκούω, κρούω, λούω κ.ἄ. 7) εἰς **-αίω**: καίω, κλαίω (μὲ ἀόρ. ἔ-καυσ-α, ἔ-κλαυσ-α. 8) εἰς **-έω** ἄσυναίρετα μὲ μονοσύλλ. θέμα: πνέω, πλέω, ρέω (μὲ ἀόρ. ἔ-πλευσ-α, ἔ-πνευσ-α, ἔρρευσα). Ὁμοίως κλίνονται ὅλα τὰ εἰς **-ωνω** καὶ μερικὰ ἄλλα εἰς **-νω**, ἀρχικῶς φωνηεντόληκτα: βεβαιώνω, δυναμώνω, ἐλευθερώνω, κρυώνω (ἀόρ. ἔβεβαίωσα, ἔδυνάμωσα) — ἀφήνω, δέτω, σβήνω, χύνω, ψήνω (ἀόρ. ἄφησα, ἔδεσα, ἔσβυσα, ἔχυσα, ἔψησα).

ΑΣΚΗΣΙΣ 95. — Κατὰ τὸ ρ. λύω καὶ λύομαι γράψε τὸ ρ. παιδεύω καὶ παιδεύομαι εἰς ὅλους τοὺς χρόνους, τὰ πρόσωπα καὶ τὰς ἐγκλίσεις.

ΑΣΚΗΣΙΣ 96. — Κάμε ἓνα πίνακα τῶν καταλήξεων τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς εἰς ὅλα τὰ πρόσωπα, ὧν τῶν χρόνων καὶ ὧν τῶν ἐγκλίσεων. Κάμε παρόμοιον πίνακα τῶν καταλήξεων τῆς παθητικῆς φωνῆς.

ΚΛΙΣΙΣ ΤΩΝ ΣΥΜΦΩΝΟΛΗΚΤΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ

1. Ρήματα μὲ χαρακτῆρα κ, γ, χ (οὐρανικόληκτα)

256.	Ἐνεργητικὴ φωνή	Παθητικὴ φωνή
Ὅριστικῆ	ἀόριστος ἔ-πλεξα	ἐ-πλέχθην
	μέλλ. στιγμ. θὰ πλέξω	θὰ πλεχθῶ
	παρακείμε. ἔχω πλέξει	ἔχω πλεχθῆ
Ὑποτακτ.	ἀόριστος νὰ πλέξω	νὰ πλεχθῶ
Προστακτ.	ἀόριστος πλέξε	πλέξου, πλεχθῆτε
Μετοχῆ	ἀόριστος πλέξας	πλεχθεὶς
	παρακείμε. —	(πε)πλεγμένος

257. Ὅσα ρήματα ἔχουν οὐρανικὸν χαρακτῆρα κ, γ, χ (δηλ. τὰ οὐρανικόληκτα) παθαίνουν τὰς ἐξῆς μεταβολάς:

α') Ὁ χαρακτῆρ τοῦ ρήματος κ, γ, χ ἐνώνεται μὲ τὸν χρονικὸν χαρακτῆρα σ εἰς ξ: ἔ-πλεξα, θὰ πλέξω, ἔχω πλέξει κτλ.

β') Ὁ χαρακτῆρ τοῦ ρήματος κ, γ ἐμπρὸς ἀπὸ τὸ θ τοῦ παθητ. ἀορ. γίνεται χ: ἐπλέχθην, θὰ πλεχθῶ, ἔχω πλεχθῆ κτλ.

γ') Ἐπίσης ὁ χαρακτήρ κ, χ ἔμπρὸς ἀπὸ τὴν κατάληξιν -μένος τῆς μετοχῆς τοῦ παθ. παρακ. γίνεται γ: (πε)πλεγμένος, (δε)διωγμένος, (βε)βρεγμένος.

Καθ' ὅλα τὰ ἄλλα κλίνονται καὶ τὰ οὐρανικόληκτα ὅπως τὰ φωνηεντόληκτα: λύω - λύομαι.

Ρήματα οὐρανικόληκτα: ἀνοίγω, βήγω, βρέχω, δέχομαι, διώκω, ὀρέγομαι, στέργω, φλέγω, φρύγω, ψέγω, ψύχω κ.ἄ.

Εἰς ταῦτα ἀνήκουν καὶ ὅσα τελειώνουν εἰς -σσω ἢ -τιω καὶ μερικὰ εἰς -ζω: ἀλλάσσω, κηρύσσω, πράττω, ταράσσω, φυλλάττω, χαράσσω — ἀρπάζω, κράζω, μασίζω, στηρίζω, τρομάζω, τινάζω, σφάζω κ.ἄ.

ΑΣΚΗΣΙΣ 97. — 1) Κλίνει τὸ ρ. πράττω εἰς ὅλους τοὺς χρόνους καὶ εἰς ὅλας τὰς ἐγκλίσεις. — 2) Κλίνει τὸ ρ. πράττομαι εἰς ὅλους τοὺς χρόνους καὶ εἰς ὅλας τὰς ἐγκλίσεις.

2. Ρήματα με χαρακτήρα π, β, φ, (χειλικόληκτα)

258.	Ἐνεργητικὴ φωνὴ	Παθητικὴ φωνὴ
Ὅριστικὴ	ἀόριστος ἔ-τριψα	ἔ-τριφθῆν
	μέλλ. στιγμ. θὰ τρίψω	θὰ τριφθῶ
	παρακείμεν. ἔχω τρίψει	ἔχω τριφθῆ
ὑποτακτικ.	ἀόριστος γὰ τρίψω	γὰ τριφθῶ
Προστακτικ.	ἀόριστος τρίψε	τριψου, τριφθῆτε
Μετοχὴ	ἀόριστος τρίπας	τριφθεὶς
	παρακείμεν. —	(τε)τριμμένος

259. Ὅσα ρήματα ἔχουν χειλικὸν χαρακτήρα π, β, φ, (δηλ. τὰ **χειλικόληκτα**) παθαίνουν τὰς ἐξῆς μεταβολάς:

α') Ὁ χαρακτήρ π, β, φ ἐνώνεται μετὰ τὸν χρονικὸν χαρακτήρα σ εἰς ψ: ἔτριψα, θὰ τρίψω, ἔχω τρίψει κτλ.

β') Ὁ χαρακτήρ π, β ἔμπρὸς ἀπὸ τὸ θ τοῦ παθ. ἀορίστου γίνεται φ: ἐτριφθῆν, θὰ τριφθῶ, ἔχω τριφθῆ κτλ.

γ') Ἐπίσης ὁ χαρακτήρ π, β, φ ἔμπρὸς ἀπὸ τὴν κατάληξιν -μένος τῆς μετοχῆς τοῦ παθ. παρακ. γίνεται μ: τειτριμμένος. Ὡστε ἡ μετοχὴ τοῦ παθ. παρακ. τῶν χειλικόληκτων τελειώνει εἰς -μμένος (με δύο μ): (γε)γραμμένος, (βε)βλαμμένος.

Καθ' ὅλα τὰ ἄλλα κλίνονται καὶ τὰ χειλικόληκτα ὅπως τὰ φωνηεντόληκτα: λύω, λύομαι.

Ρήματα χειλικόληκτα: ἀλείψω, ἀμείβω, γλύφω, γράφω, θλίβω, λείπω, μέμφομαι, πέμπω κ.ἄ.

Εἰς ταῦτα ἀνήκουν καὶ ὅσα τελειώνουν εἰς -πιω: ἀσιτράπιω, βάπιω, βλάπιω, καλύπιω, κρύπιω, ράπιω, ρίπιω.

ΑΣΚΗΣΙΣ 98.— 1) Γράψε τὴν μετοχὴν τοῦ παθ. παρακ. τῶν ρημάτων: γράφω, θλίβω, λείπω, βάπιω, βλάπιω, καλύπιω, κρύπιω, ράπιω. 2) Κλίνε τὸ ρ. κρύπιω εἰς ὅλους τοὺς χρόνους καὶ εἰς ὅλας τὰς ἐγκλίσεις ἐνεργ. καὶ παθ. φωνῆς.

3. Ρήματα μὲ χαρακτηριστῆρα τ, δ, θ (ὀδοντικόληκτα)

260.	Ἐνεργητικὴ φωνὴ	Παθητικὴ φωνὴ
Ὀριστικὴ	ἀόριστος ἔ-πεισα	ἔ-πεισθην
	μέλλ. στιγμ. θὰ πείσω	θὰ πεισθῶ
	παρακείμεν. ἔχω πείσει	ἔχω πεισθῆ
Ὑποιακτ.	ἀόριστος γὰ πείσω	γὰ πεισθῶ
Προσιακτ.	ἀόριστος πείσει	πεισόν, πεισθῆτε
Μετοχὴ	ἀόριστος πείσας	πεισθεῖς
	παρακείμεν. —	πε-πεισμένοι

261. Ὅσα ρήματα ἔχουν ὀδοντικὸν χαρακτ. τ, δ, θ, (δηλ. τὰ ὀδοντικόληκτα) παθαίνουν τὰς ἐξῆς μεταβολάς:

α') Ὁ χαρακτῆρ τ, δ, θ ἀποβάλλεται ἔμπρὸς ἀπὸ τὸν χρόν. χαρακτῆρα σ: ἔ-πειθ-σα = ἔπεισα, θὰ πείσω, ἔχω πείσει κτλ.

β') Ὁ χαρακτ. τ, δ, θ, ἔμπρὸς ἀπὸ τὸ θ τοῦ παθ. ἀορίστου γίνεται παντοῦ σ: ἐπεισθην, θὰ πεισθῶ, ἔχω πεισθῆ κτλ.

γ') Ἐπίσης ὁ χαρακτ. τ, δ, θ ἔμπρὸς ἀπὸ τὸ -μένος τῆς μετοχῆς τοῦ παθ. παρακ. γίνεται σ: (πε)πεισμένος.

Καθ' ὅλα τὰ ἄλλα κλίνονται καὶ τὰ ὀδοντικόληκτα, ὅπως τὰ φωνηεντόληκτα: λύω, λύομαι.

Ρήματα ὀδοντικόληκτα: ἀλέθω, θέτω, πείθω, πλάθω, διαφεύδω κ.ἄ. Εἰς ταῦτα ἀνήκουν καὶ πολλὰ εἰς -ζω: ἀγοράζω, ἀναγκάζω, δοξάζω, ἐξειάζω, σκεπάζω, ὠριμάζω — ἀνθίζω, δροσίζω, ἐλπίζω, κερδίζω, ποτίζω, στολίζω — ἀγωνίζομαι, μεταχειρίζομαι, προφασίζομαι.

262. **Παρατήρησις.** Ὅλα τὰ εἰς -ίζω ρήματα γράφονται μὲ ἰ (ὅπως τὰ παραπάνω). Ἐξαιροῦνται τὰ ἑξῆς: ἀθροίζω, δανείζω, ἀναβλύζω (ἢ ἀναβρῦζω), γογγύζω, κατακλύζω, δακρῦζω, κελαρῦζω, συγχύζω.

ΑΣΚΗΣΙΣ 99. — Κλίνε τὸ ρῆμα δοξάζω εἰς ὅλους τοὺς χρόνους τῆς ἐνεργητικῆς καὶ παθητικῆς φωνῆς.

4. Ρήματα μὲ χαρακτηριστὰ λ, ρ, μ, ν

(ὕγρόληκτα καὶ ἐνρινόληκτα)

α') Ὁ ἐνεστώσ ἐνεργητ. καὶ παθητ. φωνῆς

263.	Ἐνεργητικὴ φωνή	Παθητικὴ φωνή
Ὅριστικῆ	ἐνεστώσ: ἀγγέλλ-ω	ἀγγέλλ-ομαι
	παρατατ: ἤγγελλ-ον	ἤγγελλ-όμεν
	μέλλ. διαρκῆς: θὰ ἀγγέλλ-ω	θὰ ἀγγέλλ-ομαι
Ὑποτακτ.	ἐνεστώσ: νὰ ἀγγέλλ-ω	νὰ ἀγγέλλ-ομαι
Προστακτ.	ἐνεστώσ: ἄγγελλ-ε	ἄς ἀγγέλλ-εσαι
Μειοχῆ	ἐνεστώσ: ὁ ἀγγέλλ-ων	ἀγγελλ-όμενος

Τὰ ὑγρόληκτα καὶ ἐνρινόληκτα ρήματα εἰς τὴν ὀριστικὴν τοῦ ἐνεστώτος λήγουν:

1) Εἰς -λω ἢ εἰς -λλω. Τὰ ρ. θέλω, ὀφείλω καὶ τὸ ἀπρόσωπον μέλει (μὲ μέλει, δὲν μὲ μέλει) γράφονται μὲ ἓνα λ. Ὅλα τὰ ἄλλα ρήματα εἰς -λλω ἔχουν λλ εἰς τὸν ἐνεστώτα, τὸν παρατατικὸν καὶ τὸν διαρκῆ μέλλοντα: βάλλω (ἀναβάλλω, ἐκβάλλω κτλ.), σφάλλω, ψάλλω, ἀγγέλλω, μέλλω, στέλλω κ.ἄ. Εἰς τοὺς ἄλλους χρόνους γράφονται μὲ ἓν λ.

2) εἰς -αίνω: βαίνω (ἀναβαίνω, διαβαίνω κτλ.), λιπαίνω, μαραίνω, ξηραίνω, πικραίνω, σημαίνω, φαίνομαι κ.ἄ. Τὸ ρ. ὅμως μένω γράφεται μὲ ε (καθὼς καὶ τὸ δένω, τὸ ὄποιον κλίνεται κατὰ τὸ λύω).

3) εἰς -ίνω: κλίνω, κρῖνω. — 4) εἰς εἶνω: τείνω, (προτείνω, συντείνω). — 5) εἰς -ύνω: ἀμβλύνω, ἐνθαρρύνω, λεπύνω, ὀξύνω, πλύνω κ.ἄ.

- 6) εἰς **-αἶρω** : *αἶρω* (= σηκώνω), *χαίρω* κ.ἄ. (μὲ *αι*).
 7) εἰς **-έρω** : *θέρω*, *φέρω* (*ἀναφέρω*, *διαφέρω* κ.ἄ.) (μὲ *ε*).
 8) εἰς **-εἶρω** : *ἐγείρω*, *σπείρω*, *φθειρώ* (μὲ *ει*).
 9) εἰς **-ύρω** : *σύρω* (*ἀνασύρω*, *διασύρω* κτλ.) (μὲ *υ*).
 10) εἰς **-μνω** ἢ **-μω** : *κάμνω*, *νέμω*, (*διανέμω*), *τρέμω* κ.ἄ.

264. Τὰ ῥήματα αὐτὰ διατηροῦν τὸ θέμα τοῦτο τοῦ ἐνεστῶτος εἰς ὅλους τοὺς χρόνους, οἱ ὅποιοι σχηματίζονται μὲ αὐτὸ, δηλ. εἰς τὸν ἐνεστῶτα ὄλων τῶν ἐγκλίσεων, εἰς τὸν παρατατικὸν καὶ τὸν διαρκῆ μέλλοντα ἐνεργητ. καὶ παθητ. φωνῆς.

β') Ὁ ἀόριστος τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς

Ἐνεστῶς

Ἀόριστος

ἀγγέλλ-ω

Ὀριστική : ἡγγεῖλ-α, ἡγγεῖλ-ες, ἡγγεῖλ-ε
 ἡγγεῖλ-αμεν, ἡγγεῖλ-ατε, ἡγγεῖλ-αν.

Ὑποτακτ. : νὰ ἡγγεῖλ-ω, -ης, -η κτλ.

Προστακτ. : σὺ ἡγγεῖλ-ε, σεῖς ἡγγεῖλ-ατε.

Μετοχή : ἡγγεῖλας, ἡγγεῖλασα, ἡγγεῖλαν.

θερμαίνω

Ὀριστική : ἐ-θέρμαν-α. Ὑποτακτ. νὰ θερμάν-ω.

Προστακτ. : θέρμαν-ε. Μετοχή : θερμάνας,

θερμάνασα, θερμάναν.

κρίνω

Ὀριστική : ἔ-κριν-α. Ὑποτακτ. νὰ κρί-νω.

Προστακτ. : κρίν-ε. Μετοχή : κρίνας, κρίνασα,

κρίναν.

226. Τὰ ὑγρόληκτα καὶ ἐνρινόληκτα ῥήματα εἰς τὸν ἀόριστον τῆς ἐνεργ. φωνῆς δὲν λαμβάνουν χρονικὸν χαρ. σ, ἀλλ' ἔχουν καταλήξεις : -α, -ας, -ε, -αμεν, -ατε, -αν. Ἐκτείνουσι ὅμως τὸ πρὸ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ῥήματος βραχὺ φωνῆεν, ἥτοι τὸ ε εἰς η τὸ ι βραχὺ εἰς ι μακρόν, τὸ υ βραχὺ εἰς υ μακρόν, ἐπίσης δὲ τὸ αι μεταβάλλουσι εἰς α μακρόν : ἀγγέλλω - ἡγγεῖλα, σιέλλω - ἔστειλα, μένω - ἔμεινα, διανέμω - διένειμα, κρίνω - ἔκρινα, πλύνω - ἔπλυνα, θερμαίνω - ἐθέρμανα, σημαίνω - ἐσήμανα. Τὸ ἴδιον γίνεται καὶ εἰς τὸν στιγμιαίον μέλλοντα : θὰ ἡγγεῖλω κτλ.

267.

γ') Παθητ. άόριστος
καί μετοχή τοῦ παθητ. παρακειμένου

Ἐνεστώς	Παθητ. άόρ.	Μετοχή παθ. παρακειμ.
ἀγγέλλομαι	ἠγγέλθη	ἠγγελμένος
σύρομαι	ἐσύρθη	συρμένος
θερμαίνομαι	ἐθερμάνθη	θερμασμένος
ὑφαίνομαι	ὑφάνθη	ὑφασμένος
ἀπολυμαίνομαι	ἀπελυμάνθη	ἀπολυμασμένος

1) Ὁ χαρακτήρ λ, ρ, ν πρὸ τοῦ θ τοῦ παθητικοῦ άόριστου διατηρεῖται ἀμετάβλητος (ἠγγέλθη, ἐσύρθη, ἐθερμάνθη).

2) Ὁ χαρακτήρ λ καί ρ πρὸ τῆς καταλήξεως -μενος τῆς μετοχῆς διατηρεῖται (ἠγγεμένος, συρμένος), ἐνῶ ὁ χαρακτήρ ν ἄλλοτε μὲν ἀφομοιώνεται πρὸ τοῦ μ: (με)μαραμμένος, ἄλλοτε δὲ τρέπεται εἰς σ: ὑφασμένος, ἀπολυμασμένος.

3) Τὰ ρήματα κλίνω, κρίνω καί πλύνω ἀποβάλλουν τὸν χαρακτήρα ν πρὸ τοῦ θ καί τοῦ μ, (ἐκλίθη, ἐκρίθη, ἐπλύθη — κεκλιμένος, ἐγκεκριμένος, (πε)πλυμένος.

Σημ. Τὰ ρήματα δέρω, στέλλω, φθείρω κ.ά. τὰ ὅποια ἔχουν μονοσύλλαβον θέμα μὲ φωνῆν ε ἢ ει, εἰς τὴν μετοχὴν τοῦ παθ. παρακειμένου τρέπουσι τὸ ε καί ει εἰς α: (δε)δαρμένος, (ἐ)σταλμένος, (ἐ)φθαρμένος, (διεφθαρμένος).

ΑΣΚΗΣΙΣ 100. — Κλίνε εἰς ἑλοῦς τοὺς χρόνους καί τὰς ἐγκλίσεις τὸ ρῆμα κρίνω εἰς τὴν ἐνεργητικὴν καί παθητικὴν φωνήν.

ΔΕΥΤΕΡΟΙ ΑΟΡΙΣΤΟΙ

1. Ἐνεργητικὸς άόριστος β'

268. Ἐνεστώς: *μανθάνω* — Ἀόριστος: *ἔμαθον*.

Μερικὰ ἐνεργητικὰ συμφωνόληκτα ρήματα σχηματίζουν τὸν άόριστον τῆς ὀριστικῆς μὲ καταλήξεις παρατατικοῦ -ον, -ες, -ε, -ομεν, -ετε, -ον ἀντὶ τῶν καταλήξεων -σα, -σας, -σε κτλ. Ὁ άόριστος αὐτὸς λέγεται *ἐνεργητικὸς άόριστος δεύτερος*. Λ.χ.

269. Ἐνεργητικὸς ἀόριστος β' τοῦ ρ. **μανθάνω**

Ὀριστική : ἔμαθον, ἔμαθες, ἔμαθε, ἐμάθομεν, ἐμάθειτε, ἔμαθον.

Ὑποτακτ. : νὰ μάθω, νὰ μάθης, νὰ μάθῃ,
νὰ μάθωμεν, νὰ μάθειτε, νὰ μάθουν.

Προστακτ. : σὺ μάθε, σεῖς μάθειτε.

Μετοχή : ὁ μαθὼν, ἡ μαθοῦσα, τὸ μαθόν.

Μέλλων στιγμ. : θὰ μάθω. Παρακείμε. : ἔχω μάθει κτλ.

Δηλαδή ὁ ἐνεργητικὸς ἀόριστος β' δὲν λαμβάνει χρονικὸν χαρακτηριστῆρα σ, ἀλλ' εἰς μὲν τὴν ὀριστικὴν ἔχει καταλήξεις παρατατικοῦ, εἰς δὲ τὰς ἄλλας ἐγκλίσεις ἔχει καταλήξεις ἐνεστώτος.

Εἰς τὴν μετοχὴν τοῦ ἀρσενικοῦ τονίζεται εἰς τὴν λήγουσαν μὲ ὀξεῖαν : ὁ μαθὼν. Ὁ μέλλων στιγμιαῖος καὶ ὁ ἄκλιτος τύπος, ὁ ὁποῖος συνοδεύει τὸ ρῆμα ἔχω εἰς τὸν παρακείμεν., σχηματίζονται ἐπίσης μὲ τὸ ἴδιον θέμα τοῦ ἀορ. β' : θὰ μάθω, ἔχω μάθει κτλ.

270. Συνήθη ρήματα μὲ ἐνεργητικὸν ἀόριστον β' εἶναι : ἀποθνήσκω - ἀπέθανον, πάσχω - ἔπαθον, πίνω - ἔπιον, τρώγω - ἔφαγον, φεύγω - ἔφυγον. Ἐπίσης τὰ ἀκόλουθα, τῶν ὁποίων ἢ προστακτικὴ εἰς τὸ β' ἐνικὸν τονίζεται εἰς τὴν λήγουσαν : λέγω - εἶπον, (ὑποτακτ. νὰ εἶπω, προστακτ. εἰπέ, μετ. εἰπὼν), βλέπω - εἶδον (ὑποτακτ. νὰ ἴδω, προστακτ. ἰδέ, μετ. ἰδὼν), ἔρχομαι - ἦλθον (ὑποτ. νὰ ἔλθω, προστ. ἐλθέ, μετοχὴ ἐλθὼν), λαμβάνω - ἔλαβον (ὑποτακτ. νὰ λάβω, προστακτ. λάβε καὶ λαβέ, μετοχὴ λαβὼν).

ΑΣΚΗΣΙΣ 101. — Γράψε τὸν ἐνεργητικὸν ἀόριστον β' τῶν ρημάτων βλέπω, λέγω καὶ ἔρχομαι εἰς ὅλας τὰς ἐγκλίσεις καὶ εἰς ὅλα τὰ πρόσωπα. Ἐπίσης τὸν στιγμιαῖον μέλλοντα καὶ παρακείμενον τῆς ὀριστικῆς τῶν ἰδίων ρημάτων.

2. Παθητικὸς ἀόριστος β'

271. Ἐνεστώσ : γράφομαι — παθητ. ἀόριστος : ἐ-γράφ-ην.

Μερικὰ παθητικὰ ρήματα συμφωνόληκτα σχηματίζουν τὸν ἀόριστον τῆς ὀριστικῆς μὲ καταλήξεις -ην, -ης, -η, -ημεν, -ητε, -ησαν, δηλ. χωρὶς θ, δηλ. μὲ πρόσφωνα η καὶ ὄχι θη. Ὁ ἀόριστος αὐτὸς λέγεται **παθητικὸς ἀόριστος β'**.

272. Παθητικὸς ἀόριστος β' τοῦ ρ. γράφομαι

Ἐοριστική : ἐγράφη, ἐγράφη, ἐγράφη,

ἐγράφημεν, ἐγράφητε, ἐγράφησαν.

ἘΥποτακτ. : νὰ γραφῶ, νὰ γραφῆς, νὰ γραφῆι,

νὰ γραφῶμεν, νὰ γραφῆτε, νὰ γραφοῦν

Προστακτ. : γράψου - γραφῆτε.

Μετοχή : γραφεῖς, γραφεῖσα, γραφέν.

Μέλλων στιγμ. : νὰ γραφῶ. Παρακείμεν. : ἔχω γραφῆ.

273. Συνήθη ρήματα μὲ παθ. ἀόριστον β' εἶναι : βάπτομαι - ἐβάπην, γράφομαι - ἐγράφη, θλίβομαι - ἐθλίβην, κόπτομαι - ἐκόπη, πλέκομαι - ἐπλάκη, πλήττομαι - ἐπλήγη, ἐκπλήττομαι - ἐξεπλάγη, τήκομαι - ἐτάκη, φαίνομαι - ἐφάνην, χαίρομαι - ἐχάρην, δέρομαι - ἐδάρη, κλέπτομαι - ἐκλάπη, στέλλομαι - ἐστάλην, στρέφομαι - ἐστράφη, τρέφομαι - ἐτρέφη, τρέπομαι - ἐτρέπη, σπείρομαι - ἐσάρην, φθείρομαι - ἐφθάρην. Κατὰ ταῦτα καὶ τὸ φωνηεντόληκτον καίομαι - ἐκάην.

274. Παρατηρήσεις. 1) Ὅσα ρήματα ἔχουν πρὸ τοῦ χαρακτηριστικοῦ ε, ει, αι τρέπουν αὐτὰ εἰς τὸν παθητικὸν ἀόριστον β' εἰς α : στέλλομαι - ἐστάλην, φθείρομαι - ἐφθάρην, χαίρομαι - ἐχάρην.

2) Ὅσα ρήματα ἔχουν παθητ. κ. ἀόρ. β', μὲ τὸ ἴδιον θέμα σχηματίζουν καὶ τὸν στιγμιαῖον μέλλοντα καὶ τὸν ἄκλιτον τύπον, ὁ ὁποῖος συνοδεύει τὸ ρ. ἔχω εἰς τὸν παρακείμενον, ὑπερσυντέλικον καὶ τετελ. μέλλοντα τῆς παθητ. φωνῆς : θὰ γραφῶ, θὰ γραφῶ — ἔχω γραφῆ, ἔχω χαρῆ.

ΑΣΚΗΣΙΣ 102.— Γράψε τὸν παθητ. ἀόριστον β' τῶν ρ. στέλλομαι, φθείρομαι καὶ χαίρομαι εἰς ὄλας τὰς ἐγκλίσεις καὶ εἰς ὄλα τὰ πρόσωπα. Ἐπίσης γράψε τὸν παθητ. στιγμιαῖον μέλλοντα καὶ τὸν παθητ. παρακείμενον τῆς ὀριστικῆς τῶν ἰδίων ρημάτων.

ΡΗΜΑΤΑ ΣΥΝΗΡΗΜΕΝΑ ἢ ΠΕΡΙΣΠΩΜΕΝΑ

1. Ρήματα εἰς -άω = ῶ (τιμάω = τιμῶ)

275. Ἐνεργητικὴ φωνή

ΟΡΙΣΤΙΚΗ

Ἐνεστῶς	Παρατατικός	Μέλλον διαρκῆς
τιμῶ (ά+ω)	ἐτίμων (α+ον)	θα τιμῶ
τιμῆς	ἐτίμας	θα τιμᾶς
τιμῆ	ἐτίμα	θα τιμῆ
τιμῶμεν	ἐτιμῶμεν	θα τιμῶμεν
τιμᾶτε	ἐτιμᾶτε	θα τιμᾶτε
τιμοῦν	ἐτίμων	θα τιμοῦν

ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ	ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗ	ΜΕΤΟΧΗ
Ἐνεστῶς	Ἐνεστῶς	Ἐνεστῶς
(νά) τιμῶ	—	ὁ τιμῶν
(νά) τιμῆς	τίμα (α+ε)	ἡ τιμῶσα
(νά) τιμῆ	—	τὸ τιμῶν
(νά) τιμῶμεν	—	
(νά) τιμᾶτε	τιμᾶτε (ά+ετε)	
(νά) τιμοῦν	—	

Παθητικὴ φωνή

ΟΡΙΣΤΙΚΗ

Ἐνεστῶς	Παρατατικός	Μέλλ. διαρκῆς
τιμῶμαι	ἐτιμώμην	θα τιμῶμαι
τιμᾶσαι	ἐτιμᾶσο	θα τιμᾶσαι
τιμᾶται	ἐτιμᾶτο	θα τιμᾶται
τιμώμεθα	ἐτιμώμεθα	θα τιμώμεθα
τιμᾶσθε	ἐτιμᾶσθε	θα τιμᾶσθε
τιμῶνται	ἐτιμῶντο	θα τιμῶνται

ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ	ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗ	ΜΕΤΟΧΗ
Ἔνεστώς	Ἔνεστώς	Ἔνεστώς
(να) τιμῶμαι	—	ὁ τιμώμενος
(να) τιμᾶσαι	ἄς τιμᾶσαι	ἡ τιμωμένη
(να) τιμᾶται	ἄς τιμᾶται	τὸ τιμώμενον
(να) τιμώμεθα	—	
(να) τιμᾶσθε	ἄς τιμᾶσθε	
(να) τιμῶνται	ἄς τιμῶνται	

Ὅμοίως κλίνονται : ἀπαντῶ, ἀποκτῶ, βροντῶ, γελῶ, διαπερῶ, διψῶ, ἐρωτῶ, κτυπῶ, κυβερνῶ, κυνηγῶ, μελετῶ, νικῶ, πεινῶ, πηδῶ, σπῶ, χαιρετῶ, χαλῶ κ.ἄ.

276. **Παρατηρήσεις.** Τὰ συνηρημένα ρήμ. εἰς *άω* (τιμά-ω) συναιροῦν τὸν χαρακτ. *α* μαζί μὲ τὸ φωνῆεν τῶν καταλήξεων εἰς τὸν ἔνεστώτα, παρατατικὸν καὶ μέλλοντα διαρκῆ ὡς ἐξῆς : $a + \omega = \omega$ (τιμάω = τιμῶ), $a + o = \omega$ (τιμάομεν = τιμῶμεν), $o + ou = ou$ (τιμάουσι = τιμοῦν), $a + e = a$ (τιμάετε = τιμᾶτε), $a + ei = a$ (τιμάει = τιμᾷ), $a + \eta = a$ (τιμάη = τιμᾷ).

ΑΣΚΗΣΙΣ 103.— Κλίνε τὰ ρήματα : ἀγαπῶ καὶ νικῶ εἰς τοὺς συνηρημένους χρόνους.

2. Ρήματα εἰς -έω = ῶ (κινέω = κινῶ)

277. Ἔνεργητικὴ φωνή

ΟΡΙΣΤΙΚΗ		
Ἔνεστώς	Παρατατικός	Μέλλ. διαρκῆς
κινῶ (έ+ω)	ἐκίνουσι (ε+ου)	θα κινῶ
κινεῖς	ἐκίνεις	θα κινῆς
κινεῖ	ἐκίνει	θα κινῆ
κινουμέν	ἐκινουμέν	θα κινῶμεν
κινεῖτε	ἐκινεῖτε	θα κινῆτε
κινούσιν	ἐκίνουσι	θα κινούσιν

ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ	ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗ	ΜΕΤΟΧΗ
Ἔνεστώς	Ἔνεστώς	Ἔνεστώς
(νά) κινῶ	—	ὁ κινῶν
(νά) κινῆς	κίνει	ἡ κινούσα
(νά) κινῆ	—	τὸ κινούν
(νά) κινῶμεν	—	
(νά) κινῆτε	κινεῖτε	
(νά) κινούν	—	

Παθητικὴ φωνή

ΟΡΙΣΤΙΚΗ

Ἔνεστώς	Παρατατικός	Μέλλ. διαρκῆς
κινούμαι	ἐκινούμην	θὰ κινῶμαι
κινεῖσθαι	ἐκινεῖσο	θὰ κινῆσαι
κινεῖται	ἐκινεῖτο	θὰ κινῆται
κινούμεθα	ἐκινούμεθα	θὰ κινώμεθα
κινεῖσθε	ἐκινεῖσθε	θὰ κινῆσθε
κινούνται	ἐκινούντο	θὰ κινῶνται

ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ	ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗ	ΜΕΤΟΧΗ
Ἔνεστώς	Ἔνεστώς	Ἔνεστώς
(νά) κινῶμαι	—	ὁ κινούμενος
(νά) κινῆσαι	ἄς κινῆσαι	ἡ κινουμένη
(νά) κινῆται	—	τὸ κινούμενον
(νά) κινώμεθα	—	
(νά) κινῆσθε	ἄς κινῆσθε	
(νά) κινῶνται	—	

Ὅμοίως κλίνονται : ἀγνοῶ, ἀπορῶ, ἀργῶ, ἀφαιρῶ, ἐνεργῶ, ἐπιθυμῶ, εὐτυχῶ, θεωρῶ, θρηγῶ, καλῶ, ὁμολογῶ, ποθῶ, προσπαθῶ, στερῶ, φιλῶ, φρονῶ, ὠφελῶ κ.ἄ.

278. **Παρατηρήσεις :** Τὰ συνηρημένα ρήματα εἰς -έω (κινέω) συναίρουσιν τὸν χαρακτ. ε μαζί με τὸ φωνῆεν τῶν καταλήξεων

εἰς τὸν ἐνεστῶτα, παρατατικὸν καὶ μέλλοντα διαρκῆ ὡς ἑξῆς :
 ε+ω = ω (κινέω = κινῶ), ε+ο = ου (κινέομεν = κινούμεν),
 ε+ου = ου (κινέουν = κινούυν), ε+ε = ει (κινέετε = κινεῖτε),
 ε+ει = ει (κινέει = κινεῖ), ε+η = η (κινέη = κινῆ).

ΑΣΚΗΣΙΣ 104. — Κλίνε τὰ ρήματα ἀγνοῶ καὶ στερεῶ εἰς τοὺς συνη-
 ρημένους χρόνους.

Κλίσις τοῦ ρήματος ζῶ

279. Τὸ ρῆμα ζῶ εἶχεν ἀρχικῶς χαρακτῆρα η διὰ τοῦτο κλί-
 νεται ὡς ἑξῆς :

*Οριστική.	*Ενεστώς	: ζῶ, ζῆς, ζῆ, ζῶμεν, ζῆτε, ζοῦν (ἢ ζῶσι).
	Παρατατικός	: ἔζων, ἔζης, ἔζη, ἔζῶμεν, ἔζῆτε, ἔζων,
	Μέλλ. διαρκῆς	: θὰ ζῶ, θὰ ζῆς, θὰ ζῆ, θὰ ζῶμεν, θὰ ζῆτε, θὰ ζοῦν.
*Υποιακτική.	*Ενεστώς	: νὰ ζῶ, νὰ ζῆς, νὰ ζῆ, νὰ ζῶμεν, νὰ ζῆτε, νὰ ζοῦν.
Προστακτική.	*Ενεστώς	: σὺ ἄς ζῆς, αὐτὸς ἄς ζῆ (ἢ ζήτω), σεῖς ἄς ζῆτε.
Μειοχή.	*Ενεστώς	: ὁ ζῶν, ἡ ζῶσα, τὸ ζῶν.

*Ἀπλούστερος παρατατικός τῶν ἐνεργητικῶν συνηρημένων ρημάτων

280. *Ἐτιμοῦσα, ἐτιμοῦσες, ἐτιμοῦσε, ἐτιμούσαμεν, ἐτιμού-
 σατε, ἐτιμοῦσαν

ἐκινούσα, ἐκινούσες, ἐκινούσε, ἐκινούσαμεν, ἐκινούσατε,
 ἐκινούσαν.

Τὰ συνηρημένα ρήματα εἰς τὴν ἐνεργητ. φωνὴν ἔχουν παρα-
 τατικὸν καὶ εἰς -οῦσα, -οῦσες, -οῦσε, -οῦσαμεν, -οῦσατε, -οῦσαν.
 *Ο παρατατικός αὐτὸς συνηθίζεται εἰς τὴν ἀπλουστέραν γλῶσ-
 σαν. Εἰς τοῦτον λαμβάνουν χρονικὴν αὐξησιν μόνον τὰ ρήματα,
 τὰ ὅποια ἀρχίζουσιν ἀπὸ ο: ἀγαποῦσα, ἐνεργοῦσα (ἀλλά: ὠμιλοῦσα).

Ρήματα εις -έω μὲ μονοσύλλαβον θέμα

281. Πλέω, πλέεις, πλέει κτλ.—ἔπλεον, ἔπλεες, ἔπλεε κτλ.

Τὰ ρ. πλέω, πνέω, ρέω, τὰ ὁποῖα ἔχουν μονοσύλλαβον θέμα, μένουν παντοῦ ἄσυναίρετα: πλέω. πλέεις, πλέει, πλέομεν, πλέετε, πλέουν — ἔπλεον, ἔπλεες, ἔπλεε κτλ. Ἔχουν δὲ ἀόριστον ἔπλευσα, ἔπνευσα, ἔρρευσα.

Οἱ ἄλλοι χρόνοι τῶν συνηρημένων ρημάτων

282. (τιμῶ) εἰμίμησα, θὰ τιμήσω, ἔχω τιμήσει
(κινῶ) ἐκίνησα, θὰ κινήσω, ἔχω κινήσει

Τὰ ρ. εις -άω καὶ εις -ίω συναιροῦνται μόνον εἰς τὸν ἐνεστώτα ὄλων τῶν ἐγκλίσεων, τὸν παρατατικὸν καὶ τὸν μέλλοντα διαρκῆ. Εἰς τοὺς ἄλλους χρόνους ἐκτείνουν τὸν χαρακτ. α ἢ ε εἰς η καὶ κλίνονται χωρὶς συναίρεσιν, ὅπως τὰ ἄλλα φωνηεντόλ. ρήματα: εἰμίμησα, θὰ τιμήσω, ἔχω τιμήσει, εἰμιμήθην, θὰ τιμηθῶ, ἔχω τιμηθῆ κτλ.—ἐκίνησα, θὰ κινήσω, ἔχω κινήσει—ἐκινήθην, θὰ κινήθῶ, ἔχω κινήθῆ κτλ.

283. Τὰ ἀκόλουθα ὁμως ρήματα εἰς -άω διατηροῦν παντοῦ τὸν χαρακτ. α: γελῶ-ἐγάλασα, διψῶ-ἐδίψασα, πεινῶ-ἐπείνασα σπῶ-ἔσπασα, χαλῶ-ἐχάλασα κτλ.

Ἐπίσης τὰ ἀκόλουθα ρήματα εἰς -έω διατηροῦν τὸν χαρακτῆρα ε εἰς τοὺς ἄλλους χρόνους: ἀρκῶ-ἤρκεσα, ἀφαιρῶ-ἀφῆρεσα, διαιρῶ-διήρεσα, συναίρῶ-συνήρεσα, ἤμπορῶ-ἤμπόρεσα — καλῶ-ἐκάλεσα, τελῶ-ετέλεσα κτλ. Ἄλλὰ τὰ ρ. ἀφαιρῶ, διαιρῶ, συναίρῶ ἔχουν μετοχὴν παθ. παρακειμένου: ἀφηρημένος, διηρημένος, συνηρημένος.

ΑΝΩΜΑΛΑ ΡΗΜΑΤΑ

284. βλέπω-ἔβλεπον — θὰ ἴδω-εἶδον κτλ.
πηγαίνω-ἐπήγαινον — θὰ ὑπάγω-ἐπήγα κτλ.

Μερικὰ ρήματα σχηματίζουν τὸν μέλλοντα στιγμιαῖον καὶ τὸν ἀόριστον μὲ διαφορετικὸν θέμα (βλέπω-θὰ ἴδω-εἶδον) ἢ παρουσιάζουν εἰς τὴν κλίσιν των μερικὰς ἰδιορρυθμίας (πηγαίνω-θὰ ὑπάγω-ἐπήγα). Τὰ ρήματα ταῦτα λέγονται **ἀνώμαλα**.

285. Τὰ συνηθέστερα ἀνώμαλα ρήματα εἶναι τὰ ἑξῆς :

ἄγω, παρατ. ἦγον, μέλ. διαρκ. θά ἄγω, μέλ. σιγιμ. θά ἀγάγω, ἀόρ. β' ἦγαγον, παρακ. ἔχω ἀγάγει, κτλ.—παθ. ἄγομαι, ἠγόμην, θά ἄγομαι, θά ἀχθῶ, ἦχθην, ἔχω ἀχθῆ, ἠγμένος κτλ. (Συνήθως σύνθετον: ἀπάγω, προάγω, προσάγω κτλ.).

ἀποθνήσκω, ἀπέθνησκον, θά ἀποθνήσκω, θά ἀποθάνω, ἀπέθανον καί ἀπεβίωσα, ἔχω ἀποθάνει καί ἔχω ἀποβιώσει κτλ.

αὐξάνω, ηὔξανον, θά αὐξάνω, θά αὐξήσω, ηὔξησα, ἔχω αὐξήσει — αὐξάνομαι, ηὔξανόμην, θά αὐξάνωμαι, θά αὐξηθῶ, ηὔξηθην, ἔχω αὐξηθῆ, ηὔξημένος.

ἀφῆνω, ἄφηνον, θά ἀφῆνω, θά ἀφήσω, ἄφησα καί ἀφήκα, ἔχω ἀφήσει — ἀφήνομαι, ἀφηνόμην, θά ἀφήνωμαι, ἀφέθην, ἔχω ἀφεθῆ, ἀφειμένος.

βαίνω, ἔβαινον, θά βαίνω, θά (ἀνα, δια-)βῶ, (ἀν-, δι-)έβην, ἔχω (ἀνα-, δια-)βῆ. — (Συνήθως σύνθετον: ἀναβαίνω, διαβαίνω, προβαίνω κτλ.).

βάλλω, ἔβαλλον, θά βάλλω, θά βάλω, ἔβαλον, ἔχω βάλει — βάλλομαι, ἐβαλλόμην, θά βάλλωμαι, θά βληθῶ, ἐβλήθην, ἔχω βληθῆ, βεβλημένος. (Σύνθ. ἀναβάλλω, ἀποβάλλω, ὑποβάλλω κτλ.).

βλέπω, ἔβλεπον, θά βλέπω, θά ἴδω, ἀόρ. β' εἶδον, ἀόρ. α' (ἀν-, ἐπ-, προ-) ἔβλεψα, ἔχω ἴδει, ἔχω (ἀνα-, ἐπι-, προ-) βλέψει — παθ. σύνθ. (προ)βλέπομαι, (προ)εβλεπόμην, θά (προ)βλέπωμαι, θά (προ)βλεφθῶ, (προ)εβλέφθην, ἔχω (προ)βλεφθῆ κτλ.

γίνομαι, ἐγινόμην, θά γίνωμαι, θά γίνω, ἔγινα καί β' ἔγενόμην, (μετοχ. γενόμενος, -η, -ον), ἔχω γίνει κτλ.

γινώσκω (συνήθως σύνθ.: ἀνα-, δια-), ἀνεγίνωσκον, θά ἀναγινώσκω, θά ἀναγνώσω, ἀνέγνωσα, ἔχω ἀναγνώσει—ἀναγινώσκομαι, ἀνεγινωσκόμην, θ' ἀναγινώσκωμαι, θά ἀναγνωσθῶ, ἀνεγνώσθην, ἔχω ἀναγνωσθῆ, ἀνεγνωσμένος (καί δι-, ἀπ-).

δεικνύω ἐδεικνυον, θά δεικνύω, θά δείξω, ἔδειξα, ἔχω δείξει—δεικνύομαι, ἐδεικνυόμην, θά δεικνύωμαι, θά δειχθῶ, ἐδείχθην, ἔχω δειχθῆ, δεδειγμένος.

δίδω, ἔδιδον, θά δίδω, θά δώσω, ἔδωσα, ἔχω δώσει κτλ.—δίδομαι, ἐδιδόμην, θά δίδωμαι, θά δοθῶ, ἐδόθην, ἔχω δοθῆ, δεδομένος κτλ.

δύναμαι, ἠδυνάμην, θά δύναμαι, θά δυνηθῶ, ἠδυνήθην, ἔχω δυνηθῆ κτλ.

ἐλαύνω (συνθ. ἀπ-, προ-), προήλαυον, θά προελαύνω, θά προελάσω, προήλασα, ἔχω προελάσει κτλ.—ἀπελαύνομαι, ἀπηλαυνόμην, θά ἀπελαύνωμαι, θά ἀπελαθῶ, ἀπηλάθην, ἔχω ἀπελαθῆ κτλ.

ἔρχομαι, ἤρχομαι, θά ἔρχομαι, θά ἔλθω, ἦλθον, ἔχω ἔλθει κτλ.
εὕρισκω, εὕρισκον, θά εὕρισκω, θά εὔρω, εὔρον, ἔχω εὔρει κτλ.—
 εὕρισκομαι, εὕρισκόμενη, θά εὕρισκωμαι, θά εὔρεθῶ, εὔρέθην, ἔχω
 εὔρεθῆ, εὔρημένος.

ἔχω, εἶχον, θά ἔχω θά (ἀπό-, κατά-) σχω, (ἀπ-, κατ-) ἔσχον,
 ἔχω (ἀπό-, κατά-) σχει κτλ.—κατέχομαι, κατειχόμενη, θά κατέ-
 χωμαι, θά κατασχεθῶ, κατεσχέθην, ἔχω κατασχεθῆ, κατεσχημένος.

ἴσταμαι, ἰστάμην, θά ἴσταμαι, θά σταθῶ (καί θά στηθῶ),
 ἐστάθην (καί ἐστήθην), ἔχω σταθῆ (καί ἔχω στηθῆ). **Σύνθετον**:
 ὑφίσταμαι, (καί ἀν-, ἀνθ-, προ-, συν- κτλ.), ὑφιστάμην, θά ὑφ-
 ἴσταμαι, θά ὑποστῶ, ὑπέστην, ἔχω ὑποστῆ κτλ.

καλῶ, ἐκάλουν, θά καλῶ, ἐκάλεσα, θά καλέσω, ἔχω
 καλέσει κτλ.—καλοῦμαι, ἐκαλούμην, θά καλοῦμαι, θά κληθῶ,
 ἐκλήθην, ἔχω κληθῆ, κεκλημένος.

καταναλίσκω, κατηνάλισκον, θά καταναλίσκω, θά καταναλώσω,
 κατηνάλωσα, ἔχω καταναλώσει—καταναλίσκομαι, κατηναλισκόμενη,
 θά καταναλίσκωμαι, θά καταναλωθῶ, κατηναλώθην, ἔχω
 καταναλωθῆ κτλ.

λαμβάνω, ἐλάμβανον, θά λαμβάνω, θά λάβω, ἔλαβον, ἔχω
 λάβει—λαμβάνομαι, ἐλαμβανόμενη, θά λαμβάνωμαι, θά ληφθῶ,
 ἐλήφθην, ἔχω ληφθῆ, εἰλημμένος.

λέγω, ἔλεγον, θά λέγω, θά εἶπω, εἶπον (καί εἶπα), ἔχω
 εἶπει—λέγομαι, ἐλεγόμην, θά λέγωμαι, θά λεχθῶ, ἐλέχθην,
 ἔχω λεχθῆ, εἰρημένος.

λέγω, σύνθ.: **συλλέγω** (καί δια-, ἐκ-), συνέλεγον, θά συλλέγω,
 θά συλλέξω, συνέλεξα, (ἐδιάλεξα, ἐξέλεξα), ἔχω συλλέξει—
 συλλέγομαι, συνελεγόμην, θά συλλέγωμαι, θά συλλεχθῶ,
 συνελέχθην (καί β' ἐξελέγην), ἔχω συλλεχθῆ κτλ.

ὀμνύω (= ὀρκίζομαι), ὤμνουον, θά ὀμνύω, θά ὀμόσω, ὤμοσα,
 ἔχω ὀμόσει κτλ.

πάσχω, ἔπασχον, θά πάσχω, θά πάθω, ἔπαθον, ἔχω πάθει κτλ.
πηγαίνω, ἐπήγαινον, θά πηγαίνω, θά ὑπάγω, ἐπήγα, ἔχω
 ὑπάγει κτλ.

πίνω, ἔπινον, θά πίνω, θά πῖω, ἔπιον, ἔχω πῖει κτλ.
πίπτω, ἔπιπτον, θά πίπτω, θά πέσω, ἔπεσον, (καί ἔπεσα),
 ἔχω πέσει.

πλήττω, ἔπληττον, θά πλήττω, θά πλήξω, ἔπληξα, ἔχω
 πλήξει—πλήττομαι, ἐπληττόμην, θά πλήττωμαι, θά πληγῶ,
 ἐπλήγην, ἔχω πληγῆ (καί θά ἐκπλαγῶ, ἐξεπλάγην, ἔχω ἐκπλαγῆ—
 καί θά ἐπιπληθῶ, ἐπεπλήχθην, ἔχω ἐπιπληχθῆ κτλ.)

σέβομαι, ἐσεβόμην, θά σέβωμαι, θά σεβασθῶ, ἐσεβάσθην
 ἔχω σεβασθῆ κτλ.

τίθεμαι, έτιθέμην, θά τίθεμαι, θά τεθῶ, έτέθην, έχω τεθῆ, τεθειμένος.

τρώγω, έτρωγον, θά τρώγω, θά φάγω, έφαγον, έχω φάγει — τρώγομαι, έτρωγόμεν, θά τρώγομαι, θά φαγωθῶ, έφαγώθην, έχω φαγωθῆ, φαγωμένος.

τυγχάνω (άπο-, έπι-), έτύγχανον, θά τυγχάνω, θά τύχω, έτυχον και έτυχα, έχω τύχει.

φεύγω, έφευγον, θά φεύγω, θά φύγω, έφυγον (και έφυγα), έχω φύγει.

ΑΚΛΙΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

1. Έπιρρήματα

286. *Είμαι έδῶ, έκει, αὐτοῦ (τόπος).*
Έρχεται τώρα. Έλθε χθές (χρόνος).
Γράφω καλῶς, ὀρθῶς (τρόπος).
Προέχω πολύ, ὀλίγον, ἄρκετά (ποσόν).
Μάλιστα, θά έλθω (βεβαίωσις).
Όχι, δέν θά έλθω (ἄρνησις).

Αί ἄκλιτοι λέξεις, αί ὁποῖαι προσδιορίζουν κυρίως ρήματα, και φανερόνουν τόπον, χρόνον, τρόπον, ποσόν, βεβαίωσιν ἢ ἄρνησιν, λέγονται **έπιρρήματα**.

287. Ἐναλόγως τῆς σημασίας των τὰ έπιρρήματα εἶναι :

1. **Τοπικά** (ὅσα φανερόνουν τόπον) : ποῦ, παντοῦ, πανταχοῦ, ἄλλοῦ, ἄλλαχοῦ, έκει, έδῶ, ἄνω, κάτω, ἔσω, ἔξω, ενταῦθα, μακράν, πλησίον, πέριξ, πόθεν, ἔμπροσθεν, ὀπισθεν, μακρόθεν κτλ.

2) **Χρονικά** (ὅσα φανερόνουν χρόνον) : πότε, τώρα, σήμεραν, ἄρριον, μεθαύριον, χθές, προχθές, πάντοτε, εὐθύς, ἀμέσως, ἔπειτα, πρίν, ἄμα, πρῶί, πέρυσι, ἔφετος, ἄλλοτε, τότε κτλ.

3) **Τροπικά** (ὅσα φανερόνουν τρόπον) : πῶς; οὕτω (ἢ οὕτως), τοιοῦτοτρόπως, ἔτσι, καλῶς, κακῶς, ἀκριβῶς, εὐγενῶς, εἰλικρινῶς, εὐχαρίστως κτλ.

4) **Ποσοτικά** (ὅσα φανερώνουν ποσόν): *πόσον; τόσον, ὅσον, επίσης, ὀλίγον, πολύ, ἀρκετά, ἀρκούντως, περίπου, σχεδόν, ποσάκις, πολλάκις, ἄπαξ, δίς, τρίς, τετράκις κτλ.*

5) **Βεβαιωτικά** (ὅσα φανερώνουν βεβαίωσιν): *ναί, μάλιστα, βεβαίως, ἀληθῶς, ἀσφαλῶς κτλ.*

6) **Ἄρνητικά** (ὅσα φανερώνουν ἄρνησιν): *ὄχι, δέν, μή, οὐδόλως, οὐδαμῶς κτλ.*

288. **Παρατηρήσεις:** 1) τὸ -ως εἰς τὸ τέλος τῶν ἐπιρρημάτων γράφεται μὲ ω: *ἀκριβῶς, ἀμέσως, οὐδόλως.* 2) Ἡ μακρὰ λήγουσα τῶν ἐπιρρημάτων, ὅταν τονίζεται, λαμβάνει περισπωμένην: *παντοῦ, ἀλλοῦ, ἐδῶ, ἐκεῖ, ἀκριβῶς, εὐτυχῶς, ποῦ; πῶς;* Λαμβάνουν ὅμως ὀξεῖαν τὰ ἐπιρρήματα: *ἰδού, καθὼς καὶ μή.* Διὰ τὰ παραθετικά τῶν ἐπιρρημάτων βλ. § 190-191.

ΑΣΚΗΣΙΣ 105. — Σχημάτισε 2 προτάσεις, αἱ ὁποῖαι νὰ περιέχουν τοπικά ἐπιρρήματα. Ὁμοίως καὶ διὰ τὰ ἄλλα εἶδη τῶν ἐπιρρημάτων.

2. Προθέσεις

289. *Πηγαίνω εἰς τὸ σχολεῖον* (φανερώνεται τόπος).

Θὰ ἔλθω κατὰ τὴν πρωίαν (φανερώνεται χρόνος).

Ἀκούω μετὰ προσοχῆς (φανερώνεται τρόπος).

Αἱ ἄκλιτοι λέξεις (*εἰς, κατά, μετὰ κτλ.*), τὰς ὁποίας θέτομεν κυρίως ἔμπρὸς ἀπὸ τὰ ὀνόματα, διὰ νὰ φανερώσωμεν τόπον, χρόνον, τρόπον κτλ. λέγονται **προθέσεις**. Αἱ προθέσεις εἶναι:

α') 18 κύριαι

6 μονοσύλλαβοι:

εἰς, ἐκ ἢ ἐξ, ἐν, πρό, πρὸς, σὺν

12 δισύλλαβοι:

ἀνά, διά, κατά, μετὰ, παρά, ἀμφί, ἀντί, ἐπί, περὶ, ἀπό, ὑπό, ὑπέρ.

β') 12 καταχρηστικά

Συντασσόμεναι μὲ γενική:

ἄνω, ἐναντίον, ἐνώπιον, ἔνεκα, μέχρι, πέριξ, πλὴν, χάριν.

Συντασσόμεναι μὲ αἰτιατικήν:

μέ, ἕως, χωρὶς, μὰ (λ.χ. μὰ τὴν ἀλήθειαν).

290. *Παρατηρήσεις*: 1) Αἱ κύριαι προθέσεις λαμβάνονται καὶ χωριστὰ ἀπὸ τὰς ἄλλας λέξεις καὶ σύνθετοι: ἀπὸ τὸ γεῦμα-ἀπόγευμα, ἐπὶ τῆς τραπέζης-ἐπιτραπέζιος. Αἱ **καταχρηστικαὶ προθέσεις** ποτὲ δὲν συνθέτονται μὲ ἄλλας λέξεις: *ἀνευ χρημάτων, ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν* κτλ.

2) Αἱ προθέσεις, αἱ ὁποῖαι τελειώνουν εἰς φωνῆν, χάνουν τὸ τελικὸν φωνῆν (δηλ. παθαίνουν *ἐκθλιψιν*), ὅταν ἡ ἐπομένη λέξις ἀρχίζῃ ἀπὸ φωνῆν: δι' ἐμέ-διέρχομαι, καθ' ἡμῶν-καθυστερῶ (βλ. § 55-57). Ἄλλ' αἱ προθέσεις περὶ καὶ πρὸ διατηροῦν πάντοτε τὸ τελικὸν φωνῆν των: *περὶ αὐτοῦ-περιέρομαι, πρὸ ἡμερῶν-προάγω*.

3) Ἡ πρόθεσις *ἐκ* λαμβάνεται ἔμπρὸς ἀπὸ σύμφωνον καὶ ἡ ἐξ ἔμπρὸς ἀπὸ φωνῆν: *ἐκ Πειραιῶς, ἐκλέγω-ἐξ Ἀθηνῶν, ἐξέλεγον*.

4) Εἰς τὰς συνθέτους λέξεις τὸ ν τῶν προθέσεων ἐν καὶ σὺν, ὅταν εὐρεθῇ:

α') πρὸ τοῦ π, β, φ γίνεται μ: *ἐμπαίζω, συμβαδίζω, σύμφωνος*.

β') πρὸ τοῦ κ, γ, χ γίνεται γ: *ἐγκρίνω, ἐγγράφω, συγχαίρω*.

γ') πρὸ τοῦ λ, ρ, μ γίνεται ὁμοιον μὲ αὐτὰ (δηλ. ἀφομοιώνεται): *συλλυποῦμαι, συρροή, ἐμμένω*. Ἄλλὰ τὸ ν τῆς προθ. ἐν πρὸ τοῦ ρ συνήθως διατηρεῖται: *ἔρινος* (ἀλλὰ λέγεται καὶ *ἔρρινος*).

Σημ. Τὸ ν τῆς προθ. σὺν πρὸ τοῦ ζ ἀποβάλλεται: *συ-ζητῶ, συ-ζῶ, σύ-ζυγος*. Ἐπίσης ἀποβάλλεται πρὸ τοῦ σ, ὅταν τοῦτο ἀκολουθῆται ὑπὸ συμφώνου: *συ-στρέφω, συ-σπειρώνω*. Ἀφομοιώνεται ὁμως πρὸς τὸ σ, ὅταν τοῦτο ἀκολουθῆται ὑπὸ φωνήεντος: *συσ-σίτιον, συσ-σωρεύω*.

ΑΣΚΗΣΙΣ 106.— Γράψε ὃ προτάσεις, αἱ ὁποῖαι νὰ ἔχουν προθέσεις κυρίας μονοσυλλάβους, ὃ προτάσεις μὲ δισυλλάβους κυρίας καὶ ὃ μὲ καταχρηστικὰς προθέσεις.

3. Σύνδεσμοι

291. Ὁ Πέτρος καὶ ὁ Παῦλος (συνδέονται λέξεις μεταξὺ των).

Ὁ Πέτρος ἔφυγε καὶ ὁ Παῦλος ἦλθε (συνδέονται προτάσεις).

Αἱ ἄκλιτοι λέξεις, αἱ ὁποῖαι συνδέουν ἡ λέξεις ἡ προτάσεις μεταξύ των, λέγονται **σύνδεσμοι**.

292. Οί σύνδεσμοι κατὰ τὴν σημασίαν των εἶναι :

1) **Συμπλεκτικοί** : καί, οὔτε, μήτε, οὐδέ, μηδέ.

Αὐτοὶ ἐνώνουν (συμπλέκουν) λέξεις ἢ προτάσεις. Ἐκ τούτων ὁ σύνδεσμος καὶ ἐνώνει μὲ θετικὸν (καταφατικὸν) τρόπον, ἐνῶ οἱ ἄλλοι ἐνώνουν μὲ ἀρνητικὸν τρόπον : ἐγὼ καὶ σὺ (θετικὸς τρόπος) — οὔτε ἐγὼ οὔτε σὺ (ἀρνητικὸς τρόπος).

2) **Διαζευκτικοί** : ἢ, εἴτε.

Αὐτοὶ διαχωρίζουν λέξεις ἢ προτάσεις μεταξὺ των : θὰ ἔλθω ἀργὰ ἢ γρήγορα — θὰ λάβω ἢ θὰ δώσω — εἴτε θέλεις εἴτε δὲν θέλεις.

3) **Ἀντιθετικοί** : μὲν-δέ, ἀλλά, ὅμως, ἀλλ' ὅμως, καίτοι, εἰδεμὴ, μολονότι, ἐνῶ, ἂν καί.

Αὐτοὶ φανερώνουν ἀντίθεσιν μιᾶς λέξεως πρὸς ἄλλην ἢ μιᾶς προτάσεως πρὸς ἄλλην : ὄχι αὐτός, ἀλλὰ σὺ — αὐτὸς μὲν εἶναι πλούσιος, ἐκεῖνος δὲ πτωχός.

4) **Συμπερασματικοί** : λοιπόν, ἄρα, ἐπομένως, ὥστε.

Αὐτοὶ φανερώνουν συμπέρασμα, τὸ ὁποῖον ἐξάγεται ἀπὸ ὅσα λέγομεν προηγουμένως : εἶναι πολὺ ἀργὰ λοιπὸν φεύγω.

5) **Ἐπεξηγηματικοί** : δηλαδή, ἦτοι.

Μὲ αὐτοὺς κάμνομεν μίαν ἐπεξήγησιν εἰς κάτι, τὸ ὁποῖον ἀνεφέραμεν προηγουμένως : θὰ ἔλθω τὴν Κυριακὴν (δηλαδή μεθαύριον).

6) **Εἰδικοί** : ὅτι, πῶς.

Μὲ αὐτοὺς ἀρχίζομεν προτάσεις, αἱ ὁποῖαι ὀρίζουν (εἰδικεύουν) τί λέγομεν, τί νομίζομεν, τί ὑποθέτομεν, τί μανθάνομεν κτλ. Λ.χ. Λέγω ὅτι εἶσαι καλὸς — νομίζω ὅτι εἶναι ἀργὰ — ὑποθέτω πὼς θὰ ἔλθῃ κτλ.

Σημ. Ὁ σύνδεσμος πὼς θέλει ὀξειαν (ἢ βαρειαν), ἐνῶ τὸ ἐρωτηματικὸν (τροπικὸν ἐπίρρημα) πὼς θέλει περισπωμένην.

7) **Αἰτιολογικοί** : ἐπειδὴ, διότι, ἀφοῦ, καθόσον, καθότι.

Μὲ αὐτοὺς ἀρχίζομεν προτάσεις, αἱ ὁποῖαι αἰτιολογοῦν (δικαιολογοῦν) κάτι : ὁ Πέτρος ἀπουσίασε, διότι ἦτο ἀσθενής.

8) **Χρονικοί** : ὅτε, διαν, ὁσάκις, ἀφοῦ, ἀφότου, ἅμα, μόλις, εὐθὺς ὡς, πρὶν, πρὶν γὰ, προτιοῦ, προτιοῦ γὰ.

Μὲ αὐτοὺς ἀρχίζομεν προτάσεις, αἱ ὁποῖαι δεικνύουν πότε

ἔγινε κάτι, δηλ. καθορίζουν τὸν χρόνον: *θὰ φύγω, ὅταν νυκτώσῃ.*

9) **Τελικοί**: *ἵνα, ὅπως, νά, διὰ νά.*

Μὲ αὐτοὺς ἀρχίζομεν προτάσεις, αἱ ὁποῖαι φανερῶνουν σκοπὸν: *πηγαίνω νὰ ἀγοράσω βιβλία (ἢ ἵνα ἀγοράσω, διὰ νὰ ἀγοράσω κτλ.).*

10) **Ὑποθετικοί**: *ἐάν, ἂν.*

Μὲ αὐτοὺς ἀρχίζομεν προτάσεις, αἱ ὁποῖαι φανερῶνουν ὑπόθεσιν: *θ' ἀγοράσω βιβλία, ἐάν λάβω χρήματα.*

11) **Διστακτικοί**: *μή, μήπως.*

Μὲ αὐτοὺς ἀρχίζομεν προτάσεις, αἱ ὁποῖαι φανερῶνουν δισταγμὸν, ἀμφιβολίαν ἢ φόβον: *φοβοῦμαι μὴ δὲν προφθάσω — δὲν γνωρίζω μήπως εἶναι ἀργὰ πλέον.*

ΑΣΚΗΣΙΣ 107.— Νὰ εἰρηγῆ εἰς τὸ Ἐναγνωστικὸν σου παραδείγματα δι' ὄλα τὰ εἶδη τῶν συνδέσμων καὶ νὰ ὀρίσῃς τὴν σημασίαν των.— 2) Σχημάτις προτάσεις μὲ ὄλα τὰ εἶδη τῶν συνδέσμων.

Ἐπιφωνήματα

293. Ἄ, τί ὥραϊον θέαμα! — ὦ, πόσον λυποῦμαι!

Μερικαὶ ἄκλιτοι λέξεις (ἄ! ὦ! ἄχ! κτλ.) δεικνύουν χαράν, λύπην, θαυμασμόν, θυμόν, ἐνθουσιασμόν κτλ. Αὐταὶ λέγονται **ἐπιφωνήματα**. Τὰ ἐπιφωνήματα φανερῶνουν:

- 1) θαυμασμόν: *ἄ! ὦ! πωπώ!*
- 2) γέλωτα: *χά! χά! χά!*
- 3) ἐπιδοκιμασίαν: *εὖγε! ζήτω!*
- 4) εὐχὴν: *εἴθε, ἄμποτε, μακάρι.*
- 5) πόνον, λύπην κτλ.: *ἄχ! ὦχ! πωπώ!*
- 6) οἶκτον: *ἄλλοίμονον.*
- 7) πρόσκλησιν ἢ προσφώνησιν: *εἰ! ὦ!*

Τὰ ἐπιφωνήματα, ὅταν εἶναι μόνα των, λαμβάνουν θαυμαστικόν: *Ἄχ! ὦ!*

Αἱ προτάσεις, αἱ ὁποῖαι ἀρχίζουσι μὲ ἐπιφωνήματα, λέγονται **ἐπιφωνηματικά**. Εἰς αὐτὰς τὸ θαυμαστικὸν σημειώνεται εἰς τὸ τέλος τῆς προτάσεως καὶ ὄχι μετὰ τὸ ἐπιφώνημα: *Ἄχ, πόσον στενοχωροῦμαι!*

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ
ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΟΝ

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΛΕΞΕΩΝ

Λέξεις πρωτότυποι και παράγωγοι

294. Λέξεις πρωτότυποι
γράφ-ω, πόλι-ς

Λέξεις παράγωγοι
γραφ-εύς, πολί-της

Ἐκ τῆς λέξεως γράφ-ω, εἰς τὸ θέμα τῆς (γράφ-) προσθέσωμεν τὴν κατάληξιν -εύς, σχηματίζομεν νέαν λέξιν: γραφεύς. Ἐπίσης ἀπὸ τῆς λέξεως πόλι-ς, εἰς τὸ θέμα τῆς (πολι-) προσθέσωμεν τὴν κατάληξιν -της, σχηματίζομεν νέαν λέξιν: πολίτης.

Ὡστε: πολλαὶ λέξεις σχηματίζονται ἀπὸ ἄλλας μὲ τὴν προσθήκην μιᾶς ἄλλης καταλήξεως εἰς τὸ θέμα των. Ὁ τοιοῦτος σχηματισμὸς λέξεων ἀπὸ ἄλλας λέξεις λέγεται **παραγωγή**.

295. Ἡ λέξις γράφω, ἀπὸ τὴν ὁποίαν σχηματίζεται ἡ λέξις γραφεύς, λέγεται **πρωτότυπος**. Ἡ νέα λέξις γραφεύς, ἡ ὁποία παράγεται ἀπὸ τὸ γράφω λέγεται **παράγωγος**. Ἡ δὲ κατάληξις -εύς λέγεται **παραγωγικὴ κατάληξις**.

Ὁμοίως ἡ λέξις πόλις εἶναι πρωτότυπος, ἡ λέξις πολίτης εἶναι παράγωγος ἀπὸ τὴν λέξιν πόλις, ἡ δὲ κατάληξις -της εἶναι παραγωγικὴ κατάληξις.

Παραγωγή ρημάτων ἀπὸ οὐσιαστικᾶ ἢ ἐπίθετα

296. δόξα - δοξάζω, ἀρχή - ἀρχίζω, ἐλεύθερος - ἐλευθερώνω.

Ἀπὸ οὐσιαστικᾶ ἢ ἐπίθετα παράγονται πολλὰ ρήματα μὲ τὰς παραγωγικὰς καταλήξεις: -άω = ᾶ, -έω = ῆ, -ώνω,

-αίνω, -εύω, -άζω, -ίζω. Λ.χ. *νίκη - νικάω = νικῶ, τόλμη - τολμάω = τολμῶ, πόθος - ποθέω = ποθῶ, κράτος - κρατέω = κρατῶ, ἐλεύθερος - ἐλευθερώνω, ζημία - ζημιώνω, θερμός - θερμαίνω, λευκός - λευκαίνω, λεπτός - λεπτόνω, λαμπρός - λαμπρόνω, βασιλεὺς - βασιλεύω, σκοπός - σκοπεύω, δόξα - δοξάζω, δίκη - δικάζω, χλεύη - χλευάζω, ἀρχή - ἀρχίζω, φυλακή - φυλακίζω, ζυγός - ζυγίζω κ.ἄ.*

ΑΣΚΗΣΙΣ 108. — Σχημάτισε ρήματα ἀπὸ τὰ ὀνόματα: *πίστις, ὁμοίος, σπουδή, γείτων, χαμηλός, κόλαξ, σημεῖον, πτωχός, χρῶμα, ἐλπίς, τρόμος, ἀγορά, μάγος, θυσία, ἀληθής, χρέος.*

Παραγωγή οὐσιαστικῶν ἀπὸ ρήματα

297. Ἀπὸ ἀρκετὰ ρήματα παράγονται οὐσιαστικά μὲ τὰς παραγωγικὰς καταλήξεις:

1) **-εὺς** καὶ **-τής**: *γράφω - γραφεύς, βάπτω - βαφεύς, δικάζω - δικαστής, ἰδρύνω - ἰδρυτής κ.ἄ.* Αὐτὰ φανερόνουν τὸ πρόσωπον, τὸ ὁποῖον ἐνεργεῖ.

2) **-ά, -ή, -ία, -εῖα, -μός, -σις, (-ξίς, -ψίς)**: *μεταφέρω - μεταφορά, στρέφω - στροφή, ἀγγέλλω - ἀγγελία, ὀμιλῶ - ὀμιλία, παιδεύω - παιδεία, λαιρεύω - λαιρεία, μαγεύω - μαγεία, λύω - λύσις, ἐκπαιδεύω - ἐκπαίδευσις, ἔλκω - ἔλξις, λάμπω - λάμπις κ.ἄ.* Αὐτὰ φανερόνουν μίαν ἐνέργειαν.

3) **-τήριον, -τρα, -τρον, -θρον**: *ἀριθμῶ - ἀριθμητήριον, κλαδεύω - κλιθευτήριον, ξύω - ξύστρα, θερμαίνω - θερμάστρα, σημαίνω - σήμαντρον, σαρώνω - σάρωθρον κ.ἄ.* Αὐτὰ φανερόνουν ὄργανον, ἐργαλεῖον κτλ.

ΑΣΚΗΣΙΣ 109. — Σχημάτισε οὐσιαστικά ἀπὸ τὰ ρήματα: *ψάλλω, ἐκτιμῶ, βρέχω, προσδοκῶ, δανίζω, ἐξετάζω, συνδέω,μαντεύω, πειράζω, τονίζω, θεραπεύω, σχεδιάζω, σπιβάνω, κλώθω, κρεμῶ.*

Παραγωγή οὐσιαστικῶν ἀπὸ οὐσιαστικά

1. Παρώνυμα

298. *τέχνη - τεχνίτης, πόλις - πολίτης, ἵππος - ἵππεύς, ἱερὸν - ἱερεὺς.*

Ἀρκετὰ οὐσιαστικά παράγοντα ἀπὸ ἄλλα οὐσιαστικά μὲ

τάς καταλήξεις **-της** καὶ **-εὺς** καὶ φανερόνουν πρόσωπα ποὺ ἔχουν κάποιαν σχέσιν μὲ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον σημαίνει ἡ πρωτότυπος λέξις. Λ.χ. *τεχνίτης* = ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἀσχολεῖται μὲ τὴν *τέχνην*, *ἵππεὺς* = ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἀσχολεῖται μὲ τοὺς *ἵππους*. Τὰ παράγωγα αὐτὰ οὐσιαστικὰ λέγονται **παρώνυμα**. Τοιαῦτα εἶναι καὶ τὰ ἐξῆς: *δημότης*, *δεσμώτης*, *νησιώτης*, *ὀπλίτης*, *κεραμεύς*, *ἀνθρακὲς* κ.ἄ.

2. Ὑποκοριστικά

299. *ἄνθρωπος* - *ἀνθρωπάριον*, *πύργος* - *πυργίσκος*.

Μερικὰ οὐσιαστικὰ παράγονται ἀπὸ ἄλλα οὐσιαστικὰ μὲ τὰς παραγωγικὰς καταλήξεις: **-άριον**, **-ίδιον**, **-ύλλιον**, **-ίσκος**. Λ.χ. *κηπ-άριον*, *βιβλι-άριον*, *ξιφ-ίδιον*, *σκαφ-ίδιον*, *κρατ-ίδιον*, *δενδρ-ύλλιον*, *ἀνθ-ύλλιον*, *ἄλο-ύλλιον*, *οἶκ-ίσκος*, *δρομ-ίσκος* κ.ἄ. Αὐτὰ λέγονται **ὑποκοριστικά** καὶ τὰ μεταχειριζόμεθα, ὅταν θέλωμεν νὰ παραστήσωμεν κάτι ὡς πολὺ μικρόν, ἐπίσης δὲ καὶ ὅταν ὁμιλοῦμεν χαϊδευτικά, εἰρωνικά ἢ περιφρονητικά.

3. Τοπικά

300. *φύλαξ* - *φυλάκιον*, *λιμενάρχης* - *λιμεναρχεῖον*

Ἄρκετὰ οὐσιαστικὰ παράγοντα ἀπὸ ἄλλα οὐσιαστικὰ μὲ τὴν παραγωγικὴν κατάληξιν **-ιον** ἢ **-εῖον**. Λ.χ. *ἐσιτιάτωρ* (γεν. *ἐσιτιάτορος*) - *ἐσιτιάτοριον*, *γραφεὺς* - *γραφεῖον*, *ὑπουργός* - *υπουργεῖον*, *βιβλιοπώλης* - *βιβλιοπωλεῖον*, *χαρτοπώλης* - *χαρτοπωλεῖον* κ.ἄ.

Αὐτὰ λέγονται **τοπικά** καὶ σημαίνουν τὸν τόπον, ὅπου διαμένει ἢ ἐργάζεται κάποιος.

4. Περιεκτικά

301. *ἐλαία* - *ἐλαιών*, *περιστερὰ* - *περιστερεών*.

Μερικὰ οὐσιαστικὰ παράγονται ἀπὸ ἄλλα οὐσιαστικὰ μὲ τὴν παραγ. κατάληξιν **-ών**. Λ.χ. *πευκ-ών* (γεν. *πευκῶνος*), *δρονιθ-ών*, *σιραι-ών*, *δενδρ-ών*, *ἀμπελ-ών*, *ἀχυρ-ών* κ.ἄ. Αὐτὰ φανερόνουν τὸ μέρος, εἰς τὸ ὁποῖον περιέχονται πολλὰ ὅμοια οὐσιαστικά. Δι' αὐτὸ λέγονται **περιεκτικά**.

5. Ἐθνικά ἢ τοπωνυμικά

302. Κόρινθος - Κορίνθιος, Σπάρτη - Σπαρτιάτης.

Πολλὰ οὐσιαστικά παράγονται ἀπὸ ἄλλα οὐσιαστικά καὶ φανερώνουν ἐκεῖνον, ὃ ὁποῖος ἀνήκει εἰς κάποιον ἔθνος ἢ εἰς κάποιον τόπον. Αὐτὰ λέγονται **ἔθνικά** ἢ **τοπωνυμικά** καὶ ἔχουν τὰς ἑξῆς καταλήξεις :

1) **-ιος (-εῖος, -αῖος)** : Αἰγύπτι-ιος, Λευκάδ-ιος, Ἀργ-εῖος, Ἀθην-αῖος, Κερκυρ-αῖος, Εὐρωπα-αῖος κ.ἄ.

2) **-εὺς** : Δαμι-εὺς (γεν. Δαμι-έως), Χαλκιδ-εὺς, Θεσσαλονικ-εὺς κ.ἄ.

3) **-νός (-ανός, -ιανός, -ηνός)** : Ἀφρικ-ανός, Ἀμερικ-ανός, Ψαρ-ιανός, Τρικκαλ-ηνός.

4) **-της (-άτης, -ιάτης, -ήτης, -ίτης, -ώτης, -ιώτης)** : Ἀσιάτης, Τεγεάτης, Κυδωνιάτης, Αἰγινήτης, Ἀβδηρίτης, Ἀνατολίτης, Ἡπειρώτης, Χανιώτης, Βολιώτης, Ρουμελιώτης κ.ἄ.

ΑΣΚΗΣΙΣ 110. — Σχημάτισε 5 παρώνυμα, 5 ὀποκοριστικά, 5 τοπικά, 5 περιεκτικά καὶ 5 ἔθνικά ἢ τοπωνυμικά μὲ διαφόρους καταλήξεις.

6. Πατρωνυμικά

303. Πέλοψ - Πελοπίδης, Πρίαμος - Πριαμίδης.

Μερικὰ οὐσιαστικά παράγονται ἀπὸ ἄλλα μὲ τὴν κατάληξιν **-ίδης** καὶ φανερώνουν τὸν υἱὸν ἢ τὸν ἀπόγονον : Πελοπ-ίδης = ὁ υἱὸς ἢ ὁ ἀπόγονος τοῦ Πέλοπος. Τὰ παράγωγα αὐτὰ λέγονται **πατρωνυμικά**. Τοιοῦτα εἶναι καὶ τὰ Ἡρακλε-ίδης = Ἡρακλείδης, Αἰρε-ῖδης = Αἰρεΐδης, Δανα-ῖδης κτλ.

Σημ. Πολλὰ τοιαῦτα πατρωνυμικά χρησιμοποιοῦνται σήμερον ὡς ἐπώνυμα : Ἰωαννίδης, Ἀνδρεάδης, Γεωργιάδης (ἀπὸ τὰ ὀνόματα : Ἰωάννης, Ἀνδρέας, Γεώργιος κλπ.).

7. Γονεωνυμικά

304. Τὰ παράγωγα : λεοντιδεὺς, ἀετιδεὺς, λυκιδεὺς, λαγιδεὺς σημαίνουν τὰ νεογνά (δηλ. τὰ νεογέννητα) τοῦ λέοντος, τοῦ ἀετοῦ, τοῦ λύκου, τοῦ λαγοῦ. Αὐτὰ παράγονται μὲ τὴν κατάληξιν **-ιδεὺς** καὶ λέγονται **γονεωνυμικά**.

Σημ. Τὰ νεογνά μερικῶν ζώων διακρίνονται καί μὲ τὴν κατάληξιν *-όπουλον* : τὸ *λυκόπουλον*, τὸ *ἀετόπουλον*, τὸ *χηνόπουλον*. Μερικὰ ὅμως ἔχουν ἰδιαιτέραν λέξιν : ὁ *σκύμνος* = τὸ νεογνὸν τοῦ λέοντος, τοῦ σκύλου, τοῦ λύκου, τῆς ἀλώπεκος, ὁ *πῶλος* = τὸ νεογνὸν τοῦ ἵππου, τοῦ ὄνου, ὁ *μόσχος* = τὸ νεογνὸν τῆς ἀγελάδος, ὁ *ἀμνός* = τὸ νεογνὸν τοῦ προβάτου, ὁ *ἔριφος* ἢ τὸ *ἐρίφιον* = τὸ νεογνὸν τῆς αἰγὸς (δηλ. τῆς γίδας), ὁ *νεβρός* = τὸ νεογνὸν τῆς ἐλάφου, ὁ *νεοσσός* = τὸ νεογνὸν τῶν πτηνῶν κ. ἄ.

Παραγωγή οὐσιαστικῶν ἀπὸ ἐπίθετα

305. *κακός* - *κακία*, *εὐσεβής* - *εὐσέβεια*, *δίκαιος* - *δικαιοσύνη*.

Τὰ οὐσιαστικά, τὰ ὁποῖα παράγονται ἀπὸ ἐπίθετα, εἶναι **ἀφηρημένα** καὶ φανερῶνουν κάποιαν ἰδιότητα. Αὐτὰ ἔχουν τὰς παραγ. καταλήξεις :

1) **-ία** (προπάντων ἀπὸ ἐπίθετα τῆς β' κλίσεως) : *ἐρημ-ία*, *μορ-ία*, *σοφ-ία*, *φιλανθρωπ-ία* κ.ἄ.

2) **-εια** προπαροξύτονα (ἀπὸ ἐπίθ. τῆς γ' κλίσεως εἰς *-ης*) : *ἀληθής* - *ἀλήθεια*, *εὐγενής* - *εὐγένεια*, *ἐπιμέλεια*, *ἀμέλεια*, *ἐλικρίνεια*, *ἀσφάλεια*, *συνήθεια* κ.ἄ.

3) **-οσύνη** (ἢ **-ωσύνη**) : *ἐμπιστοσύνη*, *σωφροσύνη*, *εὐγνωμοσύνη*, *ἐλεημοσύνη*, *ἰερωσύνη*, *καλωσύνη* κ.ἄ.

Σημ. Ἡ κατάληξις *-οσύνη* μένει ἀμετάβλητος, ὅταν ἡ προηγουμένη συλλαβὴ εἶναι φύσει ἢ θέσει μακρὰ (*δικαιοσύνη*, *σωφροσύνη*), γράφεται ὅμως μὲ *ω*, ὅταν ἡ προηγουμένη συλλαβὴ εἶναι βραχεῖα (*ἰερωσύνη*).

4) **-ότης** (ἀπὸ ἐπίθ. τῆς β' κλίσεως) : *ἀγαθότης*, *θερμότης*, *ἀρχαίότης*, *ἰσότης*, *νεότης*, *σταθερότης* κ.ἄ.

5) **-ύτης** (ἀπὸ ἐπίθ. γ' κλίσεως εἰς *-ύς*) : *βαρὺς* - *βαρύτης*, *γλυκύτης*, *εὐθύτης*, *ταχύτης* κ.ἄ.

ΑΣΚΗΣΙΣ 111.— Σχημάτισε 15 ἀφηρημένα οὐσιαστικά, παράγωγα ἀπὸ ἐπίθετα μὲ διαφόρους παραγωγ. καταλήξεις.

Παραγωγή ἐπιθέτων ἀπὸ ῥήματα

306. *λύω* - *λυτός*, *προσθέτω* - *προσθειτός*.

Πολλὰ ἐπίθετα παράγονται ἀπὸ ῥήματα μὲ τὰς παραγ. καταλήξεις : **-τός** καὶ **-τέος**. Ταῦτα λέγονται **ρηματικά ἐπίθετα**. Ἀ.χ.

γράφω - γραπτός (= γραμμένος), κλείω - κλειστός (= κλεισμένος), νοῶ - νοητός (= ὁ δυνάμενος νὰ νοηθῆ), ἀγαπῶ - ἀγαπητός (= ὁ ἄξιος ν' ἀγαπᾶται), ἀφαιρῶ - ἀφαιρετέος (= ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος πρέπει ν' ἀφαιρεθῆ) προάγω - προακτέος (= ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος πρέπει νὰ προαχθῆ) κ.ἄ.

ΑΣΚΗΣΙΣ 112. — Σχημάτισε 5 προτάσεις μὲ ρημ. ἐπίθετα εἰς -τός καὶ τέος.

Παραγωγή ἐπιθέτων ἀπὸ οὐσιαστικῶν

307. οἰκία - οἰκιακός, μάχη - μάχιμος, ἐσπέρα - ἐσπερινός.

Πολλὰ ἐπίθετα παράγονται ἀπὸ οὐσιαστικῶν μὲ τὰς καταλήξεις :

1) **-κός** (-ικός, -ακός) : οἰκογενεια-κός, καρδια-κός, δανει-κός, θηλυ-κός, ἥρω-ϊκός, ἔθν-ικός, βασιλ-ικός, ἡλι-ακός κ.ἄ.

2) **-ιμος** : χρῆσις - χρήσιμος, καῦσις - καύσιμος, σκοπός - σκόπιμος.

3) **-ινος** : χάλκινος, πήλινος, ξύλινος, λίθινος κ.ἄ.

4) **-ινός** (-ανός) : ἐσπερινός, θερινός, χειμερινός, σημερινός, αὐριανός κ.ἄ.

ΑΣΚΗΣΙΣ 113. — Σχημάτισε 15 ἐπίθετα ἀπὸ οὐσιαστικῶν μὲ διαφόρους καταλήξεις.

ΣΥΝΘΕΣΙΣ ΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ

Λέξεις σύνθετοι καὶ ἀπλαῖ

308. ἄκρα + πόλις = ἀκρόπολις | δια + γράφω = διαγράφω.

Μὲ τὰς λέξεις ἄκρα καὶ πόλις ἐνωμέναις σχηματίζεται ἡ λέξις : ἀκρόπολις. Ἐπίσης μὲ τὰς λέξεις δια καὶ γράφω σχηματίζεται ἡ λέξις : διαγράφω.

Ὅστε : πολλαὶ λέξεις σχηματίζονται μὲ τὴν ἐνωσιν δύο ἄλλων λέξεων. Ὁ τοιοῦτος σχηματισμὸς λέξεων λέγεται **σύνθεσις**.

309. Ἡ λέξις, ἣ ὁποία σχηματίζεται μὲ τὴν σύνθεσιν δύο λέξεων λέγεται **σύνθετος**. Αἱ δὲ λέξεις, αἱ ὁποῖαι δὲν εἶναι σύνθετοι, λέγονται **ἀπλαῖ**.

310. Ἡ σύνθετος λέξις ἀκρόπολις σχηματίζεται ἀπὸ τὰς ἀπλᾶς λέξεις ἄκρα καὶ πόλις. Ἀπ' αὐτὰς ἡ πρώτη λέγεται **πρῶτον συνθετικόν**, ἡ δὲ δευτέρα λέγεται **δεύτερον συνθετικόν**. Ὁμοίως ἡ σύνθετος λέξις διαγράφω ἔχει α' συνθετικὸν τὴν πρόθεσιν διὰ καὶ β' συνθετικὸν τὸ ρῆμα γράφω.

311.

Τὸ α' συνθετικόν

νικη-φόρος	(τὸ α' συνθετικὸν οὐσιαστικόν)
ἐπανω-φόριον	(τὸ α' συνθετικὸν ἐπίρρημα)
ἀξιό-τιμος	(τὸ α' συνθετικὸν ἐπίθετον)
κατα-γράφω	(τὸ α' συνθετ. πρόθεσις)
πειθ-αρχῶ	(τὸ α' συνθετ. ρῆμα).

Τὸ α' συνθετικὸν μᾶς συνθέτου λέξεως ἡμπορεῖ νὰ εἶναι :

- 1) κλιτὸν μέρος τοῦ λόγου (οὐσιαστικόν, ἐπίθετον ἢ ρῆμα).
- 2) ἄκλιτον μέρος τοῦ λόγου (ἐπίρρημα ἢ πρόθεσις).

Σημ. Τὸ α' συνθετικὸν κάποτε προσλαμβάνει εἰς τὸ τέλος τοῦ θέματος διάφορα φωνήεντα ο, ε, ι : (δάφνη) δαφνοστόλιτος, (χαίρω) χαιρέκακος, (κρύπτω) ἔ-κρυψ-α, κρυψί-νους κτλ.

Μερικαὶ ἀνωμαλίαι εἰς τὸ α' συνθετικόν

312. 1) γη-γενῆς	γεώ-μηλον	γαι-άνθραξ
γή-πεδον	γεω-γράφος	γαιο-κινήμων
γή-λοφος	γεω-πόδος	

Τὸ οὐσιαστικὸν γῆ, ὅταν εἶναι α' συνθετικόν, ἢ μένει ἀμετάβλητον (γη-) ἢ μεταβάλλεται εἰς γεω- ἢ εἰς γαιο-

2) καλό-γηρος	καλλιγράφος, καλλιτέχνης
καλο-καιρία	καλλίνικος, καλλιεργῶ

Τὸ ἐπίθετον καλὸς ὡς α' συνθετικὸν ἢ εἶναι καλο- ἢ συχνότερα γίνεται καλλι-

3) δι-πρόσωπος	τρί-γωνον	τετρά-γωνον
δι-εἰς	τρί-μηνον	τετρά-πους

Τὰ ἀριθμητικὰ δύο, τρεῖς, τέσσαρες ὡς α' συνθετικὰ γίνονται δι-, τρι-, τετρα-.

313. Τὸ α' συνθετικὸν ἀχώριστον μόριον

ἄ-καρπος = χωρὶς καρποῦς	δυσ-τυχῆς = κακότυχος
ἀν-όρεκτος = χωρὶς ὄρεξιν	δύσ-λυτος = δύσκολα λυόμενος.

Πολλὰι λέξεις ἔχουν ὡς α' συνθετικὸν τὰ μόρια ἄ- ἢ δυσ-. Ταῦτα εὐρίσκονται πάντοτε σύνθετα μὲ ἄλλας λέξεις καὶ δι' αὐτὸ λέγονται **ἀχώριστα μόρια**.

314. 1) Τὸ ἀχώριστον μόριον α λέγεται **στερητικόν**, διότι κυρίως σημαίνει στέρησιν ἢ ἄρνησιν: **ἄψυχος** (= χωρὶς ψυχῆν, **ἄγνωστος** (= ὄχι γνωστός).

Κάποτε τὸ **ἀ-** γίνεται **ἀν-** ἐμπρὸς ἀπὸ φωνῆν: ἀν-άξιος, ἀν-άλατος, ἀν-όμοιος· ἀλλά: ἀ-όρατος, ἄ-ῦλνος, ἄ-ῦλος.

2) Τὸ ἀχώριστον μόριον **δυσ-** σημαίνει κακὸς ἢ δύσκολος ἢ φανερώσει ἄρνησιν: **δύστροπος** (= ὁ ἔχων κακοὺς τρόπους), **δυσανάγνωστος** (= ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος διαβάζεται δύσκολα), **δυσάρεστος** (= ὄχι ἀρεστός).

Σημ. Ἀχώριστα εἶναι καὶ τὰ μόρια ἡμι- (ἐκ τοῦ ἐπιθέτου ἡμισυς) καὶ ὁμο- (ἐκ τοῦ ἐπιρρήματος ὁμοῦ): ἡμισφαίριον, ἡμικρανία — ὁμολογῶ, ὁμόνοια κ.ἄ.

ΑΣΚΗΣΙΣ 114.— Νὰ γράψῃς ἀπὸ τὸ Ἀναγνωστικόν σου 20 συνθέτους λέξεις καὶ νὰ εἰργῇς τὰ συνθετικὰ των μέρη.

Τὸ β' συνθετικὸν

315. λαχανό-κηπος	(τὸ β' συνθ. εἶναι οὐσιαστικόν)
κατά-κλειστος	(τὸ β' συνθ. εἶναι ἐπίθετον)
δια-γράφω	(τὸ β' συνθ. εἶναι ῥῆμα)
ὑπερ-άνω	(τὸ β' συνθ. εἶναι ἐπίρρημα).

Τὸ β' συνθετικὸν μιᾶς συνθέτου λέξεως ἡμπορεῖ νὰ εἶναι:

- 1) κλιτὸν μέρος τοῦ λόγου (οὐσιαστικόν, ἐπίθετον ἢ ῥῆμα)
- 2) ἄκλιτον μέρος τοῦ λόγου (ἐπίρρημα).

316. Τὸ ἀρχικὸν φωνῆεν εἰς τὸ β' συνθετικὸν

στρατὸς+ἄγω = στρατηγὸς	ἀ(στερητ)+δμαλὸς=ἀνώμαλος
ὑπο+ἀκούω = ὑπήκοος	δύο+δροφορ = διώροφος
ἀ (στηρητ.)+ἔλεος = ἀνηλεὴς	πᾶν+δλεθρος = πανωλεθρία
ἄμαξα+ἐλαύνω = ἀμαξηλάτης	ἀ-(στερητ.)+δδύνη=ἀνώδυνος

Εἰς πολλὰ σύνθετα τὸ ἀρχικὸν φωνῆεν τοῦ β' συνθετικοῦ, ἐὰν εἶναι βραχύ, γίνεται μακρὸν (ἐκτείνεται) ἤτοι: τὸ α καὶ τὸ ε ἐκτείνεται εἰς η, τὸ δὲ ο ἐκτείνεται εἰς ω.

317. Μερικαὶ ἀνωμαλῖαι εἰς τὸ β' συνθετικὸν

- 1) σὺν+δνομα = συνώνυμος α-(στερ.)+δνομα=ἀνώνυμος
 ἕτερον+δνομα=ἑτερόνυμος δμοῦ+δνομα=δμόνυμος
- 2) ὑπὸ+γῆ = ὑπόγειος ὕδωρ+γῆ = ὑδρογείος
 μέση+γῆ = μεσόγειος ἄνω+γῆ = ἀνώγειος.
- Ἡ λέξις γῆ ὡς β' συνθετικὸν γίνεται -γείος.

Οἰκογένειαι λέξεων

318. Ὅπως εἶδαμεν, πολλαὶ λέξεις σχηματίζονται μὲ δύο τρόπους:

1) **Μὲ τὴν παραγωγὴν**, δηλ. μὲ τὴν προσθήκην παραγωγικῶν καταλήξεων εἰς τὸ θέμα μιᾶς λέξεως: πόλις - πολίτης, στρατὸς - στρατεύω.

2) **Μὲ τὴν σύνθεσιν**, δηλ. μὲ τὴν ἔνωσιν δύο λέξεων: ἄκρα+πόλις = ἀκρόπολις, διὰ+γράφω = διαγράφω.

Μὲ τοὺς δύο αὐτοὺς τρόπους ἤμποροῦμεν ἀπὸ μίαν λέξιν νὰ σχηματίσωμεν πολλὰς νέας λέξεις, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν μίαν **οἰκογένειαν λέξεων**.

Αἱ λέξεις, αἱ ὁποῖαι ἀνήκουν εἰς τὴν ἰδίαν οἰκογένειαν λέξεων, λέγονται **συγγενικαὶ λέξεις**. Λ.χ.

στρατὸς, στρατιά, στρατιώτης, στρατιωτικός, στρατεύω, στρατεύσις, στρατεύσιμος, στρατεύμα, στρατεία, στρατῶν, στρατωνίζω, στρατωνισμός, στρατοδίκη, στρατοδικεῖον, στρατηγός,

στρατηγῶ, στρατηγεῖον, στρατηγικός, στρατήγημα, στρατηγία, στρατηλάτης, στρατόπεδον, στρατοπεδεύω, στρατοπεδάρχης, ἀπόστρατος, ἐπίστρατος, φυγόστρατος, ἀστράτεντος, ἐκστρατεύω, ἐπιστρατεύω, ἀνιστρατεύομαι.

Ὅλαι αὐταὶ αἱ λέξεις εἶναι **συγγενικαὶ** καὶ ἀποτελοῦν μίαν **οἰκογένειαν λέξεων**.

319. Ὅταν γνωρίζωμεν τὸ θέμα τῆς ἀρχικῆς ἀτλῆς λέξεως, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐσχηματίσθησαν αἱ συγγενικαὶ λέξεις μὲ τὴν παραγωγὴν καὶ τὴν σύνθεσιν, εὐκολυνόμεθα εἰς τὴν ὀρθογραφίαν των Ἄ.χ.

φόνος, φονεύω, φονεύς, δολοφόνος, δολοφονῶ, δολοφονία, δολοφονικός.

φωνή, φωνάζω, φωνήεις, τὸ φωνῆεν, φωνητικός, φωνηεντόληκτος, φωνογράφος, φωνογραφία, φωνοληψία, ἐκφωνῶ, διαφωνῶ, διαφωνία, συμφωνῶ, συμφωνία, προσφωνῶ, προσφώνησις κτλ.

χορός, χορεύω, χορεία, χορευτής, χορευτικός, χορικός, χορηγός, χορηγῶ, χορηγία, χορηγητής, χορήγημα κτλ.

χωρός, χώρα, χωρίον, χωρητικότητα, χωρίζω, χωριστός, χώρισμα, χωριστά, χωρίς, χωρικός, χωρῶ, χωρομέτρης, χωρομέτρησις, χωροφύλαξ, χωροφυλακή, διαχωρίζω, προχωρῶ, συγχωρῶ κτλ.

ΑΣΚΗΣΙΣ 115.— Γράψε ὅλας τὰς συγγενικὰς λέξεις, αἱ ὁποῖαι σχηματίζονται ἀπὸ τὰς λέξεις: δένδρον, θερμός, κληρός, θάλασσα, βιβλίον.

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

ΠΡΟΤΑΣΙΣ. ΚΥΡΙΟΙ ΟΡΟΙ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΣ

1. Τί λέγεται πρότασις

320. Προτάσεις: *Ὁ ἥλιος λάμπει — Αὐτός παίζει.*

Εἶδομεν (§ 1) ὅτι ἠμποροῦμεν νὰ ἐκφράσωμεν μὲ τὸν λόγον ὅσα ἔχομεν εἰς τὸν νοῦν μας.

Λόγος συντομώτατος, μὲ τὸν ὁποῖον ἐκφράζομεν ἓν μόνον ἄπλοῦν νόημα, λέγεται *πρότασις*.

2. Ὑποκείμενον

321. α) *Ὁ ἥλιος λάμπει.* (Ποῖος λάμπει; — *ὁ ἥλιος*).

β) *Αὐτός παίζει.* (Ποῖος παίζει; — *αὐτός*).

Εἰς κάθε πρότασιν γίνεται λόγος διὰ κάτι, δηλ. διὰ κάποιον πρόσωπον, ζῶον, πρᾶγμα κτλ. Ἡ λέξις τῆς προτάσεως, ἢ ὁποία φανερώνει περὶ τίνος γίνεται λόγος, λέγεται *ὑποκείμενον*. — Τὸ ὑποκείμενον εἶναι κυρίως οὐσιαστικὸν (: *ὁ ἥλιος*) ἢ ἄντωνυμία (: *αὐτός*).

3. Κατηγόρημα

322. α) *Ὁ ἥλιος λάμπει.*

β) *Ὁ Πέτρος προσέχει.* γ) *Ὁ Ἀνδρέας ἐμπορεύεται.*

Εἰς τὴν α' πρότασιν ὁμιλοῦμεν διὰ τὸν ἥλιον καὶ λέγομεν ὅτι: *λάμπει*. Εἰς τὴν β' πρότασιν ὁμιλοῦμεν διὰ τὸν Πέτρον καὶ λέγομεν ὅτι: *προσέχει*. Εἰς τὴν γ' πρότασιν ὁμοῦς ὁμιλοῦμεν διὰ τὸν Ἀνδρέαν καὶ λέγομεν ὅτι: *ἐμπορεύεται*. Δηλαδή εἰς κάθε

πρότασιν, λέγομεν κάτι διὰ τὸ ὑποκείμενον. Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον λέγομεν διὰ τὸ ὑποκείμενον, λέγεται **κατηγόρημα**.

Εἰς τὰς παραπάνω τρεῖς προτάσεις τὸ κατηγόρημα ἐκφέρεται μὲ μίαν λέξιν, ἢ ὁποία εἶναι ρῆμα. Πάντοτε τὸ κατηγόρημα, τὸ ὁποῖον ἐκφέρεται μὲ μίαν μόνον λέξιν (τὸ **μονολεκτικὸν κατηγόρημα**) εἶναι **ρῆμα**.

4. Συνδεδεικτὸν καὶ κατηγορούμενον

323. α) Ὁ ἥλιος λάμπει = ὁ ἥλιος εἶναι λαμπρὸς

Ὁ Πέτρος προσέχει = ὁ Πέτρος εἶναι προσεκτικὸς

Ὁ Ἀνδρέας ἐμπορεύεται = ὁ Ἀνδρέας εἶναι ἔμπορος.

Κάποτε εἰς τὴν πρότασιν ἀντὶ νὰ ἔχωμεν μονολεκτικὸν κατηγόρημα μὲ ἓν ρῆμα (: λάμπει, προσέχει, ἐμπορεύεται), ἔχομεν εἰς τὴν θέσιν του δύο λέξεις: εἶναι λαμπρὸς, εἶναι προσεκτικὸς, εἶναι ἔμπορος. Δηλαδή ἔχομεν **περιφραστικὸν κατηγόρημα**, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖται ἀπὸ ἓνα τύπον τοῦ ρήματος εἶμαι καὶ ἀπὸ ἓν ὄνομα (ἐπίθετον ἢ οὐσιαστικόν). Αὐτὸ τὸ ὄνομα λέγεται **κατηγορούμενον**, ὃ δὲ τύπος τοῦ ρήματος εἶμαι, ὃ ὁποῖος συνδέει τὸ κατηγορούμενον μὲ τὸ ὑποκείμενον, λέγεται **ρῆμα συνδεδεικτὸν**.

324. Τὸ ὑποκείμενον καὶ τὸ ρῆμα, ἢ τὸ ὑποκείμενον, τὸ συνδεδεικτὸν καὶ τὸ κατηγορούμενον, λέγονται **κύριοι ὄροι τῆς προτάσεως**.

5. Ποῖα ρήματα εἶναι συνδεδεικτὰ

Σεῖς εἰσθε μαθηταί. — Αὐτὸς γίνεται φρόνιμος. — Ὁ οὐρανὸς φαίνεται καθαρὸς. — Ἐκεῖνος ὀνομάζεται Πέτρος. — Σὺ λέγεσαι Παῦλος.

Ὡς **συνδεδεικτὰ ρήματα** λαμβάνονται ἐκτὸς ἀπὸ τὸ εἶμαι καὶ μερικὰ ἄλλα, ὅπως τὰ ρήματα: γίνομαι, φαίνομαι, ὀνομάζομαι, λέγομαι κλπ.

6. Συμφωνία ρήματος καὶ ὑποκειμένου

325.	<i>ἐγὼ τρέχω</i>		<i>σὺ ἔρχεσαι</i>		<i>αὐτὸς φεύγει</i>
	<i>ἡμεῖς τρέχομεν</i>		<i>σεῖς ἔρχεσθε</i>		<i>αὐτοὶ φεύγουν</i>
	<i>ὁ μαθητὴς γράφει — οἱ μαθηταὶ γράφουν.</i>				

Τὸ ρῆμα τῆς προτάσεως συμφωνεῖ μὲ τὸ ὑποκείμενον κατὰ πρόσωπον καὶ ἀριθμόν. Δηλ. ἂν τὸ ὑποκείμενον εἶναι ἀ' προσώπου (*ἐγὼ*) καὶ τὸ ρῆμα εἶναι ἀ' προσώπου (*τρέχω*) κτλ., ἂν τὸ ὑποκείμενον εἶναι ἐνικοῦ, καὶ τὸ ρῆμα εἶναι ἐνικοῦ κτλ.

7. Συμφωνία κατηγορουμένου καὶ ὑποκειμένου

326. α) *Ὅταν τὸ κατηγορούμενον εἶναι ἐπίθετον*

Ὁ μαθητὴς εἶναι καλὸς — οἱ μαθηταὶ εἶναι καλοί.
Ἡ μαθήτρια εἶναι καλὴ — αἱ μαθήτριαι εἶναι καλάι.
Τὸ βιβλίον εἶναι καλόν — τὰ βιβλία εἶναι καλά.

Τὸ κατηγορούμενον, ὅταν εἶναι ἐπίθετον, συμφωνεῖ μὲ τὸ ὑποκείμενον κατὰ γένος, ἀριθμόν καὶ πῶσιν.

327. β) *Ὅταν τὸ κατηγορούμενον εἶναι οὐσιαστικόν*

Οἱ Δελφοὶ εἶναι πόλις. Ὁ Βόλος εἶναι πόλις.
Ἡ Λαμία εἶναι πόλις.

Τὸ κατηγορούμενον, ὅταν εἶναι ἐπίθετον, συμφωνεῖ μὲ τὸ ὑποκείμενον πάντοτε μὲν κατὰ πῶσιν, τυχαίως δὲ κατὰ γένος ἢ ἀριθμόν.

ΑΣΚΗΣΙΣ 116.— Γράψε 5 προτάσεις, ἐκάστη τῶν ὁποίων νὰ ἔχη ὑποκείμενον καὶ μονολεκτικόν κατηγορημα (δηλ. ὑποκείμενον καὶ ρῆμα).

ΑΣΚΗΣΙΣ 117.— Γράψε 5 προτάσεις, ἐκάστη τῶν ὁποίων νὰ ἔχη ὑποκείμενον, συνθετικόν καὶ κατηγορούμενον.

ΕΙΔΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΟΧΩΝ

1. Ἀπλή πρότασις

328. Ὁ Πέτρος προσέχει — Ὁ Πέτρος εἶναι προσεκτικός.

Ἡ πρότασις, ἢ ὁποῖα ἀποτελεῖται ἀπὸ ὑποκείμενον καὶ ρῆμα ἢ ἀπὸ ὑποκείμενον, συνδετικὸν καὶ κατηγορούμενον, λέγεται **ἀπλή πρότασις**. Δηλαδή ἀπλή πρότασις λέγεται ἐκείνη ἢ ὁποῖα ἔχει μόνον κυρίους ὄρους.

2. Σύνθετος πρότασις

329. Ὁ Γεώργιος καὶ ὁ Νικόλαος εἶναι μαθηταὶ
(2 ὑποκείμενα)

Ὁ Πέτρος εἶναι ἐπιμελής καὶ φρόνιμος
(2 κατηγορούμενα)

Ὁ οὐρανὸς βροντᾷ καὶ ἀστράπτει
(2 ρήματα)

Μία πρότασις δύναται νὰ ἔχη περισσότερα τοῦ ἐνὸς ὑποκείμενα ἢ κατηγορούμενα ἢ ρήματα. Ἡ τοιαύτη πρότασις λέγεται **σύνθετος πρότασις**.

3. Ἐλλιπὴς πρότασις

330. α) **Δεῖπει τὸ ὑποκείμενον**: Βρέχει (ἐνν. ὁ οὐρανός). Ἔρχομαι (ἐνν. ἐγώ). Ἔρχεσαι (ἐνν. σύ). Ὁ φίλος μου ἔφυγε· θὰ ἐπιστρέψῃ γρήγορα (ἐνν. ὁ φίλος μου).

β) **Δεῖπει τὸ ρῆμα**: Ἀγάπα τὸν πλησίον σου, ὅπως (ἐνν. ἀγαπᾷς) τὸν ἐαυτίον σου. Ἐἶη πολλὰ (ἐνν. νὰ ζήσης).

γ) **Δεῖπει τὸ κατηγορούμενον**: Σὺ εἶσαι πλούσιος, ἐγὼ δὲν εἶμαι (ἐνν. πλούσιος).

Εἰς μίαν πρότασιν ἡμπορεῖ νὰ λείπῃ τὸ ὑποκείμενον ἢ τὸ ρῆμα ἢ τὸ κατηγορούμενον, ὅταν ἐννοοῦνται ἢ ἀπὸ τὴν σειρὰν τοῦ λόγου ἢ ἀπὸ τὸ νόημα τῶν ἄλλων ὄρων τῆς προτάσεως.

Ἡ τοιαύτη πρότασις λέγεται **ἐλλιπής**.

Σημ. Τὸ ὑποκείμενον κάποτε παραλείπεται εἰς τὰ ρήματα *βρέχει, αστράπτει, βροντᾷ* κτλ., διότι ἐννοεῖται ὡς τοιοῦτον ὁ Θεὸς ἢ ὁ οὐρανός. Ἐπίσης τὸ ὑποκείμενον συνήθως παραλείπεται, ὅταν τὸ ρῆμα εἶναι α' ἢ β' προσώπου, διότι ἐννοεῖται εὐκόλως: ἔρχομαι (ἐνν. ἐγὼ) — ἔρχεσαι (ἐνν. σὺ) — γράφομεν (ἐνν. ἡμεῖς) — γράφετε (ἐνν. σεις).

4. Πρότασις ἐπηυξημένη (ἢ προσδιωρισμένη)

331. Ἀπλῆ πρότασις: Ὁ μαθητὴς γράφει.

Ἐπηυξημένη πρότασις: Ὁ καλὸς μαθητὴς γράφει.

Ὁ καλὸς μαθητὴς γράφει τὸ μάθημά του με προσοχὴν κτλ.

Οἱ κύριοι ὄροι τῆς προτάσεως συνοδεύονται συνήθως καὶ ἀπὸ ἄλλας λέξεις, αἱ ὁποῖαι συμπληρώνουν ἀκριβέστερον τὸ νόημά των. Αἱ λέξεις αὐταί, αἱ ὁποῖαι συμπληρώνουν τὸ νόημα τῶν κυρίων ὄρων τῆς προτάσεως, λέγονται **προσδιορισμοί**. Ἡ δὲ πρότασις, ἢ ὁποία ἐκτὸς τῶν κυρίων ὄρων ἔχει καὶ προσδιορισμούς, λέγεται **πρότασις ἐπηυξημένη** (ἢ **προσδιωρισμένη**).

5. Προτάσεις κύριαι καὶ δευτερεύουσαι

	Κύριαι	Δευτερεύουσαι
332.	Τὸ μάθημα ἤρχισεν	— ὅταν ἦλθεν ὁ διδάσκαλος
	Ὁ μαθητὴς ἀπουσίασε	— διότι ἦτο ἀσθενής
	Προσδεύει ὁ μαθητὴς	— ὁ ὁποῖος μελετᾷ
	Γράφω τὸ μάθημα	— ὅσον ἢμπορῶ καλύτερα
	Δὲν γνωρίζω	— ποῖος εἶσαι
	Δὲν γνωρίζω	— πότε ἦλθες

Αἱ προτάσεις, αἱ ὁποῖαι καὶ μόναι των ἢμποροῦν νὰ σταθοῦν εἰς τὸν λόγον, λέγονται **κύριαι** ἢ **ανεξάρητοι προτάσεις**: τὸ μάθημα ἤρχισε, ὁ μαθητὴς ἀπουσίασε κτλ.

Αἱ προτάσεις, αἱ ὁποῖαι προσδιορίζουν ἀκριβέστερον τὸ νόημα ἄλλης προτάσεως (καὶ αἱ ὁποῖαι δὲν ἢμποροῦν νὰ σταθοῦν μόναι των εἰς τὸν λόγον) λέγονται **δευτερεύουσαι** ἢ **ἐξηρητημένα**.

6. Εἶδη τῶν δευτερευουσῶν προτάσεων

333. Αἱ δευτερεύουσαι προτάσεις ὅπως βλέπομεν εἰς τὰ παραπάνω παραδείγματα ἀρχίζουν: 1) μὲ ὠρισμένους συνδέσμους (ὅταν, διότι), 2) μὲ ἀναφορικὰς λέξεις (ὁ ὁποῖος, ὅσον) καὶ 3) μὲ ἐρωτηματικὰς λέξεις (ποῖος, πότε).

1. Αἱ δευτερεύουσαι προτάσεις, αἱ ὁποῖαι ἀρχίζουν (εἰσάγονται) μὲ διαφόρους συνδέσμους, ὀνομάζονται προτάσεις **χρονικαί, αιτιολογικαί, ὑποθετικαί, εἰδικαί, τελικαί, διστακτικαί, συμπερασματικαί** (ἀναλόγως τοῦ εἴδους τοῦ συνδέσμου, μὲ τὸν ὁποῖον εἰσάγονται).

2. Αἱ δευτερεύουσαι προτάσεις, αἱ ὁποῖαι εἰσάγονται μὲ ἀναφορικὰς λέξεις, λέγονται **ἀναφορικαί** προτάσεις.

3. Αἱ δευτερεύουσαι προτάσεις, αἱ ὁποῖαι εἰσάγονται μὲ ἐρωτηματικὰς λέξεις, λέγονται **πλάγια ἐρωτηματικαί προτάσεις**.

7. Εἶδη τῶν μετοχῶν

334. α) **Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος** (= ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἔρχεται).

β) **Ὁ μαθητὴς ἀπουσιάζει ἀσθενῶν** (= διότι εἶναι ἀσθενής).

γ) **Ὁ διδάσκαλος ἐλθὼν** (= ὅταν ἦλθε) ἤρχισε νὰ διδάσκη.

δ) **Εὐαρεστούμενοι** (= ἔὰν εὐαρεστῆσθε) ἔλθετε.

Ἡ μετοχὴ δύναται ν' ἀναλυθῆ εἰς μίαν δευτερεύουσαν πρότασιν. Ἀναλόγως δὲ τοῦ εἴδους τῆς δευτερευούσης προτάσεως, εἰς τὴν ὁποίαν ἠμπορεῖ ν' ἀναλυθῆ, λέγεται:

1) **Ἐπιθετικὴ**: ὁ ἐρχόμενος = (ἐκεῖνος) ὁ ὁποῖος ἔρχεται.

2) **Αἰτιολογικὴ**: ἀσθενῶν = (διότι ἀσθενεῖ).

3) **Χρονικὴ**: ἐλθὼν = ὅταν ἦλθε.

4) **ὑποθετικὴ**: εὐαρεστούμενος = ἔὰν εὐαρεστῆσθε κλπ. κλπ.

Σημ. 1. Ἡ ἐπιθετικὴ μετοχὴ ἐκφέρεται συνήθως μὲ τὸ ἄρθρον: ὁ ἐρχόμενος, ὁ γράφων, ὁ λέγων.

Σημ. 2. Ἡ μετοχὴ ἢ ὁποῖα φανερώνει τρόπον λέγεται **τροπικὴ** καὶ δὲν δύναται ν' ἀναλυθῆ: ἦλθε τρέχων, ἔφυγε κλαίων κτλ.

ΑΣΚΗΣΙΣ 118.—Γράψε μίαν σύνθετον πρότασιν με 2 υποκείμενα, μίαν με 2 κατηγορούμενα και μίαν με 2 ρήματα.

ΑΣΚΗΣΙΣ 119.—Νά εδρῆς εἰς τὸ Ἀναγνωστικὸν σου τρία παραδείγματα ἑλλιποδῶς προτάσεως καὶ τρία ἐπηυξημένης.

ΑΣΚΗΣΙΣ 120.—Νά εδρῆς εἰς τὸ Ἀναγνωστικὸν σου παραδείγματα δι' ἕκαστον εἶδος δευτερευούσης προτάσεως καὶ δι' ἕκαστον εἶδος μετοχῆς.

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΣΥΝΤΑΞΙΣ

335. 1. Ἐνεργητικὰ ρήματα : μεταβατικὰ καὶ ἀμετάβατα.

Ἀντικείμενον

α) Ἐνεργ. ρήματα μεταβατικὰ	β) Ἐνεργ. ρήματα ἀμετάβατα
Ὁ διδάσκαλος ἐπαινεῖ τὸν μαθητὴν	Ὁ μαθητὴς προοδεύει
Ὁ κηπουρὸς ποτίζει τὰ ἄνθη	Ὁ χρόνος περνᾷ.

α) Τὰ ἐνεργητικὰ ρήματα, τὰ ὁποῖα φανερώουν, ὅτι τὸ ὑποκείμενον ἐνεργεῖ καὶ ἡ ἐνέργεια μεταβιβάζεται κάπου ἔξω ἀπὸ τὸ ὑποκείμενον, λέγονται ἐνεργητικὰ **μεταβατικὰ** ρήματα : ἐπαινεῖ, ποτίζει.

Ἡ λέξις, ἡ ὁποία συμπληρώνει τὸ μεταβατικὸν ρῆμα καὶ φανερώνει ποῦ μεταβαίνει ἡ ἐνέργειά του λέγεται **ἀντικείμενον**. Ἀ.χ. Ὁ διδάσκαλος ἐπαινεῖ τὸν μαθητὴν (= ἀντικείμενον, διότι ὁ ἔπαινος μεταβαίνει εἰς τὸν μαθητὴν).

β) Τὰ ἐνεργητικὰ ρήματα, τὰ ὁποῖα δὲν δέχονται ἀντικείμενον, λέγονται **ἀμετάβατα** : προοδεύω, περνῶ, τρέχω, παίζω, γελῶ κτλ.

2. Ρήματα παθητικά. Ποιητικὸν αἴτιον

336. Ἡ γῆ θερμαίνεται ὑπὸ τοῦ ἡλίου
(ἢ ἀπὸ τὸν ἡλιον)

Ὁ κόσμος ἐδημιουργήθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ
(ἢ ἀπὸ τὸν Θεόν).

Τὰ παθητικὰ ρήματα (δηλ. τὰ ρήματα τῆς παθητικῆς διαθέσεως) συνοδεύονται συνήθως ἀπὸ ἓνα συμπλήρωμα, τὸ ὁποῖον φανερώνει ἀπὸ ποῖον παθαίνει κάτι τὸ ὑποκείμενον. Τὸ συμπλήρωμα τοῦτο τῶν παθητικῶν ρημάτων λέγεται **ποιητικὸν αἷτιον** καὶ ἐκφέρεται μὲ τὴν πρόθεσιν ὑπὸ καὶ γενικὴν (: ὑπὸ τοῦ ἡλίου — ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κτλ.) ἢ μὲ τὴν πρόθεσιν ἀπὸ καὶ αἰτιατικὴν (ἀπὸ τὸν ἡλίον — ἀπὸ τὸν Θεὸν κτλ.).

3. Τροπὴ ἐνεργητικῆς συντάξεως εἰς παθητικὴν

337. Ἐνεργητικὴ σύνταξις

Ὁ διδάσκαλος ἐπαινεῖ τὸν μαθητὴν.

Ὁ ἥλιος θερμαίνει τὴν γῆν

Ὁ Θεὸς ἐδημιούργησε τὸν κόσμον.

Παθητικὴ σύνταξις

Ὁ μαθητὴς ἐπαινεῖται ὑπὸ τοῦ διδασκάλου.

Ἡ γῆ θερμαίνεται ὑπὸ τοῦ ἡλίου

Ὁ κόσμος ἐδημιουργήθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.

Μία πρότασις, ἡ ὁποία ἔχει ἐνεργητικὸν μεταβατικὸν ρῆμα, δύναται νὰ τραπῇ εἰς πρότασιν μὲ παθητικὸν ρῆμα (ἐπαινεῖ-ἐπαινεῖται). Τότε τὸ ἀντικείμενον τοῦ ἐνεργητικοῦ ρήματος (τὸν μαθητὴν) γίνεται ὑποκείμενον τοῦ παθητικοῦ (ὁ μαθητὴς), τὸ δὲ ὑποκείμενον τοῦ ἐνεργητικοῦ ρήματος (ὁ διδάσκαλος) γίνεται ποιητικὸν αἷτιον τοῦ παθητικοῦ (ὑπὸ τοῦ διδασκάλου).

ΑΣΚΗΣΙΣ 121.— Σχημάτισε 5 προτάσεις μὲ ἐνεργητικὸν μεταβατικὸν ρῆμα καὶ νὰ τρέψῃς τὴν σύνταξιν αὐτῶν εἰς παθητικὴν.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.		Σελ.
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	Σελ.	Τὸ ἄρθρον	33
Λόγος, πρότασις, λέξεις	3	Ἐνόματα οὐσιαστικά. Διαίρεσις, γένος, ἀριθμοὶ καὶ κλίσεις τῶν οὐσιαστικῶν	35
ΜΕΡΟΣ Α΄		Πρῶτη κλίσις τῶν οὐσιαστικῶν	39
ΦΘΟΓΓΟΛΟΓΙΚΟΝ		Ἄρσενικά εἰς -ας	39
Φθόγγοι, γράμματα, ἀλφάβητον	5	Ἄρσενικά εἰς -ης	40
Φωνήεντα, διαίρεσις φωνηέντων, δίφθογγοι	7	Θηλυκὰ εἰς -α	41
Σύμφωνα. Διαίρεσις συμφώνων	9	Θηλυκὰ εἰς -η	43
Δύο ὁμοία σύμφωνα	11	Συνηρημένα ἀ΄ κλίσεως	44
Συλλαβαί, συλλαβισμός, χρόνος συλλαβῶν	12	Καταλήξεις τῆς ἀ΄ κλίσεως	44
Ἡ γραφή τῶν λέξεων	15	Γεν. παρατηρήσεις εἰς τὰ οὐσιαστικά τῆς ἀ΄ κλίσεως	45
Συντομογραφίαι	15	Δευτέρα κλίσις τῶν οὐσιαστικῶν	45
Πνεύματα	16	Ἄρσενικά εἰς -ος	46
Οἱ τόνοι. Γεν. κανόνες τονισμοῦ	18	Θηλυκὰ εἰς -ος	46
Ἐγκλισις τόνου. Ἐγκλιτικά λέξεις	21	Οὐδέτερα εἰς -ον	47
Σημεῖα στίξεως	23	Καταλήξεις τῆς β΄ κλίσεως	47
Ὄρθογραφικά σημεῖα	25	Γενικαὶ παρατηρήσεις εἰς τὰ οὐσιαστικά β΄ κλίσεως	48
Χασμοφδία. Τρόποι ἀποφυγῆς τῆς χασμοφδίας (ἐκθλιψις, κρᾶσις, συναίρεσις, εὐφωνικά γράμματα)	26	Συνηρημένα τῆς β΄ κλίσεως	48
ΜΕΡΟΣ Β΄		Ἄττικόκλιτα	49
ΤΥΠΙΚΟΝ		Τρίτη κλίσις τῶν οὐσιαστικῶν Συμφωνόληκτα τῆς γ΄ κλίσεως	51
Τὰ μέρη τοῦ λόγου. Κλιτὰ καὶ ἄκλιτα	29	Φωνηεντόληκτα τῆς γ΄ κλίσεως	62
Πτωτικά. Πτώσεις, γένη, ἀριθμοί, κλίσεις	31	Καταλήξεις τῆς γ΄ κλίσεως	65
		Γενικαὶ παρατηρήσεις εἰς τὰ οὐσιαστικά τῆς γ΄ κλίσεως	65
		Ἄνωμαλα οὐσιαστικά	66
		Κανόνες τονισμοῦ τῶν ὀνομάτων	69
		Ἐπίθετα. Γένη καὶ διαίρεσις τῶν ἐπιθέτων	70
		Ἐπίθετα τῆς β΄ κλίσεως	71
		Συνηρημένα ἐπίθ. β΄ κλίσεως	74

	Σελ.
Ἐπίθετα τῆς γ' κλίσεως	75
Ἀνώμαλα ἐπίθετα	81
Παραθετικά ἐπιθέτων	82
Παραθετικά ἐπιρρημάτων	86
Ἀριθμητικά	87
Ἄντωνυμιαί. Εἶδη ἄντωνυμιῶν	92
Προσωπικαί ἄντωνυμιαί	92
Ὄριστικὴ ἢ ἐπαναληπτικὴ ἄν- τωνυμία	93
Κτητικαί ἄντωνυμιαί	94
Αὐτοπαθεῖς ἄντωνυμιαί	95
Δεικτικαί ἄντωνυμιαί	96
Ἀλληλοπαθεῖς ἄντωνυμιαί	97
Ἐρωτηματικαί ἄντωνυμιαί	98
Ἀόριστοι ἄντωνυμιαί	98
Ἀναφορικαί ἄντωνυμιαί	100
Ῥήματα. Διαθέσεις καὶ φωναί	101
Ἀριθμοί, πρόσωπα, ἐγκλίσεις, χρόνοι ρημάτων	103
Τὰ στοιχεῖα τῶν τύπων τοῦ ρήματος	108
Θέμα, κατάληξις, χαρακτῆρ τοῦ ρήματος	108
Αὔξησις	108
Ἀναδιπλασιασμός	110
Διαιρέσεις τῶν ρημάτων	111
Κλίσις βοηθητικῶν ρημάτων	111

	Σελ.
Κλίσις βαρυτόνων φωνηεντο- λήκτων ρημάτων	113
Κλίσις συμφωνολήκτων ρημά- των	119
Δεύτεροι ἀόριστοι	124
Ῥήματα συνηρημένα	127
Ἀνώμαλα ῥήματα	131
Ἄκλιτα μέρη τοῦ λόγου	134
Ἐπιρρήματα	134
Προθέσεις	135
Σύνδεσμοι	136
Ἐπιφωνήματα	138

ΜΕΡΟΣ Γ'

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΟΝ

Παραγωγή λέξεων	139
Σύνθεσις λέξεων	144
Οἰογένειαι λέξεων	147

ΜΕΡΟΣ Δ'

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ

Πρότασις. Κύριοι ὄροι τῆς προτάσεως	149
Εἶδη προτάσεων καὶ μετοχῶν	152
Ἐνεργητικὴ καὶ παθητικὴ σύν- ταξις	155

Σημείωσις διὰ τὸν διδάσκοντα :

Ἡ ὕλη τοῦ βιβλίου εἶναι διατεταγμένη κατὰ τὴν καθιερωμένην σειρὰν τῶν γραμματικῶν φαινομένων. Ἡ παρέκκλισις ἐκ τῆς σειρᾶς ταύτης καὶ ἡ προτεραιότης ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς διδασκαλίας ὕλης εἶναι ἔργον τοῦ μεθοδικοῦ διδασκάλου. Διὰ τὴν ἀναγκαίαν συσχετίσιν τῶν διαφόρων γραμματικῶν φαινομένων πρὸς ἄλληλα ἔχουν σημειωθῆ ἔντος τοῦ κειμένου τοῦ βιβλίου πολλαὶ παραπομπαὶ ἀπὸ παραγράφου εἰς παράγραφον. Αἱ παραπομπαὶ αὗται ἀπευθύνονται κυρίως πρὸς τὸν διδάσκοντα, ἵνα διευκολυνθῆ εἰς τὸ ἔργον του.

0020660735

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
Δ/ΣΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

Ἄριθ. Πρωτ. 53016

Ἀθῆναι τῆ 19 Ἰουνίου 1950

ΠΡΟΣ ΤΗΝ κ.
ΕΛΕΝΗΝ ΑΝΑΣΤΟΥ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΠΟΥΛΟΥ
Πλατεία Ἐλευθερίας 7

ΕΝΤΑΥΘΑ

Ἀνακοινοῦμεν ὑμῖν ὅτι διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 52974/1950 ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργείου μετὰ σύμφωνον γνωμοδότησιν τοῦ Κεντρικοῦ Γνωμοδοτικοῦ καὶ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐκπαιδεύσεως, ἐνεκρίθη ὅπως χρησιμοποιῆθῃ ὡς βοηθητικὸν βιβλίον τοῦ μαθήματος τῆς Γραμματικῆς διὰ τοὺς μαθητὰς τῆς Ε' καὶ ΣΤ' τάξεως τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΤΗΣ ΑΠΛΗΣ ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΗΣ βιβλίον ὑμῶν ἐπιμίαν τριετίαν.

Παρακαλοῦμεν ὅθεν ὅπως μεριμνήσητε διὰ τὴν ἔγκαιρον ἐκτύπωσιν τοῦ βιβλίου τούτου συμμορφούμενος πρὸς τὰς ὑποδείξεις τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου καὶ τὸν κανονισμόν ἐκδόσεων βοηθητικῶν βιβλίων τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου.

Κοινοποιήσις
Κ.Γ.Δ.Σ.Ε.

Ἐντολὴ Ὑπουργοῦ
Ὁ Διευθυντὴς
Χ. ΜΟΥΣΤΡΗΣ